

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

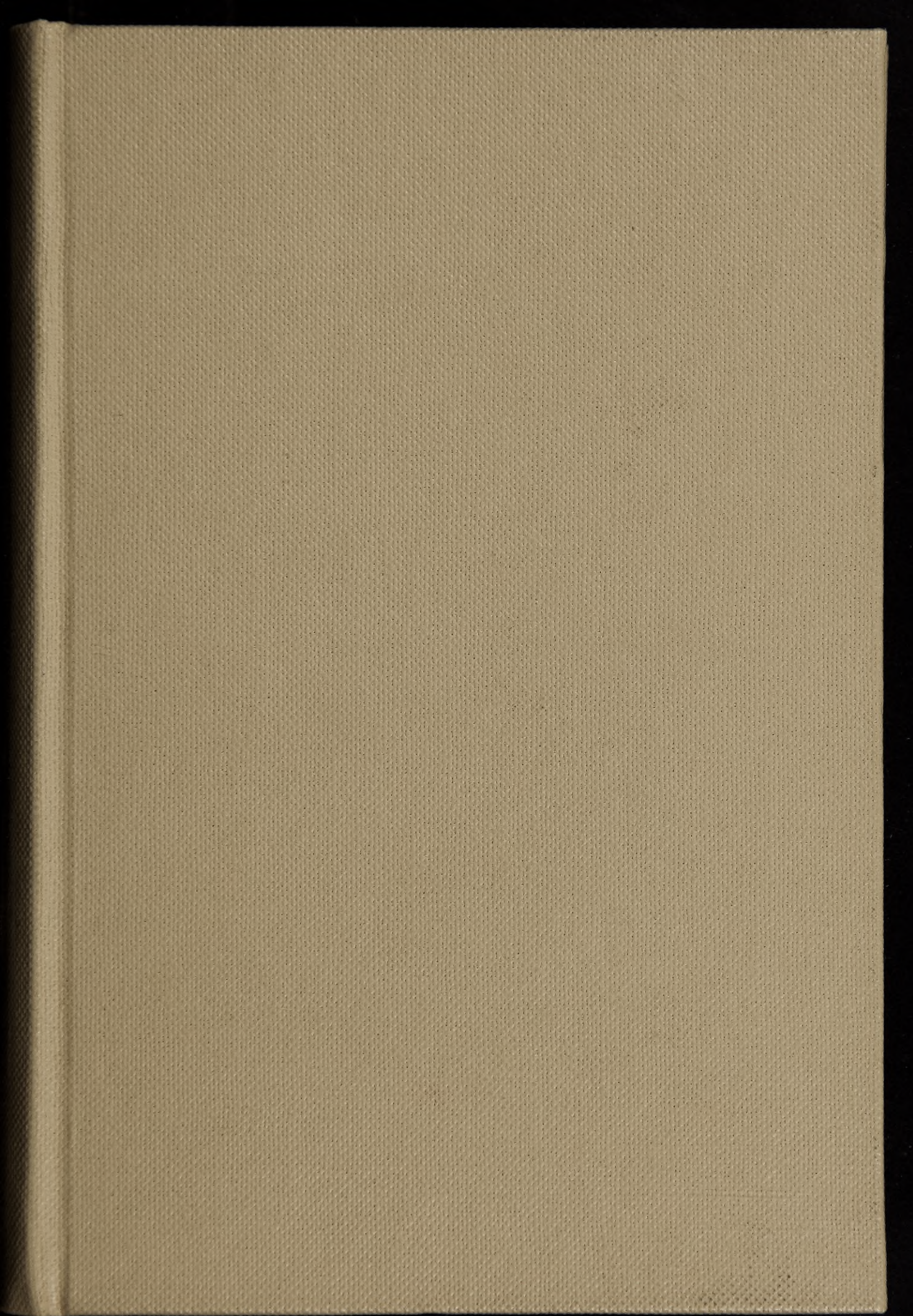
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

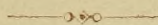
UNIVERSITETS-
BIBLIOTEKET
Lund

Vitt.

Sv.

U

Anna Wahlenberg

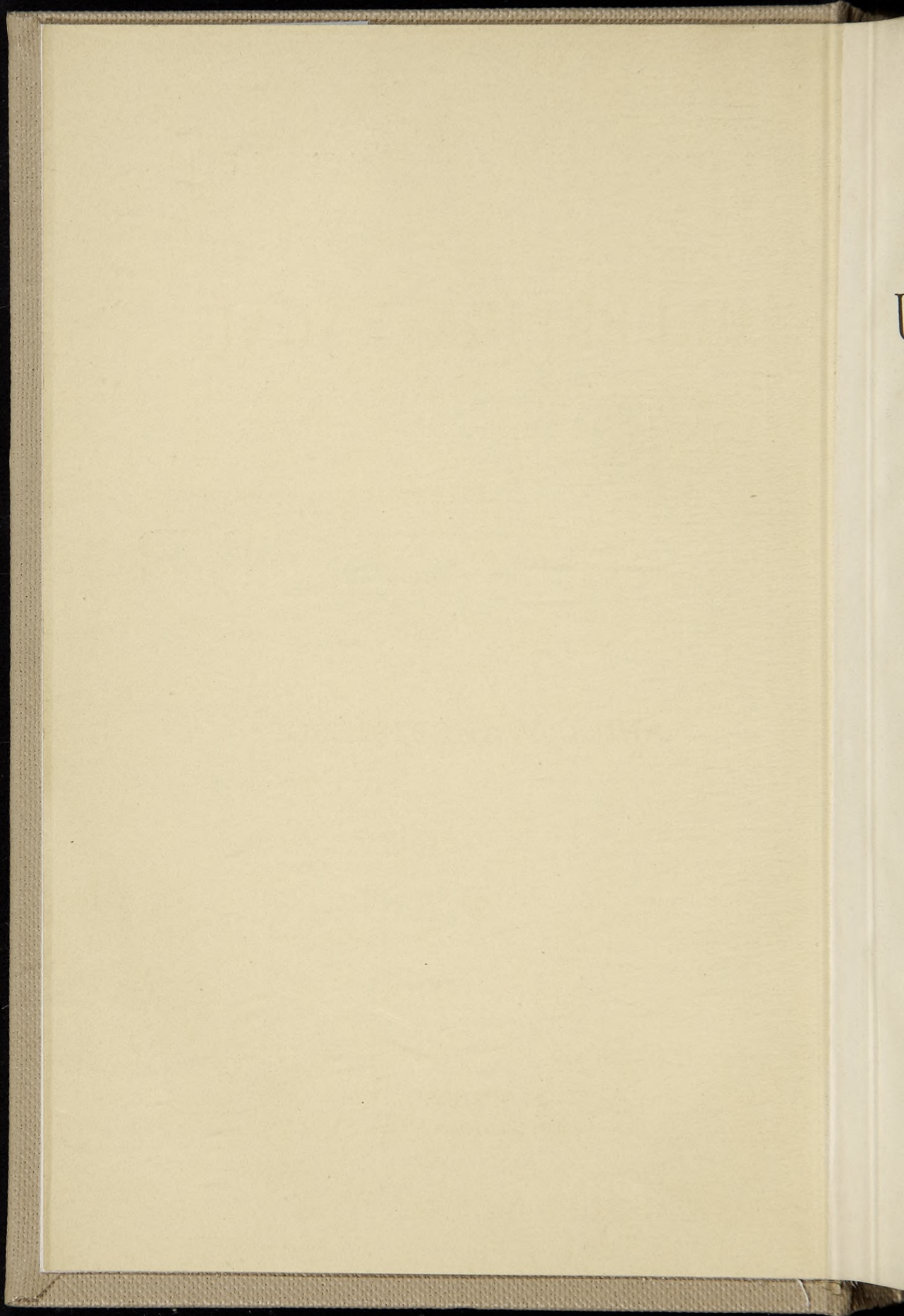
UNDERLIGA
VÄGAR

SKILDNING

Stockholm. Albert Bonniers förlag.

Pris 3 kronor.

UNDERLIGA VÄGAR.

SKILDNING

AF

ANNA WAHLENBERG.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

UNDERLIGA VÄGAR.

SKILDNING

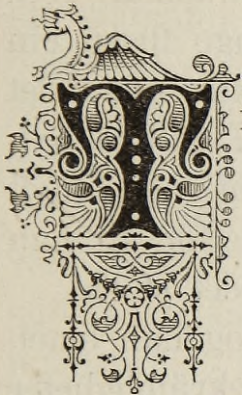
ANNA WAHL ENBERG.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1887.

1.

ill Sibyllegatans prydnader kunde man alls inte räkna det Grehnska femvåningshuset. Bland de många ståtliga byggnaderna i holländsk renaissans eller »modern barockstil» med torn och balkonger stack det hjert af genom sin gammaldags tarflighet.

Det var så rätt och slätt som ett hus gerna kan vara. En stor odekorerad inkörsport låg längst till venster, hvarifrån de ganska breda men likaledes odekorerade trappuppgångarne förde upp i huset. Utvändigt var det icke rappadt på långliga tider, så att färgen hade fått en mängd skiftande nyanser. Gården var mycket stor, utan någon plantering och lagd med kullersten.

Men trots allt detta var det något distingueradt i det der huset. Porten såg alltid ut att vara tvättad, låset blankpoleradt, taket nystruket, fönstren rengjorda, gård och gata ytterst snygga, och hvarken körande eller gående kommo in utan att ringa på hos portvakten.

Man sparade på genomgripande reparationer och försköningar, men i det lilla underhölls deremot allting på det mest noggranna sätt.

»Den som inte är noga i det lilla får aldrig det stora,» brukade egaren sjelf säga.

Grosshandlar Grehn hade i all sin tid lefvat efter detta valspråk och med så stor framgång att han nu påstods ega kapitaler och egendomar, som i ränta gåfvo honom en femton, tjugo tusen om året. Och fastän han således nu tycktes ega »det stora» höll han sig likväl fortfarande till sin lilla nyttiga princip, antingen därför att den af vana blifvit honom kär, eller som folk sade, därför att han ännu icke ansåg sig ha fått nog af »det stora».

Första våningen af sitt hus upptog han emellertid sjelf, ty på vissa personliga bekvämligheter sparade han icke. Och dessutom var det tryggast att bo så långt ned i händelse af eldsvåda. Här hade han lefvat tillsammans med sin hustru i nära hälften af deras trettioåriga, lyckliga ehuru barnlösa äktenskap. Och inom dessa rum hade den lilla ordentliga fru Grehn utvecklat en lika stor omvårdnad i skötseln af hushåll och hem, som hennes man ådagalade i skötseln af egendomar och affärer. Hon var nästan ständigt i rörelse från åtta på morgonen till åtta på kvällen och egde en sådan outtömlig förmåga i att hitta på nya göromål, saker som skulle putsas, linne som skulle stoppas och ärenden som skulle uträttas, att hon lyckades hålla sina två jungfrur i nästan lika stor verksamhet som sig sjelf.

Men en dag, det var kort före jul, voro rullgardinerna i sängkammaren icke uppdragna i vanlig tid. De drogos heller icke upp på hela dagen och icke ens den nästa. Under hela fjorton dagar fortforo de att vara nere, och först den femtonde drogs den ena upp, hvarpå också fönstret ställdes på vid gafvel.

Från tidigt på morgonen låg det en egendomlig stämning öfver huset. Portvakten tittade sig oupphörligt omkring under det han sopade trottoaren, och kom det några af gårdsfolket, som skulle ut eller in, stannade de och pratade med honom. Vid niotiden höll läkardroskan utanför. Men mot vanligheten under dessa fjorton dagar, dröjde den endast en helt kort stund. I trapporna hviskade jungfrurna. En kom just ut från Grehns kök, och en annan var ännu kvar der inne.

Fru Grehn hade dött i natt, det visste hela huset, och hvar och en var angelägen att få höra något om hur det varit på »slutet,» ty bröllop, födelser och dödsfall äro saker som intressera hvem som helst, man må stå utom eller inom familjen.

Sofi, köksan, kastade ned en mängd medikamentsflaskor i sopämbaret, under det hon berättade. Hon torkade sig i ögonen då hon slutat. Det hade ändå varit hjerta på frun. Aldrig skulle hon glömma så många gånger hon tagit henne i försvar, då herrn grälade. Och gifmild och hederlig var hon också . . .

»Mari!»

Dörren från skänkrummet hade öppnats och fröken Grehn, grosshandlarns syster stod på tröskeln.

Hon kastade en temligen skarp blick på köksfrämmandet och ropade för andra gången på Mari.

»Är Mari färdig?»

Husjungfrun kom ut från kökskammaren. Hon höll just på att knäppa kappan och knyta halsduken.

»Hör nu, Mari», sade fröken Grehn halfhögt och vinkade den tilltalade att komma närmare, ty hvad hon hade att säga angick ju inte Sofis främmande, »nu går Mari först hem till mig och lemnar det här brefvet till fröken Nanna. Hon skall komma hit, så fort hon kan. Här är nyckeln till min garderob, och den här går till byrån. Hon vet hvad hon skall ha. Men Mari kan säga åt henne att sprätta bort den röda fjädern i hatten, för det kommer hon kanske inte att tänka på. Och så kan hon också gerna taga med sig mina svarta silkesvantar, som ligga i öfversta lådan.»

»Ja, ja,» sade Mari.

Fröken Grehn gaf henne ytterligare några ärenden att uträtta, kastade så ännu en blick på köksfrämmandet och gick in.

I salen började hon att städa och ordna litet smått för att sedan kunna säga ett godt ord åt »fröken Sofi».

Alltsedan faderns död, då fröken Grehn lemnat deras jembförelsevis stora våning, hade hon bott ensam i sina två små rum, städat dem sjelf, lagat maten på fotogénkök och funnit det vara en välsignelse att slippa jungfrur. Och när hon såg dem hos andra så här som nu, så lyckönskade hon sig ännu mera att kunna undvara dem.

Men som hon gick der, glömde hon snart bort Sofi. Nattens minnen och dödens närhet uppfylde henne med andra tankar. Svägerskan hade varit hennes verkliga vän, och för att få tårar i ögonen behöfde hon endast komma in i förmaket och hitta en liten sidenhalsduk, som den döda nyttjat. En tunn, mycket begagnad liten röd halsduk, som gjort tjänst dag ut och dag in ända till det sista! Nu hade den blifvit glömd här på en stol af jungfrurna, som burit ut en massa plagg, sedan de flyttat den aflidna från den varma sängen.

Hon tog den lilla duken, lade ihop den och strök smekande öfver den med handen. Derefter lade hon den sakta ifrån sig, gick genom korridoren ut i tamburen och stälde sig att lyssna vid dörren till sin brors rum. Icke ett ljud hördes derifrån.

Medan hon stod der, knarrade emellertid en annan dörr längre in i våningen, och hon gick tillbaka för att se hvem som kom.

I salen möttes hon af ett svartklädt fruntimmer, som släppts in från köket af Sofi. Den främmande kom ljudlöst öfver golfvet, i det hon drog upp sitt lilla svarta halfflor och visade ett blekt ansigte med fina drag, hvilka dock icke buro den egentliga ungdomens prägel.

Utan ett ord omfamnade hon fröken Grehn, och under fortfarande tystnad gingo de och satte sig vid fönstret.

»Att jag inte var här i natt!»

»Kära Vendla lilla,» sade fröken Grehn, »du skall väl inte vaka hvar natt, så klen som du är!»

Hon strök henne öfver handen och började i hviskande och afbrutna ord berätta om nattens tilldragelse.

»Och farbror,» sade Vendla, »hur är det med honom?»

»Han är alldeles förbi. Tänk, jag minnes mig knapt ha sett honom rörd förr, och nu gråter han som ett barn. Jag hade honom att lägga sig en stund, men jag tror nog att han är vaken.»

Fröken Grehn reste sig, tog Vendla vid handen och gick samma väg som nyss förut genom korridoren och tamburen till broderns rum. På hennes svaga knackning vid dörren följde genast svar af en röst, som frågade hvem det var.

»Det är bara jag och Vendla Strand.»

»Kom in!»

De öppnade och stego in i skrifrummet. Han satt i soffan med hufvudet i händerna och tog icke bort dem förrän de voro helt nära. Då reste han sig. Småvuxen och spenslig som han var, syntes han i dag ännu mindre, ty han gick hopsjunken, liksom böjd under sorgen. Han hade lagt bort glasögonen, och de bruna, annars något skarpa ögonen glimmade tårfyllda under de tjocka ögonbrynen. Det ryckte i det svartmuskiga ansigtet kring kinder och läppar. Han tryckte Vendlas hand mycket hårdt, omfamnade henne derpå helt plötsligt och brast ut i snyftningar.

»Herren gaf och herren tog.»

Rösten kväfdes, men efter en stund fortsatte han :

»Trettio år med en sådan kvinna, en sådan maka och sedan ensam, ensam . . .»

Vendla hade satt sig bredvid honom i soffan, dit han åter sjunkit ned. Hon klappade honom på axeln, höll hans hand i sin, och så ofta han såg upp, mötte han hennes uttrycksfulla, dunkelblå ögon, som vemodigt och innerligt blickade in i hans.

»Gud pröfvar,» sade hon.

»Ja, ja, han pröfvar. Han tar det bästa vi ega, för att vi ska' se att det jordiska inte är något att fästa sig vid, att vi inte höra till härnere.»

De sutto länge tysta. En suck, ett ord af medlidande, en smekning fick tala.

Plötsligt slog han armarna om Vendla och kysste henne.

»Glöm inte bort mig,» utbrast han.

Och så vände han sig till systemen på samma sätt

»Glöm inte bort mig!»

Det låg ångest i hans ansigte. Han tryckte sig intill dem som ett barn, förskräckt att bli lemnadt ensamt. I trettio år hade han lefvat uteslutande för sin hustru och sig sjelf. Han hade inga barn, och några djupare vänskapsband hade aldrig fäst sig honom hvarken vid syskon eller omgifning. »Man skall icke ha mer än en vän, och det är ens hustru,» brukade han säga. Och det hade han heller inte haft. Han hade rätt. Han saknade ingen, behöfde ingen annan än henne. Men nu, då hon var borta och han såg sig omkring, märkte han medens ödsligheten omkring sig. Det blef honom hemskt till

mods, och som en spökrädd kastade han sig emot den första bästa, som kom i hans väg.

»Glöm inte bort mig! Hör ni, lofva det, glöm inte bort mig!»

Nej, de skulle inte göra det. De lofvade det med tårar i ögonen och handtryckningar.

Efter en stund blef han lugnare, steg slutligen upp och började lyfta på papperen, som lågo strödda öfver skrifbordet.

»Jag har skrivit till din styfbror,» sade han, seende på Vendla med en nästan affärsmässig uppsyn. »Som Mathildas kusin och enda slägtinge . . . Ja, det är besynnerligt, enda slägtinge . . .!»

Han fick reda på brefvet och drog det ur kuvertet.

»Men något arf blir det inte af, det vet ni ju,» tillade han i en temligen skarp ton. »Det är inbördes testamente, och efter min död kommer alltsammans att gå till Idiothemmet, så när som på några räntor.»

Vendla böjde på hufvudet. Ja, hon kände till det der.

»Farbror behöfver inte skicka af brefvet,» sade hon. »Pappa fick underrättelse i går om att Lars kommer hem som i dag eller i morgon. Han har något ärende för brukspatrons.»

»Så, så . . .»

Grosshandlarn fortsatte att rifva bland papperen.

På en gång stördes tystnaden af en häftig ringning. Det var ett ovant ljud och fröken Grehn spratt ordentligt till, hvarefter hon gick ut att

öppna. Vid en blick på ringklockan, såg hon att papperet var nerfallet, något som hon fann högst besynnerligt efter som hon sjelf virat det kring kläppen. Men somligt folk har också ett så märkvärdigt sätt att draga i en klocksträng.

Det var nästan ett barnansigte som syntes i den öppnade dörren. Ett par glada, blå ögon, med smala, rörliga ögonbryn, en liten fyllig mun, hvars mungipor sjönko djupt in i kinderna, runda, kanske litet för runda drag och ett kortklippt, mörkt hår hvars ostyriga testar sköto fram här och der under hatten.

Den knapt medelhöga figuren tydde likväl på en ung flicka. Den var till och med ganska utvecklad för att tillhöra en tjuguarig. Hon hade ett paket i muffen, hvilket hon brådslande drog fram och räckte åt fröken Grehn.

»Se här ä' sakerna som tant ville ha, men vantarna kunde jag rakt inte få reda på.»

»Hssj!» Fröken Grehn lyfte upp handen, »du behöfver inte skrika så högt, liksom du inte behöfde ringa så der förskräckligt.»

Den unga flickan såg litet förlägen ut. När hon fick se sin tant hade hon blifvit ifrig att lemna ifrån sig sitt uppdrag, och hon förstod att denna ifver räknades som känslolöshet. Men det var inte så. Fastän hon inte känt sin aflidna tant, fru Grehn, längre än några veckor, hade hon verkligen tänkt mycket på den sorgliga tilldragelsen och tyckt så synd om farbror Grehn.

»Kanske jag borde gått köksvägen,» sade hon sakta.

»Ja, ja, lilla barn, nu ä' det som det ä'. Kom in bara.»

De gingo in i skrifrummet, och Grehn, som ännu stod vid bordet, vände sig tvärt emot den unga flickan i det han öfverfölls af samma för-
tviflan, som då Vendla kom.

»Ja, Nanna, din stackars tant, hon . . . hon . . .»

Han föll henne om halsen och kysste henne. Nanna stod först litet stel af öfverraskning. Hon kände inte igen honom. Aldrig förr hade han gifvit henne några ömhetsbetygelser, och hon hade icke trott att han brydde sig om henne. Slutligen, just då hon skulle våga en smekning, släppte han henne, gick utan vidare ifrån dem och in i kabinettet bredvid.

Fröken Grehn reste sig för att gå efter honom, men satte sig strax igen. Det vore kanske bäst att lemna honom i ro och inte tränga sig på för mycket. I stället drog hon till sig den unga flickan, som blifvit stående midt på golvet och bad henne sätta sig.

»Lilla Nanna Bergström,» sade hon i hviskande ton till fröken Strand, »vår lilla slägtinge från Hernösand.»

»Ja, jag vet, vi ha träffats här en gång förut,» sade Vendla och nickade vänligt. Hon hade bättre minne än fröken Grehn, och kom till och med mycket väl ihåg en annan eftermiddag något förut hos Grehns, då de fingo förfrågningsbrevet från Nannas far. Vendla hade just kommit på visit och fann herr och fru och fröken Grehn i full dispyt.

Herr Bergström frågade i sitt bref om de visste någon billig inackordering för hans Nanna. Hon måste komma till Stockholm och lära sig något, antingen gå igenom folkskoleseminarium eller en kurs i bokhålleri. Han hade så många barn hemma och så smått om brödstyckena, att någon måste flyga ur boet. Nu begrepo både herr och fru och fröken Grehn att detta var en vacker omskrifning för bönen att taga hans Nanna och föda, kläda och uppfostra henne för en tid. Fru Grehn hade också nästan genast kommit till den åsigten att de borde göra det, men grosshandlarn jemrade sig alldeles förskräckligt. »Att alltid bli öfverlupen på detta sätt! Hvarför skulle just han stå till tjänst för alla menniskor? Det var ett särdeles bekvämt sätt att bara skaffa sig barn och sedan låta andra föda dem.» Men vid detta yttrande hade fröken Grehn rest sig. »Nå, så tar jag flickan till mig!» Fru Grehn protesterade. »Men kära Constance, du har ju inte engång någon jungfru!» — »Åh, det får väl gå,» sade fröken Grehn, »du vet väl att ska' en fattig få hjälp, så ska' det vara af en annan fattig.» Och dervid blef det. Nanna hade nu varit nära två månader hos fröken Grehn och redan börjat på bokhållerkursen.

Men under det Vendla helt flyktigt påminde sig allt detta, sysselsatte hon å sin sida Nannas tankar, dessa tankar som hade så svårt att hålla sig stilla vid ett ämne. Fröken Strand var god vän i familjen, det visste hon, och i synnerhet till fru Grehn, oakadt skilnaden i ålder var mycket stor. Vendla

hade också skött henne troget under sjukdomen och varit så godt som outhärlig för den sjuka. Hon såg vänlig och snäll ut, fröken Strand. Och det gjorde hennes far också. Det var nu öfver en månad sedan Nanna träffade dem här en qväll. Gubben skulle vara boktryckare men såg ut som en gammal skeppare. Och så hade han en son också, som var borta någonstans på landet. Skulle han komma till begrafningen? Det skulle ändå bli trefligt att få se så mycket folk, som då måste samlas . . .

De sutto tysta alla tre, fröken Grehn lyssnande efter broderns steg. De närmade sig slutligen dörren, och han stod på tröskeln.

»Ni vill väl se henne,» sade han torrt.

Han väntade icke på svar utan vände sig om och gick förut. De följde honom genom kabinettet och in i sängkammaren. Derinne var kallt men fönstret stängdt och båda gardinerna åter neddragna, så att endast en blåaktig halfdager sippade igenom.

Framför den stora sängen, som ännu icke blifvit hopdragen och upp bäddad stod en sängställning af trä öfvertäckt med hvita lakan, under hvilka aftecknade sig konturerna af en mensklig kropp lagd på sjelfva sängbottnen utan annat underrede än lakanet.

Grehn böjde sig ned och blottade varligt den dödas hufvud, hvarefter han omsorgsfullt vek ner lakanet, så långt att äfven hennes skuldror och bröst lågo fria.

»Hon sofver så lugnt.»

Han började ordna hennes hår, som något oredigt stack fram under mössan och klibbade fast vid tinningarna, och så smekte han det vaxgula ansigtet.

»Så der ja, Tirre lilla, så ja...!»

Här, framför sin hustrus stela kropp, var han märkvärdigt lugn. Ingen öfvergifvenhet. Inga tårar. Han talade till henne, som om hon ännu kunde höra honom, slätade hennes tröja och lade armen till rätta. Medan han höll på med dessa små bestyr, fick han känna att hon ännu var helt varm omkring lifvet.

»Hvad vill det här säga!»

Han stack händerna under lakanet och började undersöka. Saken var lätt förklarad. Medan hon var sjuk hade man bundit om henne en sjal närmast kroppen, och den satt ännu kvar. Den var hårdt tilldragen, och han hade svårt att få upp knuten.

»Vänta, nu går det,» sade han, »vänta min pulla lilla... Så ja, så ja...»

Han fick slutligen bort sjalen, lade allting till rätta igen och slätade ut alla skrynklor. Nätt och fint och ordentligt skulle det vara, så som hon alltid velat ha det.

Fröken Grehn stod och grät. Vendla torkade då och då bort en tår. Men Nanna hade gått undan i ett hörn, som om hon velat betrakta småsakerna på ateniennen. Verkliga förhållandet var emellertid att hon snyftade. Det tycktes henne som om hon först nu hade kommit under fund

med hur förskräckligt sorgligt det var, hur förfärligt, hur oändligt olycklig han måste vara, den stackars gamla farbror Grehn, som nu stod så ensam och öfvergifven! Aldrig, aldrig skulle han väl kunna få något roligt mera!

Hon smög sig fram till honom, stack sin arm under hans och kramade den häftigt.

»Kära, kära farbror,» hviskade hon.

Han såg på henne och klappade henne på handen, men endast helt lätt. För tillfället var han icke i en sådan öfverretad sinnesstämning som hon. De små omsorger han haft inverkade på hans tankegång.

»Jag skall låta balsamera henne redan i eftermiddag,» sade han, i det han åter täckte öfver den dödas ansigte. »Det är bäst, ju förr ju hellre.»

Han jemkade på lakanet, som kommit för mycket öfver åt ena sidan. Då han rätade ut sig igen, såg han stel och högtidlig ut.

»Vill ni lofva mig en sak,» sade han, »du Constance och Vendla, och du också, Nanna. Om ni öfverlefver mig, så ska' ni se till eller ställa om att jag också blir balsamerad. Lofva mig det!»

Nanna undrade om han var rädd att bli skendöd. Ja, det kunde naturligtvis icke vara något annat.

Han tog dem i hand den ena efter den andra och lät dem lofva. Derefter brast han plötsligt i gråt och återvände in till sig.

De andra gingo ut i salen och dröjde der en stund, tills Vendla tog afsked. Hon hade likväl

knappast kommit utom dörren förr än nya besökare infunno sig. Fröken Grehn, som ville skona sin bror, försökte först att icke släppa in dem till honom, men han gick sjelf ut, då han hörde rösterna, tog emot hvar och en som kom och blef lika upprörd för hvarje ny visit.

Der kommo slägtingar, som han förut icke brytt sig om, och nu helsade han dem med tårar och kyssar.

Der kommo gamla sällskapsvänner, gråhåriga gubbar, som han icke haft annan beröring med än att de spelat åtskilliga partier vira eller ätit några goda middagar tillsammans. Men nu voro de allesammans hans verkliga, tillgifna, deltagande vänner, och han kastade sig snyftande i deras armar.

»Glöm inte bort mig, glöm inte bort mig!»

Nanna kände sig en smula besviken, då hon såg all denna rörelse bryta ut för hvem som än kom. Då han så hjertligt hade tagit emot henne, hade hon trott det vara af en särskild sympati, och det hade värmt henne. Men nu fick hon lof att skriva det endast och allenast på hans stora sorg, för hvilken han förtviflad sökte lindring, fast han visste att ingen sådan stod att få. Först var hon böjd att draga sig tillbaka ifrån honom, men efter en stund hade hon kommit öfverens med sig sjelf, att om han också inte brydde sig om henne det minsta, så skulle hon i alla fall hålla af honom så mycket hon nånsin kunde bara för hans stora, stora sorg.

* * *

Hela eftermiddagen hade Nanna suttit och veckat sorgkrås åt sig och sin tant. Klockan åtta sattes det in the, och sedan skulle hon gå hem. Fröken Grehn måste stanna hos sin bror öfver natten och ligga i kabinettet bredvid hans rum. Det vore ju oförsvarligt att lemna honom nu under hans upprörda tillstånd.

Således var Nanna tvungen att gå hem ensam den långa vägen. Det var inte så utan att hon var ängslig. Hon hade varit så kort tid i Stockholm och alltid haft sällskap, om hon varit ute efter mörkrets inbrott. Åt den trakten der fröken Grehn bodde mötte man också så många arbetare, och ett par utskänkningsställen funnos i närheten. Det hade varit slagsmål utanför porten några dagar förut.

Allt det der tänkte hon på medan hon samlade ihop sina sysaker.

»Du är väl inte rädd,» frågade tanten.

»Nej bevars!»

Nanna stod med ansigtet nedlutadt och gräfdde i sin sykorg. Hon ville inte visa sig sjäpig.

»Det är ju inte alls sent. Om du bara går raskt och hvarken ser till höger eller venster, så bryr sig ingen om dig. Skynda dig att ta godnatt af farbror.»

Grehn hade inte velat vara med vid bordet utan fått in till sig en smörgås och ett glas vin. Då Nanna var på väg till honom ringde det i tamburen. Hon ville se hvem det var och stannade i salsdörren, medan Mari öppnade.

»Tant, det är en herre . . .» hviskade hon inåt rummet.

Fröken Grehn kom ut, vexplade uttryck då hon fick se hvem det var och gick hjertligt emot honom.

»Kära Lars!»

Han tryckte hennes hand och behöll den ett ögonblick. Det såg ut som om han ämnade säga något om hvad de båda tänkte på. Men antingen han inte fann på något, eller fann det han tänkt på meningslöst, så teg han, tog sedan tvärt af sig ytterrocken och bad om ursäkt för att han kom i kavaj. Han hade icke varit beredd på att gå bort någonstans, hade sprungit i ärenden hela dagen och skulle resa igen tidigt nästa morgon.

Efter ytterligare ett par ord gick han in till Grehn.

»Var det fröken Strands bror,» frågade Nanna. Gissningen var riktig. Det var verkligen han.

Nanna jemförde de båda syskonen i minnet. Vendla så ljus, med milda drag, så lugn och behaglig! Han kantig, mager och bredaxlad. De grå ögonen hade en skarp blick. Hyn var grof och något rödflammig. Man kunde icke säga att han såg bra ut.

»De äro inte alls lika hvarann,» sade hon.

»De äro också bara styfsyskon.»

»Är han landtbrukare?»

»Landtbruksbokhållare,» rättade fröken Grehn och gick in i salen igen, dit Nanna följde henne,

ty hon måste vänta för att få säga godnatt åt farbror Grehn.

Tanten gick efter en thekopp och ställde litet i ordning på bordet.

»Det är allt synd om Lars,» sade hon efter en stund. »Nog tänkte han bli något annat än landtbruksbokhållare. Han låg i Upsala under flere år och läste på filosofie kandidaten.»

»Ja men hvarför slutade han egentligen med studierna,» frågade Nanna då fröken Grehn afrundade meningen med en suck och tycktes vilja fördjupa sig i tysta betraktelser i stället för att fortsätta historien om Lars.

»Jo, gubben Strand hade för en tio år sedan genom byte eller något trassel lagt ner sina pengar i en landtegendom. Men som gubben i alla sina dar varit köpman och inte förstår sig på landtbruket mer än jag, så gick det på tok, när han skulle envisas att sköta det sjelf. Och när Lars kom hem en sommar fick han ögonen öppnade. Och så gick han och skref in sig vid Ultuna, fastän han aldrig just haft någon lust att bli landtbrukare. Han hade föresatt sig att ta hand om allting der hemma. Men det går inte som man tänker. Han hade knapt varit vid landtbruksskolan ett år när modern dog. Det blef bouppteckning. Och då fick man se, att det var så galet stäldt att egendomen måste säljas. Det blef inte mycket öfver för gubben att börja på nytt med. Grosshandelsaffärerna hade han alldeles kommit ifrån, och hur det var beslöt han sig för att öfvertaga ett litet tryckeri, som han

har nu. Men det är minsann inte riktigt hans eget och inte går det just så bra heller, det jag tror. Lars hade också skulder, som föllo öfver honom, och så blef det slut med studierna. Oskar skaffade honom den här platsen, som nog är hårdsliten, må tro, och han ville knappast taga emot den, men nu har han ändå varit der i två år.»

Nanna satt och bet på en trådända medan hon tänkte på hvad tanten berättat. Det måste vara bittert att gå baklänges så der! Kanske var det därför han hade någonting så kantigt i hela sitt utseende.

Efter en stund gick dörren från skrifrummet upp, och de båda herrarne kommo strax derpå in i salen.

Nanna presenterades flyktigt mellan en uppmaning till herr Strand att sitta ned och en förfrågan om han ville dricka en kopp the. Han helsade på henne, men förklarade nästan på samma gång och vänd till värden att han genast måste gå, ty han hade lofvat att äta kväll hemma.

»Nå, då får du sällskap, Nanna,» sade fröken Grehn. Och klappande Strand på axeln fortsatte hon förtroligt:

»Jag tror visst hon är rädd, stackars liten. Det har blifvit något sent, och hon är inte van att reda sig på egen hand. Eftersom ni ändå ha samma väg ända till Östermalms torg, så vore du bra snäll om du ville följa henne hem.»

»Nej tack, det behöfs inte. Jag är inte alls rädd,» försäkrade Nanna, sprang ut i tamburen

och började kläda på sig utan att komma ihog att först taga godnatt. Hon tyckte inte om att bli påtrugad någon, och dessutom såg han verkligen trött ut. Han hade ju sprungit i affärer hela dagen och var troligtvis mindre tacksam för tantens förslag.

Emellertid slapp hon inte ifrån honom. Antingen det nu var sant eller ej måste Strand naturligtvis förklara, att han inte kände sig det ringaste trött, att de inte väntade honom hemma på ännu en god stund och att han var mycket villig att åtaga sig uppdraget.

De sade icke många ord, då de kommit ner och gingo bredvid hvarandra framåt gatan. Han framställde den vanliga frågan om hon trufdes i Stockholm, och hon svarade jakande.

»En liten landsortstös, det både hörs och syns,» tänkte Strand smått mönstrande henne vid de första gaslyktorna.

Den raka kappan satt något lunsigt, klädningen var för lång, och man hade intet skäl att misstänka tillvaron af den minsta lilla toaletthemlighet. Hufvudbonaden var en svart baretthatt af temligen blekt filt prydd med några skrynkliga, svarta band.

Så småningom upphörde han att vidare anstränga sig med konversationen. Dödsfallet och den stämning, det måste antagas föra med sig, ursäktade honom fullkomligt, och han gick en god stund i sina egna tankar. Men så föll det honom in att höra hur Grehns behandlat den lilla fattiga

slägtingen. Han fick ett småleende öfver läpparna och förhöret började.

Hade hon varit ofta hos grosshandlarens?

Nej, bara två gånger, en till middag och en till kväll.

Hade hon roat sig något då? Grehn hade väl bjudit henne på teatern?

Nanna såg upp med glänsande ögon.

»Nej, inte farbror, men tant bjöd mig en gång. Vi sågo Friskyttan. Och tant lofvade att jag skulle få se Romeo och Julia också, så fort den gafs. Vi tittade efter i tidningen för hvarenda dag. Och så...»

Hon snurrade rundt med muffen.

«Och så?»

»Jo, den gafs i förrgår.»

Hon talade inte om i hvilken spänning hon gått hela den dagen sedan hon läst i morgontidningen att pjesen skulle gifvas på kvällen och hur hon väntat att tanten skulle nämna något om det, ty fru Grehn tycktes vara bättre. Åtminstone var Nanna öfvertygad att det inte var något farligt med henne. Hon talade heller inte om att nöjet verkligen blef inställt. Men det behöfdes inte. Hela hennes ansigte uttryckte en sådan oförbehållsam bedröfvelse, att man icke kunde misstaga sig om den saken.

»Den ges nog en gång till i vinter,» tröstade Strand fortfarande småleende.

»Det är det samma om den ges eller inte,» sade Nanna och satte muffen i gång på nytt. »Tant och jag ska flytta till farbror.»

»Ska' ni det!«

Nå, då kunde hon verkligen ha rätt i att betrakta nöjet som instäldt. Stackars liten! Hon hade naturligtvis kommit till Stockholm i de mest lysande förhoppningar om herrligheter att se och vara med om. Och så stängas in i ett sorgehus! Det kunde man kalla otur.

De gingo nu öfver Östermalms torg och Strand kastade ovilkorligt en blick åt Humlegårdsgatan, hvilken han skulle vika af för att komma hem till sig. Det var i alla fall en dryg omväg att följa landsortstösen till Grefgatan.

Med detsamma stannade Nanna och räckte fram handen.

»Godnatt! Tack för sällskapet!«

Han tvärstannade också helt förvånad och började en protest men blef lakoniskt afbruten af ett nytt god natt. Då han inte ville taga hennes hand gjorde hon en böjning med hufvudet eller snarare nick, och borta var hon. Hon sprang helt ogeneradt gatan framåt utan att fråga efter att alla människor vände sig om och tittade. Den långa klädningen slängde omkring henne, och armbågarna fäktade fram och tillbaka.

I häpenheten var hans första tanke att följa efter henne, och han tog verkligen några steg men stannade strax. Det tjenade ju ingenting till. Hon hade fått försprång och såg ut att vara en dugtig snabbloperska. Dessutom unnade han inte åskådarna någon tillökning i nöjet. En ung välklädd man, som springande förföljde en ung flicka klockan

nio på kvällen, det hade just varit ett underhållande spektakel! Han vände om och gick hemåt.

En lustig flicka i alla fall! Så inmarig! Gå så lugnt och bära på den der planen hela tiden, och så bara sätta i väg! Att hon hade så bra reda på hvilken gata han skulle vika af! Men de hade visst nämnt det i förbigående uppe hos Grehns, och hon hade protesterat der med. Ville inte bli påtrugad någon.

Hvad hon hade för en rolig min när hon nickade och sprang! Men vänlig och söt såg hon ut, då hon sade sitt muntra godnatt. Det var ett vackert uttryck i de der klara ögonen.

2.

Dagarna gingo åter sin urverksgång hos grosshandlar Grehns. Att fröken Grehn bodde i sängkammaren i stället för fru Grehn, att grosshandlarn vistades i sitt skrifrum under natten lika väl som om dagen och att Nanna Bergström blifvit medlem af familjen var nu någonting fastställdt, och de nya elementen hade måst passa in sig i husets gamla former.

I hushållet gick allting som under fruns tid. Fröken Grehn fick finna sig i att antingen bli tillrättavisad af sin bror eller rådföra sig med de hemmastadda jungfrurna. Efter sina egna begrepp fick hon inte styra. Men som reglementet gick i den pedantiska stilen och hon sjelf var ytterst ordentlig, så sammanstämde hennes åsigter för det mesta dermed, och det var egentligen bara i fråga om småsaker hon måste böja sig, hvilket likväl ofta kränkte henne så, att hon måste beklaga sig för Nanna. Det var liksom en upprättelse för hennes värdighet, om hon fick tala ut. Oskar för-

stod henne inte. Han satte aldrig värde på hvad man gjorde för hans trefnad, och för resten var hon aldrig van vid någon tack. Men man måste ursäkta honom. Han var ju så olycklig och lefde bara i sin sorg.

Nanna höll med henne. Man fick inte räkna så noga med stackars farbror.

Det behöfdes också verkligen litet tålmod för att icke bli trött på honom, isynnerhet när han kom in i sin gamla vana att gräla och gnata öfver allting. Var det en fläck på hans rock, så fick husjungfrun och föröfrigt hela familjen höra talas om det i ett par dagar efteråt. Var en lampa en smula för lågt eller för högt uppskrufvad, så fans det icke något slarfvigare hus i Stockholm än grosshandlar Oskar Grehns. Och var den han ville tala med icke till hands i det ögonblick han sökte henne, så trodde han icke, att det kunde finnas några menniskor som rantade så mycket på gatorna som Nanna och fröken Grehn.

En middag var soppan för salt. Han sköt tallriken ifrån sig.

»Har jag inte sagt att maten inte får saltas i köket!»

Detta hade han nu visserligen sagt för ett par veckor sedan, då någonting likaledes fått för mycket af nämnda krydda. Men det hade icke uppfattats som något absolut förbud, enär det fins rätter, som det skulle falla sig svårt att salta vid bordet, och han icke utfärdat någon förteckning på hvad som skulle saltas der eller ej. Icke heller

hade han varit på minsta vis missnöjd när han gången derpå åt den klandrade rätten saltad som förut i köket. Men i dag kom han ihog hvad han sagt och på samma gång att andra icke kommit ihog det.

Och så var middagsfriden störd. Han frågade om det var för mycket begärt att han ville ha mat som kunde ätas, och inte sluka i sig hvad som helst, som rördes ihop.

Men det var förbi med all omtanka och ordentlighet i huset. Om Mathilda lefvat . . .

Han brast i gråt och gick in till sig. »Mathilda . . .», det var det vanliga slutet på alla stridigheter. Bara det gick honom något emot, och hvarje förargelse var en sorg för honom, så hänförde han det till olyckan att ha mistat sin hustru. Om hon lefvat, skulle allting varit annorlunda. Och han glömde hur många gånger han grälat med eller rättare sagdt på henne, men det var också på ett helt annat sätt. Då kunde han bäst det var afbryta sitt dåliga humör med en lustig historia. Eller också var det hon som gjorde det, der hon satt så lugn och trygg och bad honom låta bli att prata så mycket tok. Och han hörde på henne. »Sa du det, Tirre lilla! Ja den der frun, hon vet då allting bättre än andra. Är jag en tok, så är du klok, Pirrenitt!» Och så sträckte han ut fingret och pillade henne på armen.

Men nu hade han ingen att leka bort tråkigheterna med.

På söndagen gingo de allesammans i kyrkan, och efter predikan följdes Grehn och Nanna åt till

Nya kyrkogården. Det var veckans enda utflykt. Vägen från Norr tull och ut till grafvarna var det enda af Stockholms omgifningar Nanna fick lära känna. Om hvardagarna satt hon antingen hemma eller på kursen. Aldrig en promenad eller något som i minsta grad kunde få namn af nöje. Och det kunde ju inte vara annorlunda. Hon försökte att vara nöjd, fastän det ibland kom öfver henne en sådan tungsinthet. Sjelfva luften inne i rummen kändes tryckande. Om någon gång hennes naturliga glädtighet bröt fram trots allt, och hon hittade på någon lustighet eller slog till ett äkta hembygdsskratt, såg man på henne så besynnerligt att hon blef beklämd. Hon skulle vara med att sörja, fastän hon knapt känt den man sörjde. Hon måste trycka ner sina nitton års lefnadslust och liflighet för att passa in sig i en sjuttioårings lif och vanor.

* * *

»Hvar kan flickan hålla hus?»

Grosshandlar Grehn gick rundt omkring det dukade salsbordet, medan han oupphörligt såg på klockan.

»Hon är väl ute och ränner kring gatorna igen,» fortsatte han. »Vi få väl äta middag fyra i stället för tre hädanefter, så att hon hinner göra sina promenader.»

»Kära Oskar, tag dig en smörgås om du är hungrig,» sade fröken Grehn. »Klockan är ju inte tre än.»

I detsamma hördes Nannas röst i tamburen, och strax derpå kom hon in röd och andfådd.

»Hvar har du varit så länge?»

»Jag följde en af flickorna hem.»

»Till Horns tull?»

»Nej, hon bor på Tegnérgatan.»

»Jaså, det var väl, att hon bodde så nära, annars hade vi kanske fått äta middag i kväll, och lexorna hade väl fått vara till i morgon bittida.»

Nanna mumlade något om att hon inte trott klockan vara så mycket, och satt sedan och såg ned i sopptallriken medan hon kämpade med tårarna, som ville fram under ögonlocken. Att hon till och med skulle missunnas det lilla nöjet att följa med en kamrat för att få prata litet! Man ville att hon skulle plugga hela dagen från morgon till kväll. Men hon stod inte ut! Nästa gång skulle hon narras, säga att hon suttit kvar på kursen eller något sådant.

När de slutat äta, gick hon som vanligt in i sitt rum och satte sig att läsa och räkna. Hon hade icke svårt för att fatta, och det brukade gå temligen raskt för henne att lära sig lexorna och räkna ut de bestämda uppgifterna. I början af kursen hade hon varit färdig redan vid sextiden på aftnarna, hvarefter hon kröp upp i en länstol och pratade med tant Grehn eller sökte sig en rolig bok. Men när några dagar gått på detta vis, kom farbror Grehn regelbundet och frågade henne om kursen hvar gång han såg henne med tomma händer. Trodde hon att hon skulle hinna

den på tre månader? Det gick väl inte. Man skulle få se att hon behöfde minst ett halfår till. Och fröken Grehn undrade om det icke vore skäl att hon läste något engelska för sig sjelf. Eller också satte tanten i gång något handarbete åt henne. Man fick inte vara sysslolös i det Grehnska huset. De båda syskonen hade nämligen en åsigt gemensam, den att människans första pligt är att arbeta, och att i synnerhet ungdomen skall göra det. I deras ungdom hade de hållits dertill i ganska hög grad, och äfven nu, sedan den ena nått bergning och den andre rikedom, voro de verksamma.

Fröken Grehn hade hushållet att styra om, var med i åtskilliga skydds- och tillklippningsföreningar, och dessutom hade hon alltid ett handarbete, klädningar och hattar åt fattiga barn till reds för lediga stunder.

Grehn var hyresvärd, och när man som han har intresse för hvarenda nyckel, hvarenda källarglugg och hvartenda trappsteg i hela huset, kan det vara en ansträngande syssla. Hvar morgon gick han upp ända till vinden för att se efter om trapporna voro ordentligt sopade och ledstängerna dammade. Gud nåde den jungfru som knäckte ben på spiselstenen. Det hörde han, om han så låg i sin djupaste middagssömn. Och olycklig den, som skakade en matta på gården före åtta om kvällen. — Så var han ledamot i styrelsen för idiothemmet, dit han testamenterat sin förmögenhet, och denna inrättning, som skulle bära hans namn till efterverlden och njuta frukterna af hans lifsverksamhet,

egnade han naturligtvis de största omsorger. Slutligen kostade han också en god del tid på sin helsas vårdande, hvilket han äfven räknade som arbete åtminstone hvad honom sjelf beträffade, ty har man råd att offra möda på något annat än det dagliga brödets anskaffande, så ansåg han, att pligterna mot ens kropp voro bland människans förnämsta skyldigheter. Ja, han glömde därför icke dem mot sin själ. Han gick i kyrkan hvarje söndag, läste sina afton- och morgonböner och dessutom åtskilliga andaktsböcker. Men det kan icke nekas att pligterna mot kroppen drogo mest tid. Om morgnarna gymnastiserade han först hemma på en träbalk mellan dörrarna och sedan borta i en gymnastiklokal. Om förmiddagarna läste han läkarböcker för sin mage, som var litet orolig då och då, hvarför han också bytte om diet tätt och ofta, drack maltkaffe somliga tider och lät ibland all mat kokas i stället för att stekas. Om eftermiddagarna var han ute på långa promenader, »ty rörelse är ett vilkor för lifvet», den satsen framhöll han alltid. Och fans det något han var stolt öfver, så var det öfver sitt ungdomliga utseende och sin friska kropp. Det var hans belöning för arbete och sedlighet.

Men när nu herr och fröken Grehn arbetade och sträfvade så, var det ju alldeles sjeltklart att Nanna måste göra så med, helst som hon var både ung och rask och dessutom behöfde det af ekonomiska skäl. Hemifrån betalades icke ett öre för henne, så det var ju den enklaste tacksamhetskänsla, som borde drifva henne att skynda sig så

mycket som möjligt med lärokursen, så att hon icke skulle behöfva vara länge till kostnad och besvär.

Allt detta visste Nanna, der hon satt vid bordet och stirrade i kontorsböckerna. Hon borde visa sig tacksam. Om det också inte var nödvändigt, så borde hon lika fullt plugga både dag och natt, bara för att lugna sina släktingar, efter som de annars icke kunde låta bli att vara oroliga för att få behålla henne. Hon borde icke taga en enda stund för sig sjelf. Ja, hon borde icke gått med den der flickan i middags. Hon borde i stället gått hem och satt sig att läsa på multiplikationstabellen, som hon kunnat alltsedan hon var åtta år. Men det var ju detsamma hvad man läste, bara man läste.

Hon blef bittrare ju mera hon tänkte på Grehns hårda ord vid middagsbordet, och den tacksamhet hon kände för honom, kunde icke mildra henne.

Sedan hon räknat ut sina uppgifter, tog hon fram löst papper och började försöka på egen hand göra ett bokslut efter »kontoristen», ehuru hon visste att hon icke skulle gå i land med det. Hon räknade och räknade, tills blyertspennan blef trubbig. Då måste hon formera den, och drog upp bordslådan för att taga fram pennknifven. Men derinne i lådan fans också en bok, och en sådan som alls icke hade utseende af lärobok. De sista dagarna hade hon hittat på något riktigt bra. Hon brukade sitta med kontorsböckerna framför sig och så den der andra boken eller någon af samma slag i knät. Om hon då lutade ner hufvudet och drog fram

lampan, kunde hon läsa ganska bra under bordet. Och rörde sig någon i rummet bredvid, så gick det så fort att flytta upp både hufvud och armbågar.

Skulle hon se litet i den. Nej. Men att titta efter hur nästa kapitel började, gick då på ett ögonblick. Först läste hon ett par sidor i boken, som den låg i lådan, men när hon hörde fröken Grehn gå inne i sitt rum kröp luntan ner i knät.

Det var emellertid just ingen rolig bok. Hon hade fått låna den af en af flickorna på kursen med vilkor att snart lemna igen den, och det var egentligen därför hon varit så ifrig. Men när hon för tredje gången i kväll kom till en af dess långrandiga naturbeskrifningar, så kände hon, att det gjorde ondt i ögonen, lutade pannan mot kontorsboken och slöt ögonlocken.

Med ens kommo de bittra tankarna igen. Hur kunde farbror Grehn nännas att säga sådana elaka ord till henne. Han var visserligen så olycklig, att man måste ursäkta honom något för hans retlighet, men att ändå kunna säga så . . . Aldrig skulle hennes far kunnat säga så åt någon . . . ! Nej, hennes kära, älskade pappa, han var så god, han!

Och nu kommo tankarna på hemmet, de som plågade henne mest af allting. Åh, hvad hon längtade till sitt kära, glada hem, der man visserligen icke fick sätta sig vid ett så rikt bord eller hade så stora, eleganta rum som här, men der man alltid hade något att skratta åt, der man visserligen kunde gräla, så att man var färdig att slåss, men

der man hade en mamma som smekte en, der man ofta kunde bli ond på hvarann, kifvas och ha bekymmer men icke gick och tyngdes ner som här.

Åh, hon ville bort, hon ville bort, hon ville bort! Och så grät hon, så att bokstäfverna blefvo suddiga i kontorsboken, och hon måste taga fram läskapper, torka och radera.

»Har du slutat snart,» sade fröken Grehn, som stod i dörren.

»Ja, strax,» svarade Nanna utan att se upp. Hon var icke riktigt säker på sina ögon.

»Då kan du komma in till mig med din virkning. Det var längesedan du gjorde något på den.»

Nanna gick in i sängkammaren och satte sig att arbeta bredvid fröken Grehn i soffan. Så mycket hade de icke att säga hvarann. Ingendera var ute i verlden och visste hvad der skedde, och inte heller läste de tidningarna. Dessutom voro de ju så olika till ålder, lynne och tänkesätt. Tant Constance talade mest om sina fattiga och hur man skulle hjälpa dem. Men bäst hon satt der och pratade, fick hon se att Nanna virkade på ett så besynnerligt bakvändt sätt.

»Får jag se,» sade hon och tog arbetet ifrån henne. Så skulle hon göra, och så skulle hon inte göra.

Men plötsligt tappade fröken Grehn maskan och virknålen med. Ett par armar hade slingrat sig om hennes hals, och Nanna satt uppkrupen i hennes knä, tryckte sig intill henne och kysste henne häftigt.

»Kära, rara lilla tant!»

Och så borrhade hon ned hufvudet vid hennes axel.

Tanten blef helt öfverraskad. Hon var ovan vid dessa ömhetsbetygelser, men tyckte icke illa om dem.

»Lilla kelgris,» sade hon och klappade Nanna på kinden, »du är då en riktig liten smekmåns.»

En stund efteråt satt Nanna lika tyst som förut, ja, snarare tystare. Hon visste inte sjelf hvad som kommit åt henne, hvarför det brännt i henne en sådan lust att krama och smeka sin tant. Höll hon då verkligen så mycket af henne? Ja, visst gjorde hon det. Tanten var ju så god och snäll, och så var ju hon den första, som velat taga sig af henne.

Men när Nanna kommit i säng om kvällen, vände hon ansigtet mot kudden, och om dess hvita var bestått af papper fullskrifvet med räkneexempel, hade hon nog fått taga fram läskpapper och raderknif igen. Hon kände sig utkastad i den vida världen, ensam och öfvergifven. Hon afskydde det fina huset, der hon bodde, och hon hade alldeles glömt att der fans någon enda, som hon höll af.

* * *

En eftermiddag gläntade Mari i dörren.

»Fröken,» sade hon, »det är främmande, herr och fröken Strand, och jag törs inte väcka herrskapet.»

Nanna slog ihop böckerna och gick ut, undrande om det var den unga eller gamla herr Strand, som Mari talat om. Då Vendla gjorde sina visiter ibland om eftermiddagarna, var fadern aldrig med, utan brukade komma någon gång om förmiddagarna efter hvad man sagt.

De främmande hade redan blifvit invisade i salen och sutto vid midtelfönstret smått samspråkande. Det var gubben Strand och inte sonen.

»Jag hör af Mari att både tant Constance och farbror äro klena,» sade Vendla, i det hon reste sig och helsade.

»Ja, de äro inte riktigt raska.»

Nanna började förklara de olika sjukdomarna, men gjorde det inte fullt tillfredsställande för gubben Strand, som ansatte henne med frågor om symptomerna och de läkemedel, som begagnades. När allt kom omkring, visste Nanna inte stort annat än att de haft hafresoppa till middag tre dar å rad och att man måste gå mycket tyst i rummen. Nu var det emellertid bättre, åtminstone med farbror Grehn, ty han hade tagit sig en snaps till smörgåsbordet och sjelf varit uppe på vinden med snickaren, som skulle sätta spjelor för vindsfönstren, så att grannkattorna inte skulle kunna kila igenom.

Redogörelsen var inte slutad då fröken Grehn kom in. Hon gick något släpigt, var ombunden kring halsen, och blicken hade möda att tränga sig fram under de matta ögonlocken.

Herr och fröken Strand upprepade sina förfrågningar.

»Åhjo, tack,» svarade hon långsamt och höll Vendlas hand i sin, »det är nog inte så farligt med mig... Ingen kan ju för resten se på mig, att jag är klen,» fortsatte hon med ett litet trött leende, »och då är det väl ingenting.»

»Jag tycker tant ser riktigt dålig ut,» sade Vendla bekymrad.

»Åhnej, kära du, Oskar säger att det är bara en vanlig influensa. Och det vore godt det, för det duger inte att två äro sjuka i samma hus, fastän jag gör gudskelof inte något besvär om jag är aldrig så dålig. Oskar har magkatarr, han. Han lade sig genast till sängs, men när doktorn kom, fick han gå upp igen. Vi hoppas han är bättre nu, fastän han sjelf säger förstås att han blir sämre och sämre och törs ännu inte äta annat än fisk och hafresoppa.»

Ett par glappande tofflor hördes närma sig öfver förmaket och Grehn syntes i dörren.

»Hur står det till med helsan,» frågade Strand, steg upp och tog honom i hand. »Jag tror det är si och så.»

»Skralt!»

Han gick bort till kakelugnen, harklade, skakade på hufvudet och helsade på Vendla.

»Mycket skralt! Man vet inte hur många dar man går kvar härnere. Häromdagen frågade jag mig sjelf om det skulle bli i dag eller i morgon jag skulle bort. Och jag, en sådan kropp, som jag haft! Jag hade kunnat äta småsten och sprungit lika lätt för det. Men nu är det annat. Ja, det

måste ta . . . det måste ta . . . Och hvad är det också man lefver för . . .»

Han vände sig bort. Det lät som om han snyftade, då han tog upp näsduken och gick ett par slag längst bort i rummet. De andra sutto tysta. De visste ju allesammans hvad han grubblade öfver.

»Har du sagt till om kamomilldekokten, Constance,» frågade han och stoppade ner näsduken. »Jag får allt lof att ha litet om en stund. Sofi har väl glömt bort det. Det är ingen menniska, som tänker här i huset, utan man får vara efter dem med klockan i hand.»

Fröken Grehn svarade inte. Hon reste sig endast, svepte sjalen bättre omkring sig, gjorde en min af hemligt förstånd åt Vendla och gick ut.

Då hon kommit sin väg, tycktes grosshandlarn bli lugnare. Han gick fram till de främmande, frågade i sin tur hur det stod till med dem och om Vendla inte ville lossa på kappan.

»Gör det du, Vendla,» sade gubben Strand. »Se,» fortsatte han vänd till Grehn under det hans lilla frodiga ansigte lyste upp, »det är en affär jag ville tala om. Jag tänkte höra din mening angående en viss sak.»

»Jaså, nå då gå vi in till mig.»

De båda herrarne försvunno snart och läto Nanna hjälpa Vendla med ytterkläderna.

Då fröken Grehn kom in igen och fick åskåda afpelsningen, blef hon helt förnöjd. De kunde gerna stanna och dricka the klockan åtta. Det var den

vanliga supétiden, ty grosshandlarn ville vara i säng omkring nio. På hela tiden sedan begrafningen hade ingen varit kvar en hel kväll. De kunde gerna stanna.

»Men ni äro ju inte raska,» sade Vendla tvekande.

»Tyst, tyst...» Fröken Grehn lade fingret på munnen och smålog. »Jag försäkrar, det gör Oskar så godt att få litet förströelse. Då glömmmer han bort hälften af sina krämpor. Och hvad mig beträffar så... ja, att du är här lilla Vendla, kan ju inte heller annat än göra mig godt.»

De hade en liten angenäm stund inne i förmaket. Nanna fick bestyr med att laga äggtoddy åt dem alla tre. Och när hon sedan satt med glaset i hand, sög dess innehåll i små skedblad och hörde på hur Vendla pratade om så mycket nytt och roligt, då njöt hon. Det var den trefligaste kväll hon haft på mycket länge. Och när Vendla frågade henne om hon inte ville följa med tant Constance och helsa på, då slog hon upp ögonen så glädjestrålände och sade sitt tack så lifligt att fröken Strand blef förvånad. Hon hade trott att Nanna var sluten och skygg, eftersom hon merendels satt så tyst. Men nu började hon undra om hon inte misstagit sig i den saken.

Under tiden hördes herrarnes röster som ett jemnt mummel inifrån skrifrummet.

Då de kommit in, hade Strand slagit sig ned på en stol och lagt händerna på knäna.

»Jo, jag skulle vilja fråga dig om du vet hvad fabrikör Tungren är för en fisk.»

»Tungren! På Söder?»

»Ja.»

»Jag känner honom inte personligen. Det enda jag vet är att han är taxerad till tjugotusen i årlig inkomst.»

»Det är bra, det är bra. En guldfisk således, som man sagt mig. Men äkta? Han kan väl inte vara annat än äkta?»

Grehn bredde ut fingrarna.

»Hvad är äkta? Hvad är det som inte kan förfalskas nu för tiden? Man ser ju dagligen att ställning, anseende och förmögenhet endast är sken.»

»Det vore förargligt det, i det här fallet. Jag skulle verkligen så gärna vilja fjälla honom en smula.»

»Hur skulle det gå till då?»

»Ja ser du...»

Strand gnuggade händerna med ett så lyckligt utseende som om han verkligen metat upp en pundgädda, och Grehns pessimistiska verldsåskådning tycktes inte verka det minsta störande på hans humör.

»... ser du, det är fråga om att en tidning, ett slags börstidning skall sättas upp i vår, första april. Och den skulle tryckas hos mig.»

Det var kläm på de sista orden och han gjorde paus för att njuta af verkningarna. Hans värd såg också intresserad ut, men strök sig bara om hakan med ett afbidande: »såå».

»En god vän, grosshandlar Ljunggren, har föreslagit mitt tryckeri,» fortsatte Strand. »Det blir en

briljant affär, särdeles briljant. Men se, jag får lof att köpa en stor press. Jag kan ju få ett par småblad dessutom. Rörelsen skall utvidgas, förstår du. I och för pressköpet får jag emellertid lof att veta om han är säker, den der Tungren, för det är han som är förläggaren. Och om du kunde ta reda på det åt mig . . .»

»Så, så,» sade Grehn betänksamt. »Men jag får säga dig: akta dig att kasta dig i spekulationer. Det är farliga saker, mycket farliga saker.»

»Spekulationer! Snick snack! Det är ju så godt som att ha fogel i hand, bara nu Tungren är att lita på. Han skall vara mycket intresserad i saken . . .»

Det kom en detaljerad förklaring öfver den blifvande tidningens nytta och betydelse. Samhället behöfde den. Men plötsligt afbröt han redogörelsen och gnuggade händerna.

»Vänta bara tills jag får litet vind i seglen! Du ska' se . . .!»

Han steg upp och började gå på golfvet med sänkt hufvud som om han tänkte öfver något.

»Stilar behöfver jag också. Men det är väl inte hela verlden att skaffa sig det. Den saken jemkar sig nog. Om inte annat, så tror jag jag kan få några tusen skålpund temligen osliten från Granström, som ska' sluta, du vet. Det blir då billigt. Åhja, det är nog åtskilligt man behöfver, förstås. Apropos det, skulle jag ha lust att köpa en af dina gamla dragkärror om den släpps för skapligt pris.»

Grehn lade ifrån sig knifven, hvarmed han skurit upp en månadsskrift.

»Jo, det skulle väl gå an. Det fins ett par, som äro riktigt präktiga. Jag satte på nya jern sista året jag hade magasinet kvar. Kom hit i morgon bittida, så ska' vi se på dem.»

Gubben Strand svarade inte. Han hade inte hört på, hade helt och hållet glömt bort den lilla hvardagsangelägenheten, som fallit honom in midt ibland de andra funderingarna. Med händerna i fickorna gick han omkring och sträckte på sin korta hals, tittande uppåt gardinerna och spetsande munnen som till en hvissling, medan hela ansigtet strålade af en innerlig förnöjelse.

»Ser du, Grehn,» sade han och stannade, »jag tänker på pojken. Om nu allting går efter uträkning, som man har skäl att tro, så tar jag hem honom, för då behöfs det nog två på tryckeriet. Han skall inte gå längre och släpa ut sig på de förbannade dyngåkrarna derborta. Du kan tro, det gjort mig ondt in i själen! Min stackars Lasse, min präktiga pojke, som kunnat bli . . . Ja, vi ska' inte tala om'et. Men gå derborta, som den uslaste dräng. Jag kan inte bättre säga . . . Det är en fähund, den der brukspatron Bjurman i all ära . . .»

»Jaså, är han det nu.» Grehn hade suttit och skrufvat sig fram och tillbaka. »Jag tycker du borde tacka gud, att pojken kan sköta sig sjelf.»

»Ja, men han ska' väl få lefva som menniska. Sånt arbete och sån ynkedom till lön. Vet du till exempel hvad Lars hade i dagtraktamente, när

han var här sist? 1,50 du, 1,50 på min heder, och så skulle han resa på tredje klass och så landsvägen med mjölksurran. Ä' det inte som att skicka en piga? Fy tusan! Men det är mitt fel alltihop, som inte förstod att ta vara på det lilla vi hade. Otur hade jag, och dum var jag, förbannadt dum och lättsinnig, och . . . Ja, jag blygs inte att erkänna det. Och nu är det som det är! Men en dag vill jag ha något att ge honom i ersättning, min kära gosse, om än aldrig så litet! Ett ordentligt lefvebröd ville jag åtminstone ha att ge honom, och det ska' han få. Med Guds hjälp, det ska' han få . . .»

Rösten hade blifvit oklar. Han mumlade ännu något, medan han vände om, långsamt gick bort mot dörren och så tillbaka igen.

»Ser du,» sade han och klappade vännen på axeln, »jag är så glad, jag är verkligen så glad . . .»

Grehn tog honom i hand.

»Ja, vi ska' hoppas. Vi ska' hoppas det bästa,» sade han, strök sig om hakan och undersökte kamomilltheet, som kommit in. »Men jag säger bara det. Spekulationer äro farliga. Ja, vi få väl se. Jag skall emellertid närmare ta reda på den der Tungren. — Nå, ska' du se på kärran i morgon?»

Jo, Strand skulle se på kärran. Han fick visserligen inte fullt klart för sig alla dess förträffliga egenskaper, som noga framhöllos af egaren, ty han hörde inte stort på, satt till och med och smålog helt omotiveradt för sig sjelf. Men ju längre han hörde Grehn tala, ju mera öfvertygad blef han, att

han stod i begrepp att göra en god affär och bestämde slutligen timmen för afsyningen.

Grehn å sin sida kände sig helt upplifvad genom denna lilla eftersmak af den forna affärsverksamheten och såg riktigt munter och frisk ut, då han kom in i salen för att äta kväll.

»Ser du det,» sade hans syster till Vendla, medan hon hällde upp the, »det gjorde Oskar så godt. När man inte är värre sjuk, är det en bra kur att få litet sällskap.»

Och så suckade hon och jemkade på halsduken. Det fans nog de, som voro värre sjuka än så.

Från denna afton var umgänget öppnadt på nytt. Gubben Strand kom dagen derefter för att se på kärran, och Vendla dröjde icke länge med att höra efter hur tant Constance och farbror Grehn mådde. Sedan måste Nanna och fröken Grehn hålla sitt löfte att göra återvisit, och resultatet af närmandet blef, att ingen vecka gick om utan att de båda familjerna träffades en eller flere gånger. Nanna kunde till och med stjåla sig att springa ensam till Vendla på en stund, när hon hade något ärende ut. Hon hade redan börjat hålla af henne. Det var så många småsaker, som Nanna längtade att tala om, minnen från hemmet, småskvaller från kursen, framtidsplaner, allt saker som hon inte kunde språka om med tanten. Denna skulle bara betraktat det som barnsligheter, förmanat henne att vara förständig och förundrat sig öfver att unga flickor kunde uppföra sig så illa som de gjorde på den

der kursen. Allting togs så förskräckligt allvarligt och högtidligt i det Grehnska huset. Men Vendla förstod henne bättre. Hon kunde skratta tillsammans med henne, till och med ge små historier i gengäld, och ibland när Nanna berättat om sitt saknade hem, kunde hon smeka henne så ömt med sin lena hand, att Nanna tog henne om halsen, kramade och kysste henne med tårar i ögonen.

Hvad grosshandlar Grehns visiter beträffade, så gjordes de icke tillsammans med de andra, utan på förmiddagarna, ty han ville aldrig utsätta sig för risken att andas in den sena kvällsluften. För öfrigt gick han sällan upp i våningen, utan tittade i stället in till Strand på tryckeriet. Det intresserade honom att se hur det gick med affärerna, och om han hade mycket accidenstryck.

I slutet af februari lyckades gubben Strand negociera upp så mycket pengar, att han kunde köpa en utmärkt press på en konkursauktion, hvar efter han, för att ordna sina affärer, skaffade sig ett reverslån, hvars säkerhet utgjordes af en lagfaren inteckning i denna samma press. Då den sattes upp, var Grehn närvarande nästan hela dagarna och gaf råd om allt möjligt. Han hade knappast i sitt lif sett en tryckpress, men hans sunna förstånd sade honom i alla fall hur man skulle styra och ställa.

Så småningom blef han emellertid allt mindre hjertligt mottagen af Strand, som antingen tyckte att han kunde reda sig sjelf eller fann det tråkigt att på de ständigt återkommande frågorna, om när

det skulle bli afgjort med tidningen, alltid behöfva säga »nästa vecka eller om några dar».

Grehn inskränkte också sina besök, men hvar gång han kom derifrån, hade han alltid mycket att tala om hemma vid middagsbordet. Verlden var så besynnerlig nu för tiden. Det var som om människorna förlorat sans och förstånd. Alla skulle de rusa i väg efter pengar och pengar och pengar utan att fråga efter om de stjelpte omkull både sig och andra.

3.

n eftermiddag i medio af april kom unga Strand till staden.

Hans far hade skrivit och bedt honom resa hem, så vida det var någon möjlighet, ty han hade viktiga angelägenheter att tala om. Och som det hände sig så lyckligt att brukspatronen vid samma tillfälle hade några ärenden att uträttas i Stockholm, så for Lars.

Då han steg in derhemma i tamburen, tog gubben emot honom med öppna armar, men hans helsning ljöd icke riktigt klar, och han såg icke på honom, medan han klappade honom på axeln och upprepade sitt »kom in, kom in!»

Inne i skrifrummet sutto de en god timme och språkades vid. Det var verkligen angelägna ämnen Strand hade att resonera om. Men allt efter som gubben talade och förklarade, förlorade han allt mer och mer herraväldet öfver sin tunna, andfädda stämma. Den slog öfver i underliga strupljud, och ibland gjorde han långa pauser.

»Jag rår inte för det! Ta mig fan, om jag gör det! Hvad säger du Lars, är det inte förbannadt, att det skall röra ihop sig så der?»

Lars satt med armarna i kors öfver bordet och stirrade framför sig. Han såg bekymrad ut, men resignerad, som om han drabbats af en väntad olycka. Vid faderns direkta tilltal såg han upp på honom med en fast blick ur sina klargrå ögon som fått en mörk infattning till följd af de framskjutande kindbenen. Han dröjde litet med svaret, och det lät som om han tänkte på annat, då han afgaf det.

»Jo, det kan gå motigt.»

»Här står jag nu komplett i ordning och bara väntar,» fortsatte gubben. »Och så kommer ingen tidning förr än till hösten. Och så slår allting ner öfver mig, både nytt och gammalt... Och jag... Hvad skall jag göra? Jag kan ju inte gå och ta dem i nacken heller och säga åt dem att de få börja tvärt, för annars är jag lurad. Åhå ja ja...! Om jag bara visste hur jag skulle draga mig fram öfver sommaren!»

Lars började göra frågor, och Strand svarade dels muntligen dels genom att visa sina böcker. Alltefter som sonen granskade de senare, förändrades emellertid hans uttryck. Det misstrogna, resignerade draget vek, och till slut stod han der med båda händerna stödda mot kladden och betraktade fadern.

»Men pappa, det är ju inte så farligt.» Det lät trohjertadt, nästan som om han ville ge upp-

rättelse för en outtalad misstanke. »Vi måste hitta på något sätt att rangera saken. Det skall väl inte vara omöjligt, när den inte står värre.»

De satte sig att rådslå, men ingenting dugde af hvad Lars proponerade. Alla utvägar till hjälp tycktes stängda för gubben Strand. Han hade redan förgäfvets vänt sig till de bekanta som kunnat göra något. Öfver allt låg hans forntid honom i vägen. Derför att han icke dugde till landtbrukare, dugde han icke heller till boktryckare. Det var klart och tydligt, allrahelst som den började affären icke visade sig gå efter uträkning. Då han talade om tidningen, som skulle rycka upp tryckeriet, bara han kunde draga sig fram till hösten, så skrattade man. Det var en fantasi.

När Vendla kom in med middagsbudet, hade de ännu icke hunnit till något resultat. Man åt i tysthet. Vendla såg ängslig ut och hade röda ögon. Gubben slukade i sig maten det fortaste han kunde och tittade knappast upp en gång. Men när han och Lars kommit in i skrifrummet igen, stannade han sonen strax vid dörren genom att lägga handen på hans arm.

»Hör du Lars, om jag skulle rådgöra med Grehn?»

Frågan kom mycket försigtigt och liksom tvekan. Han hade haft den i tankarna och på tungan hela tiden sedan Lars kom, medan han utvecklade ställningen och medan han förkastade alla sonens förslag. Men han hade icke kunnat besluta sig att uttala den förr än nu, ty saken var den,

att han var rädd för att synas en smula inkonsekvent. För två år sedan hade han uttalat sig ganska skarpt om Grehns hållning vis å vis landtegendoms-katastrofen, påstått, att han burit sig lumpet åt angående vissa auktionsköp, och förklarat, att han skulle hellre stå ut med hvad som helst än vända sig till sin kärälskelige släktinge i något bekymmer.

»Det är visserligen ogerna jag gör det,» fortsatte han med en orolig blick på Lars, »men två år äro ändå en tid, och mycket har händt och förändrats på de åren. Hvarför skulle då inte människorna också kunna förändra sig?»

»Jo, kanske det,» sade Lars och tittade upp med ett småleende. »Han lär ju ha blifvit mycket religiös.»

»Ja bevars, han går i kyrkan hvarenda söndag.» Gubben klarnade upp vid det snabba medhålet. »Och härom dagen hörde jag att han gifvit tjugo kronor åt en gammal jungfru som de haft förut. När det sätter åt honom, kan han vara hygglig nog ibland.»

Lars trummade på rutan.

»Nåja, det der om jungfrun var ju alltid något att bygga på.»

Emellertid blef detta ett nytt uppslag till resonemang, och efter en stund steg Lars upp och gick ut att taga på sig ytterrocken. Han hade samtyckt till faderns bön, att han skulle uppsöka Grehn, tala vid honom och försöka få honom med sig hem.

Gubben följde honom ut.

»Säg honom inte att jag vill låna någonting af honom, för då kommer han nog inte.»

»Hvad ska' jag säga honom då?»

»Ja, säg hvad du vill, min kära gosse, säg hvad du vill. Du vet nog bäst,» sade han, klapande honom på axeln.

Han vandrade fram och åter kring golfvet med händerna på ryggen och upprördt ansigte. Då han stod i begrepp att taga något afgörande steg, blef han alltid rörd.

Sedan han ännu en gång nickat åt Lars i trappan och stängt dörren efter honom, fortsatte han åter sin oroliga promenad, men nu i salen, ty der gick Vendla ordnande med blomkrukorna, och han behöfde någon att tala vid då hans känslor öfverväldigade honom. Nu var det hon, som skulle råda honom, säga honom hvad hon trodde om besöket hos Grehn, om han skulle komma eller inte, om han skulle hjälpa eller ej.

Slutligen stannade han framför skänken och öppnade dörren.

»Fins det någon punsch hemma?»

»Ja, det tror jag visst.»

»Vi ska' sätta fram litet, tills han kommer.»

»Kära pappa, farbror Grehn dricker ju inte punsch.»

»Det är sant. Då få vi ta vin.»

»Men det ha vi inte.»

Han tittade på hyllorna liksom för att öfvertyga sig om att det verkligen inte fans något.

»Skicka efter en butelj portvin då,» sade han, »men inte för dåligt. Lägg ut, så är du snäll. Jag har inte för tillfället, men du ska' få igen i morgon.»

Han gick in till sig, och Vendla hörde hur han drog med möblerna der inne, skrynklade ihop papper och stoppade i papperskorgen, lade ihop böcker och städade så ordentligt som möjligt. Det gälde att göra ett godt intryck på Grehn.

Men i salen gick Vendla fortfarande och tog håglöst bort de vissna bladen från växterna.

Hon tänkte på framtiden. Hur skulle det gå för dem? Åh, det visste hon nog. Det skulle naturligtvis gå som förra gången, då fadern måste lemna hus och hem. Det stod ingen hjälp att få.

Och hur skulle det gå sedan? Hvad skulle de lefva på?

Ja, det visste hon också. På hennes lilla lifränta och sparade kapital. Efter sin mor, Strands första hustru, hade hon erhållit en lifränta på några hundra kronor, som årligen utbetalades efter hennes tjugofemte år. Det räckte till hennes toalett och nöjen, och som hon var ganska sparsam och hade sitt uppehälle hos föräldrarna, blef det också åtskilligt öfver, hvilket hon noga satte in i sin sparbanksbok. De sista åren hade hon dessutom ökat sina inkomster genom att utföra och sälja åtskilliga handarbeten, hvilkas arvoden hon till största delen behöll för sig sjelf. Hon ansåg sig nämligen göra rätt för sitt uppehälle hos fadern genom att ensam sköta hushållet och betala den tillfälliga hjälp de behöfde. Som hon var sjuklig, visste hon icke

hvilken stund hon skulle bli urståndsatt att arbeta och ville därför skaffa sig en liten nödhjelp. Men nu skulle den naturligtvis gå sin kos. Det var underligt, att fadern icke redan bedt henne om hjälp till att komma ur sina svårigheter. Men han hade gudskelof ingen aning om att hon egde så mycket som hon gjorde. Det hade hon visligen inte anförtrott någon. Emellertid skulle det nog gå åt i alla fall. Inte kunde de lefva på hennes lilla lifränta. Hon såg ju redan hvart det bar. Under de senaste veckorna hade hon ju knappast fått några hushållspengar, och det hette alltid: »Lägg ut så är du snäll, lägg ut så är du snäll!» Och hon lade ut, fastän med den bittra tanken: »Han kunde så gerna ärligt tigga mig om det, ty jag får minn sann ingenting igen.»

Hon var hård och bitter ibland, Vendla, fastän hennes milda drag sade motsatsen. Men så hade lifvet heller icke alltid lett så ljust emot henne.

Hon och styfmodern hade icke kommit riktigt väl öfver ens. Vendla längtade alltid bort från hemmet, men fadern höll henne kvar, dels för att han icke ville mista henne, dels för att han tyckte det var »dumheter» af en ung flicka att ge sig ut i verlden, när hon inte behöfde det. En tid, en lycklig tid, drömde hon om ett eget hem. Hon hade varit förlofvad under en fem, sex år, ehuru icke eklat. Men under det hennes fästman sökte skaffa sig en ställning nog inkomstbringande att de kunde gifta sig, blef hon sjuklig och åldrades. Så tröttnade han på henne och sitt fruktlösa sträf-

vande, lefde öfver sina tillgångar och gjorde skulder. Och så måste han betala skulderna, hvilket också skedde på det enklaste sättet — genom en förmögen fru.

Efter denna förändring i Vendlas lif och framtidshopp tilltog hennes sjuklighet. Hon tänkte icke mer på någon lycka med en annan. Hvem skulle vilja erbjuda henne en sådan nu, då hennes ungdom försvunnit? Det enda som återstod henne var att försöka göra sitt lif så bekymmerfritt som möjligt, och hon hade hoppats att kunna lyckas.

Men nu...? Nej, nu såg hon hvart det bar.

Hennes smala, hvita fingrar ryckte nervöst bland kvistarna. Utan att märka det, plockade hon bort friska blad med de torra.

Åh, att man icke kunde få lefva sitt lif i lugn! Det var ju det enda hon begärde.

Vid sextiden hördes Lars välkända ringning. Vendla skulle just skynda sig att öppna, då hennes far kom ut och gick om henne.

Var Grehn med? Ja, der hördes flera röster. Och så kommo de in. Grehn gick först, allvarlig och högtidlig. Han drog inte ens på munnen, då han tog Vendla i hand.

»Glöm inte vinet,» hviskade fadern, i det han gick förbi henne och höll dörren öppen ett ögonblick innan han stängde den, »du kan komma in med det om en stund.»

De talade icke mycket derinne, och rösterna läto låga och nedstämda, men snart hördes ljuden af vända pappersblad mellan de få ord som yttra-

des. Man såg igenom kontorsböckerna, och det skramlade i det styfva, tjocka papperet.

Då Vendla en stund suttit och hört på detta enformiga ljud, steg hon upp och gick bort till ett litet hörnskåp, till hvilket hon hade egen nyckel, öppnade det och tog fram en butelj portvin, som hon hade kvar sedan hösten, då hon en tid varit särdeles klen och dagligen måst dricka vin för att stärka sig. Hon ställde den tillsammans med fyra glas på en bricka, tog fram korkskrufven, men drog icke upp buteljen. Ännu kunde hon vänta litet. Ifall ingen skulle vilja dricka, så var det ju onödigt.

Framför skrifbordet inne hos Strand satt Grehn, granskande kontorsböckerna blad för blad. Han skulle ha reda på allting till punkt och pricka för att kunna bedöma ställningen.

Ibland pekade han på en post och runkade på hufvudet, medan han frågande fixerade Strand.

»Men hvad är det här för hushållning?»

»Och kredit till sådana människor som den der Löfving!»

Strand svarade helt saktmodigt på allt klandret. De der utgifterna och den der krediten voro helt enkelt betingelser för affärens gång. Men hans förklaringar upptogos blott med en ny hufvudskakning och granskaren gick tyst vidare.

Sedan han hunnit igenom alla böckerna, drog han ännu en gång till sig hufvudboken och genomsåg den på nytt. Då han kommit till sista sidan lade han ihop den, så att permarna gåfvo till en svag smäll, och reste sig derpå från stolen med

sammantryckta läppar och handen instucken mellan knapparna i rocken.

»Gör cession,» sade han.

Strand spratt upp med ett förvirradt uttryck, som om han alls icke varit beredd på en sådan utgång. Det kom också väl brutalt.

»Och det... och det säger du mig,» stammade han.

»Jag kan inte se, att du har något annat att göra.»

»Fastän du vet, att jag endast behöfver ett par tusen för att hålla mig ryggen fri, fastän du vet, att bara jag kommer öfver sommaren, så är jag på det torra igen.» Han knackade häftigt med pekfingerändan på den uppslagna kopieboken, som om bevisen på hans ord stodo just der.

»Ja, kan du skaffa dig pengar, så...»

Strand flyttade handen längre inåt bordet och stödjande sig på den, böjde han sig något framåt mot sin gäst.

»Du vill inte hjälpa mig?»

»Jag kan inte. Mins du hvad jag sade dig: spekulationer äro farliga. Men nu för tiden frågar man aldrig efter råd...»

Lars hade hittills suttit temligen passiv. Nu reste han sig också.

»Om farbror vill vara rättvis,» sade han, »så måste farbror i alla fall erkänna, att det alls icke är någon förtviflad ställning...»

»Skulder äro alltid förtviflade, när man icke kan betala dem.»

»Bah, det behöfs ju endast en smula förlagskapital för att drifva upp tryckeriet. Jag kunde verkligen inte tro, att det bar sig så bra som det gör. Och pressen vore ju en ypperlig affär, om bara tidningen inte blifvit uppskjuten.»

»Ja, ja, ja, ja, så bör ni väl kunna intressera någon för saken då. Jag kan inte göra någonting. Som ni vet, står jag i moraliskt ansvar för min förmögenhet, eftersom jag testamenterat bort den till en välgörenhetsinrättning.»

»Så,» sade Lars rynkande ögonbrynen, »idioter äro mera menniskor än vi!»

Men denna anmärkning gick opåaktad förbi, ty gubben Strand trängde sig mellan stolarna och rätt inpå Grehn.

»Oskar,» sade han med sitt osäkra tonfall, »vi ha känt hvarandra under goda och dåliga år. Vänder du dig verkligen ifrån mig nu?»

»Jag har varnat dig en gång. Ja, jag har varnat dig förut, medan du hade landtbruket för din evinnerliga spekulationsmani. Men det tjänar ingenting till, och jag har ingen rätt att på sådan galenskap kasta bort pengar, som skola tillkomma andra.»

Strand såg honom fortfarande in i ansigtet.

»Hör du Oskar, du har inga barn, men jag har. Du vet hvad det gäller. Hjelp mig för Lars' skull!»

»För min skull...! Du behöfver alls inte be för min skull, pappa!»

»För Lars' skull,» fortsatte gubben.

Grehn lade armarna i kors, sköt ut bröstet och magen, så att kroppen stod som en båge.

»Och hvarför skall det alltid vara jag,» sade han, »och alltid jag,» han knyckte sig framåt så att bågen gick åt andra hållet, »som skall hjälpa. Man varnar och försöker hålla tillbaka, men de springer bara och gör som det behagar dem ändå. Och så, när det går galet, kommer de tillbaka och skriker: 'Söta, hjälp mig!' Men jag säger nej. Jag vill inte vara med på ett sådant lättsinne. Gå till era liktänkande, och bed dem hjälpa er. Jag kan inte. Jag står inte till svars för det. Jag har varnat er, och det är nog.»

Han drog i rockuppslagen och knäppte bättre igen knapparna. Men då han tog ett steg mot dörren, ställde Strand sig i vägen för honom. Det lyste till i gubbens små vattniga, grå ögon, och plötsligt knöt han näfven midt för den andres svartmuskiga ansigte.

»Hör du...! Hvarför kom du hit och fiskade i mina böcker?»

»Kom hit...! Kom jag hit af mig sjelf kanske?» Grehn hade ryggat tillbaka, med ögonen fästade på den hotande handen, men utan att komma sig för med att bemöta denna förolämpning eller tillmälet med ett ord, ehuru hans drag förvredos af sinnesrörelse. »Var det kanske inte din herr son der, som tiggde mig... anmodade mig att komma hit för att rådgöra om dina angelägenheter?»

»Jaså, du trodde att jag bad dig komma hit, du trodde att jag invigde dig i mitt förtroende, för

att du skulle göra mig den tjensten att säga mig 'gör cession'!»

»Jag hoppades att ställningen var sådan, att jag kunde ge dig ett godt råd,» sade Grehn med djupt allvar.

»Nej bevars, min kära vän, det gjorde du inte, du! Du kom för att snoka i mina böcker, du! Det gjorde du! Du smög dig på mig, för att sedan få himla dig öfver mig, du, din rättfärdiga farisé!»

»Pappa...!»

Lars gick framför honom och höll honom i axlarna, men han knöt nu bägge näfvarna i stället för en.

»Nog har jag alltid vetat hvad du varit för en skenhelig räf, men att du var en sådan en rackare, det visste jag inte förr än i dag...»

Dörren gick upp, och Vendla kom in alldeles förskräckt. Hon hade hört bullret af stolarna och de höga rösterna.

»Hvad är det...? Men pappa...!»

Hon lade handen på hans arm och såg honom in i det röda, blodfyllda ansigtet.

»Du kom för att håna mig, håna mig i mitt ärliga arbete,» fortsatte han utan att bry sig om hvarken den ena eller den andra. »Jag ville försöka skaffa mig ett ordentligt lefvebröd. Det var risk förstås, ty nu för tiden går ingenting utan risk. Men i stället för att hjälpa mig med ett finger, kommer du hit och hånar mig. Kors, du hade ju sagt mig att spekulationer äro farliga! Så nu kan du två dina händer. Ja, se, man skall förstås ar-

beta på ditt sätt för att komma någonstans. Man skall laga så att någon dör och ger en ett arf, och se'n skall man gnida och klå folk, gnida och klå och suga ut sina arbetare, som du gjorde när du hade lampfabriken. Jo, jag känner dig, jag! Och i morgon går du och tutar ut hvad du sett i mina böcker och ojar dig öfver folk, som inte förstår att sköta sig. Ett kräk är du . . .!»

Vendla stod och höll armarna omkring honom. Hon bad honom enträget än att vara tyst, än att vara lugn. Men det hjälpte inte. Han fortsatte i samma anda.

»Hör inte på honom, farbror,» sade hon vänd till Grehn. »Han vet inte hvad han säger.»

Grehn rätade på sig och ryckte oupphörligt i rockkragen. Han hade flere gånger försökt tala, men blifvit nedtystad, ty han hade icke tillräcklig energi att göra sig hörd.

»Det är tacken,» sade han slutligen och försökte komma fram, »jo, jo, det är tacken . . .»

Ett hånfullt skratt från Strand afbröt honom.

»Tacken . . .!»

Men nu höll grosshandlarn på att kväfvas. Han hostade och rätade ut sig.

»Ja, adjö då! Det är bäst att jag går, ser jag. Adjö med er!»

Han nickade med samlad fattning och värdighet åt de båda herrarna, trängde sig förbi Strand, vände sig om i dörren, som om han ville yttra något, men gick tyst ut följd af Vendla, som fortfarande bad honom ursäkta faderns häftighet. På

allt hvad hon sade, svarade han likväl ingenting annat än: »Jo, det är tacken det, jo, det är tacken det...»

Hvad han menade med detta, förklarade han emellertid inte heller nu, och kanske han inte ens riktigt visste det sjelf. Men någonting måste han ju säga. Han kunde väl inte bara gå och ta emot och låta behandla sig på ett så oförskämdt sätt. Det var verkligen oerhördt. Han som var van vid höflighet!

Ute i tamburen hade han tårar i ögonen, då han tog adjö af Vendla.

»Jag tackar verkligen Gud för en sak,» sade han högtidligt. »Gud vare lof och pris, för att Mathilda inte kan få veta något af det här. Öfverfallen med tillmälen i detta hus... i *detta* hus...! Det skulle ha gripit henne djupt...»

»Snälla farbror,» inföll Vendla smekande, »farbror får inte räkna så noga...»

»Hon sa alltid till mig: 'Oskar', sa hon, 'lägg dig aldrig i andras affärer,' sa hon, 'det får du bara tråkigt af'. Och det hade hon så rätt i. Hon hade alltid rätt, alltid... Man skall aldrig lägga sig i andras angelägenheter...»

Han snyftade, som han alltid gjorde, när han talade om sin hustru, tryckte Vendlas hand, tog upp näsduken, borstade bort några fjun från rockarmen och begaf sig af, torkande ögonen under det han gick utför trappan.

Då Vendla kom in, var fadern ännu i farten med sina utgjutelser öfver Grehn. Han fick icke

mycket medhåll hvarken från Lars eller dottern, men det behöfdes heller icke, ty han eggades af sin egen röst. »Den der kanaljen vore värd både att hängas och dränkas, ty han var ingen menniska, utan en gammal procentarsjäl.»

Men plötsligt stannade han bredvid Lars och lade sin breda hand ofvanpå dennes, som låg på bordet. Hans uttryck förändrades från hetsighet till lugn, men ett lugn, som dock icke var känslöst. Och de små vattniga ögonen sökte sonens blick.

»Min stackars gosse...» sade han. Det kom mycket tyst och långsamt.

Lars, som suttit och stirrat ned i golfvet, reste sig liksom generad. Hans och faderns tankar hade mötts. Det var icke så utan att han delat gubben Strands hopp om det der lefvebrödet, som nu vek ifrån dem. Men han hade aldrig förut velat erkänna det för fadern, och ännu mindre ville han göra det nu.

Han stoppade händerna i byxfickorna och började småhvisla.

»Se så,» sade han, »nu få vi lof att fundera på något annat. Går inte det ena, så går väl det andra.»

De satte sig att återupptaga sin rådplägning vid den punkt dit de hunnit på förmiddagen, då middagsbudet kom. Och ute i salen gick Vendla småstökande och grubblande.

Hon suckade när hon satte in vinglasen, men då hon öppnade det lilla hörnskåpet och åter ställde den orörda portvinsbuteljen på dess plats, blan-

dade sig en liten känsla af förnöjelse i hennes grämselse.

Det var ändå bra, att hon inte drog upp den.

* * *

Under hela tiden Grehn var borta, satt Nanna och kände sig orolig. Fastän hon hade böckerna framför sig och försökte göra nytta, ville det inte lyckas henne att hålla tankarna tillsammans. Hon hade märkt att det var något å färde. Lars var så besynnerlig och fåordig, då han kom, och ville inte en gång gå in och helsa på tant Constance. Farbror Grehn såg dystert ut, som om det händt en olycka, och så gingo de bort tillsammans utan att säga hvarthän. Det hade bestämdt inträffat något ledsamt.

Då ett par timmar förflutit, och Grehns steg äntligen hördes ute i salen, sprang hon genast ut och kom endast ett par ögonblick före sin tant, som också varit orolig och nu skyndade till från sitt håll.

»Var det något tråkigt hos Strands?»

Grehn torkade sig i pannan och svarade icke strax.

Jo, det var visst tråkigt der. Det hade gått som han förutsett ända från början, då Strand satte upp tryckeriet. Det var slut med honom. Men det kan inte gå på annat sätt med folk, som ingenting begripa men ändå rusa åstad och kasta bort det lilla de ha för att få mera och mera och

mera. Det var en svindel, som var omöjlig att fatta. Och det kändes ledsamt att behöfva säga det, men — det var inte mer än rätt åt honom. När man inte tar vara på det lilla man har, så förtjenar man inte att det går en annorlunda.

»Var der alls ingenting att göra,» frågade systern. Hon hade ovilkorligt knäppt ihop händerna.

»Att göra,» snäste Grehn i retlig ton. Han antog genast att hon liksom de andra lade an på hans barmhertighet. »Tror du kanske att jag tänker kasta det lilla jag har i ett bottenlöst svalg för att försöka fylla det. Nej tack, det är godt att någon förstår att hålla sig på benen.»

Fröken Grehn suckade.

»Stackars Vendla,» sade hon. Hon tänkte på den som låg henne mest om hjertat.

»Men jag är glad,» sade Grehn, »att det dröjde så pass länge som det gjorde med det här eländet, så att inte Mathilda hann få veta det, hon som alltid skulle bära sorger för andra. Det hade tagit henne djupt. Det hade slagit en spik i hennes kista. Nej, man skulle aldrig ha några vänner och släktingar, för de göra en aldrig annat än sorg. Och Mathilda, hon som höll så mycket af Lars, hennes enda släktinge... Och så få bara sorg och ledsamheter, sorg och aldrig annat... Ja, gudskelof, att hon fick gå bort, gudskelof, gudskelof...»

Under hela hemvägen hade han gått i samma stämning, som fått makt med honom i tamburen hos Vendla, och den bröt sig nu ut, ehuru han försigtigtvis måste göra några ändringar i orsakerna

till sin hustrus tänkta sorg, ty han fann det inte lämpligt att i sin helhet relatera uppträdet hos Strand. Men hans rörelse var lika stor för det, antingen han nu tänkte sig att Mathilda skulle sörjt öfver sina släktingars olycka eller öfver deras uppförande mot honom. Hufvudsaken var att Mathilda hade sörjt, och att grosshandlarns känslor fingo luft.

Nanna stod tyst och vände på blyertspennan hon haft med sig ut. Annars då farbrodern greps af ett sorgeanfall, brukade hon smyga sig till honom, smeka honom på sitt barnsliga sätt och söka lugna honom, ty hon hade ju lofvat sig sjelf att hålla af honom för hans stora sorg. Men nu tänkte hon inte ens på honom. Han fick gå der för sig sjelf kring golfvet och sucka. Alla hennes tankar voro hos Strands. Hon tyckte så förfärligt synd om dem, både om Vendla och farbror Strand och Lars också, fastän hon egentligen inte hade något klart begrepp om den olycka, som händt dem. Och Lars, som det var så synd om förut!

Hela kvällen tänkte hon bara på detta. Och dagen derpå satt hon ouppmärksam under lektionerna, grubblande öfver hur hon skulle kunna smyga sig ut på eftermiddagen för att i hemlighet gå upp till Vendla och få tala med henne om också bara ett par ord.

Men hon kunde inte hitta på något svepskäl förr än på eftermiddagen, då de sutto vid salsbordet och drucko kaffe. Då rann det upp för henne att hon ovilkorligen behöfde en raderkautschuk. Och

innan de stego upp, underrättade hon sin tant, att hon måste gå ut för att göra uppköpet.

»Då få vi sällskap,» sade Grehn, »jag skall också gå ut om en stund.»

Nanna sade sitt »jaså» ganska tyst och sköljde ned det i kaffet

»Har du mycket brådtom i eftermiddag,» fortsatte farbrodern.

»Åhnej.»

Hon kunde naturligtvis inte säga ja, för då hade de undrat öfver henne om hon dröjt en stund uppe hos Vendla, och hon ville alls inte tala om att hon tänkte sig dit, ty då hade kanske tanten gått med, och Nanna ville i sin egoistiska vänskap helst ha Vendla för sig sjelf.

»Då kan du gerna gå med mig,» sade Grehn. »Jag skall göra några fattigbesök i eftermiddag.»

Så, nu var det förstördt! Gå med farbror Grehn på fattigbesök, se deras ödmjukhet, nigningar och elände i kojorna och höra deras klagovisor, medan hon inte kunde tänka på någon annan olycka än den som händt Strands. Hvarför skulle man gå och göra sig bekymmer, när man inte tycktes bry sig om dem, som fans omkring en.

Men nu måste hon i alla fall taga på sig och gå med. Det var inte första gången hon åtföljde Grehn på dessa besök. För ungefär en månad sedan hade hon gjort honom sällskap på ett dylikt, och hon fann det alls inte roligt att stå der tyst och titta sig omkring, medan han höll sina förmaningstal, hvilka voro ungefär de samma på hvarje ställe.

De blefvo heller icke mycket afvikande den här gången.

Sedan de gått den långa vägen till Kungsholmen, der besöken nu skulle göras, och sedan de frågat sig fram genom några illa bebygda kvarter, kommo de till det första stället.

Det var hos en enka med tre små barn. Hon satt vid fönstret och lappade ett par byxor åt äldsta pojken, och både mor och barn hade tärda och sjukliga utseenden.

Då hon stigit upp och nigit, redogjort för eländet och bekymmerna, tog Grehn ett steg baklänges och makade upp de immiga glasögonen för att kunna titta under dem.

»Är det inte hon som fick skyddssöm från föreningen, men som måste sluta för hon inte gjorde det ordentligt?»

Den stackars kvinnan böjde ned hufvudet och såg olycklig ut.

»Jo, go'a patron... Men nog gjorde jag det ordentligt alltid, fastän...»

»Fastän? Något fusk var det.»

Hon strök oupphörligt med handen utåt kjolsveckan från rynkorna och nedåt.

»Jag sydde bara efterstyngen på maskin,» sade hon tyst. Men så såg hon upp igen. »Man får ju inte mer än 50 öre skjortan, och så har man göra med den i nära två da'r, när man skall sy allting för hand. Det är så att man inte vet hvad man ska' ta sig till, när allting hänger efter en,

barnen och maten och . . . Och så tyckte jag, när jag kunde få låna maskin här bredvid, så . . . »

Nanna såg närmare på enkan. Nu kände hon igen henne. Det var icke så länge sedan hon kom upp till fröken Grehn för att hemta nytt arbete, men fick det svaret att hon missbrukat förtroendet. Man kunde inte lemna sömnad till några andra än de som sydde för hand, ty ändamålet var att hjälpa de fattigaste till arbetsförtjenst. Fröken Grehn hade emellertid tyckt synd om den stackars människan, gifvit henne litet smått i mat- och klädväg, men kunde för öfrigt ingenting göra åt saken.

»Ja, så der är det,» sade grosshandlarn, »när man söker krokvägar och genvägar. Då går man miste om alltihop. Hon visste ju, att det skulle sys för hand. Ja, nu står hon der och har ingen förtjenst. För tvätt och rengöring kan hon väl inte få hvar dag?»

Nej då, det kunde hon gu'nås visst inte.

Efter en stund, sedan grosshandlarn gifvit henne ytterligare förmaningar, tog han upp plånboken och räckte henne en sedel.

Hon neg och utgjöt sig i en ström af välsignelser, medan ögonen lyste. Det var en hel tia hon hade fått.

Nanna såg förvånad på Grehn. Så mycket hade hon aldrig förr sett honom ge åt någon fattig. Han var ändå snäll och ömhjertad, om han också gnatade ibland. I botten var han god och vek. Hon försonade sig nästan med att gå der bland kojorna, fastän hon längtade annorstädes.

Nästa ställe var hos en familj, der mannen hade den knappa daglönen af 1,25 och hustrun låg sjuk. Grehn sköt upp dörren för att gå in, men då han fick se sjukbädden, drog han sig tillbaka och frågade i dörröppningen om det var difteri.

Nej, det var lunginflammation.

De gingo in och dröjde der ungefär en halftimme, hvarunder Grehn bevisade husfolket, att de inte kunde vara annat än sjuka, när de aldrig vädrade. Gumman i sängen försökte visserligen först påstå, att hennes onda just kommit sig från ett sådant tillfälle, men sedan grosshandlarn gifvit henne 10 kronor till ved och annat smått, gick hon in på alla hans påståenden, till och med det, att den rena och kalla luften var bra mycket angenämare än den instängda och varma. Grehn såg belåten ut, klappade yngsta flickan på hufvudet och gick med löftet att skaffa fria medikamenter åt hustrun.

Han hade fått ett helt förändradt utseende under denna promenad. I stället för det vanliga draget af missbelåtenhet, som karakteriserade honom, hade han nu ett uttryck af att vara helt lätt till sinnes.

Då de gått ett stycke, stannade han och drog andan, medan han beundrade den krusade, glittrande sjön och solnedgången.

»Det fins ändå det som är vackert här i verlden!»

Nanna måste se på det röda skimret öfver de södra bergen och fönsterrutorna, som lyste liksom

en ljuskrona varit tänd innanför hvart och ett af dem. Var det inte herrligt!

Jo, Nanna höll med och upptäckte sjelf mycket annat som också var vackert. Hon stack handen under hans arm och bad honom se hur röken från en fabriksskorsten ringlade sig upp i luften, först i gråa, tunga massor och sedan blef så lätt och skär i solstrålarne.

Det var så ovanligt att gå och njuta så der tillsammans med farbror Grehn och utgjuta sina känslor öfver något som man tyckte om. Det närmade dem till hvarandra, och det var under ganska godt humör och lifligt samspråk de gingo till de följande besöken.

Ett af dem gälde en skomakarfamilj, som bodde i en liten underjordisk skrubb, half källare, half vedbod.

Då de trädde in, möttes de emellertid af en ganska god kaffelukt, och vid det omålade träbordet nedanför fönstergluggen satt familjefadern och fyra barn doppande stora sockrade bröd i kaffemuggarna. Frun stod i ett hörn af rummet vid ett gammalt rostigt fotogénkök och hällde upp på-tåren åt sig sjelf och en kvinlig god vän.

När de främmande kommo in, blef man naturligtvis mycket generad. Skomakaren sväljde på en gång hvad han hade i munnen, torkade sig om den med afvigsidan af handen och sköt kaffemuggen bakom en blomkruka på bordet.

Fruarna hade åtskilligt smussel borta i sin vrå, och barnen sprungo upp utom en femårig pojke,

som tryggt satt kvar och rörde brödet till välling i sin kopp, under det han med förvånade ögon blickade på Grehn och Nanna.

Grosshandlarn stod midt ibland dem och rynkade ögonbrynen. Här väntade han att finna den största nöden, ty familjen hade nyligen blifvit vräkt, emedan den icke kunnat betala hyran, och skomakaren skulle ha pantsatt sina verktyg. Men så kommer man in midt i ett kafferep. Godt kaffe och rikligt med fint saffransbröd. Det tycktes minsann inte vara någon nöd!

Eftersom han nu var der, började han emelertid att tala om deras angelägenheter, och när han fick höra att verktygen verkligen blifvit pantsatta, tog han upp plånboken. Men den gången kom der inte fram mer än en femma och sedan ett par enkronor, som han plockade upp ur portmonnäen. Det var jemnt för att lösa ut verktygen.

»Se, sådana ä' de,» sade han till Nanna, då de kommo ut. »Elände upp öfver öronen, men ändå ska' det bjudas främmande och kalasas, så fort de få en slant. De hade nog fått tio kronor de med, ja, till och med femton hade jag tänkt, men nu sa jag till mig sjelf: nej, stopp vackert, vi ska' veta hvem vi ge åt.»

Nanna sade ingenting, men hon kände sig helt beklämd. Hon hade sett två små blåsippsbuketter och ett grant namnsdagskort på bordet. Kanske der firades en familjefest. Kanske sjelfva kaffet och brödet voro en present. Kanske de stackarne inte smakat något så godt på mycket länge, på många

veckor! Den lilla pojken höll så stolt och glad om sin mugg. Och i alla fall, skulle man hysa mindre medkänsla för dem därför, att de skaffat sig enstunds glädje i sitt elände och af den orsaken undandraga dem hälften af hvad man tänkt ge? Nej, det var bestämdt orätt!

Hon sade litet blygt till farbrodern att hon tyckte så synd om dem och hoppades få honom att vända om. Men han hörde inte på det örat. Det fans andra fattiga, som behöfde hjälp till mat, och då skall man inte kasta bort sina pengar åt dem, som bara behöfva hjälp till kaffe och sockerbröd.

De sista besöken gälde en gammal gubbe och en gammal gumma, som Grehn skulle försöka skaffa in på fattighuset. Hos dem dröjde de inte länge, och vandrade sedan hemåt igen.

Men grosshandlarn hade fått tankar i hufvudet af alla dessa fattiginspektioner. Han gick och resonerade med Nanna om fattigdomens orsaker och starka ökning, och slutligen framkastade han ett förslag till dess botande, som han länge tänkt på. Det gälde nu att börja med fattigvårdens befriande från alla orkeslösa gummor och gubbar, ty som en mångårig medlem af fattigvårdsstyrelsen, var det ju hans pligt att först och främst tänka på dess bästa.

Han hade tänkt, att när ett barn föddes, skulle lagen tvinga dess föräldrar att genast sätta in en liten summa för det, några kronor eller så, i en ränte- och kapitalförsäkringsanstalt och sedan öka

insättningen efter hand. Hade de lemnat föräldrarna, skulle målsmännen eller husbönderna göra det, tills de blefvo myndiga. Då skulle de göra det sjelfva. Och detta skulle fortgå tills de blefvo en femtiofem, sextio år. Då men inte förr skulle de få röra pengarna, och det naturligtvis endast som ränta.

»Men om deras föräldrar äro så fattiga att de inte kunna sätta in något för dem,» sade Nanna.

»Ja, då får väl fattigvården göra det. Den slipper dem ju sedan. Jag har för öfrigt inte riktigt utredt den der saken, men den ska' nog gå.»

»Och om de äro mycket fattiga när de bli stora också, hur ska' man då kunna tvinga dem att sätta in åt sig sjelfva?»

»Det går in i skatten. De få spara, ser du. Alltid kan man spara ihop några kronor om året, om man är aldrig så fattig. Låt dem bara försaka några supar i veckan till exempel. Ser du, det är just konsten att lära folk att spara. Då blir det rikt, lyckligt och förnöjdt.»

Nanna gick och tänkte på saken. Det var allt en storslagen idé, det der af farbror Grehn, fastän hon inte riktigt begrep den. Men nog skulle det vara mycket bra, om alla människor vid femtio, sextio år hade en liten ränta att lefva på. Det hade han då rätt uti.

Då de hunnit till Hamngatsbacken, och Nanna halft i tankarna gick och stirrade på människorna, blef hon med ens återförd till den yttre verlden genom ett bekant ansigte.

Rakt emot dem kom Lars Strand. Han var ensam, rökte cigarr, och såg dem rätt i ögonen.

Hon drog farbrodern i armen och saktade sin gång. Det var ju klart att de skulle stanna och tala med honom. Grehn gjorde emellertid ingen rörelse af öfverraskning. Han hade redan sett hvem som kom. Men då Lars närmade sig dem, tycktes han alls icke märka grosshandlarn, och när han var inpå dem, tog han af sig hatten för Nanna utan en blick på hennes följeslagare och utan ett ord eller en min af att stanna.

Nanna märkte mycket väl denna påfallande ohöflighet och blef helt förskräckt. Således hade det varit något mellan Strands och farbrodern, som gjorde dem till rigtiga ovänner! Hon såg upp på Grehn, men denne låtsade om ingenting och gick bara på under tystnad. Och ändå var det en förödmjukelse för honom, ty han hade tagit åt hatten för att helsa, men icke fått något svar.

Då han emellertid icke ville säga något, gick också Nanna tyst.

»Ja,» började han slutligen, »det här var en dyr dag för mig. Nära femtio kronor gick åt. Men man måste ju göra hvad man kan för sin fattiga nästa. Och nu vet jag då med mig sjelf att jag hjälpt den sanna nöden och inte kastat bort mina pengar till ingen nytta.»

De der orden hade ett besynnerligt skärande ljud i Nannas öron. I går hade han sagt att han icke ville hjälpa Strands, emedan det vore det-samma som att kasta sina pengar i ett bottenlöst

svalg. Och nu gick han der så belåten och nöjd med sig sjelf för att han hjälpt den verkliga nöden.

En tanke föll henne in: Kanske han ångrade sig att han varit så hård i går och nu ville freda sitt samvete genom den här fattighjelpen, som inte föll sig så dyr som den andra?

Kunde det verkligen vara möjligt att han gått så der och prutat med sitt samvete?

Hon tittade ännu en gång upp på Grehn. Men då hon betraktade hans allvarliga, svartmuskiga ansigte med det vördnadsbjudande skägget och glasögonen, försvann den der tanken. Hon trodde nog, att han önskade göra det bästa, och det var väl en tillfällighet, att han gick på fattigbesöken just i dag.

Nanna var ingen grubblande natur. Hon ville tycka om farbror Grehn, ty han hade ju gjort henne så mycket godt, och så var han ju olycklig, och därför ville hon alls inte tro något ofördelaktigt om honom eller kritisera honom. För resten ha vi ju alla fel, och dem man är tacksam emot, skall man väl inte räkna så noga med — tyckte Nanna.

Hon kunde emellertid inte glömma Lars' besynnerliga helsning. Han måtte vara bra styfsinnad! Och hvad hade kunnat passera mellan Strands och farbror Grehn?

Dagen derpå gingo Nanna och fröken Grehn tillsammans upp till Strands, och träffade Vendla ensam hemma. Hon grät när hon berättade om faderns olycka. Det var nu bestämdt, att det skulle bli cession. Lars hade rest, och fadern gick der ensam med sina bekymmer.

Först ville hon undvika att tala om uppträdet mellan Grehn och gubben Strand, men fröken Constance, som anade att det varit något riktigt tråkigt, släppte henne inte förr än hon fått veta nära nog hela sanningen. Den nedstämde dem alla tre. De insågo att umgänget de båda familjerna emellan var rubbadt. Men som de naturligtvis icke ville erkänna detta högt, omfamnade de hvarandra, och Vendla måste lofva att hon icke skulle låta den ledsamma händelsen inverka på sig, utan fortfarande som hittills besöka sina vänner.

Det gjorde hon också en eller annan gång, men umgänget blef helt naturligt icke så lifligt som förr. Gubben Strand gick och såg surmulen ut när fröken Grehn och Vendla kommo på besök och gjorde Vendla förebråelser, då hon gick till Grehns. Slutligen kunde det gå flera veckor om innan de sågo hvarandra.

* * *

Sista dagarna af april slutade Nanna sin kurs oaktadt herr och fröken Grehns olycksbådande spådomar, och var nu färdig att söka sig en plats.

Hvad detta sistnämnda bestyr beträffar, så hade hon icke tänkt särdeles mycket på det. Hon var så van att andra ställde för henne. Förslaget att hon skulle till Stockholm och lära sig bokhålleri kom från hennes föräldrar. Det var fadern som drifvit det derhän att hon fick vistas hos Grehns, och i alla bref hade föräldrarna uttalat den för-

hoppningen, att hon efter slutad kurs skulle få någon anställning hemma hos dem i Hernösand. Denna förhoppning hade också vuxit fast hos Nanna, och med sin vanliga tillit till andra, var hon alldeles öfvertygad om att fadern skulle kunna skaffa henne plats der uppe. Då kursen slutade, kände hon sig därför öfverlycklig. Hon skulle ju nu få resa härifrån till sitt gamla, kära hem, dit hon längtade alla stunder på dagen.

Men så kom ett nedslående bref från fadern. Alla hans förhoppningar hade gått om intet. Deruppe i Hernösand fans ingen plats för henne att få för närvarande. Fadern bad henne visserligen vara innerligt välkommen hem i alla fall, men brefvet lät i det hela sorgset, och så frågade han om det var ondt om kontorsplatser i Stockholm.

Den der frågan var som ett slag för Nanna. Hon hade aldrig tänkt på att skaffa sig någon plats här, och nu kom framställningen derom från dem derhemma. Med ens förstod hon att hon inte kunde fara hem.

Grehn nickade, då han läst igenom brefvet, som Nanna lemnat honom.

Ja, ja, det kunde han väl tro. Han hade ju sagt henne förut, att hon borde höra sig om efter plats här också.

Nu fick hon läsa tidningarna för hvar dag och svara på annonser om kontorsplatser. Hon kämpade tappert med sin blyghet och gick sjelf för att söka annonsörerna, ty farbror Grehn fann detta vara säkraste sättet. Men det hjälpte inte. Alltid fans

det någon annan, som var bättre rekommenderad genom betyg eller relationer. Slutligen satte hon sjelf in en annons. Men på den kom intet svar.

En eftermiddag satt Nanna i salen och såg missmodig ut genom fönstret. Hon var icke hågad att taga sig till med någonting. Allting föreföll henne så dystert och mörkt. Och till på köpet inbillade hon sig att farbror Grehn ville bli af med henne, eftersom han var så angelägen, att hon skulle höra efter annonserna. Att inte kunna slippa härifrån! Och till främmande människor ville hon heller inte, förstås.

»Hvad gör du der?» frågade Grehn, som kommit in i rummet efter en tidning.

»Ingenting.»

»Ingenting! Är det fasoner, att en stor flicka sitter och gör ingenting?»

»När jag ingenting kan få att göra så...» sade Nanna gråtfärdig utan att se på honom, satte upp armbågen i fönstret och hakan i handen. Det var ju detsamma med allting, och därför brydde hon sig icke en gång om att ursäkta sig för att hon slog dank ifrån handarbetet och engelskan och tyskan, som hon skulle öfva sig i. Bannorna satte hon sig också öfver.

»Alltid kan man ta sig för med något,» började Grehn.

Hon satt och mumlade något med munnen nedborrad i handen.

»Hvad säger du?»

»Ja, alltid kan man hoppa i sjön.»

Hon brukade ofta draga till med starka uttryck i förargelsen. Men detta sades med en sådan blandning af butterhet och förtviflan, att sjelfva grosshandlar Grehn inte kunde hålla sig allvarsam. Han gick fram till henne och tog henne skrattande i örsnibben.

»Hvad pratar du för något, flickunge! Det får du väl ändå vänta med till i sommar, då du kommer i badsumpen. Hva'!»

Nanna sneglade åt sidan. Hon visste knappast om hon sett farbror Grehn skratta förr. Men hennes nedslagenhet var alltför djup att skingras så der i första taget. Hon drog sig ifrån honom och gömde ansigtet ännu bättre än förut.

»Hvad nu...! Är det någonting som trillar? Får jag se!»

Han försökte komma åt att ta bort hennes händer från ansigtet, men Nanna, som hållit sig ända till nu, fick just tårar i ögonen då han uttalade misstanken derom och makade sig bort ifrån honom.

»Är det en liten grinsibba, hva'!»

Han stack henne med fingret på halsen och började kela med henne litet smått, alldeles som han förr i tiden gjort med sin hustru, när han var vid godt humör. Det våta i Nannas ögon torkade hastigt, och hon var på väg att titta upp, då han reste sig, drog en suck som om han åter påminde sig lifvets allvar och satte sig på stolen bredvid henne.

»Seså, var nu förståndig,» sade han, »så skall jag säga dig något. Vill du följa med oss till landet?»

»Till landet . . .?»

Nanna satt helt rak och såg på honom.

»Jag kom att tänka på det i förmiddags när jag träffade guvernanten, som varit hos brukspatron Bjurmans på Lindesbo, der Lars är. Hon skall flytta, emedan flickorna börja skolan i höst. Men nu vet hon inte om hon skall göra det i vår eller då. Sjelf vill hon göra det nu, därför att hon är bjuden till en god vän öfver sommaren, men brukspatronens vill inte gerna att flickorna ska' gå sysslösa hela tiden. Om du kunde få läsa med dem? Vi bo inte långt ifrån Bjurmans.»

»Åh, farbror . . .!» Hennes ögon lyste.

»Bjurman kommer till stan om några dagar, och då skall jag tala med honom. Och för öfrigt . . .» Grehn steg upp, »så kan du ju följa med oss ändå, om också det der inte blir af. Du kan behöfva läsa på engelskan och tyskan i ro, medan du väntar på plats.»

Nanna sprang upp och föll honom häftigt om halsen. Hon smekte honom. Hon tackade honom. Han var så rar och god. . . .

Midt under allt detta fick hans ansigte plötsligt ett egendomligt uttryck, och han sköt henne litet ifrån sig.

»Håller du af mig en smula, Nanna?»

Hon slog på nytt armarna kring hans hals.

»Ja, visst gör jag det.» Hans ovanliga hjertlighet kom som en ström af värme emot henne.

Under denna långa tid hon varit skild från hemmet, hade hon alltför mycket törstat och trånat efter ömhet för att inte hennes hjerta skulle öppna sig för hvarje gran deraf, som bjöds henne. »Det vet du väl, farbror!»

Han kysste henne. Det var ett par mjuka läppar han hade, och de höllo sig fast vid hennes mer än ett ögonblick.

Derefter vände han sig bort och gick ifrån henne. Men Nanna flög öfver golfvet utan att bry sig om att man här i huset inte gillade detta sätt att röra upp dammet ur mattorna. Hon skulle in till sin tant och genast tala om hvad som beslutats. Hon kände sig så lycklig och lätt till mods. Hon ville göra allt hvad man fordrade af henne. Att läsa med barn föreföll henne till och med alls inte tråkigt, ehuru det annars var hennes fasa. De sista veckorna hade varit en svår tid. Hon hade känt sig så hjälplös och utstött. Hem kunde hon inte komma, här tycktes man vilja bli af med henne och sjelf visste hon ingen råd. Hon var inte van vid att reda sig på egen hand och kände motvilja för att komma ut bland främmande menniskor. Farbroderns vänliga anbud var därför som en öppnad famn för henne. Hon kände sig åter trygg. Det förskräckliga att behöfva ge sig ut och förtjena sitt bröd vek ju bort för en lång, lång tid.

Fröken Grehn blef också glad. Hon höll sin lilla släkting ganska kär, fastän hon var af för kall natur att ofta visa det.

Då brodern kom in, gick hon bort och klappade honom på armen.

»Det var snällt af dig, Oskar,» sade hon och tillade melankoliskt efter några ögonblick: »och så blir du inte så ensam heller, för jag kan ju inte vara nog för dig.»

»Ensam . . .» upprepade han bittert.

»Nej, farbror, det är du inte,» sade Nanna och hängde sig fast vid honom. »Både tant och jag hålla vi så mycket, så mycket, så mycket af dig . . .»

Han kysste henne ännu en gång och lika länge som förra gången, men sade ingenting, suckade och gick ut.

Nanna stod och såg efter honom.

»Stackars, stackars farbror,» sade hon, »hvad han sörjer tant.»

4.

Björkängen var egentligen bara ett fiskar-
torp, långt ut i skärgården, och för
en tio år sedan utgjordes dess enda
boställe af en grå och murken två-
rumsstuga nere vid sjökanten. Men
det låg friskt och vackert i sin björk-
dunge med den stora, ösådda sjön framför och
skyddades mot norr för kalla vindar af skogbevuxna
bergshöjder, som intill vattnet bildade en klippig,
pittoresk strand.

En vacker sommardag hade gäster från Stock-
holm inkräktat den lilla murkna stugan för hela
den vackra årstiden, under det fiskarfolket bodde i
sjöboden. När så september kom, for främmandet
visserligen sin väg, men nästa juni voro de der
igen och släppte inte längre stället om somrarna.
Kom inte den ena familjen, så kom den andra.
Slutligen tröttnade egaren på att bo i sjöboden och
bygde en ny stuga uppe i backen åt hyresgästerna.
Och den hade både veranda och öfvervåning, ehuru

rummen icke voro många, och rödmålad var den, så det lyste lång väg.

Här hade Grehns bott i två somrar. En del möbler och husgeråd stod till och med kvar öfver vintern, och då grosshandlarn nu det tredje året kom ut, hade han snart styrt och ordnat som han ville ha det och kände sig andra dagen fullkomligt hemmastadd. Den följande for han redan ut på fiske med sin värd, en gammal hederlig gubbe på sjuttio år, som gick och klef litet styfbent, hade förlorat alla tänderna i sin bredt uppskurna mun, men som för öfrigt var rask och kry och med sina små rödkantade ögon såg att sätta masken på kroken lika bra som trots någon annan.

Fröken Grehn hade litet svårare att komma i ordning, men när hon gjort det, satte hon genast i gång sitt stora sommararbete, ett knutet och trädt sängtäckte, som skulle lottas bort åt de fattiga till jul. Det var ett riktigt klosterarbete, och hon sade jemt och ständigt att hon var öfvertygad om att hon inte skulle hinna det. Ofta steg hon upp tidigt om morgnarne bara för att sätta sig vid bågen och arbetade med en ifver, som om det gäلت att förtjena brödet för dagen.

Fastän hon alltid litet smått beklagade sig öfver sin upptagna tid, kunde hon inte trifvas utan att ha brådtom, och hade hon inte haft täcket att sträfva med, så skulle hon alldeles säkert skaffat sig något annat arbete, som varit lika mödosamt och lika angeläget. Hushållet på landet var mera

lättskött än hushållet i staden, och hon måste därför se sig om efter extra sysselsättning.

Ibland när hon satt der så träget vid sitt täcke och snabbt trädde nålen ut och in, kom Nanna och ställde sig att se på henne för att slutligen utbrista :

»Åh, tant, ett sådant arbete!»

»Ja,» sade hon, »nog är det många stygn, men när de bytts ut mot julbröd och julgröt, så bli de lätt räknade och lätt sväljda, och se'n är det som om de aldrig varit.»

»Tant borde ge dem pengar i stället,» föreslog Nanna.

»Kära du, min tid är ju inte mycket värd.»

Och så sydde hon med ökad fart, som om knytningen varit beställd och skulle göras färdig till en viss dag. Hon var inte snål och kunde nog äfven ge pengar åt de fattiga, men det betydde inte detsamma. Det skulle inte ha tillfredsställt henne sjelf.

Emellertid blef det alltför enformigt och tryckande att länge sitta hos tant Constance på verandan. Nanna tog sina böcker och dref i väg utåt skogsstigarna tills hon hittade en bra plats, ty nu var hon åtminstone fri att gå ut hvart och när hon ville.

Än slog hon sig ner i en bergskrefva, der afsatserna bildade både stol och pall, och der hon satt skyddad mot blåsten och solskenet. Framför sig hade hon den öppna, stora sjön med öarna och de bugtande vikarna. Och då och då kom en frisk

flägt hafsluft förande med sig en saltaktig lukt af tång och sjöskum.

Än gick hon inåt skogen och lade sig i en halfskuggig backsluttning under någon björk eller ek, slog upp boken och försökte läsa. Men det blef icke många ord i följd. Ett vackert grässtrå, en blomma eller en myra distraherade henne. Hon kunde lägga ansigtet mot marken och begärligt suppa in den starka doften af mossa, multnande rötter, gräsbrodd och fuktig jord. Hon petade bland stråen och de små spirande plantorna för att se på det myllrande insektslifvet inunder. Maskar och larfver och myror och allehanda små mångbenta smådjur kröpo om hvarandra. Det var lustigt att se hur beskäftiga de voro allesammans. Hon vågade inte lägga sig ner igen af fruktan att göra illa dem. Så kom hon likväl att tänka på något annat, som alls inte rörde dem, glömde bort dem, sträckte ut sig på marken med armarna under hufvudet och tittade rakt upp i himmelen, hvaraf hon icke kunde se mer än en liten bar fläck mellan löfverket. Men det var oändligt högt detta klara, blåa hvalf, som hon såg så litet af, och de fina björkkvistarna med sina dallrande löf sträckte sig emot det som i andaktsfull tillbedjan. Nu när hon låg dernere tycktes det henne att det inte fans något mer i rymden deruppe än detta sakta susande löfverk och denna högtidliga, omätliga blå himmel, som skymtade mellan hvart blad och der midt i löfkranen visade sig i hela sitt klara djup. Var det den som fått trädet att växa så högt, som drog det upp emot

sig, som lockat fram kvistarna och bladen och knopparna . . . ?

Det var en förmiddag hon just låg och stirrade så der upp i luften. Hon tänkte på tusen ting mellan himmel och jord, och under tiden stack hon handen i fickan, tog upp ett stycke hårdt spisbröd och började äta med god aptit utan att därför afbryta sin tankes flygt. Man åt frukost klockan nio hos Grehns och fick då kaffe med smörgås och hvar sitt ägg, men så skulle man lefva på det ända till klockan tre, då middagen åts, en alltför lång väntan för Nanna. Hvarje förmiddag hon gick ut för att läsa, gjorde hon först en visit i köket. Hon skulle ha bröd åt fåren i skogen. Men fastän hon mycket sällan träffade några får, gick det alltid åt ändå.

När man ligger och tittar upp i luften, tänker på allt och intet, och till på köpet knaprar på hårdt bröd, så händer det emellertid att man inte hör så väl som eljest. Bäst det var spratt Nanna till vid ljudet af steg tätt bredvid sig.

Hon drog hastigt klädningen om fötterna och visste inte om hon i tid hunnit gömma brödstycket bakom ryggen, då vandraren stod framför henne, och hon öfverraskad kände igen Lars Strand.

Hvarenda dag hade hon undrat om de inte skulle mötas, och gått just åt Lindesbo egor för att möjligtvis träffa honom, ty hon längtade att få tala om tvisten mellan Grehn och hans far, hade till och med gjort upp en hel försoningsplan. Och så kommer han öfver henne så der oväntadt . . .

Hon reste sig till hälften för att helsa på honom, men han bad med detsamma om tillåtelse att få slå sig ned, och utan att afvakta den, satte han sig bredvid henne.

De började språka om hvad som var mest naturligt att tala om, hur Strands mådde, hur Nanna trufdes på landet, hur det stod till med fröken Grehn och om Vendla skref ofta.

Nanna hade mer än ett tillfälle att börja förberedelserna till sin försoningsplan, men hon kom sig inte för. Det var egentligen han, som ställde frågor till henne, så att hon var upptagen af att besvara dem, och så tyckte hon att han var sig så olik, att hon glömde bort allt annat för att mönstra honom. Han såg inte längre så tungsint ut som i staden. Men hyn hade blifvit gröfre och brunstekt i solen. Och så hade han en sådan rolig mössa af smårutigt kläde med läderskärm, som gjorde ansigtet både rundt och bredt. Byxorna voro instuckna i höga, grofva kalfskinnsstöflar, och den åtsittande kavajen såg skäligen dammig ut. Men han låg der så ogenerad med armarna i kors och sträckte ut benen, som om han alls inte brydde sig om hvad hon tänkte om honom.

Hon hade ändå inte trott att han var en så genuin landtbrukare.

»Nå, när kommer ni till Lindesbo? Ni ska' ju läsa med plantorna,» sade han, tilläggande att han hört det af brukspatronen häromdagen.

Nanna tittade bort. Hon kände sig olustig vid tanken på den der läsningen.

Jo, farbror Grehn och hon skulle gå dit i morgon. Hon hade blifvit presenterad för brukspatronen i staden, men nu återstod frun och den öfriga familjen.

»Kommer ni på för- eller eftermiddagen?» frågade Lars.

»Hvarför vill ni veta det?»

»För att kunna rätta mina sysslor derefter.»

Det for ett nästan omärkligt leende öfver Lars' slätrakade ansigte. En liten dragning vid munvinklarna. Det var alltsammans. Nanna såg på honom något mistroget.

»Vi komma väl på eftermiddagen, kan jag tro. Är ni ledig då?»

»Jag är aldrig ledig annat än om söndagarna.»

»Äh,» sade Nanna plirande med ögonen. Hon var öfvertygad om att han »svängde sig», i synnerhet som han bara skrattade åt henne utan att säga någonting vidare.

»Men ni är väl åtminstone hemma då,» fortsatte hon.

»Det är inte så godt att säga. Kanhända, kanhända inte. Nej,» afbröt han sig och reste sig upp, »nu får jag lof att gå. Jag har folket en bit härifrån.»

Just nu hade hon tänkt rycka fram med sin försoningsplan, och så går han sin väg. Hon höll på att hejda honom, men han såg på en gång så allvarsam ut och bockade sig så artigt att hon inte kunde göra annat än helsa i samma stil och låta honom gå.

Eftermiddagen derpå gingo verkligen Nanna och grosshandlar Grehn till Lindesbo. Brukspatronen sjelf tog emot dem på trappan, var ytterst artig och vänlig, frågade en förbiskyndande jungfru om »hennes nåd» var i salongen, och förde dem in i ett stort, elegant möbleradt rum, som gjordes vinteraktigt varmt af de tunga shagg-gardinerna och den mörka, storblommiga mattan. På en hvilstol framför de uppslagna verandadörrarna satt ett medelålders fruntimmer med förnämt utseende och läste. Vid de främmandes inträde reste hon sig, lade bort boken och gick emot dem med en älskvärd välkomsthelsing.

Nanna var tyst och blyg, men efter en stund, då hon fann sig sittande i verandasoffan vid sidan af värdinnan och framför en bricka med förfriskningar, kring hvilken för öfrigt svärmade tre oroliga och oupphörligt pratande barn, kände hon sig mindre skygg.

Oaktadt en något nedlåtande ton var fru Bjurman mycket vänlig och uppmuntrande, talade om det vackra Norrland, der hon varit för ett par år sedan och framställde en förhoppning om att Nanna skulle tillbringa en behaglig sommar härnere.

Det kunde betraktas som ett ganska smickrande mottagande för en liten guvernant. Men det var också skilnad att komma som Nanna gjorde, tillsammans med sin farbror, den rike grosshandlar Grehn, god vän till familjen, och hos hvilken hon fortfarande skulle bo kvar, emot om hon kommit

ensam och blifvit införlifvad i huset som brödtagare.

Herrarna hade också fått sin bricka, denna med punsch och konjak, som tycktes smaka dem ganska bra. Då de druckit ett par glas kom brukspatronen att tänka på sin bokhållare. Af artighet mot den ärade gästen måste man äfven visa uppmärksamhet mot hans slägtinge, och han ropade till sig sin son, en gosse på sju år.

»Spring ner till herr Strand på kontoret och bed honom komma upp och dricka ett glas punsch.»

Gossen sprang men kom strax tillbaka med underrättelsen att herr Strand hade gått till ångbåten för att taga emot några trädgårdsmöbler, som skulle komma på kvällen.

»Kors, så dumt,» sade brukspatronen, »han kunde ju ha skickat Andersson. Nå, han kommer väl snart igen.»

Men Lars kom inte snart tillbaka. Man gick en lång promenadtur genom trädgården och parken, men vid återkomsten fans ännu ingen herr Strand. Så åt man kväll, och gästerna aflägsnade sig utan att ha fått träffa sin slägtinge.

Följande dag hade Nanna sin första lektion. Hon var ganska orolig på ditvägen, ty hon egde en sorglig erfarenhet af dylika experiment med sina yngre syskon. Det hade varit en ogörlig sak att få någon respekt hos dem, och det var ingen säkerhet för att barnen på Lindesbo skulle bli snällare.

Då hon klockan tio satt vid det lilla, runda bordet i lusthuset och hade framför sig sina tre

små elever, som plockade fram böcker och griffeltaflor, så kände hon sig som om hon sjelf skulle upp i examen. Men det gick bättre än hon hoppats, emedan eleverna lyckligtvis voro lika blyga för henne som hon för dem. Och eftersom hon var den första, som hemtade sig ur förlägenheten, så behöll hon ett visst öfvertag och en viss respekt, som hon aldrig förr lyckats skaffa sig hvarken hos syskonen eller någon annan. Hon tog allt mer och mer mod till sig, och det var med en känsla af sin egen värdighet och i medvetandet att ha gått i land med ett lyckligt företag, som hon klockan tolf lade ihop böckerna och steg upp. Lektionen var slut för den dagen.

Ute i trädgården träffade hon »hennes nåd», som frågade om hon ville följa henne upp och dricka en kopp chokolad.

Ett ögonblick frestades Nanna att säga den grofva osanningen, att hon alls inte var hungrig, ty en tête à tête med den distinguerade frun skrämde henne. Hon kände sig öfverväldigad af hennes förnämhet och elegans. Det röda fodret i hennes ljusa spetsklädning ansåg Nanna vara siden, ehuru det endast var percal. Juvelringarna på hennes hvita fingrar blixtrade riktigt vördnadsbjudande, och hennes lediga salongskonversation gjorde den unga flickan helt försagd. Det föreföll henne, som om allt hvad hon sade och tog sig till vore underkastadt kritik.

Men så öfvervann hon sig sjelf, till en del därför att hon var rädd att vara oartig om hon sade nej, och de gingo tillsammans upp i bygningen.

Då de kommo in i salen, var der framdukadt frukost på ett hörn af stora bordet. Smör, skumost, en assiätt sill, bröd och mjölk.

Framför brickan stod inspektör Lindström, mejeriföreståndaren, en stor, rödbrusig karl och bredde sig en smörgås. Nanna helsade på honom, ty hon kände honom sedan gårdagen, då han varit med vid kvällsvarden. Men i detsamma fick hon se en annan person, som höll sig längst bort i salen vid hörnfönstret med ett mjölkglas i ena och en smörgås i andra handen. Han stod med ryggen åt dem, men vände sig för att se på de inträdande. Det var Lars Strand.

Hennes nåd lutade sig ned till barnen, som följde henne i hälarna, klappade äldsta flickan på axeln och gossen på kinden.

»Seså, stanna nu här och ät.»

Derefter helsade hon småleende, men helt flygtigt på de båda herrarna, gick hastigt öfver golfvet och gjorde ett tecken åt Nanna att följa henne.

Då Nanna gick förbi Lars stannade hon och helsade. Hon väntade att han skulle räcka henne handen och säga något. Men det blef ingenting af. Tvärtom stod han der invid fönsterposten och bockade sig så afmätt och främmande som möjligt. Det såg ut som om han inte ville kännas vid henne.

Fru Bjurman höll under tiden dörren öppen, uppmanande henne på nytt att stiga in, och kastande en undrande och förebrående blick på Lars måste Nanna hörsamma kallelsen.

På den gardinprydda verandan utanför salongen stod chokoladbrickan och väntade. Men det fanns också andra rätter på bordet än chokolad. Två öfvertäckta karotter utsände en aptitlig doft, och kring smörassietten stod en hummerburk, rökt tunga och annat kallskuret af aptitligt utseende.

»Kanske det får lof att vara en smörgås,» frågade värdinnan förbindligt, men likväl så, att Nanna förstod att det egentligen var chokoladen, som var för damerna.

Sedan Nanna afböjt anbudet, klämde de in sig i soffan åt den sidan, der kopparna stodo. Men de hade knappast börjat hälla i åt sig, förr än någon hördes gå genom salongen, och brukspatronen kom ut till dem. Han helsade artigt och gladt, började skämtande tala om Nannas »dagsverke» och drog en stol till andra sidan af bordet, stoppade ett hörn af serveten under hakan och tog med van hand locken af karotterna. Frukosten var således för honom.

Efter ett par minuter slogs salongsdörren upp på nytt, denna gång med mera buller, och barnen kommo in. De hade gjort sin pligt och representerat herrskapet derute. Men nu skulle de till belöning ha chokolad ofvanpå smörgåsarna. Det blef ett spring efter koppar, och i en handvänd-

ning var korgen länsad på bröd, skorpor och thebröd.

Nanna blef dock omsorgsfullt och i tid försedd af värdinnan, men det smakade henne inte riktigt bra, hur godt det än var, det hon åt. Hon kunde inte låta bli att tänka på Lars, der han stod ute i salen och drack sin mjölk, under det man härinne satt omkring läckerheterna. Det skulle nog göra honom ondt att veta det, ty det måste kännas nedsättande att uteslutas så der, i synnerhet i främmandes närvaro, och det var säkert därför han sett så stel ut.

Men brukspatronen talade till henne, och hon bemödade sig att svara så frimodigt som möjligt. Hon ville inte synas tafatt inför sina elever, och hur det var besegrade hon sin blyghet ganska bra.

Efter att ha stannat nära en timme på verandan steg hon emellertid upp och tog afsked, ganska belåten med sig sjelf och sitt uppförande, ty hon ansåg sig ha gjort succés, men ändå mera belåten med att slippa derifrån, ty det var i alla fall ett tråkigt tvång att sitta så der och ge akt på hvartenda ord bland menniskor, hvilkas öfverlägsenhet i umgängessätt hon kände hvarje ögonblick.

Hunnen från allén till landsvägen såg hon en person, som mycket liknade Lars Strand, komma öfver ängen från stallet. Han tog ett hopp öfver det stora diket och upp på vägen, men var ett ganska långt stycke framför henne. Då hon sett på honom en stund blef hon alldeles öfvertygad om att det var Lars och tog sig så till att springa

för att hinna upp honom. Hon var glad att ha kommit sin väg från Bjurmans och just i lynne att prata med någon hygglig människa.

Lars vände sig om då han hörde henne bakom sig, men såg alls inte ut att vara gladt öfverraskad. Han hade ett fränstötande och tungsint drag, ungefär som Nanna mindes honom från staden.

Hon var helt andfådd då hon hann fram till honom.

»De hade in mig att dricka chokolade. Sitta der uppspetad . . . ! Det var så fånigt så . . . » sade hon liksom ursäktande sig sjelf. Hon kände ett begär att förringa den ära, som vederfarits henne.

»Tyckte ni inte det var trefligt? Hennes nåd är annars ansedd för att vara ett mycket behagligt och distingueradt fruntimmer.»

»Det förstår jag mig inte på,» sade Nanna kort. Hon märkte af hans något ironiska min, att han inte uteslutande betraktade sin matmoder från den sidan. Hon tänkte på den tarfliga frukosten i salen, som fru brukspatronessan och hennes man försmått att dela, på den nedlåtande helsningen, och på att Lars ändå var dem öfverlägsen i både bildning och förstånd, för så såg han ut. Och på en gång tyckte hon också, att hon visste hur de behandlade honom, förödmjukade honom dagligdags och läto honom känna att han bara var en tjenare, som de ville ha så liten beröring med som möjligt. Förut hade hon inte reflekterat öfver det, men nu kom hon tydligt ihåg att fru Bjurman hade ett par elaka ögon.

»Jag tycker inte hon ser snäll ut,» sade hon hastigt, glömsk af den tacksamhet hon för sin egen del hyst för henne, dels i anledning af chokoladebjudningen, dels för hennes uppmuntrande vänlighet i öfrigt. »Jag skulle inte vilja vara hos dem.»

Det låg hemligt förstånd i de der orden, och det tycktes nästan som om de ville mana till ömsesidigt förtroende.

Lars kastade en snabb blick på Nanna, och deras ögon möttes. Så smålog han och svängde käppen rundt hvarf på hvarf. Hans ansigte hade i alla fall ljusnat.

»Åh,» sade han, »de äro visst inga elaka menniskor hvarken hon eller han, det ska' ni inte tro. Långt derifrån.»

»Ja men ni skulle hellre vilja vara i stan än här,» sade hon envist.

»Nej, hvarför det? Hvarför ska' alla menniskor packa ihop sig i städerna. Om somrarna, när man är ute hela dagarna och har fullt upp att göra är här ingenting att klaga på.»

»Nej, för då behöfver man åtminstone inte sitta inom lås och bom och känna på tråkigheterna inomhus,» tänkte Nanna. Hon hade en smula erfarenhet af det der se'n vintern, hon också. Plötsligt kom hon ihåg sin försoningsplan.

»Ni brydde er inte om att vara hemma i går!»

»Jag hade inte tid.»

»Derför att ni inte ville träffa farbror Grehn, ja!»

»Tror ni det?»

Han såg ganska retsam ut, der han gick och makade på möss-skärmen med en min, som om han föresatt sig att aldrig svara hvarken ja eller nej på någonting.

»Jo, det var därför,» sade Nanna ifrigt. »Det kan ni inte neka till.»

»Åhjo, om jag vill. Det var ganska angeläget att jag kom ner till ångbåten.»

Nanna hade börjat gå långsammare tills hon slutligen stannade.

»Herr Strand,» sade hon.

»Ja.»

Lars vände sig om, eftersom han kommit ett par steg framför henne. Hon stödde parasollen mot axeln, och genom det ljusgula, rödmuschiga bomullstyget föll en varm men dämpad dager öfver hennes lilla fylliga byst och det barnsligt rundade och rosiga ansigtet. Hennes mörka, något krusiga hår var icke längre kortklippt, utan låg tillkammadt och hade snurrats upp i någon liten, osynlig knut i nacken under halmhatten. Men ännu skilde sig här och der några krusiga strån från de öfriga och föllo skuggande ned öfver örat och den hvita halsen.

Hon fästade en stadig blick på Lars.

»Vet ni,» sade hon allvarsamt, »de tär mycket fult att vara långsint.»

»Är det,» sade han, road af hennes högtidliga min och inom sig fullföljande en betraktelse öfver hennes utseende. Den lilla landsortstösen hade betydligt »stilat till» sig. Bomullsklädningsen satt

ganska väl, så enkel den var och tycktes inte för lång. Man kunde nu se, att hon hade ett par rätt nätta fötter.

Det var inte så utan att Lars var en smula estetiker.

»I synnerhet mot gamla personer,» fortsatte hon.

»Är det fulare mot gamla än mot unga?»

»Naturligtvis.»

»Hvarför det?»

»Derför att, derför...» Nanna började gå framåt vägen igen. »Och så är det sådan synd om farbror Grehn,» återtog hon ifrigt, lemnande obesvaradt det filosofiska spørsmålet om ålderdomens företrädesrätt till undseende. Det drog ju bara samtalet på sned. »Han sörjer så och är mycket olycklig, så ni skulle inte räkna noga med honom.»

»Jag räknar inte alls med honom,» sade Lars kärft. »Mig har han inte gjort något ondt. Jag har ingenting att göra med honom och vill inte ha det heller.»

Det var en ordentlig snäsning och lät ungefär som: »se så, nu kan det vara nog med närgångenheten, min unga dam. Den här saken har ni alls inte med att göra!»

Nanna teg halft ond på honom och halft rädd att ha burit sig dumt åt. Då de gått temligen tysta en liten bit förklarade han, att han måste lemna vägen för att komma bort till folket på andra sidan gärdet. Det var nu slut med middagstimmen.

Nanna räckte honom handen, och de skildes mycket höfligt och formelt.

Följande dag, då Nanna slutat sin lektion på Lindesbo och strax efter tolf gick ut i trädgården, såg hon sig förgäfves om efter fru Bjurman. Hennes nåd fans icke dernere. Barnen sprungo emelertid upp till sin frukost, och som ingen tog någon notis om Nanna, gick hon sin väg utan att träffa en människa hvarken på gården, i allén eller på landsvägen.

Hon undrade, der hon gick, om Lars skulle komma liksom i går. Troligtvis hade han alltid sin frukosttimme mellan tolf och ett, medan folket åt middag. Men ännu kunde han inte ha slutat att äta, och det var ju inte heller sagdt, att han skulle hitåt eller att han alls hade något utegöra i dag.

Bäst hon sakta gick der och funderade och bland annat grämde sig öfver att hon inte tagit med sig något bröd åt fåren, fick hon se att det växte förgätmigej nere i det fuktiga, djupa diket. Gräsvallen ditned sluttade brant, och hon måste vara försiktig för att inte glida ned till botten, der det nog kunde finnas tillräckligt med vatten för att väta ner både klädning och skor. Men hur hon bar sig åt, skaffade hon sig ett riktigt bra fotfäste mot en sten och behöfde bara bocka sig ner för att plocka de allra vackraste stora förgätmigej. Hon gjorde sig inte brådtom, valde blommorna med omsorg, tog här och der ett vackert grässtrå och

reste sig för att titta uppåt landsvägen, så snart något buller hördes derifrån.

På en gång kröp hon ihop intill vallen och satt så en stund emellanåt kikande upp igenom det temligen höga gräset, som växte utmed dikeskanten.

Deruppe kom Lars gående fort och raskt med mössan nerdragen i pannan. Plötsligt slog en sten ner framför fötterna på honom, hoppade upp och kom ner igen, så att dammet yrde ikring. Han tvärstannade. Det fanns ingen människa på ängarna. Men slutligen hördes ett halfkväfdt skratt. Han såg åt sidan och fick sigte på Nanna, som stod nere i diket, röd och varm och skrattande, med hatten i nacken, klädningen uppfästad och förgätmigejerna i handen.

»Blef ni rädd?» frågade hon.

»Ja, förskräckligt.»

Hon skrattade fortfarande, i det hon försäkrade att när stenen kom, såg han ut som om han tänkte slå ihjäl någon.

»I dag fick jag ingen chokolade,» återtog hon allvarsammare, medan hon slätade klädningen, satte sig ner på vallen och började peta i blommorna.

Lars beklagade sorgen på det hjertligaste.

Åh, det var ingen orsak. Det var mycket roligare att sitta der nere i diket.

»Tänker ni stanna här för någon längre tid?» frågade Lars.

»Ja, jag har inte alls brådtom hem. Farbror har farit på långfiske, så han kan inte gräla på mig, och tant, hon är så snäll, så.»

Hon kände med handen på gräset och flyttade sig till en annan bekvämare plats, lade ifrån sig parasollen och bredde ut förgätmigejen i knäet. Lars smålog när han såg huru hemmastadd hon gjorde sig der nere i diket utan att bry sig om att fråga honom om han ville slå sig ner. I går hade hon ändå sprungit för att hinna upp honom. Han undrade om hon visste af att hon såg söt ut der hon satt och ville se om han stannade utan uppmaning.

»Jag kan vänta på er en stund,» sade han. Det hörde visserligen inte till hans vanor att uppmuntra inbilskheten hos unga damer, men här på landet voro verkligen tillfällen till umgänge inom hans egen klass så sällsynta, att han inte så lätt kunde försaka dem.

»Tack, men jag vet inte om jag får min bukett färdig så snart,» svarade hon, vred litet på hufvudet och tittade upp till honom med minen hos en strängt sysselsatt person.

»Jag skall hjälpa er.»

Han slängde sig med ett tag ner i diket bredvid henne. Och nu fick hon god handräckning. Han inte allenast plockade blommorna åt henne utan räckte henne dem en och en i sender. Ibland fick han sitta rätt länge och hålla i en förgätmigej, under det hon med lillfingret i vädret och tungspetsen mellan tänderna satt och valde stället, der

hon skulle passa in den föregående. Men han klagade inte. Det var så lustigt att se på de der böjliga fingrarna och de grimacer hon gjorde när någonting inte dugde.

»Var det inte roligt förra sommaren, när Vendla var på Björkängen?» frågade hon tvärt.

»Åjo, gick väl an,» sade han reserveradt.

Nanna suckade.

»Men i år kan hon förstås inte komma ut, då det är sådana här tråkiga förhållanden. Tant Constance är så ledsen så...»

Lars sträckte på sig, medan det drog i hans mungipor. Han kunde väl tro det. Det fins inga så ihärdiga varelser, som de der fruntimren. Motar man dem på ett håll, så äro de strax framme på ett annat. Nu tyckte hon, att hon hade honom så bra här i diket, förstås!

Plötsligt släppte Nanna händerna i knäet och såg på honom.

»Men hvarför,» sade hon, »hvarför skall det vara så tråkigt? Jag är säker på att alltsammans är något missförstånd. Och om ni bara ville, så... så skulle ni nog kunna ställa allting till rätta igen.»

»Jag försäkrar er,» sade Lars allvarsamt, men utan gårdagens snäsiga ton, »jag kan inte göra något åt den saken. Om pappa och farbror Grehn ha något emellan sig, så få de göra upp det sjelfva.»

Hon funderade i tysthet en stund.

»Ja men er far håller ju så mycket af er,» återtog hon. »Han gör nog hvad ni vill, om ni

bara sätter er in i saken och förklarar honom att . . . »

Lars reste sig upp.

»Ska' ni ha er bukett större. Jag får lof att gå nu.»

Hon svarade ingenting, steg upp och skakade klädningen fri från strån och stjelkar, tog derefter hans hand till hjälp att komma upp, och så gingo de bredvid hvarandra framåt vägen igen. Lars började tala om skörden och landtbruket, och ingendera låtsade om det afbrutna samtalet tills de skulle skiljas.

Men sedan de tagit afsked, stod Nanna helt stilla kvar på landsvägen. Han märkte det och vände sig om.

»Herr Strand,» sade hon.

»Ja.»

»Lofva mig en sak!»

»Neej.»

Han storskrattade och gick icke ett steg närmare till henne, der hon stod vid vägkanten med ett så sorgset bedjande uttryck. Nog kände han envisa menniskor, men hon var verkligen ovanligt halsstarrig.

»Då säger jag det ändå.»

»Var så god.»

»Helsa på farbror Grehn nästa gång ni träffar honom.»

»Ska' det vara nödvändigt?»

»Ja.»

»Nå,» sade han, fortfarande skrattande, »då får jag väl lof att göra det.»

Och dermed viftade han med hatten, under det hon gjorde detsamma med parasollen.

Nanna kände sig helt lätt till sinnes under hemvägen. Hon gnolade små visstumpar än tyst än högt. Det var inte utan att hennes hjerta svälde af en smula segerstolthet. När hon fått det der löftet af honom att helsa på farbror Grehn skulle hon nog få honom ännu längre. Vänta bara!

Det hade kommit öfver henne en viss säkerhet och trygghet. Första gångerna hade hon varit litet blyg i hans sällskap. Hon kände sig ju tafatt och skygg i allmänhet. Men nu var det inte så. Hon visste att han inte tyckte illa om att gå med henne . . .

Åhnej, det visste hon inte! Det var bara dumheter, fånigt! — Men i alla fall, hon skulle nog få honom att ställa till försoning mellan farbror Grehn och farbror Strand. Och Vendla skulle komma ut, och de skulle få så trefligt . . .

5.

nnan man flyttat ut till Björkängen, brukade fröken Grehn ofta skaka på hufvudet och säga: »Ja, jag undrar just hur Oskar skall trifvas derute. Ingen sysselsättning som skingrar, och så minnena se'n sommaren förut!»

Första tiden var också svår. När han inte var ute och fiskade, gick han suckande omkring husknutarna. Och både systemen och Nanna träffade honom ofta i melankoliskt lynne under en stor lind, som varit hans hustrus favoritplats. Han ville inte låta förströ sig, och man måste lemna honom i fred med sina tårar och en liten andaktsbok, som tillhört fru Grehn, och hvilken han alltid bar på sig.

»Om jag inte hade religionens tröst och hoppet om ett återseende,» brukade han säga, »så vet jag inte hur det skulle gå.»

Men så småningom skaffade han sig mera sysselsättning. Tillsammans med Nilsson, värden, började han att göra trägna experiment för att hindra skorstenen i den lilla grå stugan att röka in. Han hittade på flera utmärkta sätt att torka fiskredskap. Och så for han på upptäcktsresor kring öarna och holmarna.

En dag hade han upptäckt en källa på en temligen aflägsen holme, och hädanefter skulle allt dricksvatten hemtas derifrån. Det var ett gudavatten med mineralsmak, ett riktigt helsovatten! Fröken Grehn tyckte visserligen att det smakade unket, Nanna att det smakade saltvatten och jungfrurna att det smakade ruttna ägg. Men som ingen af dessa meningar betydde något, så förlorade helso-källan ingenting af sitt renommé och gaf anledning till en mängd båtrodder både för herrskap och tjenare.

Grehn hade så småningom börjat finna nöje i att taga Nanna med sig på sjön. Hvarje eftermiddag foro de ut antingen till den der källan eller för att lägga ut långrefven. Han gnatade inte så mycket nu öfver arbete och läsning, ty sommarnöje var en helsosak, och när man en gång bestått sig och andra med den saken, så skulle man taga valuta för pengarne och genom rörelse och frisk luft skaffa sig så stort helsokapital som möjligt. Och Nanna njöt. Hennes naturliga munterhet, som kväfts under vinterns instängda, glädjelösa lif, fick nu luft. Hon blef friare, mindre främmande för

farbror Grehn, och det var omöjligt att få tid till att sitta och sörja när hon var i båten.

Om farbror Grehn såg aldrig så dystert ut, eller om han puttrade aldrig så mycket öfver att hon rodde för långsamt eller för fort för långrefven, så kunde hon ändå inte låta bli att halfsjunga, att kasta upp vatten med årorna, så att ett perlregn for öfver sjön, att prata tok och att skratta med full hals, då Grehn råkade vicka på båten, så han sjelf blef rädd.

Ibland var hon riktigt näbbig.

Då han frågade henne om hon kunde hålla sig stilla ett ögonblick, svarade hon:

»Ja vars! Men titta på då!»

Och så satt hon alldeles orörlig, slöt ögonen riktigt eftertryckligt så att de svarta ögonhåren lågo på kinden, slog upp dem igen och skrattade till.

»Ser farbror att jag kunde det!»

Han snäste till henne, men skrattade strax derpå.

En vacker dag hade grosshandlaren återigen gjort en upptäckt. Det var ett utmärkt badställe, mycket bättre än badsumpen derhemma och beläget på en stor, skogig ö en kvarts timmes rodd från Björkängen. Stranden och bottnen voro beströdda med fin, lös hafssand, som man kände under fötterna till och med sedan man kommit flera alnar ut i vattnet.

Dessutom hade stället ett ytterligare behag. Det vette åt ett stort och öppet gatt, fritt från alla

holmar och öar, och längst bort i öster var horisontens skogsrand afbruten på en kort sträcka, der himmel och vatten möttes.

Det var frisk, spelande luft på den der stranden, och Grehn försäkrade att det var bara helsa man andades in. Han och Nilsson foro dit hvar enda dag under en hel vecka, höggo björkar och ris, hvaraf de satte upp ett riktigt litet afklädningsrum och en löfklädd gång, rätt långt ner i det grunda vattnet.

Här skulle nu badas. Klockan ett om dagarna måste Grehn vara derute, ty det var hans vanliga badtimme, och han gick aldrig ifrån sin dagsordning. Men som fröken Grehn inte tog kalla bad, var det bara Nanna, som for med. Hon skulle sitta i båten medan han badade, och han satt i båten medan hon badade, ty när man badar i öppna sjön måste det alltid vara någon till hands, i fall man skulle få kramp eller bli trött, sedan man simmat ut. Grosshandlaren var alltid försigtig.

Nanna hade en simdrägt af hvitt och rödrandigt bomullstyg, som lyste när hon låg och flöt på vattnet. Men Grehn visste aldrig riktigt hvar han hade henne. Hon dök ned oupphörligt, och bäst det var kunde någon taga fatt i åran eller skaka till båten. Ett svart hufvud flöt upp, ett par hvita, runda armar skymtade under vattnet. Ett skratt, och så var hon borta igen.

En gång högg hon plötsligt tag i båt-kanten och kastade upp en mängd grön, slammig tång,

som hon dykt ner efter, och som slingrade sina långa, snärjande stjelkar omkring hennes rödrandiga axlar, ehuru hon kraftigt bemödade sig att få upp hela slingan i båten.

»Fy,» skrek Grehn. Men då han kastade ut den hala grönsmörjan kom han att röra vid hennes upplyftade arm. Den var sval och len. Ett småleende flög öfver honom och han grep tag i den, klappade den och strök den uppåt armbågen.

Hon släppte med ens, blef borta ett ögonblick och flöt sedan upp en bra bit derifrån. Sedan den gången kom hon aldrig mer fram till båten.

Men på sjön tröttnade hon inte. Hon tyckte om det der badstället. Det var så skönt att ligga der och tumla i det fria vattnet, att sträcka ut armarna och i sin öppna famn taga emot dyningarna, som nästan alltid gingo der, det måtte vara aldrig så lugnt, att känna dem slå öfver hufvudet, att kippa efter andan, och så med lika godt mod taga emot de nästa. Hon höll af de der friska, svala vågorna.

Men hvad hon inte tyckte om var badtimmen. Farbror Grehn käckade på henne för hvarenda dag att hon skulle skynda sig från Bjurmans, så att de i tid skulle hinna ut och bada. Men det var alls inte roligt att skynda sig. Hon ville gå och dra utåt landsvägen, plocka blommor och se sig omkring.

Och så skulle hon ju tala med Lars om den der försoningsplanen. Men det blef alls ingenting af. Han kom ju aldrig från frukosten före half

ett, och då måste hon ju nära på vara hemma. Sedan den der dumma badhistorien började, hade hon bara sett honom en gång, och då hade hon så brådtom att hon knappast fick tid att helsa.

Det var retsamt! Just som hon kommit på så god väg att ställa allting till rätta och öfverraska tant Constance med försoningen. Men så der skall det alltid gå när man vill göra väl!

* * *

Den sista juni måste grosshandlaren in till staden för att taga upp sina hyror dagen derpå.

Klockan sju på morgonen skulle ångbåten gå, och klockan sex lade roddbåten ut från Björkängens brygga, fastän man inte hade mer än tjugo minuters väg att ro. Men grosshandlaren ville alltid vara säker på att komma i tid när det gälde ångbåtar och bantåg. Dessutom hade han med sig en kappsäck, en bärrem med innehåll, en stor förgätmigejkrans till sin hustrus graf, och två korgar med buteljerade krusbär att taga vara på och placera i trygghet, hvilket alltid drar tid.

Fruntimmerna voro med och Nilsson rodde. När de kommo fram, fingo de naturligtvis stå der och hänga på bryggan längre än en halftimme. Ja, det vill säga Nanna och fröken Grehn, ty grosshandlaren hade nog full sysselsättning. Han skulle ner till restauratrien för att låna en tallrik till sin förgätmigejkrans. Han flyttade sina saker från däck till salongen och från salongen på däck igen. Och

så skulle han tala vid kaptenen om vädret. Var det utsigt till att få blåst när de kommo ut, så var det så godt att taga pläden ur bärremmen med detsamma.

Nanna stod lutad mot träräcket och slog upp och igen sin engelska grammatika. Hon hade tagit den med sig för att sätta sig i skogen och läsa, tills det blef tid att gå till Bjurmans. Då de rott hit öfver viken, var hon alltid ett^e godt stycke på väg och tyckte inte det lönade sig att fara tillbaka för den korta mellantiden.

Så småningom kom det folk, några bönder, som skulle in till staden med kött och smör, fiskare med sina trummor. Och så slamrades det med mjölkflaskor i oändlighet.

Bäst det var fick hon se Lars Strand uppe i backen. Han slängde käppen i vädret för hvart steg, som alltid då han gick fort.

Från att ha stått och frusit blef hon hastigt varm.

Nu skulle man få se om han höll sitt löfte och verkligen helsade på farbror Grehn.

Det var hennes första tanke.

Der kom just farbror på landgången från båten, och Lars var redan på bron.

När unga Strand fick se damerna, gick han till dem, helsade och talade några ord med fröken Grehn. Han tycktes inte märka grosshandlaren förr än denne var tätt in på honom. Men då tog han helt lugnt och artigt af sin grå mössa, sade

»god morgon» och gick förbi honom bort till kaptenen för att uträtta sitt ärende.

Nanna stod och såg efter honom, der han sprang upp på den svigtande landgången och utan en rörelse med armarna smidigt trängde sig emellan de mötande.

Hon fyldes af stolthet och segerglädje, ty det var ju för hennes skuld, bara för hennes skuld, som den der styfsinte Lars hade helsat på farbror Grehn. Han hade gjort hvad hon bedt honom om . . .

Med en liten pennknif, som hon tanklöst tagit upp ur fickan, stod hon och gjorde skårer i trä-räcket på bryggan.

Men kanhända han hade helsat på honom ändå, efter som tant Constance var med . . . för dennas skuld? Eller för att inte ge anledning till prat?

Med ens blef hon öfvertygad om att den der helsningen inte hade den ringaste betydelse. Tro- ligtvis hade han gjort den i alla händelser.

Hon högg ner knifven så hårdt i det murkna träet, att hon måste rycka till ett dugtigt tag för att få ut den igen.

Nej, det var nog inte för hennes skuld!

Då hon såg upp, fick hon se tant Constance stå och le och vinka. Det var åt Lars, som kom tillbaka igen. Han blef fångad i rockärmen just som han kom fram, och det börjades ett samtal om Vendla och gubben Strand och bref m. m. Fröken Grehn var högst förtjust att ha råkat på

Lars, och hon beklagade sig öfver att aldrig se till honom.

»Få vi kanske sällskap till staden?»

Det var grosshandlaren, som föll in helt å propos. Han hade stått strax bredvid och gifvit några order åt Nilsson nere i båten men var nu ledig. En af hans goda sidor bestod i att icke hysa groll till någon, sedan grälet blifvit nattgammalt, så vida det inte gälde penningtrassel, hvarpå han blifvit lidande. I ett så allvarsamt fall kunde man icke bygga mycket på snar försonlighet. Men då tvisten som nu mellan honom och Strand endast bestått i utslungandet af några mindre väl valda fraser, var ju det hela betydelselöst, och han skulle långt för detta visat sitt vänskapliga sinnelag, om tillfälle erbjudit sig.

Knapt hade han afvaktat det nekande svaret från Lars, förr än han började tala om landtbruket och höbergningen.

Hans ansigte klarnade upp till en gillande min, då han hörde att brådskan var så stor, att man fick hålla i från bittida till sent.

»Ja, ja,» sade han, »det gör godt att få lära sig arbeta, medan man är ung. Arbete och gudsfruktan, det är två saker som hjälpa en menniska framåt.»

Derefter förklarade han, att sedan Lars kommit till Bjurmans hade han sagt till alla sina bekanta att det skulle bli något präktigt af honom. Nå, nå, han ville inte smickra, men det är roligt att se en menniska kunna ta dugtigt itu med ett arbete.

Öfver Lars' ansigte spelade detta nästan omärkligt ironiska leende, som man knappast visste hvar det hade sin plats, i ögonen, i mungiporna eller kring de slätrakade kinderna.

»Åhja,» sade han, »man får väl göra rätt för födan. Annars skulle man väl skämmas, när man ser hästen för plogen och oxen i tröskverket.»

»Naturligtvis,» medgaf Grehn, »det måste man ju göra. Hör du,» återtog han och klappade honom på axeln, »om söndagarna är du emellertid ledig?»

»Ja, i det närmaste.»

»Kom då en söndag och helsa på oss.»

Lars bugade sig men svarade ingenting. I det samma ljud ångbåtspipan för andra gången, hvilket satte fart i Grehn. Han klappade Nanna på kinden, tog systemn och Lars i hand, nickade åt Nilsson, ropande åt honom att se efter så långrefven blef ordentligt torr och skyndade sedan öfver landgången.

Ett par minuter senare hade båten lagt ut, och man viftade med näsdukarna tills den försvunnit bakom udden. Då vände fröken Grehn sig om och räckte handen åt Lars med ett strålande uttryck.

»Gudskelof,» sade hon. »Det var en god början. Men så har jag också arbetat med honom.»

»Med hvem?» frågade Lars.

»Med Oskar förstås. Jag har sagt honom och föreställt honom nästan hvar dag hur illa det var, att ni och vi, som äro så gamla goda vänner och

släkt och allting, skulle gå så här och bli främmande för hvarandra. Och om det varit något ondt ord, ska' man väl i alla dar kunna glömma det.»

»Ja men, tant lilla, det är ju inte farbror, som varit ond,» sade Nanna, slagen med häpnad öfver denna nya uppfattning af saken.

»Jaså. Ja det kan väl hända. Men jag undrar just hur han skulle varit, om jag inte gått och lirkat med honom.»

Hon samlade ihop sina kjolar och steg ned i roddbåten med en förorättad min.

Så, nu var det tant Constance som agerade Margareta Fridkulla. Och Nanna som tänkt sig sjelf i den rollen. Nej det blef för löjligt! Hon vände ryggen åt sin tant och svarade helt nonchalant någonting in i munnen, då denna förmanade henne att inte sitta på marken när hon skulle läsa, ty det hade regnat under natten.

»Välkommen om söndag, Lars,» sade fröken Grehn med en vänlig nick, då båten lade ut. »Kom till middagen!»

Nanna och Lars gingo tillsammans upp för backen. Nanna nämde inte ett ord om försoningen. Hon var trött på den. Tänk att tant också skulle lägga sig i och taga äran åt sig! Lars skrattade ju åt henne i smyg. Det hade Nanna sett mycket väl. Men kanske han skrattade åt henne sjelf med, hon som bedt så enträget att han skulle helsa på farbror Grehn. Liksom det betydde något!

Åh, hon blef led åt allt ihop!

När tant Grehn tog åt sig äran ville hon inte alls strida med henne om den.

Då de följt landsvägen en bit veko de af genvägen öfver skogen och fortsatte temligen sakta framåt, småpratande om hvarjehanda. Nanna gick och öfvade en gammal ovana att smälla upp och igen sin bok, och som i synnerhet kom på henne när hon var tankspridd eller retlig.

»Hvad är det der för lektyr?» frågade Lars.

»En gammal engelsk grammatika.»

»Tar ni lektioner i engelska?»

»För mig sjelf, ja. Man är ju tvungen att kunna sådant der för att komma på kontor.»

»Det är sant,» sade Lars med en höjning på ögonbrynen, »ni ska' ju bli nutidskvinna.»

»Nutidskvinna,» upprepade Nanna och såg på honom. Hon förstod inte hvad han menade, men mycket väl att det låg någonting spetsigt i tonen.

»Ett sådant der aktningsvärdt fruntimmer med sjelfständighet och oberoende,» förklarade han.

»Ja, det är just hvad jag tänker bli.»

Hon satte upp hakan i vädret med en mycket bestämd min.

Så, tänkte Lars, också hon. Han kände åtskilliga emanciperade damer, som svärmade för obegränsad frihet, sjelfständighet och likställighet, och denna vurm tilltalade honom icke synnerligt.

»Och inte gifta er,» fortsatte han.

»Hvarför skulle jag inte gifta mig?»

Hennes klara ögon stodo uppspärrade, som om han sagt något alldeles ofattligt.

»Då förlorar ni ju er sjelfständighet igen.»

»Inte!»

Hon bollade med boken.

»Den ska' jag nog taga vara på,» sade hon.

»Man ska' väl hålla af hvarann, och då så...»

Lars smålog. Hon var således inte riktigt hemma i saken ännu.

»Och ert oberoende,» fortsatte han.

»Åh,» sade hon, »när man är gift, så kan man ju inte vara oberoende, det vet ni väl. Då beror man ju af hvarann, naturligtvis. Men till dess, så vill jag vara det, och i fall jag inte blir gift också. Om jag bara kunde få någon plats! Men det är så rysligt ondt om dem.»

»Åh, inte för fruntimmer. De tränga sig fram öfverallt med sina låga arbetspriser. Värre är det för oss, stackars karlar, som de älskvärda damerna peta undan från den ena sysslan efter den andra.»

»Nå, så kan väl ni också sätta ner edra arbetspriser,» sade Nanna raskt.

»Jaså, tycker ni det, fröken!»

Det kom en plötslig hårdhet öfver Lars' ansigte, och han gaf ett hvinande käpprapp åt en buske, som stod i vägen.

»Gå och säg det åt en familjefar, som sitter med hustru och barn omkring sig. Gå och säg honom, att han skall arbeta lika billigt som en ung dam, hvilken har ett godt hem och bara behöfver pengar till sin toalett och sina nöjen.»

»Ja, men...» började Nanna, men hon fick inte fortsätta.

»Eller gå och säg det åt hvilken man som helst, som sträfvar för att skaffa sig en ställning och höja sig ur ett dagträlarlif för blotta födan. Eller säg det åt en, som är kär och vill gifta sig. Gå och säg honom att ni vill ha rättvisa, att han inte behöfver mera betalt än en ung dam, som inte har någon annan att tänka på än sig sjelf, som blir omhuldad och skyddad i familjerna, och som i fall af behof alltid har släktingar och vänner, som ta hand om henne. Ty en ung dam, hon tages alltid i beskydd. Men en karl, han jagas på porten. Han *skall* ut. Han *skall* alltid kunna förtjena sitt bröd, hvar han än ska' ta det ifrån.»

Nanna gick och såg ner i marken och tänkte på Lars. För henne lät allt hvad han sade som en klagan från honom sjelf, och det föll henne inte in att taga sitt kön i försvar. Skulle hon sagt något, så skulle det blifvit ett försök att inge honom mod och hopp. Men hur skulle hon kunna våga det!

»Och ni talar om att gifta er,» fortsatte Lars småleende och utan att fråga efter en liten protest från Nanna. »Ja, för er blir det kanske inte så svårt. Ni kanske hör till undantagen och har den turen att träffa på en rik man. Men tänk på alla andra unga flickor, som antagligen skulle gifta sig med helt vanliga män, som arbeta för födan. Hur tror ni det går för dem, när de flesta arbetets män icke kunna gifta sig, när hvar och en, både man och kvinna satt ner sin arbetslön för konkurrensens skull, så att de nätt och jemt kunna lifnära sig hvar och en för sig sjelf?»

»När hvar och en kan försörja sig sjelf, kunna de väl gifta sig ändå.»

Hon hade nu blifvit mera intresserad för sjelfva saken.

»Nå, men barnen då? Hvem skall försörja dem?»

»Barnen . . .!»

Ja, det visste hon inte. Det var nu också så förargligt med de der barnen, som alltid skulle vara med. Och inte var det trefligt att tala om dem heller. Hon visste inte ens om det var passande eller ej i det här fallet. Emellertid försökte hon ändå att hitta på något svar. Men när det inte ville lyckas, böjde hon sig ned och ref af ett grässtrå, som hon lindade i mångdubbla hvarf om pek-fingret.

Lars sade heller ingenting på en stund. »Nej,» återtog han slutligen och rappade till en ny buske med käppen, »de skulle motas!»

»Hvilka?»

»Jo, ni kvinnor. Man skulle sätta en dam för öfversvämningen, det vill säga konkurrensen.»

»Och vi skulle inte få arbeta?»

Detta var likväl för rakt på sak. Nu reste sig hennes sjelfkänsla.

»Jo, i hemmet naturligtvis, först hos föräld-rarna och sedan i eget. Ju flere som kunna gifta sig, ju flere hem blir det.»

»Ja, men om ens pappa och mamma äro så fattiga, att man inte kan få vara hemma då?»

Hennes ögon fylldes hastigt med tårar, men det såg han inte, ty hon höll hufvudet nedböjdt.

»Det fins ju också åtskilliga sysselsättningar för kvinnor.»

»Att bli guvernanter ja! Men alla, som ha fattiga föräldrar, kunna väl inte bli guvernanter heller, för då skulle det bli nästan lika många guvernanter som barn.»

»Nå så få slägtingarne ta hand om dem. Fruntimmer ha alltid skydd.»

»Och lefva på nåder!»

Det for någonting brusande igenom henne, någonting som kom blodet att svälla och spänna i ådrorna. Hon tänkte på den tiden i våras, då hon icke visste hvad som skulle blifva af henne, då hon fick klart för sig att hon icke kunde komma hem och inte heller stanna der hon var, och då hon i hvarje otåligt ord såg en längtan att bli af med henne. Och så ville han att hon i all sin tid kanske skulle lefva så der som ett påhäng, som en utkastad . . . som en, som man önskar bort . . .!

»Nej, det får ni mig inte till, om jag så skulle . . . Nej, aldrig, aldrig . . .!»

Hon gick fortfarande med hufvudet nedlutadt, men en glödande rodnad steg öfver kinderna ända in under de små hårkrusorna vid örat. Halft nedtryckta i underläppens mjuka kött skymtade ett par hvita tänder, och hon gick på utan att se sig omkring.

Lars blef förvånad öfver den verkan hans ord gjorde. Det händer ju så sällan att menniskor taga

sig personligen af hvad man resonerar om. Man kastar fram sina åsigter från allmängiltig synpunkt, och de besvaras på samma sätt, hur lifligt egen erfarenhet än inverkar på omdömet och förestafvar åsigterna, och hvar och en låtsar som om de inte närmare rörde honom sjelf.

»Vi tala ju i allmänhet, fröken,» började han. »Det fins naturligtvis undantag och särskilda fall...»

Han afbröt sig. Det föll sig svårt att veta hvad han skulle säga, ty han hade verkligen menat allvar med sina yttranden, och det var inte godt att så här på rak arm ge skäl för att hennes ställning utgjorde en undantagsställning, helst som han inte hade detta riktigt klart för sig, och han icke ville vara partisk. Men han oroades af hennes tystnad och bortvända ansigte, och han frågade sig om han icke uppträdt brutalt. Hon var ju ingen fullrustad nutidskvinna, mot hvilken man kunde rigta ärliga hugg. Hon stod der vapenlös och tog emot allting i sitt eget bröst, som om det verkligen varit ämnadt åt henne. Men det var inte henne han ville åt.

Emellertid måste det sägas något, och lemmande alla särskilda fall, tog han sig för med att på nytt förklara sina tankar om det närvarande sociala eländet och dess orsaker, ehuru det anade honom att hon hvarken förstod eller hörde på. Men det var ändå att komma på neutralt område igen.

Plötsligt stannade Nanna, kastade boken på marken mellan enbuskarna och sig sjelf efter den.

»Nej, nu skall jag läsa,» sade hon. »Jag har inte varit flitig den här tiden. Men nu skall jag bli det, för jag måste . . . jag måste . . .»

»Vi få inte sällskap längre då,» sade Lars, men han stod kvar der han stod.

Då hon slog sig ned, hade hon icke riktigt väl beräknat afståndet. Hon måste krypa på knä och sedan sträcka sig för att nå boken. Den ungdomliga, späda kroppen rätades under den ljusa bomullsklädningen. Bysten och midjans veka linie blef käck, då hon sträckte ut armen. Men så kröp hon ihop igen, mjuk och smidig och rundformad. Till och med de korta, solbrända fingrarna som rafsade i boken voro så mjuka, att de böjde sig bakåt för hvart blad hon vände. Det var just det, som var så behagligt hos henne, att hon var mjuk i hvar rörelse, hvar lem. Sjelfva klädningsveckan föllo smekande.

Hon drog boken längre under sig och lutade sig mot armbågen men böjde ned hufvudet, så att det försvann under halmhatten, som endast lemnade synlig en del af halsen och det mörka krusiga håret i nacken. Hon låg alldeles stilla. I den ställningen kunde hon omöjligt inte läsa.

Lars kastade sig ned bredvid henne. Han försökte få se en skymt af hennes ansigte, men hon höll det väl gömdt och svarade inte då han talade till henne.

Några ögonblick låg han och stred med sig sjelf, under det han höll blicken fästad på den hvita kragen, som smög sig om hennes hals och försvann

i mörkret under hakan. Men så grep han hastigt tag om hennes båda händer och drog undan dem.

Det var som han trott. Ett par tårfyllda ögon sågo upp mot honom ur hennes heta ansigte.

Först tycktes hon förskräckt, men så vred hon sig ifrån honom och borrhade ned hufvudet på nytt.

Hvad tänkte hon om honom? Nu förstod han inte sjelf hur han vågat göra det. Men det hade helt enkelt varit omöjligt att låta bli.

»Gråter ni,» sade han långsamt.

Hon svarade inte.

»Åh, ni vet inte . . .»

Det var Nanna som till sist mumlade något dernere i mossan. Så småningom lyfte hon också upp hufvudet men höll det fortfarande bortvändt.

»Ni skulle ha fått ett sådant bref hemifrån, som jag fick . . .» Hon höll upp litet. »Ni vet inte hvad det vill säga, det! Jag längtade så, och var så säker på att få komma hem. Och så frågar pappa om jag inte kan få någon plats här. Jag får nog aldrig, aldrig mera komma hem, och . . . och ibland är det så förskräckligt att tänka på det . . .! Alla ä' de så rädda att jag skall ligga dem till last, alla, alla . . . Men jag skall det inte, jag skall det inte . . .»

Hon drog åter häftigt till sig boken och började bläddra i den, under det hon torkade ögonen med den hopskrynklade näsduken och fortsatte att mumla. Hon skulle nog läsa. De skulle slippa henne alle-sammans. De behöfde inte vara rädda . . . inte alls . . .

Under en god stund talades de inte vid.

Ändtligen fick Nanna fatt på den rätta sidan i boken och for med ögonen öfver raderna. Men hon läste den samma regeln om och om igen.

Lars låg och ryckte upp grässtrån, som han plockade sönder i småbitar, medan han stirrade mot en öppning i skogen, der solen sken ned på en liten ängslik gräsmatta.

»Fröken Nanna,» sade han slutligen.

Hon vände sig emot honom.

»Är ni förargad på mig?»

Det var en dum, meningslös fråga. Han visste det sjelf, och det var också något helt annat han velat säga. Men det kom inte fram. Det var alltför oklart att få ord. Det var ett obestämdt vemod, som grep honom, när han såg på den der lilla bruna handen, som höll näsduksbollen på samma gång som boken. Han skulle velat taga den i sin, smeka den, be den om förlåtelse för något, han visste inte hvad. Det var en liten rar hand, en stackars liten rar hand.

Nanna såg på honom. Hans ansigte hade ett underligt uttryck. Det var som om han ville se in i henne riktigt djupt, och kring hans känsliga mun låg ett vekt, innerligt drag.

Hon drog ovilkorligen bort sin blick.

»Hvarför skulle jag vara förargad på er,» sade hon tyst.

»Nej, det får ni inte vara.»

Han räckte henne handen, och hon gaf honom sin. Ett par ögonblick kramade han de mjuka

fingrarna hårdt och fast. Sedan släppte han dem, reste sig upp och gick sin väg med ett helt vanligt uttryckslöst »adjö».

Gångstigen slingrade sig, och småskogen var tät, så att han snart kom ur sigte, men Nanna satt länge och lyssnade efter hans steg.

Han var bra underlig!

Slutligen försökte hon taga ihop med boken igen, men kom ingen väg. Ögonen följde bokstäfverna, men tankarna gingo sin egen gång.

Då hon steg upp för att gå till sin lektion, visste hon knapt hvad hon läst, och ändå hade hon föresatt sig att vara så flitig.

6.

inne på kontoret var det hett och kvaft, fastän man redan hunnit till half sju på kvällen, och Lars satt i skjortärmarna och pustade.

Han hade ställt upp båda fönstren framför hvilka pulpeten stod, men det verkade ingen förbättring i temperaturen, ty solen sken in, och de brunrandiga bomullsgardinerna måste vara nere. Det blef inte en gång verklig skugga, ty det der ljusa tyget släppte igenom en klar, gulaktig dager, som gjorde ondt i ögonen. Hela rummet var stekvarmt och soligt, flugorna knäppte mot papptaket, och sjelfva träet i pulpeten brände under handen.

Skulle det hjälpa något att knäppa upp kragen?

Han gjorde det, steg upp, sträckte på sig och gick bort till ett litet gulmåladt skåp bredvid dörren, ofvanpå hvilket vattenbrickan hade sin plats. Men då han hållt glaset fullt och fört det till munnen, ställde han det häftigt ifrån sig igen. Det var jol-

migt och varmt, och karafinen lyste grön af brist på rengöring.

Från gården hördes skratt och spring. Han lyfte på gardinen och såg ut. Det var brukspatron Bjurmans med sitt förnäma främmande, som skulle ned till trädgården. Fru Bjurman höll en ung löjtnant, adelsman för resten, under armen. Hon skratade och småsprang som en ung flicka. Efter henne kommo tre unga damer likaledes med kavaljerer och sist brukspatronen konvojerande ett gammalt ståtligt fruntimmer i mörkblå sidenklädning.

Han släppte ned gardinen.

I dag skulle det minsann inte falla herr brukspatronen in att skicka efter honom för att dricka ett glas punsch. Det var först vid supén han skulle få råka de fina gästerna, det vill säga, stå och se på dem från ett hörn af salen, beundra deras toaletter och fina, lediga manér, höra på deras kvickheter och leende bocka sig om någon skulle råka se åt honom och händelsevis känna igen honom. Händelsevis, ty det var icke alltid han och Lindström, mejeriföreståndaren, blefvo presenterade, och om de presenterades, var detta den enda gång de tilltalades under kvällens lopp, och det gjordes heller ingen anmärkning om de försvunno innan gästerna stigit upp.

Under första tiden af sin vistelse på Lindesbo, hade detta bemötande sårat Lars på det ömtåligaste. Han hade under sin studenttid lyckats bli en af de få utvalda deruppe i universitetsstaden, hvilka hade verkligt fint umgänge, och nu ansågs han inte god nog att byta fraser med dem, som sutto kring

samma bord som han. Inom den familj, hvori han skulle vistas, lät man honom känna sig som en främling. Han var landtbruksbokhållare, tillhörde således en annan klass, och fick därför söka sitt umgänge utomhus hos de kringboende småarrendatorerna och inspektorerna, och ville han sällskapa inomhus, så fick han hålla sig till guvernanten, då hon fans, hushållerskan och mejeriföreståndaren. Flera månader gick han som en enstöring, talade knapt vid någon, och hade han en stunds ledighet, stängde han in sig på sitt rum med en bok eller gick ut att gå alldeles ensam. I längden kunde han likväl inte uthärda med detta lif, utan närmade sig till Lindström, mejeriföreståndaren, en obildad karl, bondpojke från början men rättfram och munter. De voro ute och seglade om söndagarna, jagade änder, och någon gång drog Lindström honom med sig på en tillställning hos någon arrendator eller rättare, der man dansade och lekte lekar med flickorna till tu, tre om nätterna. Det var inga upplyftande nöjen, men de dödade tiden, och så hade han sitt friska arbete, som han trufdes godt med, när det inte blef alltför trälsamt. För öfrigt tänkte han ju inte stanna här för alltid. Bara ett tillfälle yppades till annan anställning, antingen genom att fadern kom upp sig eller på annat vis, skulle han ge det fina herrskapet Bjurmans en god dag och det utan att betänka sig.

Men denna sommar ville det inte gå så lätt att döda tiden. Han var led åt sina vanliga söndagsnöjen och söndagssällskap. På dansnöjena gick

han aldrig mer. Och han retade sig åt allting omkring sig. Hvad var det för lif han förde! Lefva bland menniskor, som ringaktade honom, inte därför att han stod under dem i bildning, utan därför att han arbetade. Det var arbetet som förnedrade honom. Ju tyngre arbete man har, ju mer ringaktad blir man. Hade han haft ett lättare arbete som inspektor eller bruksförvaltare, hade han blifvit mera ansedd, och ändå fordrade en sådan plats icke mera kunskaper än han egde. Här gick han och släpade från tidigt på morgonen till sent på kvällen utan annan behållning än den dagliga matbiten, utan minsta hopp att förbättra sin framtid och rycka upp sin ställning. Nu kunde han heller icke längre räkna på faderns hjälp. Hur föga han än trott på den, hade den lösa förhoppningen derom likväl omedvetet hållit honom uppe, och när den gick i kvaf blef han först varse den fulla tröstlösheten i det lif han förde.

Alltsedan den morgonen, då Nanna låg bland enbuskarna och grät öfver sin fars bref och öfver att alla, alla voro rädda att hon skulle komma dem till last, hade han varit ännu mera underkastad dessa tankar. Han kände ett behof af att anstränga sina krafter för att uträtta något till egen och andras fördel, men han kände på samma gång sin maktlöshet. Hvart skulle han gå för att hinna längre fram till den brödkaka, om hvilken alla slogos, och som några få höllo fast uti? Han hade ju försökt förut men måst nöja sig med denna vrå, der man matade honom med några smulor, så

mycket att han icke svält ihjäl. Lemnade han den, fick han kanske ingenting.

Mellan siffrorna han skref smögo sig dessa tankar. De irriterade honom. Han retade sig åt dammet i bläcket, åt flugornas knäppande, åt solskenet och hettan, åt skrattet från trädgården. Det kändes så kväfvande derinne, och han slet i kragen, så att skjortlinningen gick sönder.

Vid sjutiden knackade det på dörren, som också öppnades utan tillåtelse. Det var postbudet.

»Ett bref till bokhållaren!»

Han tog det, nickande åt karlen, som gick sin väg.

Farsgubbens välkända stil! Det var länge sedan han hörde något från honom. Ett tjockt bref! Vid öppnandet visade sig utom sjelfva skrifvelsen äfven ett par brandförsäkringsprospekt.

Lars satte sig på stolen och vek ut brefvet på pulpeten framför sig. Faderns stil var litet svårläst.

»*Min kära gosse!*

Tack för ditt bref af sistlidne 16 juni. Roligt att höra du mår bra. Om oss är inte mycket att säga. Vendla har haft ett anfall af sin strupkatarr, men det håller på att ge sig nu. Med mig knallar det och går, och det vore godt om man kunde säga detsamma om affärerna också. Men det är inte så väl heller. Agenturer äro vanskliga saker, helst så här i början. Emellertid råkade jag härom dagen en märklig person. I söndags, bäst som jag står i snobbrännan för att afbida tiden, tills por-

tarna skulle låtas upp för kyrkfolket att komma ut och för oss saltabitslukare att komma in, så är det någon, som drar mig i armen. Hvem, tror du? Jo just han med det kristliga sinnet, och som ska' bäras till efterverlden af idioterna. Han sade 'god dag. Hur står det till,' och kände efter om psalm-boken låg kvar i fickan, ty det var en ganska försvarlig trängsel, och han tror ficktjufvar om allting till och med om att vara gudfruktiga. Det är märkvärdigt hvad den der karlen har för ett beundransvärdt dåligt minne. Nu hade han totalt glömt alla smeknamn jag gaf honom sist vi träffades, och stod der och höll mig så beskedligt och troget om armen, fastän jag en lång stund låtsade som om den sof, ty jag hade andra platsen i köen. Först tänkte jag låta honom tro, att jag var döf och blind också, men så tog jag då för skams skuld åt hattbrättena. 'Vackert väder,' sa jag, för det kunde jag då kosta på att säga. 'Kom,' sa han, 'jag har något att tala med dig om.' Jag tittade mig omkring. Det är då inte så mycket folk, som ska' ha salta biten om sommaren, så jag kunde nog få plats när jag kom igen. Och så gick jag då med honom, för det kan vara lustigt nog ibland att ta den der salamandern i skärskådande. Det första han sa var naturligtvis det gamla vanliga, som jag kunde gifvit mig den och den på att han skulle fram med, ty han vet ingen lefvande hut, den der herrn! 'Nå,' sa han, 'jag har hört att du börjat en agenturaffär. Går det något?' Jag höll på att be honom få låna några hundralappar eller dra åt skogen, hvilket var

liktydigt, för nog kan man bli arg på en sådan der, som luktar i alla skorstenar! Men så sa jag då: 'Åhjo, det artar sig skapligt nog.' Det glädde honom naturligtvis ofantligt, och så började han tala om en fiskaregubbe, som han bor hos, och som skulle ha inte så obetydligt med fast egendom. Den gubbstackarn hade han legat åt, för han kan ju inte låta bli att sticka in näsan öfverallt, och förhållit honom att det var ett okristligt lättsinne att inte brandförsäkra. Och nu kunde jag liksåväl som någon annan få den der brandförsäkringen. Nådigt, hvad! Storartadt, hvad! Har du sett på hundar som ha stubbad svans, Lasse? Det syns på dem att de veta hvad de skulle gjort med en, om de haft någon. På det viset är det också med somliga människor. Det märks att de veta hvad de skulle gjort med ett samvete om de haft något. Det var i stället för lånet till tryckeriet, det der, förstår du. Jag skulle velat ta honom i kragen och ruska honom, men det gick ju inte för sig på öppen gata, och därför sa jag: 'Nå, det kan väl gå an. Jag kan ju skicka ut några prospekt.' Jag tänkte så tusan heller skicka honom några prospekt och gjorde också konversationen så kort som möjligt. Men vid närmare eftersinnande insåg jag, att små smulor ändå äro bröd, och man behöfver väl inte förakta dem, därför att man inte är kär i handen, som räcker dem. Han må tro mig sitta der med ett hjerta fullt af tacksamhet. Det kvittar mig lika. I affärer har man bara en regel: din broder må du icke bedraga. Men han är gudskelof inte mera

min bror än jag är bror med den hästbente. Ville du därför gå bort till fiskargubbstackarn och klara den här affären, så vore jag dig tacksam. Vidare meddelanden, när jag fått ditt svar.

Med vänliga helsningar din far

J. V. Strand.»

Lars läste brevet två gånger. Första gången tyckte han det lät litet konstigt med det der sammanträffandet och den der affären, men andra gången tänkte han inte så mycket på det konstiga utan mera på att han nu ändå skulle bort till Grehns, ty gick han till fiskarns, så kom han naturligtvis också in i huset på backen. Och han, som icke velat gå dit i söndags, fastän Grehn då var borta! Han hade ansett sig i så fall förpligtad att fortsätta umgänget, och tyckt det vara ett förräderi mot fadern att umgås med en person, som var dennes ovän, och hvars beteende mot Strand han icke heller kunde finna annat än lumpet. Men nu skickades han dit af fadern sjelf!

Han steg upp och tände sin pipa, som han gerna rökte i brist på cigarrer, men inte haft lust till förut i hettan och kvalmet.

Grehn var tillbaka igen, det visste han, ty Nanna hade varit osynlig några dar, ett säkert tecken till att badturerna börjat.

Det skulle då bli om söndag, ty förr kunde han inte komma ifrån. Och i dag var det fredag. Således i öfvermorgon.

Efter att ha satt sig vid pulpeten igen, blåste han ut några väldiga rökmoln medan han stirrade på den fläckiga tapeten midtemot. Sedan makade han sig bättre till rätta, doppade pennan och tog på nytt itu med arbetet. Det gick med mera fart än förut.

* * *

Grinden stod öppen till Långängsgården, och det hördes röster derinifrån under träden. Det lät ovanligt lifligt för att vara i grosshandlar Grehns tysta boning, och Lars blef ännu mera förvånad då han fick se två damer i ljusa halmhattar sitta på gungbrädet. Den ena var naturligtvis Nanna. Men den andra? Fröken Grehn kunde det inte vara. I det samma såg han ju hvem det var. Vendla! Vendla här!

På samma gång blef också han igenkänd. Vendla skyndade emot honom, tog honom om armen och klappade honom med en äldre systers förtrolighet på kinden.

Nå, det var något oväntadt! Hur kom det sig till att hon var här!

Jo, det var snart berättadt, helst som Nanna kom fram och hjälpte till. Farbror Grehn hade eftermiddagen innan han rest hem kommit upp och yrkat på att Vendla skulle följa med honom ut. Men som hon hade litet stök för sig, hade hon icke kunnat fara förr än i går. Och nu var hon här.

De hade satt sig på gungbrädet igen och pratade. Vendla hade ännu icke dragit sin arm ur broderns och klappade den allt emellanåt. Hon höll af sin lilla bror och hade alltid kelat med honom när han var barn och ännu hemma hos föräldrarna. Som skolgosse, då han var inackorderad i staden, hade hon ganska ofta skickat honom åtskilliga små kassaförstärkningar till snask och nöjen. Och nu var hon den enda som tänkte på hans garderob. Än skickade hon till honom strumpor, än tröjor, än skjortor, som hon sjelf sytt. Hur sparsam hon än var, hade hon likväl då och då något litet öfver åt Lasse.

»Du har bestämdt vuxit,» sade Vendla, mätande honom från topp till tå. Fastän han redan var fyllda tjugofem år, kunde hon aldrig upphöra att förvåna sig öfver att den der lilla pojken blifvit stor. »Han ser ju ut som en riktig gammal karl, eller hur? Se, hvad han är axelbred!»

Och så hviskade hon till Nanna:

»Men han är söt ändå. Har han inte en bra rar mun, när han skrattar?»

De lutade hufvudena ihop och hade så roligt, att han måste fråga hvad det var för historier de satte ihop om honom.

»Jo, vi säger att du har sådana små, söta händer,» sade Vendla blinkande.

Men det skulle hon inte ha sagt, ty han tog henne i sidan, så hon hoppade upp.

»Det är i alla fall sådana som duga att ta tag med,» sade han, hållande kvar handen bakom hen-

nes rygg, och klappade henne sedan sakta och förstulet.

Var han verkligen glad, att hon kommit ut? Hon såg ömt på honom. Det var högst sällan han gaf henne en smekning igen för alla hennes, och det begärde hon heller inte, ty det tillhör nu en gång inte bröders manliga naturer att vara smek samma mot sina systrar.

Men hvad kom det åt honom i dag?

Hon började tala om hur de längtat efter honom, fadern och hon. Skulle han inte snart komma till staden?

Kanhända, men det visste han inte bestämdt.

Det vore bra roligt om han gjorde det. Hon hade så fint hemma nu, rena gardiner och fönsterposterna hade hon sjelf målat . . .

De blefvo afbrutna genom att Grehn kom ut på trappan och gick ner till dem med uppklarnadt ansigte.

»Nej se Lars! Det var snällt att du kom.»

Lars förklarade att han egentligen hade ärende till fiskar Nilsson, men det ville ingen tro, allraminst fröken Constance, som också kommit ut. Hon hade väntat honom förra söndagen med kyckling och brulépudding, och nu skulle han väl inte vilja narra henne för andra gången. Affärerna med Nilsson skulle nog bli skötta ändå, men här måste han stanna ända till kvällen.

Och så stannade han. Dagen led under prat och promenader, och vid middagen lät Grehn sätta

fram både sherry och portvin för sina gästers skull.

När han drack med Lars sade han sig hoppas Lars visste att detta hus stod honom öppet både söndagar och hvardagar. Och om det också var ett dystert hus — han höll upp något och fortsatte med tårar i ögonen — och om det också var ett dystert hus och glädjen icke så stor, så kunde han likväl vara öfvertygad om att välmeningen och hjertligheten voro lika stora för det.

Sedan de stigit upp klappade han Lars på axeln och bjöd honom på en cigarr.

»Det är af min allra bästa sort,» sade han småleende, »för det lär väl inte vara värdt att bjuda dig några andra.»

Lars tackade och tog emot. Han kunde vara älskvärd nog ibland, farbror Grehn. Och så var det ett försonande drag att han sörjde sin hustru så djupt. Hans stora kärlek till henne visade ändå att det fans något godt hos honom.

Under det Lars satt på verandan blossande på sin fina cigarr, drickande tant Constances utmärkta kaffe, och då och då inläggande ett ord i konversationen, som efter middagen gick något lamt, funderade han på mångt och mycket. Och om nu den goda middagen, vinet, kaffet, cigarren och det vänliga mottagandet gjorde sitt till är ovisst, men det låg en stämning af belåtenhet öfver dessa funderingar. Han kände sig böjd att i allmänhet tro människor om godt. De voro hyggliga. De ville hvarandra väl i själ och hjerta, bara de inte stöttes

för hufvudet. Och så hade de sina åsikter som nu farbror Grehn. Han var en principmänniska med sitt eviga tal om arbete och tro på att allting gick genom det och gudsfruktan etc. Det var den blindes omdöme om färgen. Det var dumt, kortsynt, men i alla fall, han behöfde ju inte vara någon elak människa för det.

Lars kände på sig, att han hädanefter skulle komma att gå hit rätt ofta i sommar. Ja, det skulle han.

Sedan de suttit en stund reste sig Grehn för att gå till hängmattan, och fröken Constance måste in till några hushållsbestyr. Men som de andra tre ännu icke druckit ur sitt kaffe och icke heller beslutat sig för hvad de skulle taga sig till, så suto de kvar tills vidare.

»Nå, hvad ska' vi göra?» frågade Vendla, slätande på sitt ljusa hår, som låg så ordentligt, att det var en öfverflödigt misstanke att tro de milda fläktarna skulle rå på det.

»Det får ni bestämma, fröken,» sade Lars till Nanna, som satt nersjunken i stora korgstolen och verkligen var den som gjort upp de flesta förslagen.

»Säger ni herre och fröken till hvarandra,» utbrast Vendla. »Det var besynnerligt!»

»Ja nog är det besynnerligt,» tyckte Lars med en blick åt korgstolen.

»Slägt och allting!»

»Till och med bra mycket närmare än genom Adam och Eva.»

Nanna sade ingenting. Hon satt bara småleende och lekte med vinranksbladen, tittade från dem på Lars och från Lars på dem igen.

»Om vi skulle dricka brorskål,» sade han.

»Ja, skål!»

Hon makade sig upp ur stolen, tog sin kaffekopp och sträckte den mot Lars, som inte dröjde att möta med sin.

»Skål, Nanna!»

»Skål, Lars!»

Det var nästan med en viss högtidlighet de tömde sina koppar i botten utan att fästa sig vid att de hade porslin i stället för glas och kallt kaffe i stället för vin. Derefter togo de hvarandra i hand och under några ögonblick kom ingen sig för med att yttra något. Lars satt och fingrade på sin kopp.

»Vi skulle haft champagne till den här skålen,» sade han slutligen.

»Åh,» sade Nanna, »nog minns vi hvad vi heta lika bra för det. Kom nu så far vi ut och ror!»

Hon steg upp, ryckte åt sig sin hatt, kastade åt Lars hans och sprang om dem neråt backen för att hemta årorna och styret ur sjöboden.

* * *

Medan Vendla var kvar på Långängen rådde der ganska mycket lif. Man företog små utflygter till öarna och grannställena, ty herr och fröken

Grehn ville göra det så angenämt som möjligt för sin gäst. Om söndagarna var Lars med, antingen de voro hemma eller borta, och de träffade honom äfven om hvardagarna, ty Vendla tog reda på hvar han hade sina utarbeten, så att Nanna och hon kunde gå till honom på ängarna. Nanna åkte i höskrindorna och hjälpte till att räfsa, och det hände ofta att de fingo leta efter henne på en äng långt bort, dit hon åkt med något lass. Ibland kunde Grehn också följa med, men då stannade de inte så länge, ty han var alltid orolig af sig. Han tyckte mera om att gå än att sitta stilla och tog ofta Vendla med sig på långa promenader. Det roade honom att prata med henne. »Hon hade så förståndiga åsigter om allting,» brukade han säga åt de andra. »Hon var en sann kristen, en sann människa och en riktigt behaglig liten kvinna.»

Men efter att hafva varit ute något mer än tre veckor måste Vendla slutligen taga afsked och fara hem igen för att se om fadern och hushållet. Och en klar och vacker morgon stodo herr och fröken Grehn, Nanna och Lars på ångbåtsbryggan för att vifta henne farväl.

Lars och Nanna höllo sig längst ut vid stocken, der ångbåten varit fastgjord. De ville synas så länge som möjligt, och näsdukarna voro i god fart.

»Ser Lars henne ännu?» frågade Nanna.

Ja, han såg henne mycket väl.

»Får jag låna Lars' käpp. Jag skall binda näsduken på den, så syns den mycket bättre.»

»Får jag låna *din* käpp,» rättade Lars och höll den undan för henne. »Hvarför kan du aldrig säga du, när vi äro det. Det låter så trefligt.»

»För jag kan inte.»

»Åhjo, försök! Säg så här: 'vill du låna mig käppen?' »

»Det går inte. Det låter så galet.»

»Vill du . . . vill du . . .» upprepade han envist och höll fast henne i armen, ty hon nappade så ifrigt och oförsigtigt efter käppen, att det icke felades mycket förr än hon legat i sjön.

Med ens lugnade hon sig och såg upp på honom med sina glada, öppna ögon och ett friskt leende.

»Vill du . . .» sade hon dröjande och utan att fortsätta meningen.

»Det var snällt.» Han gaf henne genast käppen men tog icke ögonen ifrån henne.

»Om du visste hvad det låter vackert när du säger det . . . Får jag näsduken skall jag binda.» Han tog den ifrån henne och började göra knutar. »Det är ett bra ord det der 'du', en riktig liten trollformel. Det ställer en på en naturlig och obesvärad fot. Ja, det kanske inte är riktigt så sant det, men i alla fall kan man ju tro det. Se der!«

Flaggstången var färdig och han räckte henne den, men då de sågo upp var ångbåten försvunnen. Den hade redan svängt om udden.

»Nej, hvart tog den vägen i ett tag,» utbrast Nanna och såg sig om på de andra.

Tant Constance stod och smålog åt henne.

»När man är blind, så ser man ingenting,» sade hon.

Hvad hon hade för en inmarig min! Nanna vände sig bort, ref näsduken från käppen och gaf igen den åt egaren.

Emellertid satt grosshandlaren redan i båten och ropade på fruntimmerna. Fröken Grehn samlade också ihop sina kjolar och steg i. Men Nanna höll boken i vädret och förklarade att hon skulle sätta sig i skogen och läsa, tills hon gick till Bjurmans.

Nå, så fick hon göra det. Lars och hon gingo tillsammans upp för backen, och grosshandlaren gaf sin syster en åra, hvarefter de rodde hemåt i jemn och långsam takt.

»Oskar,» sade fröken Grehn och vände sig om mot brodern, som satt bakom, »har du gifvit akt på de der barnen?»

Hon smålog, men han rynkade sina gråsprängda, buskiga ögonbryn och makade på glasögonen.

»Gifvit akt på! Hvad skulle jag gifvit akt på?»

»Åh, det kan du väl begripa. De äro ju unga båda två, och träffas ju så ofta.»

»Prat,» sade Grehn, »du inbillar dig alltid så mycket dumheter.»

»Ja, det förstås! Om jag säger att två och två är fyra, så är det också bara inbillningar och dumheter. Jag begriper ingenting förstås. Men vi få väl se!»

Hon svepte sjalen bättre omkring sig och rodde på igen. Hon var minsann inte den som var efter-

hängsen med sina meddelanden! Men efter en stund var det Grehn, som hvilade på åran.

»Det vore ju ren galenskap,» sade han, »om han skulle gå och prata något för flickan, när han inte har en smula att gifta sig på. Så vanvettig kan han väl inte vara heller!»

Fröken Grehn fick med ens en bekymrad min och stannade farten. Det kunde nog vara sant att det är galet, när man inte har något att gifta sig på. Det var ett hinder, som hon förstod.

»Men han kan väl få,» sade hon.

»Få ja! Men det kan dröja många år till dess, och så kan det komma annat emellan. Du vet väl hur det gick för Vendla.»

Ja minsann, det visste hon alltför väl. Hon rodde på utan att säga något mer. Den upptäckt hon trodde sig ha gjort, och som roade henne så i första ögonblicket, började nu göra henne stora bekymmer. Stackare båda två, Nanna och Lars, om så vore! Det är ändå ett spektakel att två fattiga skola gå och bli kära i hvarandra!

Men kanske det alls inte förhöll sig så. Nu ville hon inte tro det.

* * *

Nästa söndag blef det strålande vackert väder efter ett hållregn, som räckt hela lördagen och halfva söndagsnatten. Lars hade varit uppe sedan tidigt på morgonen för att styra om höets utbredning,

och en gång hade han kommit ganska nära Långängen. Skulle han gå dit på förmiddagen eller ej?

Han gick och stred med frestelsen, men slutligen öfvervann han den och gaf sig inte af förr än på eftermiddagen. Nu, när systemen rest, gick det väl inte an att låta bjuda sig till middagen hvarenda söndag.

Då han steg in på gården hade man just burit ner kaffebrickan i bersån, och Nanna kom springande med brödfatet, ty det var inte middagskaffe. Man hade redan sofvit på maten och väntat på honom ända tills nu — klockan var half sex — ty man trodde säkert att han skulle komma.

Han välkomnades och slog sig ned bredvid tant Constance, som gjorde plats åt honom, innan hon började servera.

»Jag kan helsa från Vendla. Vi ha haft bref från henne,» sade Grehn efter en stund.

Lars tackade och hoppades hon mådde bra men uppfattade inte svaret, ty tant Constance lade två af sina nybakade petitchoux på hans kaffefat, och han måste försvara sig så godt han kunde mot välmeningen.

»Nanna!»

Grosshandlaren satt och vinkade, medan han sköt koppen ifrån sig med andra handen.

»Du kan gerna gå ner till Nilsson och bjuda honom på en kopp kaffe. Jag såg att madamen gick bort, så han sitter visst ensam dernere.»

»Ska jag be honom komma hit?»

»Nej, ta upp honom i köket. Se till att han får ordentligt och ge honom påtår om han vill ha.»

Nanna gick, och Grehn började tala om Nilsson. Det var en präktig gubbe det der, kry som ett vinterny oaktadt sina sjuttio år. Men det var sjöluften, som gjorde det. Det var bara helsa i den luften. Man borde minsann bo här året om, och det skulle nog bli af också, om man inte vore så bunden som man var vid staden. Pligter och ansvar på alla håll! Emellertid fick man vara tacksam så länge man kunde få vistas här, och så kort tid än Vendla stannat härute, hade det nog gjort henne godt.

Grehn suckade och strök sig öfver håret. »Stackars flicka,» sade han, »hon är allt bra klen!»

Åhja, men Lars tyckte ändå att hon blifvit bättre på sista tiden.

»Undrar det! Det är i alla fall rysligt att tänka på hur lätt en människas timliga välfärd kan brytas.»

»Hur så?» sade Lars. Han tyckte detta smakade litet för mycket af deklamation.

»Jo, det är nog en sorglig sanning. Se'n den der olyckliga förlofningen blef uppslagen, har hon ju knappast haft en frisk dag.»

»Vill du inte ha litet mera kaffe, Lars?» frågade tant Constance och fattade i kannan. Hon trugade honom, men då han alls inte ville ha, satte hon sig ner igen, lade handen på hans knä och klappade honom. Hon var så ovanligt mild och vänlig i dag, tant Constance, och såg på honom

som om hon ville draga hela hans uppmärksamhet åt sig ensam.

Grehn satt och slog sakta med theskeden mot fatet. Så makade han på glasögonen, rynkade ögonbrynen och tittade upp.

»Det är ett otyg med långa förlofningar,» sade han.

»Otyg eller oting,» genmålde Lars. »Nog vill man förstås hellre gifta sig strax.»

»Naturligtvis. Förlofningen bör icke räcka längre än på sin höjd ett halfår. Kan man icke gifta sig efter den tiden, så har man begått en skändlighet.»

»Ah, Oskar, du skall inte öfverdrifva så der,» sade fröken Grehn oroligt.

»Skändlighet...» utbrast Lars, men tillade i lägre ton, som om han erinrade sig hvad det egentligen var fråga om. »Åhja, nog var *hans* uppförande en skändlighet. Men han är ju inte värd att kosta många ord på.» Systemens förlofning var en ömtålig sak, och han begrep inte att Grehn ville röra vid den.

»Jag menar nu i allmänhet,» sade Grehn. »Man bör aldrig tala om kärlek med en flicka förr än man kan gifta sig. Har man inte hem och uppehälle att bjuda en kvinna, som man begär till hustru, så bedrar man henne.»

»Nej, Oskar...!»

»Om man också klargör sin ställning och betar henne alla illusioner,» frågade Lars.

»Ändå.»

»Och om man vet att hon älskar en och vill vänta på en hellre än att taga en annan?»

»Sådant vet man aldrig.»

Det uppstod ett ögonblicks paus. Fröken Grehn klappade Lars på knäet igen, vänligt och ömt, men det irriterade honom.

»Vet man inte,» sade han. »Och man skulle inte få skaffa sig visshet om det, få veta om man har något att hoppas eller ej, utan gå och bygga sitt lif på en dröm bara därför, att man inte genast kan läsa upp dörren till en våning på tre, fyra rum och kök!»

»Härvidlag får man inte tänka på sig sjelf,» sade Grehn och lutade sig tillbaka i stolen. »Unga flickor veta sällan sjelfva hvad de vill, och man kan få dem att lofva hvad de sedan ångra med tårar och grämelse. En kvinna bör ha sin ungdom i fred, tills hon blir gift. Det är en skändlighet att rövva ifrån henne den och på samma gång alla möjligheter att bestämman öfver sitt öde, för att sedan kanske en vacker dag säga adjö åt henne i alla fall.»

»Alla äro inte skurkar,» mumlade Lars.

»Nej bevars, bevars, det är inte sagdt. De kunna helt enkelt tröttna på hvarandra båda två, eller bli osams eller hvem vet hur det kan gå för honom. Han kanske aldrig kan få ihop så mycket att det räcker till bröd åt två eller flera.»

Lars lyfte på hatten och torkade sig i pannan. Han tyckte luften hade blifvit brännande het. Då han vände sig åt sidan, satt tant Constance och

såg på honom med ett underligt frågande och tillika ömt uttryck i sina stora, ljusblå ögon, och midt emot plirade Grehn öfver glasögonen. Det var någonting vidrigt och tyngande i hela omgifningen, den lilla, låga, trånga bersån med sitt täta, mörka löfverk, som knappast släppte in en solstråle, den nedsölade servisen på bordet, de fyra ögonen, som iakttogo honom. Tystnaden, som uppstått, låg också och tryckte som en outtalad fråga, hvarpå man visste icke fans något svar.

På en gång undrade han hvarför Nanna skickades bort? Och hvarför var tant Constance så orolig och vänlig och satt der och klappade honom på knäet?

Nu förstod han alltsammans. Det gälde honom allt det här, allt hvad som sagts! Man trodde sig hafva lurat ut honom!

Blodet steg honom åt hufvudet. Han satt och stirrade på Grehn. En lust grep honom att springa upp och slå näfven i bordet eller hellre i bröstet på honom midt emot och säga honom . . .

Ja hvad skulle han säga honom? Ingen personlig förolämpning hade uttalats. Och för öfrigt hade han kanske rätt! Hvem vet, om han inte hade rätt?

Uppbrusningen lade sig, men en dof oro gnagde inom honom. Han skulle velat komma ut för att få luft och svalka, men tvingades kvar som af en osynlig makt, satt der och spelade med fingrarna på käppen, som han lagt öfver knäna, och svarade då och då ett ord på hvad Grehn sade, liksom han

fortfarande vore med i samtalet om ett allmän
spörsmål.

Grosshandlaren hade nu börjat belysa sin sats
med exempel till folks efterdöme, och han tog det
som låg närmast till hands, nämligen sig sjelf och
sin aflidna hustru.

»Kom inte och tala till mig om kärleken,»
sade han. »Ett äktenskap skall vara byggt på
någonting mera, nämligen aktningen. Jag aktade
Mathilda för mycket för att vilja binda henne, innan
jag hade rättighet till det. Och det fastän jag var
kär i henne i sju år, innan min far dog och jag
fick det så, att jag kunde gifta mig.»

»Tänk, om hon skänkt bort sitt hjerta åt nå-
gon annan då, när inte farbror visade sig mera
angelägen,» sade Lars med en sarkastisk dragning
på läpparna.

»Då hade jag sagt: ske Guds vilja! Han styr
allting till det bästa.»

Glasögonen blefvo fuktiga. Han sköt upp dem
i pannan och kände i bakfickan efter näsduken.
Ännu kunde han inte tala om sin hustru utan att
gråta. Men han talade mer om henne än förr.
Det var som en lisa för honom, och han kom nu
osökt in på detta sitt favoritämne om hustrun, om
hvad hon gjort och sagt i lifstiden och om sitt
förhållande till henne.

»Så skall ett äktenskap vara,» sade han,
»byggt på aktning och förtroende och inte bara på
den omskrikna kärleken, som rusar blindt åstad,
och som flyger ut genom fönstret när nöden flyger

in genom dörren. Om jag hade sagt åt henne: 'kom Mathilda lilla, så ska vi klifva upp till månen,' så hade hon inte sagt: 'ja, min gubbe lilla, det ska vi försöka.' Hon tänkte alltid på det förståndigaste och bästa. Och hon gaf mig rätt, när jag förklarade för henne hvarför jag inte förr bedt henne bli min hustru. Se, det skall vara förstånd och eftertanke i allting. Men jag vet inte hur människorna äro nu för tiden. De bara rusa åstad efter sina tycken och nycker utan att tänka på någonting.»

Der utanför hördes hastiga steg, och Nanna kom igen, i ett andedrag förklarande hur förtjust Nilsson hade blifvit, hur mycket han hade doppat, och hvad han hade sagt.

Hennes berättelse väckte likväl ringa uppmärksamhet, och Grehn reste sig snart frågande om de ville göra en liten promenad. Luften hade nu blifvit tillräckligt sval.

De följde honom ut, och efter någon väntan på tant Constance gingo de landsvägen framåt utan mål och utan att just hafva någonting att tala om. Grehn och Lars gingo först, Nanna och tanten bakom dem. Det var en tråkig timma de sträfvade igenom, tittande der och hvar på rågtälten och undrande om axen voro matade. Och kvällen blef inte bättre. Lars hade försökt att gå sin väg när promenaden var slut, men tant Constance tillät det på inga villkor. Han måste stanna kvar och dryfta tullfrågan med Grehn och äta stekt ål till kvällen. Det kunde icke hjälpas.

Men icke en gång måltiden lyckades lyfta stämningen, och han tog afsked så fort som möjligt. Fruntimren gingo efter sina sjalar och följde honom öfver gården.

Då grinden smällt igen bakom honom ropades han tillbaka.

Det var Nanna som vändt om. Hon stod och hängde vid grinden med armarna öfver spjelorna.

»Är du ledsen för någonting, Lars?» frågade hon.

»Nej, hur kan du tro det,» svarade han sträfft utan att gå fram till henne.

»För du *är* inte riktigt glad i kväll.»

»Jo visst är jag glad.» Han skrattade. »Hvad skulle jag vara sorgsen för? God natt, sof godt!»

Han gjorde honnör med käppen och gick. Men Nanna stod kvar vid grinden i samma ställning som förut. Hon lutade hakan mot en af de uddiga spjelorna och stirrade utåt landsvägen, hade alldeles glömt tant Constance som väntade på gården, och denna kom slutligen tillbaka för att se hvad det blifvit af henne.

»Hvad ville du Lars?»

Nanna tog ner armarna och gick derifrån.

»Jag tänkte bara be honom komma igen nästa söndag,» sade hon hastigt.

I nästa ögonblick ångrade hon likväl sin nödlögn. Det hade burit henne emot att säga tanten hvad hon frågat honom om. Men det var väl inte något farligt i den frågan. Hon var dum som inte sade det.

Emellertid låg hon länge vaken innan hon somnade och tänkte på hur det kunde komma sig att Lars varit så besynnerlig i kväll.

* * *

Sedan den dagen sågs Lars sällan på Långängen. Det hände ett par gånger att han kom med papper till Nilsson från sin far, och då måste han naturligtvis också stiga in till Grehns. Men annars såg Nanna honom nästan aldrig. På vägarna kunde de träffas någon gång, men då sade han icke många ord utom helsningen. Han var som förändrad, otillgänglig, nästan skygg och skylldes alltid på göromål.

Under de två sista veckorna i augusti hade han icke varit synlig en enda gång, och Nanna undrade om de måste resa utan att få taga afsked af honom. Dagen för inflyttningen var redan bestämd till den åttonde september. Fröken Grehn stökade med sin lingonsyltning, och Nanna hjälpte henne, ty hon hade slutat lektionerna hos Bjurmans, emedan hela familjen rest till Stockholm. Barnen skulle börja skolan och herrskapet sjelft hade bestämt sig för att bo i staden under vintern, ehuru brukspatronen naturligtvis skulle få resa ut och in rätt ofta.

Ibland tog hon sig likväl ledigt från hushållsbestyren, stack engelska grammatikan som skylt under armen och ströfvade omkring i trakten. Hon ville taga afsked af alla ställen hon höll kära, berg-

skrefvorna vid öppna sjön, ängsbackarna, björkarna, tufvorna. Och så ville hon en sak till. Hon ville träffa Lars, innan hon reste.

Men att möta honom lyckades henne inte, och bland arbetsfolket ville hon inte söka honom.

Slutligen var man inne i september, och den sista söndagen gick utan att tant Constance, Grehn och Nanna, hvilka alla trodde att han skulle komma den dagen, fingo rätt i sin tro. Lars var fortfarande osynlig. Men dagen derpå träffade Nanna honom oförmodadt på ångbåtsbryggan.

Hon kom ner vid sjutiden på kvällen för att hemta posten, ty farbror Grehn, som annars rodde efter den sjelf, hade tagit båten och farit ut med Nilsson på ett längre afskedsfiske. Det var en ganska lång väg att gå i stället för att ro, och hon kom fram varm, andfådd och ängslig öfver att ångbåten kunde hafva gått. Lyckligtvis låg den ännu kvar. Lars skaffade henne brefven och tidningarna, och de gingo tillsammans derifrån, ty deras vägar sammanföllu en kort bit.

Först visade sig Nanna temligen stel och på sin kant. Han behöfde ju inte tro att hon gått och längtat efter honom och nu hade något vidare nöje af att de råkats. Fastän hon hela tiden hade på tungan att fråga honom hvarför han inte kommit till dem, afstod hon derifrån och fortsatte att tala om vädret och ångbåten och inflyttningen och Bjurmans stockholmsresa, som om hon alls inte tänkte på annat eller hade reflekterat öfver att det inte var i går utan för flere veckor sedan de träffades.

Der vägen delades stannade de för att taga afsked.

Lars stod och höll hennes hand litet längre än brukligt är för ett vanligt »ajö».

»Få se om vi råkas någon gång mer,» sade han.

Rösten lät sträf och anletsdragen voro stela utom ögonen. Det var någonting oroligt i dem.

»Kan vi inte sätta oss här litet,» sade Nanna, hoppade utan vidare rådplägning öfver diket och slog sig ned på den sluttande, steniga väggkanten, som var bevuxen med små tallar och enar, rymmare från skogen, hvilken började ett par alnar ofvanför, inhägnad af gärdesgården.

»Jag har inte tid.»

Men då han sagt det, hoppade han också öfver diket och satte sig bredvid henne. Sedan de väl sutto der, tycktes de likväl icke längre hafva något att säga hvarandra. Nanna teg och Lars vände sig på armbågen, drog af ett grässtrå och sög på det.

»Säg Lars,» sade Nanna slutligen, »är du ond på farbror igen?»

»Neej,» svarade han, skakande på hufvudet och med strået mellan tänderna.

»På mig då?»

»Neej.»

»Men det är någonting du är ledsen för?»

»Åhnej... Åhja. Det är mycket och ingenting.»

»Säg mig hvad det är, Lars!»

»Hvarför skulle jag säga *dig* det?»

Han lade tonvigt på dig. Nanna petade en stund bland grässtråen på en liten tufva emellan dem.

»Derför att . . . Vi reser nu, Lars, och det är så tråkigt att tänka på att du ska gå härute och ha det odrägligt och vara ledsen öfver någonting som . . . som jag inte vet.»

Hon sträckte ut sig och låg der på armbågen med hufvudet i handen helt nära honom, och det var märkvärdigt hvad det kom för en glans i de der uppslagna, klara ögonen.

»Gör dig inga bekymmer för min skull,» sade han och försökte vända sig bort. Men så tyckte han att hon smög sig närmare intill honom och att han kände hennes andedrägt.

Det var inbillning. Hon låg som förut. Men han kunde inte hålla blicken ifrån henne. Den gled öfver den lilla mjuka gestalten, det mörka hufvudet med sin fina form, ansigtet litet för rundt kanske, men så friskt och liffullt och med hakan nerborrad i handen. Och så de forskande, blå ögonen!

»Och om det också vore något,» tillade han med låg röst, men fortsatte med höjd, »så *kan* jag inte säga det. Det är just fördömsen det, att jag inte kan säga det!»

»Åh, för mig!»

»Allra minst för dig.»

Det kom som en kyla emellan dem. Lars låg och stirrade rätt framför sig med ett hårdt uttryck.

Nanna satte sig upp igen och knäppte händerna om sina knän. »Allra minst för henne!» Allra minst... Hur kunde han säga så? De hade ju ändå varit vänner... Men tankarna vexlade. Hvarför, hvarför...? Och hvad var det han icke kunde säga henne? Plötsligt blef hon så glödande varm. Det brände på kinderna och hon vände sig bort.

Med detsamma kände hon hans händer om sina. Han drog dem likväl icke till sig utan lutade sina armar mot hennes knä.

»Och ändå får du inte vara ond på mig,» sade han med ansigtet nära intill hennes.

Det ryckte vid hans mun och han kramade hennes händer så att en ilning for igenom henne. Hon såg halft förskräckt på honom, men måste slå ner ögonen för hans fasta blick, som innehöll någonting fordrande och någonting bönfallande. Ådrorna i hans panna och partierna under ögonen tycktes svälla. Pulsen vid halsen arbetade hårdt. Det var ett skiftande lif i hans ansigte, ett uttryck af brusande, kämpande kraft.

Hon kände hans armar tynga i sitt knä, men hon rörde sig icke. Hon mötte hans ögon igen men svarade icke. Det fans ingenting att svara. Hon hade inga tankar, utan satt der underkastad en förvirrande känsla af ängslan och väntan, som kom henne att darra och blodet att rusa.

Med ens släppte han hennes händer, låg några ögonblick med ansigtet mot marken och reste sig

sedan, under det han såg på klockan och förmådde att den var mycket.

Nanna hade blifvit helt blek. Hon steg också upp och lät honom hjälpa sig öfver diket. Hon visste knappt hur det gått till när hon stod der på landsvägen igen.

»God natt,» sade Lars, »tack för i sommar.»

Det lät kallt och likgiltigt, nästan slött.

»Tack,» svarade hon. »Kommer du ner till ångbåtsbryggan när vi far?»

»Jag tror inte jag får tid.»

De vexlade ännu ett ajö och togo af åt hvar sitt håll. Nanna gick långsamt hemåt. Med venstra handen repåde hon löf af buskarna och lät dem sedan falla på marken. Det mörknade utan att hon märkte det. Vägen var ju också ganska lång.

Men när hon plötsligt såg månen lysa ofvanför toppen af en stor björk, blef hon häpen öfver att hon varit så länge ute. Månskenet och det försvinnande dagsljuset blandade sig på ett sällsamt sätt. Mellan träden lågo så underliga skuggor, och ängen hon skulle gå öfver såg ödslig och hemsk ut i den stigande dimman.

Det var som om hon hastigt vaknat upp. Ensamheten skrämde henne, och hon sprang den bit hon hade kvar.

7.

Det var i slutet af september. Dagen hade varit vacker och varm som ett sista afsked af sommaren, och ännu vid sjutiden, då det började skymma, var luften rätt ljum. Man såg många uppknäppta sommarrockar på gatorna och spårvagnarna till Djurgården fylles ögonblickligen så fort de stannat.

I kväll var det sista gången, som Nanna varit och läst hos Bjurmans. Sedan Grehns flyttat till staden igen, hade hon gått och hjälpt barnen med lexorna, men nu var det slut med den sysselsättningen, ty i morgon skulle hon börja hos grosshandlar Stenborg, firma E. J. Stenborg & komp., som hade kontor vid Nybrohamnen och handlade med sydfrukter och delikatesser.

Grehn, som hade fått spaning på platsen genom en bekant, tog Nanna med sig en vacker

morgon och gick upp till grosshandlaren. Det var nu inte den allra bästa plats man kanske kunde önska sig. I lön gafs endast 700 om året och arbetstiden var från 9 på morgonen till 9 på kvällen med en och en half timmes middagsrast.

Tant Constance blef mycket ledsen, när hon fick höra hur lång arbetstiden var. Att sitta stilla i tio och en half timme om dagen kunde inte vara nyttigt, och hon ville knapt att Nanna skulle antaga platsen. Men Grehn ansåg det aldrig skada ungt folk att arbeta, och så blef det beslutadt att hon skulle göra det. Nanna sjelf ängslade sig likväl. Hon var rädd för att hon inte skulle förstå sitt arbete. Hon var rädd för att sitta uppflugen som en staty framför den stora pulpeten i det stela, nakna kontorsrummet, der hon skulle bli det enda fruntimret bland tre, fyra manliga biträden. Hon var också rädd för den långa arbetstiden och de enahanda göromålen, ty hon hade alltid haft svårt för att hålla sig sjelf och sina tankar stilla. Emellertid gick hon och intalade sig mod. När andra kunde stå ut med det, skulle hon väl också kunna göra det. Och hon måste det. Hon kunde ju inte alltid ligga farbror Grehn till last.

Då hon tog afsked af barnen och kysste dem hvar och en flere gånger, hade hon likväl svårt att återhålla ett par snyftningar. Hon hade fäst sig vid dem, och skulle tusen gånger hellre gått och läst med dem både för- och eftermiddagarna än spärra in sig på detta mörka, stela, ohyggliga kontor. Om hon mindes rätt, och det trodde hon

nästan säkert, så fans det till och med galler för fönsterna.

Hennes nåd gaf henne ett öppet kuvert, sade något om sin man och att det skulle bli litet mera sedan, tackade henne och följde med till salsdörren, under det barnen följde henne ända ut i tamburen och hjälpte henne med kläderna. Med gråten i halsen sprang hon ned för trappan och inte förr än i porten kom hon sig för att titta i kuvertet. Der låg femtio kronor. Hon undrade hur de räknade, om detta var betalningen för sommaren och om hon sedan skulle få något för lexläsningen. Det var kanske bra litet för hela sommaren. Men det var detsamma. Det var i alla fall en stor sedel, mångdubbelt större än någon hon ännu rådt om. Och afskedets bitterhet och morgondagens bekymmer krympte ihop. Hon lade sedeln i portmonnäen, stack denna i fickan och höll handen kvar om den. När hon kom ut på gatan, gick hon icke uppåt Regeringsgatan, som var genaste vägen hem, utan nedåt och tittade i alla bodfönstren.

Hon brukade för öfrigt alltid gå den vägen och vika af åt Hamngatan för att få höra musiken hos Blanch och se på alla promenerande. I dag gick hon likväl icke som vanligt på högra sidan närmast Kungsträdgården och musiken, utan höll sig på den venstra, der det fortfarande fans butiker, hattbutiker och pelsbutiker med flera, och de intresserade henne för tillfället långt mera än alla valser från Blanch och alla ansigtena der borta.

Det var väl tjugo saker hon spekulerade på att köpa, men hon skulle ändå vänta litet.

Slutligen kom hon ner till Norrmalmstorg, och som hon sneddade öfver det till Biblioteksgatan, fans det inga flera fönster att betrakta, hvarför hon gick litet fortare.

En god bit framför henne promenerade ett par herrar, af hvilka den ene höll i handen en nattsäck, som han svängde fram och tillbaka. Det låg någonting bekant i den der rörelsen. Nanna blef uppmärksam. Hans hållning, de breda axlarna, sättet att vända hufvudet åt sidan väckte en gissning hos henne. Men skymningen hade tilltagit, så hon hade svårt att se.

Hon började halfspringa, väntade, tills spår-vagnen kört förbi, antog en rask gång och gick om dem.

Jo, det var Lars!

Lars i stan! Hade han sett henne? Hon tog upp handen ur fickan. Det kunde se löjligt ut att gå så der!

Med detsamma hörde hon att de talade lifligt bakom. Så tog någon ett par hastiga steg och Lars gick bredvid henne.

Han hade ett strålande gladt ansigte och skakade hennes hand, när hon räckte honom den. Det hade kommit något käckt och säkert i hållningen och sättet.

Han började med att fråga, om hon inte såg honom, då hon gick förbi.

Hon erkände bara till hälften.

»Jaså, du tänkte verkligen smyga dig undan, utan att helsa på mig.»

»Du hade ju sällskap.»

»Som jag slängde för din skull, ja. En gammal, god vän från Upsala för resten. Men hvad gör du för min skull? Kilar undan som en råtta. Jo, det är skön vänskap!»

Han skulle bli några dar i staden. Far och Vendla visste ännu inte af att de skulle få se honom så snart. Men nu ville han ha reda på allt som passerat under den här välsignadt långa septembermånaden. Och Nanna berättade. Farbror Grehn hade kommit in i sina stadsvanor igen, börjat gymnastiken och förarga sig åt hyresgästerna. Tant och hon hade varit ett par gånger hos Vendla. Och så var det den der kontorshistorien.

Nanna trodde att han skulle beklaga henne liksom både tant Constance och Vendla gjorde. Men Lars var inte vid lynne att taga någonting högtidligt i kväll. När han fick höra att firman handlade med sydfruktur och delikatesser, satte han upp två fingrar i vädret och smackade.

Nå, nu visste man då hvarför hon tog den platsen.

»Pytt,» sade Nanna med en kastning på hufvudet, »tror du det är magasin på kontoret.»

»I pulpetlådan,» sade Lars.

»Då skulle jag allt få köpa af honom hvad jag ville ha, för han ska vara så snål, den der grosshandlarn, och dyr också.»

»Det var dumt. Då kommer du nog inte att stanna länge der.»

»Så du pratar,» sade Nanna.

»Jag slår vad att du inte kommer att stanna länge der i alla fall!»

»Äh . . .»

Hon slog till honom med parasollet, då han försökte taga henne i hand för att bekräfta vadet.

»En helbutelj champagne på den saken!»

»Nej, men Lars, hvad är det åt dig,» utbrast Nanna, spärrande upp båda ögonen.

»Ingenting just,» svarade han leende och teg ett ögonblick, men återtog strax derpå: »Ja, det ska jag kanske säga dig sedan. Jag kan ju komma och hemta dig en dag. När börjar middagsrasten?»

Nanna betänkte sig ett ögonblick. Hon undrade om det var riktigt passande att han gick och hemtade henne, men slutligen sade hon att det var klockan tre.

»Godt!»

»Men,» sade hon och drog litet på det, »det är kanske inte värdt att du står i porten.»

»Nej då. Det fins väl någon gränd.»

»Ja, det fins det visst,» sade hon ifrigt. »Till venster. Jag tror visst att det är genast för mig att gå upp den.»

Han skrattade och hon skrattade. De voro redan framme vid Grehnska huset och Lars tog afsked, sedan han ännu en gång gått igenom lokal-

förhållandena kring kontoret vid Nybrohamnen. Man fick inte göra några misstag.

Då Nanna ringt och hon redan var inne, höll hon upp porten på nytt och tittade efter Lars. Han hade hunnit en bit nedåt gatan, men vände sig också om i detsamma.

Nanna gjorde en grimas och knäppte med fingrarne som en äkta skolflicka, då hon blir öfverraskad, skrattade för sig sjelf och sprang med fart öfver gården och uppför trappan.

Hvarför var Lars så glad i kväll? Hon hade aldrig sett honom sådan, så frisk och säker och munter. Det måste ha händt honom någonting roligt. Och Nanna tyckte med detsamma att det händt henne sjelf någonting alldeles öfvervåldigande roligt. Om det var för pengarne eller något annat, hade hon inte klart för sig. Hon visste bara att hon var glad, mycket glad och att hon höll af alla människor.

Då hon kom in i tamburen, stod salsdörren på glänt, och hon såg att det lyste derinne. Utan att ge sig ro att taga af kappan, sprang hon in och fram till tant Constance, som stod vid det dukade bordet, sysselsatt med att skära bröd till kvällsvarden.

»God afton, lilla tant!»

Hon tog henne om halsen och kysste henne. Tant Constance helsade vänligt igen och undrade hvarför hon var så röd. Hade hon gått fort?

»God afton,» sade en annan röst från dörren. Det var Grehn, som kom in.

»God afton, farbror lilla!»

Och medan hon knäppte upp kappan och handskarna började hon prata. Det var ett sådant förtjusande väder. Alldeles som om det vore vår i stället för höst, så varmt och herrligt. Hon skulle velat vara ute ändå längre.

»Nå,» sade Grehn, »fick du några pengar?»

»Ja visst . . .»

Hon körde hastigt ned handen i fickan, plötsligt ängslig, ty det var länge sedan hon tänkte på portmonnäen. Jo, den låg kvar. Den vackra gröna riksbankssedeln kom ut. Hon vek upp den och höll den högt i vädret.

»Ser ni, en hel femtia! Och jag ska få mer, när brukspatronen kommer hem. Är det inte märkvärdigt att jag förtjent den, jag, som aldrig gjort någon nytta förr? Vet tant, när jag ser på den, tycker jag riktigt att det växer någonting i mig.»

»Bara det inte är fåtången,» sade tant Constance småleende.

»Nej, nej, det är som om det vore någonting förändradt . . .»

»Hvad då?»

»Ja, det vet jag inte.»

Hon tystnade och drog af sig kappan, som hon gick ut med och hängde upp i tamburen.

»Men kanske det ändå är fåtången, tant,» fortsatte hon, när hon kom tillbaka, »för jag känner mig verkligen så stolt öfver mig sjelf. Älskade lilla tant! Lilla rara tant . . .!»

Hon kysste henne på nytt och så häftigt, att tanten höll på att förlora andan.

»Hvad du är glad i dag,» sade fröken Grehn.
»Är det så roligt?»

»Säg, hvad vill du ha, tant! Det der brunmuschiga klädningstyget, som du tyckte så mycket om?»

»Seså, är det så dags nu,» sade Grehn, som varit inne i sitt rum, men kommit ut igen. »Ska du redan plottra bort pengarna? Ge mig dem, så ska jag sätta in dem på banken åt dig.»

Nanna höll händerna bakom ryggen.

»Nej, tack, hvad hade jag då för glädje af dem. Det är inga vanliga pengar det här, ser du farbror! De äro inte gjorda för att ligga instängda i någon bank, de inte! Det är en fri, lefnadsglad, gammal femtia!»

Hon viftade med den och dansade rundt midt framför farbrodern.

»Med lätta vingar, tycks det,» sade Grehn, rynkande ögonbrynen.

»Ja, just det, precis som en riktig sedel ska ha. Och det här är den första rigtige jag någonsin haft, för de jag fått af pappa, som han haft så svårt att spara ihop, måste man ju tänka så mycket på att de inte gick fortare än de kommit. Men den här behöfver jag inte tänka på alls. Flyg, flyg, lilla vän!»

Hon kastade upp sedeln i luften och tog fast den igen. Det tycktes som hade hon glömt bort att det var den stränga, förståndiga farbror

Grehn, hon stod och talade med, och att hon befann sig i ett hus, der hon i många månader gått omkring med tysta steg och talat med låg röst.

»Tant, nu *ska* du ha det der tyget!»

Fröken Grehn höll henne litet ifrån sig, medan hon klappade henne på kinden.

»Nej, men kära Nanna, om du bara tänker på mig, hvad har du då sjelf för glädje af dina pengar!»

»Jo, ser du, det är ändå jag, som låter dem flyga. Och det är just det, som är det roligaste.»

Grehn skrattade till från sin stol vid bordet, der han slagit sig ned och börjat breda sig smörgåsar. Han hade suttit och betraktat Nanna som ett litet underdjur och ryckt på axlarna, färdig att när som helst börja en skarpare föreställning mot detta sällsamma uppträdande, som stred mot allt hvad hon fått lära här i huset och hvad hon borde fått lära i sitt torftiga föräldrahem. Men Nanna pratade vidare i en sådan fart och bekymmerslöshet, att hon kunnat förbrylla hvem som helst, och slutligen förmådde han inte motstå verkan af hennes barnsliga glädje och lefnadsfriskhet. Hon var söt, när hon låg med sin röda kind mot tantens axel, i ena ögonblicket skrattande, i det andra allvarsamt hotande för att få henne att gå in på sina förslag. Och hon såg lustig ut, när hon gestikulerade med sin sedellapp, som hon så gerna ville släppa lös att flyga. Till slut kunde han inte ta allt det der för annat än ett godt skämt och skrattade.

»Jag tror flickungen är spritt galen!»

»Ja, vet du, Nanna,» sade tant Constance, »du talar så lättsinnigt, att om jag inte visste, du vore en förständig flicka, så skulle jag bli rädd.»

»Nej, tant lilla, jag är alls ingen förständig flicka, inte alls, inte alls...»

Och hon fortsatte med sitt tokprat, smekte tant Constance på halsen och hælde upp mjölk med kannan i vädret, så att strålen bubblade upp i glaset. Hon kände sig så glad och lätt om hjertet, utan att precis veta hvarför, och ändå tänkte hon ibland på morgondagen, då hon måste börja på det hemska kontoret. Det föreföll henne inte längre så svårt. Det skulle nog gå. Och så kanske Lars kom redan på middagen och hemtade henne. Hvad det skulle bli lustigt att se honom stå der i gränden! Och så skulle han berätta hvarför han var så glad. Ett tag tänkte hon tala om att han var i stan, men så kom hon sig inte för.

Farbror Grehn hade till och med börjat skämta med henne, som han gjorde någon gång på sista tiden. Och sedan de slutat äta och tant Constance fått ett ärende ut i köket, satt han ännu kvar vid bordet och frågade Nanna hvad hon skulle ge sina syskon för presenter. Nog räckte väl pengarna till en gunhäst åt lilla bror och en pariserdocka, som kunde säga pappa och mamma, åt lilla syster.

Hon skulle räkna efter.

»Nå, men jag då,» sade Grehn, »hvad får jag? En ny öfverrock eller en hatt åtminstone?»

»Så stor,» sade Nanna och mätte på tumnageln. Men på en gång blef hon allvarsam. Hon kom att tänka på allt hvad hon hade att tacka farbror Grehn för, hur länge hon fått bo här, hur han tog sig af henne i våras, då hon trodde sig så öfvergifven, och hur mycket han kostat på henne, böcker och undervisning och till och med en sommarklädning. Ja, det var inte längre än några dar sedan han gaf henne ett paraply, visserligen ett som han haft hemma förut, men det var ju vänligt ändå. Och på honom, den stackars, gamla olyckliga farbror Grehn, som mistat allt hvad han haft kärt i verlden och som varit så god mot henne, på honom tänkte hon sist af alla.

Hon hade lätt att få tårarna i ögonen, och de kommo nu helt hastigt. Flyttande sig öfver på en stol bredvid honom, stack hon handen i fickan, drog upp den igen och smög den mycket handterade sedeln under hans tallrik.

»Du skall ha den hel och hållen, farbror,» sade hon.

»Hvad nu då?»

Grehn såg förvånad på henne.

»Jo, när jag kan, så ska jag väl göra något . . . Jag har ju ändå så mycket att tacka dig för . . .»

Han drog henne intill sig helt rörd. Hans ögon blefvo fuktiga liksom hennes, och samma fråga, som han gjort henne en gång förut, kom sakta öfver hans läppar.

»Håller du litet af mig, Nanna?»

Men uttrycket i hans ansigte förändrades. Under det rynkiga, brunaktiga skinnet började de mörka ögongloberna att tindra. Hans blick sökte inte längre hennes. Den for öfver hennes ansigte liksom sugande sig fast vid hvarje drag. Öfver hans mun gled ett tilltagande leende, och han upprepade sin fråga i det han hastigt kysste henne på pannan.

I stället för svar gjorde Nanna ett ovilkorligt försök att draga sig ifrån honom. Hon greps af samma vämjelse som i somras, då hon simmade fram till båten och han strök hennes nakna arm. Hans ansigte förekom henne afskräckande visset och fult i sin ålderdomsskröplighet, som hon annars aldrig lade märke till. Hon uthärdade inte att vara honom så nära och vred sig bort. Men han höll fast henne, utan att bry sig om det motstånd hon gjorde, och frågan kom igen som förut.

»Håller du inte litet af mig, Nanna?»

»Ja, visst gör jag det,» svarade hon och såg honom fast i ögonen, kämpande med sig sjelf och sin motvilja för att inte visa sig ovänlig. Det var ju dumt. Hvarför skulle hon inte tycka lika mycket om när farbror Grehn smekte henne, som när tant Constance gjorde det? Hon kunde väl inte stöta ifrån sig hans hjertlighet, och den förtjenade väl ett svar.

Men hon hade svårt att lyfta sin hand till en smekning, och då fröken Grehn i detsamma kom in, bärande på en bricka full med tvättade toalett-saker, rusade hon upp för att stänga dörren efter henne.

Det kändes som en befrielse att komma ifrån den der stolen vid bordet, och hon följde med sin tant in i hennes rum för att hjälpa till med att sätta upp sakerna på ateniennen. Hon ville inte sitta ensam igen med farbror Grehn.

Medan hon gick derinne ovanligt tyst mot förut, anklagade hon sig sjelf för att ha varit ovänlig och sårande. Men när hon tänkte på Grehns underliga sätt, kunde hon inte låta bli att känna motvilja på nytt. Han var obehaglig på det der viset. Hon rådde inte för att hon tyckte det. Och när han kom in och sade godnatt, blef hennes svar så flyktigt som möjligt, ehuru hon ansträngde sig att göra det hjertligt.

Hon kunde inte hjälpa det.

* * *

Då Lars skildes från Nanna, gick han direkt hem. Framkommen såg han uppåt våningen, för att öfvertyga sig om att någon var hemma.

Jo, det lyste både i salen och i faderns rum, och han kunde till och med se dennes böjda rygg afteckna sin rörliga silhouett mot rullgardinen. Han tycktes syssla med några papper, ty ibland lyfte han armen med något skuggande, som togs upp eller lades bort.

Lars stannade några ögonblick dernere betraktande gubben i hans arbete. Han kände så väl igen de der ifriga tagen och hufvudet, som låg så nära öfver bordet och så kvickt vände sig vid

slutet af raderna. Han hade en märkvärdig förmåga att »hänga i», farsgubben, antingen det gick honom illa eller väl. Om han misslyckades gång på gång genom yttre motigheter eller egna misstag, så gick han oförtrutet på ändå och tog sig an med det som först kom honom i händerna, utan någon egentlig plan för sitt arbete, men med hopp och godt mod. Det var det som höll honom uppe, stackars farsgubben. Satt han nu der uppe och sträfvade för någon verklig valuta eller blott för detta sköna, men luftiga hopp, hvilket kräfde så stora ansträngningar och så sällan lemnade något materielt godt?

Lars höll på att bli vemodigt stämd, men portens knarrande efter någon utgående ryckte honom ur tankarne, och han sprang raskt uppför trapporna.

Det blef en glädje, när han kom. Gubben Strands runda, rödletta ansigte sken, Vendla skyndade från sin stickning och tog brodern i famn, och frågor och utrop omvexlade, så att det var omöjligt att ge svar på dem alla.

»Hur länge blir du i stan?»

»Ett par dar.»

»Så länge,» utbrast gubben. »Det var märkvärdigt att nådig patron ger så storartad permission.»

»Tycker du det är länge,» sade Lars småleende.

»Inte för oss åtminstone,» inföll Vendla. »Jag tycker verkligen att du kunde få stanna här en liten tid, när det är som minst brådtom derute.

I jul åtminstone. Men att du inte skref, Lars! Nu har jag ju inga sängkläder nere.»

Han försäkrade att han mycket väl kunde ligga på salssoffan för en natt, men hon nickade och sade att hon nog skulle göra så godt hon kunde ändå, begaf sig genast ut i linneskåpet efter lakan och sysslade med dem framför kakelugnen för att få dem varma. Då hon gick förbi Lars, strök hon hans hår och kallade honom för »den stora, gamla, rara Lassepojken». Och rätt som det var fick man höra spiselringars slammer ute i köket. Vendla var försvunnen för en god stund, och då hon sedan öppnade salsdörren, förnams ett inbjudande fräsande derutifrån, och en doft af smält smör stack i näsan.

Gubben Strand gjorde en lustig grimas åt Lars och pekade med tummen åt dörren.

»Den gödda kalfven! Om jag kom hem med sjelfva erkebispn, så stälde hon sig minsann inte i spiseln på kvällen. Men för din skull går det för sig. Hon är något glad i dig, ska jag säga.»

Lars skrattade och förklarade sina tvifvelsmål. Men det var roligt att bli omhuldad och undfägnad, och glädjen steg inom de tre små rummen, som till hans ära upplystes med så många lampor, som funnos till hands, och kvällsvarden, som snart blef i ordning, var munter och treflig. Man hade så mycket att prata om, att det knapt gjordes tillräcklig rättvisa åt Vendlas »gödda kalf», förrän hon sjelf började framhålla dess goda egenskaper. Men då gick den också jemnt åt,

När man ändtligen stigit upp, tog gubben med sig Lars in i sitt rum, under det Vendla dukade af och stälde i ordning.

Sedan hon fått klädesduken på bordet igen, började hon rusta till natten åt Lars. Ur sin egen säng tog hon kuddar och täcke. Sjelf kunde hon godt hjälpa sig med ett par sjalar och en dyna. Och hur det var, fick hon ihop en riktigt inbjudande bädd på salssoffan med nattduksbord vid hufvudgården och hennes egen sängmatta på golvet nedanför.

Hon klappade med en belåten min på den hvita örngottskudden och strök täcket jemnt. Hon hoppades han skulle ligga skönt, lilla bror. Och så gick hon in till de båda herrarna för att sitta och prata en stund till, innan man lade sig.

Fadern satt i gungstolen, vaggande sig fram och tillbaka, Lars i soffhörnet med en tänd cigarr.

Hon tog plats bredvid brodern, makade en soffkudde under hans hufvud, en annan under sitt eget och satte sig till ro att höra på hvad de pratade om.

Det var naturligtvis om affärer, gubbens agentur, och han talade om den med en viss tillförsigt. Den tedde sig visserligen inte så lysande just nu, men han hoppades med säkerhet att den skulle repa sig. Det var åtskilliga personer, som han väntade hem från resor, och när de kommo till stan skulle det bli nytt vatten på kvarnen.

Då gubben höll upp och vände sig åt sidan för att tända sin slocknade pipa, råkade Lars att

se på Vendla. Hon satt och skakade litet på hufvudet med en sorgsen min. Det lät bättre än det var, det der. Men med detsamma gjorde hon ett tecken till tystnad. Hon ville inte säga något i faderns närvaro.

»Det var dumt, Lars,» sade hon, »att du inte kom några dar senare, så hade du kanske kunnat stanna öfver farbror Grehns födelsedag. Han sätter värde på när man kommer ihåg honom.»

»Tror du det! På hvilken dag infaller festen då?»

»Om lördag.»

»Det kan ju hända att jag är kvar då,» sade han.

Vendla såg förvånad på honom.

»Men det är bara måndag i dag. Får du stanna inne så länge?»

Gubben Strand vände sig också om och tittade på Lars, som satt och virade bättre fast ett lossnadt cigarrblad.

»Det var konstbesynnerligt. Du måste ha viktiga ärenden för dig, du!»

Lars teg fortfarande, och de andras nyfikenhet stegrades, under det de betraktade hans oförändrade ansigte. Han tog icke ögonen från cigarren.

»Har det händt något?» frågade Vendla tvekan.

Ändtligen såg han upp.

»Jag har lemnat min plats,» sade han lugnt.

Det hördes inte något utrop, med det lade sig som en kyla i luften. Öfver Vendlas bleka ansigte

lägrade sig ett drag af djupt bekymmer, och gubben satt dubbelviken i gungstolen och såg ömsevis på Lars och sina stöfvelpetsar.

»Hm . . . Jaså . . .» sade han.

Man väntade.

»Jag tycker det kan vara nog med att jag redan gått och dragit bort två år af mitt lif utan ett spår till nytta för framtiden,» började Lars, rätande sig. »Jag kan väl inte i hela min tid gå som träl heller!»

»Men, kära Lars,» utbrast Vendla, »du kunde väl väntat, tills du fått en annan plats.»

»Tror du man kommer till mig med platserna på presenterbricka?»

»Nej, nej, det är nog sant,» sade gubben och körde fingrarna genom sitt tjocka, gråsprängda hår, som merendels låg betänkligt ovårdadt. »Inte kommer det något i händerna för det man sitter och tittar i dem.»

Men han sjönk ihop igen med fingrarna mellan knäen och stirrade i golvet, som om han ännu inte riktigt visste hur han skulle bedöma saken. Strax derpå lyfte han likväl upp hufvudet och klappade Lars ett kraftigt tag på axeln.

»Välkommen hem då, Lasse! Vi ska väl hjälpas åt.»

Lars famlade efter hans hand, fick inte tag i den, men deras ögon möttes.

»Tack, pappa,» sade han.

Vendla satt tyst och snodde kuddtofsen om fingret. Hon såg fortfarande bekymrad ut.

Under några ögonblick var det ingen, som yttrade sig.

»För öfrigt,» återtog Lars, »hoppas jag att inte behöfva stanna här så länge.»

»Har du något på förslag?» frågade Vendla, åter uppmärksam.

Han dröjde litet, såg på fadern och började berätta.

Ja, det var verkligen något. För en tid sedan hade han fått höra att en liten egendom, Morasjö i Trosatrakten, genom dödsfall var ledig till arrende. Den hade blifvit mycket dåligt brukad på sista tiden, men det sades allmänt att den skulle ha god jord, och som han sjelf varit der förra året, så visste han något så när hur den var. Hundra tjugo tunnland odlad jord och mer än dubbelt så mycket obrukad. Den skulle kunna drifvas upp ofantligt. Men nu gälde det förstas kapitalerna. Han hade skrivit till egaren och hört sig för. Fordringarna voro tre tusen kontant för det första årets arrende och sex tusen i borgen för de två följande. Dessutom behöfde han en rund summa till inköp af redskap och annat.

»Kapitalerna ja,» suckade gubben Strand, kastande sig baklänges i gungstolen, »det är inte hvar dag man har fiskelycka, sa han, som hitta fläsktärningen i ärterna.»

Lars smålog och fortsatte. Han hade det ändå inte så illa förspändt. Just nu kom han från Upsala, der han sökt upp en gammal god vän från studietiden, hvilken förr i verlden ofta varit

hans medhjelpare i att »göra pengar», och det vore nu meningen att fortsätta rörelsen. Kamraten väntade med det snaraste ett större arf efter en gammal sjuklig farbror, så att hans namn gick mycket bra. Borgen var således klar. Och hvad kapitalet beträffade, egde vännen sjelf en liten förmögenhet i några ångbåtsaktier, hvilken han i alla fall tänkt göra åtkomlig för eget behof. Kunde man bara få belåna dem i någon bank, skulle den undfångna summan delas broderligen och allting reda sig förträffligt.

Lars hade talat sig varm, och gubben Strand satt och slog på gungstolsskalmarna, under det han knep ihop läpparna och då och då utpressade ett uppmuntrande »nåja!» Slutligen föll han lifligt in och började ge råd. Det behöfde ju inte vara något så tokigt projekt det der!

»Och i alla händelser, vet du, Lasse,» sade han, »så gjorde du förbannadt rätt i att du gaf tusan i den der hålan. Man kan väl inte gå och slita upp sig in på bara benen heller!»

»Ja,» sade Lars, »i alla händelser hade jag gjort det, om jag haft något på förslag eller ej. För nu ska jag fram eller också . . .»

Han afbröt sig och drog ett långt bloss på cigarren.

»Eller också?»

»Till botten,» sade han skrattande och blåste ut röken.

»Åh prat!»

Man satt ännu en stund och diskuterade, men slutligen reste sig Vendla och sade god natt. Hon var trött. Och trött såg hon ut, när hon slätade håret vid tinningarna och stod och nickade litet matt i dörren.

Då hon gick genom salen stannade hon och kastade en blick på Lars' nattduksbord, gick så fram och tog bort staken med det obrända ljuset för att byta ut den mot en annan, i hvilken bara satt en stump.

När han ändå skulle stanna för oviss, kanske lång tid, så var det inte värdt att göra så stor affär af honom i början.

8.

Det var märkvärdigt hvad tiderna hade förändrat sig. Förr var det ingen trollkonst att »göra pengar», men nu tycktes det ha blifvit det.

Och ändå voro de så billiga. Bankerna voro fullproppade, räntan lägre än man någonsin hört talas om, öfriga vilkor också förmånliga. Det fans bara ett enda hinder i vägen. Man var så ängsligt rädd att släppa ut dem.

Lars och hans vän kandidat Lundstedt hade sprungit i flere dar för att få den senares ångbåtsaktier belånade. De hade varit uppe i de flesta bankerna, men förgäfves, ständigt förgäfves. Än svarades ett bestämdt och obevekligt nej, än måste man komma och hemta det dagen derpå, sedan direktionen gifvit sitt utlåtande. Och ändå voro

de utbudna papperen menskligt att döma icke dåliga, ty de stodo endast obetydligt under pari.

Vännen tröttnade till slut. Han behöfde visserligen pengarna ganska väl i och för en utländsk resa, men han var icke absolut utan andra tillgångar, och när saken var förenad med så många svårigheter, började han visa benägenhet för att låta den falla. Men för Lars gälde det mera. Han tog papperen och fortsatte ensam sina försök hos de återstående bankerna, till och med hos enskilda bankirer och privatmän, ofta med fara att synas närgången. Det såg likväl inte ut att lyckas bättre, och de förhoppningar, med hvilka han kommit till staden, började allt mer och mer sjunka. Hade han en utsigt den ena dagen, så sveks den den nästa.

Under sina promenader kom han ibland nära Nybrohamnen och kunde då aldrig afhålla sig från att taga vägen förbi grosshandlar Stenborgs kontor och titta upp till fönstren i första våningen. Om han stod långt ut på gatan, kunde han öfver den nedersta, mattslipade rutan se skymten af ett flickhufvud med mörkt, yfvigt hår och hvit panna. Det höll sig likväl alltid stilla nedlutadt öfver böckerna, och hur många minuter han än vandrade derutanför, höjde det sig icke för att kasta en blick ditned.

En gång hade han varit utanför porten en stund innan klockan tre, men gått sin väg förr än hon slog. Han hade både håg och inte håg att träffa henne. Ännu hade han ingenting att säga

henne, som han tänkt att han skulle få och som han antydt för henne i ett ögonblick af uppsluppen glädje, hvilken alstrat en öfverdådig sjelftillit. Men ändå drefs han att planlöst irra kring den der porten.

Nästa dag var han der igen vid samma tid, men likväl icke utanför porten och inte heller i den omtalade gränden, utan några hus bakom, der han promenerade af och an utmed väggen. Han ville bara se henne, och skulle hon också få se honom, så kunde det då inte hjälpas.

Han tittade än på sin klocka, än på tornuret, och slutligen slog detta de tre slagen. Fem minuter efteråt öppnades porten som af en osynlig hand. En liten dam sprang utför de två trappstegen. Det var Nanna. Men efter henne kom en ung herre i elegant höstrock. Han såg icke illa ut, hade en ledig hållning och intog sin plats bredvid henne så obesväradt, som om han tänkte bjuda henne armen.

Lars gick efter dem med ena handen i fickan och käppen under armen. Den der herrns tillvaro retade honom. Bara hans sätt att se på Nanna föreföll honom oförskämdt. Och hon? Ja, hon såg på honom igen och smålog till och med utan att tänka på att se sig omkring. Och ändå visste hon, att Lars kunde komma och hemta henne hvilken dag som helst.

Han spejade på henne då de gingo förbi gränden.

Verkligen! Hon kastade en blick ditin. Men den tycktes honom väl flyktig, nästan generad, och

derpå vände hon sig till sin följeslagare med ett vänligt svar på någon fråga.

Lars fortsatte att gå efter dem. Nu *ville* han att hon skulle se honom.

Men just som han tänkte stryka förbi, tog hon afsked af sitt sällskap med några ord och en böjning på hufvudet, vek af uppåt Nybrogatan och skyndade på sin gång.

Han lät henne gå och begaf sig sjelf hemåt, ehuru i sakta mak och med irriterande tankar. Allting bidrog i dag att rubba hans lugn, det resultatlösa springet efter pengar, sökandet efter en del personer omöjliga att träffa, grubblerierna öfver framtiden och så nu sist Nannas kavaljer.

Hon stod plötsligt för honom i ett nytt ljus, sedan han sett henne tillsammans med den der herrn. Hittills hade hon varit den okonstlade småstadsflickan, så skygg och tillbakadragen inför främmande förhållanden och personer, att det narrade en tro, att hon nästan undgått all uppmärksamhet. Och nu går hon der och konverserar så obesväradt med en alldeles ny bekantskap, en snobb, en person, som kanske inte var värd att taga henne i hand.

Aldrig hade han förut trott att hon var kokett, men nu föreföll honom hennes uppträdande miss-tänkt. Han granskade i minnet alla hennes miner och rörelser, så mycket han kunnat se af dem, der han gick bakom. Det der manéret att svänga på parasollen och stödja den mot gatan då och då kände han inte igen, och det låg någonting

behagsjukt i hennes böjning på hufvudet, då hon tog afsked. Han skulle velat se hur hon sett ut om han stått i gränden! Troligtvis hade hon inte känts vid honom i sitt förnäma sällskap, gått förbi utan att låtsas se. Ja, naturligtvis . . .!

Han retade upp sig, så han blef nästan ursinnig. Och då han märkte att han var nära hemma, vände han tvärt om. Han var inte i lynne att gå upp och höra deras kält vid middagsbordet, de eviga frågorna om hur det gått för honom och se på Vendlas gudsnådliga miner. Ute hade man åtminstone fred.

Utan något mål gick han gata upp och gata ner. En gång var han uppe vid Roslagstorg och kom sedan så småningom nedåt staden igen. I Kungsträdgården träffade han en bekant, som skulle in på operakällaren och äta middag, ville ha sällskap och lockade honom med. Sedan blef det kaffe och punsch med tillstötande vänner, och laget löstes icke upp förrän framåt sju. Några ville ha honom med att spela billard, men han var trött och gick hem för att slöa på en soffa. Han hade kvällen förut varit ute med forna kamrater till sent på natten.

Då han stod uppe i förstugan och ringde, tycktes ingen vilja komma för att öppna. Han tryckte ännu ett hårdt tag och väntade. Ingen kom. Slutligen påminde han sig att han hade faderns tamburnyckel kvar i rockfickan sedan gårdagsnatten, letade fram den och kom in.

Våningen var tom. Men på salsbordet låg ett halft postpappersark med något skrifvet på. Det var Vendlas stil och innehöll endast de få orden:

»Du kommer väl efter till Grehns!»

Det var sant. Det var ju lördag i dag, farbror Grehns födelsedag.

Han tog en tidning, kastade sig på soffan och beslöt att stanna der tills vidare. Det var rätt skönt att ingen var hemma.

Men sedan han läst några sidor utan att bli sömnig, steg han upp igen, tog ren skjorta, kammade sig och gick ut. Han kunde ju gerna gå till Grehns. Det var lika så godt tidsfördrif det som något annat.

På vägen undrade han om Vendla gått ensam eller om gubben far var med. Att denne en gång varit uppe hos Grehn i och för den Nilssonska brandförsäkringshistorien, det visste han, men om han annars gick dit, hade han inte reda på. Det var i alla fall inte längre än sedan i går han högg på honom och påstod att han var utan själ och hjerta.

När Lars steg in i tamburen hörde han emelertid brädspelsslammer från Grehns rum, och när han tagit af sig och gick in, var den förste han fick syn på gubben Strand, som satt midt emot »mannen utan själ och hjerta» och slog tärningarna med kraft i bordet, under det han ropade »sexor all» och triumferande satte upp sitt lilla runda, belåtna månansigte.

Grehn reste sig och helsade Lars välkommen. Det var roligt att se honom i staden. Hur länge skulle han stanna?

Fadern och Vendla hade således ingenting sagt. Nå, det var ju inte så underligt att man drog sig för att tala om den ledsamma nyheten. Och bäst var det också för tillfället. Mottagandet blir alltid hjertligare mot den, man vet vara inrangerad på en bestämd plats i samhället, än mot den, som står utan en sådan. Det senare smakar alltid af lösdrifvare.

Lars svarade undvikande. Han ville inte nu inlåta sig på några förklaringar, tog en stol och satte sig att se på spelet.

Efter en stund kommo flere främmande. Brädspelsbordet flyttades bort, och man satt och pratade, ty Grehn rörde inte kort sedan hustruns död. Han hade plötsligt fått upp ögonen för detta nöjes tidsödande, omoraliska och innehållslösa beskaffenhet. Och han var inte rädd för att säga dem, som han visste vara ifriga viraspelare, midt i ansigtet, att kortspel var ett tidsfördrif för odågor och dumhufvuden. Det var bättre att kasta blicken omkring sig och besinna vår ställning, de tryckta tiderna och deras orsaker, människornas tilltagande böjelser för öfverflöd, lättsinne och lättja.

Emellertid blef det något långtrådigt. Lars gick från herrarna in till damerna, men tiden ville inte gå mycket fortare för det. Slutligen slog klockan nio, och efter det slaget höll han väl reda på minuterna. Han väntade för hvarje ögonblick få

höra en ungdomlig röst utifrån salen, och han lyssnade förströdd till damernas kallprat. På en kvart eller högst tjugo minuter borde Nanna hinna från kontoret och hem, det hade han räknat ut, och han längtade efter henne. Han ville ge akt på henne och se om hon verkligen var förändrad eller ej.

Men klockan blef half tio utan att hon kom. Då kunde han inte längre afhålla sigfrån att fråga tant Constance, om hon alltid brukade dröja så länge.

Fröken Grehn suckade.

»Ja, för det mesta. Häromdagen, när det var mycket att göra, kom hon inte hem förr än öfver tio. Oskar hade gått och lagt sig för längesedan. Han låter förstås inte störa sig af någonting, äter sin kväll som vanligt klockan åtta och somnar så godt med detsamma han lägger sig ner. Men jag kan inte få någon ro, förrän hon är hemma igen, stackars barn! Och så vill jag inte hon skall sitta ensam och äta. Det är inte sagdt att hon bryr sig så mycket om mitt sällskap, men i alla fall . . .»

En jungfru kom i dörren för att tala med fröken Grehn, och strax derpå anmälde supén serverad.

Det var inte förr än man ätit en god stund, som salsdörren öppnades för Nannas lilla smärta, mörkklädda figur. Hon gjorde inte något buller af sig, gick tyst fram och helsade på dem hon kände närmare och kysste tant Constance. Hennes ansigte hade ett trött utseende, oaktadt färgen blifvit

hög och klar af den raska gången. Men då hon fick se Lars strålade det upp i ett ögonblick.

Han hade stått och sett på henne från det hon kom in utan att taga ett steg till närmande. Hon skulle komma till honom om hon ville. Men när han såg förändringen och den oförbehållsamma glädjen i hennes ansigte, var det liksom någonting lösts upp inom honom. Det dåliga lynnet, misstron, grubblet försvann. Han kom inte längre ihåg hur han tänkt behandla henne, och det var inte hon, som behöfde gå fram till honom.

De möttes i den djupa fönstersmygen, der blommorna stodo, och Nanna började genast gräla.

Hvarför hade han inte kommit, som han lofvade?

»Jo, jag kom,» sade han betydelsefullt. Han måste ändå pröfva henne.

»Det narras du, Lars,» utbrast hon ifrigt. »Jag har sett så väl efter hvarenda dag.»

»Utom i dag.»

Hon rodnade, medan hon tyst betraktade honom och frågade slutligen:

»Hvad menar du med det?»

På Lars gjorde hennes sinnesrörelse inte något godt intryck. Han drog sig tillbaka mot väggen, fingrade på gardinfransen, och blicken blef skarp.

»Det är lätt att förstå,» sade han. »När man har angenämt sällskap, längtar man inte efter tredje man.»

Nanna stod och såg ner. Hon var förargad på sig sjelf. Hon kände att hon rodnat därför att

hon förstått att han sett henne på förmiddagen, och därför att hon fått en föreställning om hvilka gissningar han kunde ha. Och nu tydde han hennes färgvexling på ett sådant sätt! Åh, att hon skulle ha så lätt för att rodna! Hvad det var dumt, och hvad han var dum!

»Fy Lars, så du kan prata,» sade hon hastigt med lysande ögon, »om du var der, såg du nog att jag tittade efter dig, fastän jag inte precis kunde säga till herr Venndorf att jag skulle gå och leta efter någon. Inte kan jag hjälpa att han gick på samma gång som jag.»

»Hvem är den der herr Venndorf?» frågade Lars.

»En af bokhållarne. Han började dagen efter mig och går der egentligen bara för att praktisera, för han skall visst sätta upp en likadan affär i Gefle, der hans far är bosatt.»

»Är han förmögen?»

»Ja, jag tror det.»

Lars tittade ett ögonblick utåt salen och började sedan fråga om hur Nanna trufdes på kontoret, om hon var mycket ansträngd och så vidare. Han talade inte mera om att han varit der för att möta henne, och Nanna ville inte fråga om det af fruktan att få höra något obehagligt igen. Hans min var icke tillfredsställande. Han såg ut att nästa gång kunna höra sig för om hur gammal den der herr Venndorf var, och om han hade några små syskon eller någonting i den stilen, och då kände hon att hon skulle blifvit ond.

Men hvad som i stället låg henne på hjertat att få veta, var det han lofvat att tala om, när han skulle komma och hemta henne. Hon hade gått och undrat öfver det hvar dag, och nu, när de ändtligen träffades, så teg han bara.

Då man började taga afsked på alla håll, kunde hon inte styra sig längre.

»Lars,» sade hon, »du skulle ju säga mig någonting.»

»Hvad då?»

Det lät så likgiltigt, nästan fiendtligt.

»Den kvällen du kom, sade du att du kanske skulle tala om någonting för mig . . .»

Han fick ett sällsamt uttryck, och ett svagt leende låg öfver läpparna medan han fixerade henne.

»Vill du veta det?»

Hon blef röd igen och vände hastigt bort hufvudet. Det var någonting i hans blick, som förbryllade henne, och plötsligt öfverfölls hon af en aning om att den sak hon frågat om rörde henne på något vis. En underlig oro grep henne. Kinderna brände häftigt under det ögonblick hon stod tyst.

Men så vände hon sig åter emot honom ehuru med en smula ansträngning. Hon måste till hvad pris som helst försöka visa sig obesvärad och svarade så ett ja, som skulle låta gladt men egentligen ljöd osäkert.

Lars' ansigte hade emellertid fått ett drag af köld, och han iakttog henne icke längre.

»En annan gång,» sade han lugnt som om han talat om den alldagligaste sak i världen och steg ut ur fönstersmygen.

Vendla fick med detsamma se honom, vinkade och kom emot honom. Det var tid att gå.

De flesta gästerna voro redan borta, och efter en liten stund stod våningen tom på allt främmande. Det hade i alla fall blifvit rätt sent för att vara i det Grehnska huset.

Men Nanna kände sig het och varm. Hur trött hon än var, somnade hon inte förrän andra dagen grytt.

* * *

Söndagen gick in regnig och mörk, och på gatan var det ovanligt tyst. Slamret och rasslet från grundläggjararbetet nere i hörnet hade tystnat, inga arbetsåkdon ruskade förbi, och för de finare åkdonen var tiden ännu inte inne.

Lars vaknade efter en orolig natt med känslan att ha försofvit sig. Det var en slags fortsättning af den stämning hvori han kommit hem på kvällen. Han hade haft feber i blodet, en åtrå att företaga något, en föreställning om att någonting halkade ifrån honom. Och detta något, det var just tiden, den dyrbara, oersätliga tiden, som man rundt omkring honom högg så ifrigt fast i, och som han måste låta gå sig ur händerna utan att kunna afvinna någonting.

Sedan han blifvit fullt vaken, kom han in i denna tanketrall igen fastän med variationer.

Nej, han hade icke försofvit sig. Tvärtom, fullständigare än i dag kunde han inte vara bragt till sysslolöshet. Han kunde inte ens företaga sig något, som hade sken af nytta. På söndagen kunde man inte springa i banker och till affärsmän, och han måste gå och drifva hela dagen utan aflopp för dessa jägtande, hetsande tankar, som manade honom framåt och framåt till ansträngningar för att kämpa sig till ett lif, icke oxens under oket utan en människas, ett som kunde tillfredsställa de behof han fått som *menniska*. Och midt i allt detta hetsande stack då och då fram en tanke, hvass som en syl. För sent! — Det var när han tänkte på det efterfikade arrendet, som hvilken dag som helst kunde lemnas bort åt någon annan, eller då han erinrade sig gårdagens Nybrohamnspromenad, då han sett Nanna vid sidan af den der eleganta herrn. Han blef ond när han kom till den sista punkten, ty han gjorde sig löjlig i sina egna ögon. Men han var ju i alla fall förmögen, den der herrn, såg bra ut, och om han också inte funnits till, så fans det ju så många andra, som voro förmögna och sågo bra ut. Och om hennes känslor visste han ju ingenting. Han tyckte, han trodde, han såg, men han visste rakt ingenting. Och tiden, den gled och gled och förändrade saker och ting och människohjertan. Det var bara han som stod stilla, fastkedjad på samma fläck!

Om det vore i morgon! Ja, hvad skulle då bli uträttadt? Ingenting liksom i går och de andra dagarna. För att vara upprigtig, så hade han börjat misströsta, inte nu, utan redan i förrgår eller dagen derförut.

Ibland kom det som en ljusglimt för honom: gå upp till Grehn! Det kanske vore en möjlighet!

Han slog likväl bort den fantasien, ty han kände sin kära släktinge, och det tjenade ju ingenting till att utsätta sig för en onödig förödmjukelse.

Men den der tanken kom igen. Under förmiddagens långa promenad utom tullarna, och när han sedan satt i soffhörnet med en bok, som han gjorde fruktlösa bemödanden att läsa, sköt den jemnt och ständigt fram. Om han uppbjöd hela sin förmåga, skulle han inte då kanske kunna hitta på en känslig punkt hos den der rike mannen, hur mycket gubben far än påstod att någon sådan inte fans? Hans framtid var väl ändå värd ett dylikt försök.

På måndagsförmiddagen begaf han sig åter ut och besökte affärslokalerna, men till samma ringa båtnad som förut. Vid middagen visade han sig kort och tvär, och innan Strand vaknat från sin middagslur tog han sin rock och gick ut igen.

Nu hade han kommit till ett beslut. Han ville försöka äfven den sista, omöjligaste utvägen för att icke ha någonting att förebrå sig. Han ville gå till Grehn.

På ditvägen öfverlade han med sig sjelf hvad han skulle säga, föreställde sig Grehns svar och sina egna motskäl. Han skulle vara lugn, ty han

hoppades ju knappast någonting, men han skulle uppbjuda alla sina krafter för att anslå de människokärlekens strängar, som ändå måste slumra på botten hos hvarje människa.

* * *

Grehn satt vid skrifbordet och ordnade sina papper under de olika brefpressarna. De skulle ligga i en bestämd rektangulär form och alla med den vikta sidan åt samma håll. Och böckerna i bokhållaren måste stå kant i kant med bordet och framifrån bilda en jemnt afskuren, sned linie från de största till de minsta. En bok, som sköt öfver de andra hvar den än placerades tog han bort, ehuru den innehöll ett ofta behöfligt protokoll öfver förhandlingar rörande en sjukhemskomité, hvori han satt som medlem.

Då Lars kom in, tittade Grehn upp öfver glasögonen med en störd min, och bad honom ursäkta att han slutade hvad han hade för händer, ty man bör aldrig gå ifrån halfgjortt arbete.

Lars slog sig ner vid fönstret bredvid, tackade för sist och språkade om hvarjehanda tills Grehn äntligen var färdig, tog ett tag i byxorna och sträckte ut benen för att få tyget slätt, kammade sig framför spegeln och kom och satte sig i soffhörnet bredvid sin gäst.

»Nå, hur står det till med dig nu för tiden?» sade han, synande sina naglar. »Är det något särskildt du vill?»

Gissade han redan? Lars trodde ändå att han hade beherrsikat sig. Han makade något oroligt på pappersknifven, som ursprungligen legat i grad med linialen på skrifbordet, lemnade den med ens beslutsamt och antog en frimodig, nästan litet skämtsam uppsyn.

Jo, han hade verkligen något på hjertat.

»Låt höra då!»

Lars flyttade litet på sig.

»Jag har lagt märke till en sak i den afskrift jag läst af farbrors och Mathildas testamente,» började han raskt. Det var bäst att bara gå på. »Förmögenheten skall i sin helhet tillfalla Idiothemmet, men deremot komma några lifräntor att utdelas. Hemmet skulle sålunda en gång i tiden ha att utbetala till mig en årlig ränta bestående af fyra procent på ett kapital, högt tjugotusen. Eller hur?»

»Jo,» sade Grehn, som blifvit synbart rak och satt och strök sig om hakan. Lars log, fastän kanske något ansträngt.

»Nu tänkte jag fråga farbror om inte farbror å Idiothemmets vägnar ville göra en liten affär, en ganska liten förmånlig och god affär.»

»Så-å,» sade Grehn långdraget och rynkade misstänksamt ögonbrynen. Han kunde inte ens så mycket vara med om skämtet att han drog på läpparna, ty han vädrade alltför starkt brändt.

»Fyra procent på tjugotusen, det gör åttahundra om året,» fortsatte Lars. »Du är sextiosju år, jag tjugosex, således fyrtioett år yngre än du,

Men som du har en ovanligt frisk och kraftig kroppskonstitution, så antag, att jag inte öfverlefver dig mer än tjugo år. Det skulle då i ett så lindrigt fall vara en liten nätt summa af sextontusen, som hemmet under tidernas lopp måste afhända sig för min skuld. Derfor ville jag fråga om du inte skulle anse det förmånligt att komma ifrån saken på en gång med en rund summa kontant, ja, inte ens helt och hållet kontant . . . »

Grehn hade suttit och stirrat på honom med allt mer och mer uppspärrade ögon. Plötsligt slog han ifrån sig med händerna och sprang upp.

»Se så, se så . . . ! »

Han slog fortfarande med händerna.

I första ögonblicket tappade Lars tråden, men sedan reste han sig också upp, lutade sig mot bordskanten och fortsatte vändande sig efter Grehn allt efter som han var i ena eller andra ändan af rummet.

»Du kan väl åtminstone höra på mig. Jag försäkrar att om arvet redan hade öfvergått till Idiohemmet, och jag kom till styrelsen med mitt förslag, så skulle de ta emot mig både höfligt och artigt. Om jag nu skriftligen förbinder mig att afstå från alla anspråk, skulle du då inte vilja förskottera . . . »

Grehn stannade tvärt med händerna i kavajfickorna.

»Hvad är det här för ett oförskämtdt gyckel? »

Han betraktade honom så skarpt som om han ville få honom att slå ner ögonen. Det var också en ömtålig sak man gifvit sig in på. Komma till

testator sjelf med anspråk på att redan få dela arfvet.

Men Lars slog icke ned ögonen. Han vidgade dem snarare, och hans drag blefvo med ens allvarliga.

»Gyckel,» upprepade han dröjande vid ordet. »För mig är det inte något gyckel, farbror! För mig gäller det lif eller död eller åtminstone väl eller ve.»

»Du tycks vilja plocka mig lefvande,» sade Grehn med ursinnet sprutande ur ögonen. »Annars brukas det att vänta tills egaren ligger i grafven.»

»Jag hvarken kan eller vill plocka dig.» Lars var lugn, fastän han började misstänka att han slagit in på orätt väg och ångrade den halft skämtsamma inledningen, som han valt för att undvika tiggeriets vanliga ödmjukhet. Grehn var icke en person, som alltid förstod skämt i synnerhet inte i affärer. Han borde ha tänkt på det. »Jag kommer bara och ber dig om hjälp, när jag bäst behöfver den, och det är nu, medan jag är ung och skall bryta mig fram. Kommer hjälpen inte förrän om en tjugo år eller så, har jag antingen en välbergad ställning och då är den onödig, eller är jag nedböjd i kampen, och då är det för sent. Jag tycker att du hellre skulle vilja se en menniska skapa sig en lycklig framtid genom din hjälp än gå och misstänka, att han önskar dig ur lifvet hvar gång han trycker din hand.»

Det var återigen ett olyckligt ord. Lars hade tänkt sig hur han skulle ha känt i Grehns ställe,

och hvilka misstankar han då skulle ha haft, men han tänkte inte på hvilken tydning dessa ord kunde ges angående honom sjelf.

Grehn såg på honom med en hätsk blick. Det var den bestulnes hat mot röfvaren, ty denne pojke skulle en gång rövva honom på hvad han nu egde, det han samlat och sträfvat ihop under många år, och rövva det, icke med list eller våld utan med ungdomens blotta lifskraft. Hvad han nu höll i sina händer skulle en gång utan något slags berättigande glida öfver i dennes senfulla fingrar, och då hans slappnade skulle dessa gripa tag. Då hans ögon mattades skulle ett par andra skimra. Då plågorna nedtyngde honom, skulle han der lifvas af lefnadsmod och glädje.

»Du önskar således lifvet ur mig!»

Lars mötte hans blick helt kallt.

»Så usel är jag inte,» sade han, »jag skulle vämjäs vid mig sjelf, om jag dröjde vid en sådan önskan. Men du kan väl sjelf tänka dig att den svultne måste få aptit utanför bagarfönstret. Jag säger bara hvad jag tycker. Det måste vara någonting vedervärdigt att låta ärfva sig, ty det fins inte en menniska så ren eller som stod mig så nära, att jag inte skulle misstänka henne att någon gång smutsa sig med att fästa en egoistisk tanke vid min död. Nej, hellre då försäkra mig om en sorgfri tillvaro genom en lifstidsränta och ge bort allt det andra med varm hand.»

Grehn gaf honom en ny hvass blick, men den hade tillika en anstrykning af förakt. Han fort-

satte sin promenad. Detta var någonting som icke ens var värdt att resonera om.

De tego en stund båda två. Lars stödde sig mot sin bordskant som förut och fäste blicken stelt på taklisten. Han grämde sig. Samtalet hade icke fått det lugn han tänkt sig. Han märkte att han kommit i en skef ställning, och att Grehn hvarken kunde eller ville förstå honom. Han hade ingenting annat att göra än taga sin hatt och gå. Men så kom det för honom hur man skulle öfverfalla honom när han gått, hur han skulle bli utmålad, och hur Nannas stora, klara ögon skulle blicka förvånade, tills de kanske fylldes med tårar. Och det var ju ändå för hennes skuld han kommit hit, för henne, som han tänkte på dag och natt med tysta tankar, som ville spränga bröstet för att få luft. Det var för hennes skuld han kastat sig ut i den ovissa kampen och till och med kommit hit för att underkasta sig tiggeriets förödmjukelse. Men hade han också förödmjukat sig? Nej, stolt och stursk hade han velat taga det så legert som möjligt för att skona sin egenkärlek. Han hade talat till Grehn som om han resonerat med en jembördig kamrat, i stånd att abstahera all personlig känslighet. Men om man ville tränga in till människor, måste man väl försöka ställa sig på deras ståndpunkt. Ja, han hade burit sig dumt åt. Och det fastän han kommit med så goda föresatser!

»Farbror,» sade han med något dämpad röst,
»du missförstår mig.»

Grehn tittade upp.

»Jaså. Det var roligt att höra.»

»Du får inte tro att jag kommit hit med några pockande pretentioner. Jag försäkrar dig att jag anser det vara en oförtjent godhet af dig och Mathilda att tänka på mig i ert testamente. Men efter som ni gjort det, ville jag bara säga dig att er välvilja kunde göras mångdubbelt fruktbringande om den kom som hjälp i rätt tid. Jag har hopp om en god framtid om jag hade medel...»

»Ja, så låter det alltid...» började Grehn, men blef afbruten af Lars.

Nu måste han höra på honom. Han fick till lifs hela Lars' historia, hans ställning, hans afskedstagande från platsen, hans planer, allt berättadt ifrigt men klart. Om han gått derute och slitit år efter år, hade han det oaktadt icke kommit ett steg längre fram för att nå egen botten, skaffa sig ett eget hem och lefva ett lif, som vore lönt att lefvas. Grosshandlarn fick knappast fram ett ord. Han måste höra honom till slut.

När Lars tystnade, hade Grehn satt sig ner i soffan igen.

»Ja der ser man,» sade han och slog handen på knäet, »hur det går när man inte sköter sig från början. Du skulle ha läst ordentligt i Upsala, så hade du inte stått der du nu står.»

Det hugget kom inte oväntadt. Lars hade fått det förut från samma håll.

»Jag hade legat der tre år, när jag måste sluta,» sade Lars, »och kanske jag icke var så

flitig som jag kunnat vara, men om jag också varit det, hade jag ändå haft åtskilliga år kvar att ligga der för att bli färdig att förtjena mitt bröd på den vägen. Och hvem hade hjälpt mig till det?»

Grehn teg. Der kom han inte längre.

»Jo det här var en skön historia,» utbrast han slutligen, öfvergifvande orsakerna och vändande sig till sjelfva fakta. »Du kastar ifrån dig ett säkert bröd för att på vinst och förlust gå och leta efter ett annat, som du tror ska smaka bättre. Men jag ska säga dig en sak. Med oförnöjsamhet kommer man inte långt. Den som inte är nöjd med det lilla, får aldrig det stora.»

»Det tror jag inte, farbror. De som nöja sig med det lilla, få allt stanna vid det. Det måtte väl vara genom begär och sträfvan efter det större, som man når det. Om du varit fullt belåten med det lilla, hur har du då kunnat samla förmögenhet?»

»Jo, min vän, jag *var* nöjd med det lilla, men gud hjälpte mig.»

»Och ditt eget arbete,» sade Lars småleende. Grehn sträckte på sig.

»Ja, gud och mitt eget arbete.»

»Jag ville också att gud och mitt eget arbete skulle hjälpa mig. Men jag behöfver en sak till som du också hade, nämligen verktyg.»

»Verktyg?»

»Ja, det vill säga kapital. Du hade ett litet kapital att börja med, och det är nutidens verktyg. Utan det kommer minsann ingen någonstans. Det enda man kan göra utan reda kapital eller kapital

nedlagdt i uppfostran är ju antingen att sälja sin arbetskraft åt en mellanhand, hvilket i de flesta fall är detsamma som slafveri, eller att icke göra det och släpa fram sitt lif så godt man kan med hjälp af andras barmhertighet. Man blir slaf eller odåga, ty man kommer ingenstans. Verktugen äro inlåsta. — Men nog kan man bli upprörd öfver en sådan samhällsordning, som hushållar med arbetskraften så som nu sker och tvingar en del folk att träla, inte blott för sig sjelfva och mensklighetens drönare, som sitta med den gyllene trollstafven, utan också för en annan del, som skulle vilja arbeta för sitt uppehälle om de endast finge.»

Lars talade med värme i hvarje ord. Han kom ju direkt från sina fruktlösa besök i bankerna. Han hade sprungit dag ut och dag in för att söka lösa ut de verktyg han behöfde. Men han nekades det nödvändiga. Derför att man riskerade att en del af dessa verktyg skulle gå förlorade, måste tusentals arbetskrafter slösas bort och tusentals fält ligga ouppodlade.

»Ta, ta, ta,» sade Grehn, »fraser kan man ju alltid komma med. Vill du slå dig på national-ekonomi, är det bäst att du vetenskapligt studerar den saken, så du inte kommer och pratar i vädret. Men, ser du, med mina kapitaler gör jag hvad Mathilda och jag ansett bäst och nyttigast, nämligen att bispringa dessa de olyckligaste af alla varelser, de, som icke äro utrustade med fulla själsförmögenheter som vi andra och derför först och främst tränga till vår hjälp. Vi ha förmåga att

arbeta och sörja för oss sjelfva. Men dem måste andra taga hand om, och kunna vi i deras för-mörkade förstånd insläppa en smula upplysning om de högsta tingen och en smula lärdomens ljus, så tror jag att det är ett gudi behagligt verk. Och det är endast efter hans välbehag jag fikar.»

Lars hade tanklöst stått och tummat på ett korkpennskaft tills det plötsligt gick sönder. Han kastade bitarna ifrån sig.

»Jaså,» sade han uppbrusande, »du har således gjort större nytta för menskligheten när du bidragit till att en idiot kan räkna på fingrarna till tolf och lärt sig utantill att gud är treenig, än om du hjälpt en tänkande och kännande menniska ur elände!»

»Seså, seså, om vi ska resonera, ska vi vara lugna,» sade Grehn och höjde händerna mot Lars. Ställningen hade förändrats. Medan Lars retade upp sig, återfick Grehn alltmer jemvigten och hade nu så stort öfvertag att han kunde uppträda med en förmanares värdighet. »Jag trodde att du åtminstone hade något bättre lynne än din far, och jag vill inte vara med om ett sådant spektakel som i våras hemma hos er. Jag vill dig allt väl, men därför att jag icke anser mig berättigad att för din skuld rubba uppfyllandet af mitt och Mathildas syftemål, behöfva vi ju icke vara ovänner för det.»

Lars svarade inte.

»Ty hvem säger mig att ditt arrende skulle bära sig. Tvärtom, det är det allra troligaste att det inte gör det, ty ingenting bär sig nu för tiden,

och då skulle jag stå som undansnillare inför mitt eget verk.»

»Som du mins, talade jag om afsägelse.»

»Prat! Testamentet är skrifvet medan Mathilda lefde. Det kan inte göras om, och något krångel vill jag inte veta af.»

»Således är det ditt sista ord att du inte vill hjälpa mig?»

»Jag kan inte.»

Lars höll sina ögon fästade på honom. De voro temligen små och af obestämd färg. Men de hade mörka skuggor inunder och vid näsroten, och ofta kunde de få ett underligt uttryck, som generade den som blef fixerad. Lars hade mer än väl reda på att Grehn under sin lifstid bestämde öfver räntorna på hela förmögenheten, och hvilken dag som helst kunde göra om testamentet hvad hans hälft beträffade.

»Men vi kunna ju vara vänner ändå,» sade Grehn.

»Ja visst.»

»Och om jag kan hjälpa dig med rekommendationer, så vet du att jag gör det. Har du tänkt på att gå in i någon bank? Sådana platser bruka vara rätt förmånliga.»

»Om de bara stodo till att få.»

Grehn trodde inte det skulle vara så svårt om man var anspråkslös i början. Han skulle höra efter med bekanta och vänner. Man skulle inte fälla modet. Man skulle vara förnöjsam, sparsam, arbetsam och gudfruktig, så gick det en nog väl.

Han öfvervägde och betänkte, berättade exempel och historier, varnade och uppmuntrade. Kunde han tjena menniskor med sin erfarenhet, var han aldrig den, som drog sig undan.

Lars såg sig om efter sina handskar, som han kastat i fönstret, ett par ljusa, fina derbyhandskar, som han lagt sig till med andra dagen han var i staden för att imponera på tjänstemännen i bankerna och äfvenledes på de forna kamraterna, som döko upp rätt talrikt. Man behöfde ju inte precis se att han gått i grofarbete i två år. Och det skulle ju vara slut på det nu.

Han tog dem i handen och bockade sig, tackade för Grehns löften och lofvade på hans anhållan att inte glömma bort hans hus.

Grosshandlarn följde honom ut i tamburen, bjöd honom en cigarr och klappade honom välvilligt på axeln.

Det var en märklig skilnad på hans sätt nu, och då Lars först framställde sin begäran. Då var han upprörd och ursinnig, Nu var han lugn, vänlig och förnöjd, alldeles som om någon fara vore öfver.

9.

ett nära nog halfva dygnet sitta uppspetad på en hög kontorsstol utan ryggstöd, att luta bröstkorgen mot pulpetkanten och föra böcker, skriva affärsbref, fraktsedlar och faktura hör inte till det helsosammaste arbete en menniska kan ha.

Lyckligtvis hade Nanna kommit från landet med helsan i blodet så väl som på kinderna. Men hon var icke ovanligt stark, och det trägna, stillasittande arbetet gjorde henne trött och ansträngd.

Om morgnarna när hon gick förbi salutorget och såg månglerskorna vid sina tältade stånd, afundades hon dem, som fingo vara derute i den friska luften och lefva med i det rörliga lifvet. Hon afundades också sina manliga kamrater på kontoret. De gingo oupphörligt ut i ärenden, blefvo ibland borta flere timmar, och om principalen var utgån-

gen när de kommo tillbaka, kunde de ogeneradt tala om att de varit på en källare och ätit frukost eller halfva förmiddagen suttit i operakafféet med någon bekant. Nanna deremot, vågade knappast stiga ner af stolen och gå några slag öfver golfvet. I fall grosshandlarn kommit in, skulle hon skämts förfärligt. En lång tid gick hon och frös i sin tunna sommarkappa, bara därför att hon inte hade tid att köpa sig något vinterplagg. På sin korta middagsrast hann hon inte göra det. Kvällar och morgnar voro butikerna stängda. Och då hon slutligen bad sin principal om att få gå ut en förmiddag gjorde hon det med stor ängslan och förlägenhet.

Hon var ett litet sjåp, brukade herr Venndorf säga, och det blef till en del hennes eget fel om hon öfveransträngde sig. Hvarför kunde hon till exempel inte komma litet senare om morgnarna? Grosshandlarn sjelf kom aldrig förr än vid elfvåtiden, och det hände sällan att någon af herrarna infann sig förrän närmare tio. Men Nanna ruskade på hufvudet åt förslaget. Hon var och förblef ett litet sjåp.

Sådana små sjåp kunna likväl vara bra att ha i en affär. Och skälet hvarför grosshandlare Stenborg antog Nanna till kassörska var dels det, att han kunde bjuda henne betydligt mindre lön än en kassör, dels det att han visste att fruntimmer i allmänhet voro samvetsgrannare i affärer än herrar. Han hade haft en särdeles otur på sista tiden med sina biträden och ville försöka hvad ett

ombyte kunde göra. Halfva personalen bestod nu af nykomlingar, det vill säga Nanna och herr Vennedorf, under det två herrar återstodo från den gamla regimen. Dessa gingo och sågo en smula snedt på sina nya kamrater, hvilka grosshandlarn visade en påfallande vänlighet, och Nanna lyckades icke på rätt länge komma på fullt vänskaplig fot med dem.

I stället närmade sig hon och herr Venndorf hvarann. De sutto också på ömse sidor om samma pulpet, och efter endast några dagars samarbete voro de riktigt goda vänner.

Hade hon hufvudvärk, kunde han ibland taga böckerna med tillbehör ifrån henne och förmå henne att sitta stilla en stund med hufvudet i händerna eller stiga upp och gå några hvarf kring rummet. Han tog ansvaret på sig och gjorde narr af hennes rädsla för principalen. Denne var en god vän till hans far, och i följd af gammal bekantskap var hans sätt emot honom bra mycket friare än en vanlig underordnads.

Ibland berättade han historier och skämtade, så att Nanna måste storskratta och fick mycket brådtom med sina papper, om någon kom in. Han kunde tala om teater, så hon satte hakan i handen och lyssnade med längtansfullt strålände ögon. Och ibland hittade han på dumheter, för hvilka Nanna måste ge honom förargelse. Detta brukade ske emellan fem och sex om eftermiddagarne, då grosshandlarn aldrig var på kontoret, och de två andra herrarne af denna eller någon annan orsak icke heller syntes mycket till. Vid denna tid kunde det hända,

att en liten kafépojke i hvitt förkläde kom in med en kaffebricka serverad för två och gick sin väg efter erhållen order att hemta om en kvart. Och så måste Nanna komma ner från pulpeten och in i den afstängda vrån, der herr Venndorf redan satt fram stolarne. Hon påminde honom om att han förra gången lofvade att aldrig göra så mer, och hon brände sig på kaffet, för att hon skulle dricka det så fort, ty hon vore »olycklig» om hon inte hann ut innan någon kom. Herr Venndorf skratade hela tiden. Han tyckte det var ett bra påhitt. Och till sist skrattade hon med.

De kunde ha rätt muntert ibland, de der två. Herr Venndorf var liflig och glad, och Nanna blott alltför benägen att vara med om hvad roligt som helst.

Söndagarne, då hon slapp ifrån kontoret, voro i alla fall de bästa af alla dagar. Då njöt hon i fulla drag af sin frihet, läste aldrig en bok, som hon tyckt så mycket om förr, försummade att skriva till sitt hem, men begagnade hvarenda stund hon kunde till att komma ut. Mest drogs hon upp till Vendla, och gick ut och gick med henne och Lars, som hon merendels råkade hemma.

Hon visste nu att Lars spekulerat på ett arrende, men misslyckats och gick och hörde efter plats i Stockholm. Farbror Grehn försökte också att hjälpa honom dermed och talade om det för hvar dag. Det var just inte så roligt och hoppfullt för honom, stackars Lars, det kunde man nog se på hans ansigte. Men Nanna var glad att han

skulle stanna i staden och trodde så säkert, att han skulle få en bra plats. När hon, som var så okunnig och oerfaren, hade erhållit anställning, så skulle det väl också lyckas för honom. Det oroade hon sig inte för.

Men hvad hon oroade sig för var att behöfva gå i kyrkan med farbror Grehn och tant Constance och sedan följa med farbrodern ut till grafven.

Första söndagen sedan hon börjat på kontoret hade hon inte sluppit undan. Men hon blef så sömnig att hon inte kunde följa med predikan, hörde knappast ett ord, och tappade psalmboken i golfvat. Och promenaden till kyrkogården var odräglig. Grehn skulle nödvändigt ha henne med, fastän hon bad att få gå hem. Hon var inte skygg för honom som strax efter den kvällen, då han kysste henne och ville höra att hon höll af honom. Intrycket från den stunden bleknade snart bort, ty han hade alltsedan dess bara varit den gamla, vanliga farbror Grehn. Men det plågade henne att gå och höra på hans jeremiader öfver den försämrade menskligheten, öfver oförstånd och lättsinne med mera. Hon längtade åt ett annat håll än till grafvarna, och hon kunde inte som förr tålmodigt gå med och svara ja och nej, der det passade in. Förr, då hon gick i farbroderns hus utan att göra någon egentlig nytta och blott tog emot allting af hans godhet, då knotade hon inte och fann det vara sin skyldighet att foga sig i alla hans önsknigar. Men nu var hon upprörd öfver

att hon skulle gå der och ha tråkigt under hälften af sin dyrbara fritid.

Fastän hon naturligtvis stod i stor tacksamhetsskuld till farbrodern, så behöfde hon väl inte nu, när det var öfverenskommet att hon skulle betala för sig, vara så bunden. Hon ville ha roligt och vara med dem, som voro glada! Hon hade ju så kort tid till det. Hon ville inte gå der och ha tråkigt! Då kunde hon så gerna gå på kontoret om söndagarna också. Och hon var riktigt uppretad, när hon på eftermiddagen lättade sitt hjerta och kom och beklagade sig för tant Constance.

Tant Constance tyckte visserligen att hon var en smula sjelfvisk och otacksam i det här fallet, men hade också en gång för alla fått för sig att det var synd om det stackars barnet. Och när man sitter i fängelse sex dagar i veckan, är det väl inte mer än rätt att man får vara fri den sjunde. Påföljande söndagar räddade hon därför Nanna både från kyrka och promenad genom att säga att hon såg så klen ut att det var bäst hon var hemma och hvilade sig, en hvila, som hon likväl visste bestå i att den unga damen sprang bort till Strands, så fort farbrodern och hon voro ur sigte.

Men alla söndagar kunde inte Nanna vara klen, och dessutom ville hon inte vänta ända till half elfva för att komma ut.

En söndagsmorgon passade hon på medan farbrodern var inne i sitt rum, tog på sig ytterkläderna, gick in till tant Constance och kysste henne.

»Nu springer jag, tant!»

Och innan tanten hann säga något var hon utom dörren. Det var ett enkelt och bra sätt.

Men det var ännu väl tidigt att komma till Strands, så att Nanna i stället gick uppåt esplanaden för att sedan göra en tur genom Humlegården.

Oktober nalkades sitt slut, och löfven hade nästan alldeles fallit af. I stället voro träden hvita af rimfrost. Alla de små, fina kvistarna hade blifvit dubbelt och mångdubbelt så tjocka som förut och gnistrade i solskenet af de taggiga iskristallerna. Telefontrådarna hängde som rigtiga rep och tycktes kommit längre ned. Marken var fast och hård, och de små vattenpussarna sedan sista regnet hade frusit till en isskorpa, som blåsig och tunn ibland knakade sönder under fötterna, men ibland låg jemn, glansig och temligen tjock, så att den dugde till kana åt småpojkar.

Medan hon gick och njöt af den friska, litet kyliga luften och tittade på allt glittret omkring, öppnades dörren från boulevardkafféet, och en herre i elegant, grå ytterrock kom ut. Han tog sig om sina ljusa, temligen långa mustacher och rättade på cigaretten. Så fick han se Nanna och skyndade på sina steg.

»Fröken Bergström!»

Hon vände sig om med en glad min. Det sällskap ödet erbjöd henne blef icke ovälkommet, ty det var herr Venndorf. Han hade icke synts till på kontoret under hela föregående dagen, och Nanna hade åtskilligt att berätta, skvaller om de

andra två biträdena och om göromålen. De promenerade hela esplanaden i ända, vände sedan och gingo ned i Humlegården.

Den tycktes ganska öde och folktom. Bänkarna stodo ännu ute, men ingen satt på dem.

Och ändå var det så vackert derinne med rimfrosten öfver gräsmattorna och de höga, knotiga lindarna. Gubben Linné såg riktigt majestätisk ut i sin hvitbrämade kappa. Och Florakullen! Hvad den var luftig och fin med sina halfvuxna, spädkvistade träd klädda i den hvita, gnistrande drägten, under det sluttningen låg som öfverspunnen med silfvertråd. Om elfvorna brukade dansa så långt in på hösten, måste de ha varit här i natt.

Nanna och hennes kavaljer, njöto af den friska stämningen, hur ifrigt de än underhöllo sig med skämt och småskvaller, och de gingo hvarf på hvarf genom alléerna, hon svängande sin muff, så tofsarna beskrefvo halfcirklar, han rökande sina cigaretter.

Då han för fjerde eller femte gången tog upp asken för att taga en ny, tappade han en på marken.

Nanna böjde sig pilsnabbt ned och tog upp den, tummade den mellan fingrarna och luktade på den som ett nyfiket barn.

»Försök den,» sade Venndorf, »eller tag hellre den här, som inte legat på marken.»

Han ville byta med henne, men hon svängde ögonblickligen rundt och höll cigaretten mot näsan. Den luktade verkligen godt, riktigt frestande. En

blandning som af någon slags stark parfym och någonting stickande fränt.

»Här är eld,» sade han och strök en tändsticka mot plånet.

Men hon vände sig bara bort.

»Jag törs inte.»

»Hvarför det? Det är inte farligt.»

»Jag har aldrig gjort det förr, och nog är det förskräckligt, när flickor röker!»

»Visst inte. Jag tycker det ser riktigt trefligt ut.»

»Gör ni! Har ni sett det?»

»Ja många gånger, både flickor och fruar.»

»Men inte på gatorna?»

»Nej inte der,» sade Venndorf skrattande, »men det här är väl ingen gata heller.»

»Jo det är gata,» sade Nanna tvärsäkert och såg sig omkring. Det kom en gammal gubbe nerifrån biblioteket.

»Ni som är ett sjelfständigt fruntimmer,» återtog Venndorf, »måtte väl kunna sätta er öfver gamla, dumma fördommar, när det gäller någonting så oskyldigt som att röka en liten cigarett. — Och så godt som det är!»

Nanna såg på cigaretten och på Venndorf och på cigaretten igen. Och så luktade hon på den.

»Vi gå hitåt,» sade hon och begaf sig framåt alleen mot norra delen af Humlegården, der det brukade finnas minst folk. Mellan några lindar, hvilkas löfverk om sommaren bildade ett tätt, bersålikt tak stodo ett par soffor. På en af dem slog

hon sig ned, och Venndorf satte sig bredvid henne. Båda två tittade sig mycket noga omkring, men ingen menniska syntes till i närheten.

»Skynda er nu,» sade han och tog upp tändsticksasken.

Nanna satte cigaretten mellan läpparna. Det var inte utan att hon såg litet blyg och förlägen ut, men så skrattade hon. Lågan från den brinnande tändstickan fladdrade framför henne, och medan hon sög in den i cigaretten, satte hon ut läpparna, drog sig så mycket som möjligt tillbaka och rynkade ögonbrynen, som vore hon rädd att bli bränd. Det gick så ovant och tafatt.

»Usch, så otäckt,» sade hon och blåste ut röken, som stack henne i halsen, så hon måste hosta och grina. »Tänk, att ni kan tycka det är godt! Det är verkligen bra märkvärdigt!»

Och så satte hon cigaretten i munnen igen.

»Men hvarför fortsätter ni då?» frågade Venndorf skrattande.

»För det är lustigt,» sade hon och plirade till med ögonen. »Det är alldeles som när vi dricker kaffe på kontoret.»

Men Nanna bar sig mycket oskickligt åt. Hon kunde inte hålla eld på cigaretten mer än två eller tre bloss, förr än den slocknade. För öfrigt kommo ett par förbigående, och hon måste gömma handen bakom ryggen tills de aflägsnat sig. Tändsticksasken togs oupphörligt fram, och slutligen lånade hon herr Venndorfs cigarett, för att se om den hade bättre lycka med sig. Han höll i den, men

hon måste också ha ett par finger med för att rigta den. Det ville inte gå bra. Hon knep ihop ögonen och arbetade ihärdigt för att få eld.

Herr Venndorf satt leende och betraktade henne. Det fans ändå en viss stil på den der flickan, som ibland visade sig som ett litet sjåp, men ibland inte! För resten var hon näpen i sin korta, pelsbrämade kappa, som slöt sig tätt till hennes smidiga figur. Och skinnbaretten med sina två stora, kulörta ullgarnsbollar hade något pojkkaktigt med sig, som stämde väl öfverens med det yfviga håret, de skiftande ögonen och den barnsligt nyfikna och begärliga min, hvarmed hon satt der framåtlutad och sög på sin cigarett.

Plötsligt hördes steg bredvid dem. På en lång stund hade de inte tänkt på att se sig omkring, och Nanna for upp.

Ett utrop, häftigt men halfkväfdt, kom öfver hennes läppar.

»Lars!»

Det var verkligen Lars. Han gick hastigt förbi dem, såg knappast åt Nanna, då hon rusade upp, utan lyfte på hatten helt främmande och fortsatte sin väg.

Hon tog några steg efter honom, men besinnade sig och gick tillbaka. Hon kunde ju inte rusa genom staden efter en person, som hvarken var hennes far eller bror.

Herr Venndorf försökte skratta och frågade henne om hon nu trodde sig förlorad för verlden. Men i sjelfva verket tyckte han inte heller om att

de blifvit sedda och var rädd att Nanna skulle få obehag om det blef vidare bekant.

Nanna svarade just ingenting på hans anmärkningar. Men det var slut med nöjet, och hon kastade bort cigaretten.

»Föröfrigt hade han ju ett hederligt ansigte,» sade Venndorf. »Det är nog ingen skvallerbytta.»

»Nej,» sade hon, »det är han inte.»

Hon var orolig och nervös och kunde inte lägga band på sig. Hennes följeslagare fick taga det som ängslan öfver konvenansbrottet eller något annat, men hon kunde inte sitta der lugnt och prata, medan hon hela tiden såg framför sig Lars' stela, afvisande drag och funderade öfver allt hvad han skulle tänka. Efter ett par minuter steg hon upp, sade att hon måste gå för att träffa en bekant och tog ett så hastigt afsked, att herr Venndorf icke hann fråga om de kunde få sällskap någon bit.

Hon gick framåt med ett obestämdt hopp att träffa Lars. Han fick inte gå och tro något illa om henne. Den tanken blef olidlig. Om hon bara kunde få tala med honom!

Spejande omkring sig åt alla håll begaf hon sig bort till Strands. Men så föll det henne in att han troligtvis inte gått hem. Han brukade vara mycket ute och gå, och hon visste genom Vendla, att han i synnerhet gjorde långa, planlösa promenader, när han blef förargad öfver någonting. Om han skulle vara det nu...? Ja, hon kände med sig att han måste vara det.

Hon vände om. Det var inte heller roligt att gå upp och träffa Vendla. Nannas håg att prata och skaffa sig en treflig stund hade alldeles försvunnit. Hon visste inte hvad hon ville och gick håglös af och an på gatorna. Slutligen såg hon på klockan. Den hade blifvit mycket, redan öfver half elfva.

Om en stund kom hon att tänka på att hon ändå borde gå upp till Vendla, så kunde Lars åtminstone få veta att hon inte suttit hela dagen i Humlegården, och att hon inte var rädd för att träffa hvarken honom eller andra.

I detta beslut gick hon tillbaka igen och upp till Strands.

Sedan hon ringt, dröjde det ett par ögonblick innan någon kom. Men så hördes en dörr slås upp rätt hårdt, och fasta steg närmade sig. Hon lyssnade med klappande hjerta.

Tamburdörren öppnades. Der stod Lars. Han såg om möjligt ännu mera stel och frånstötande ut än nyss.

»Är Vendla hemma?» frågade Nanna, något osäker på rösten.

»Jag vet verkligen inte. Jag har min egen nyckel och kom nyss hem. Du kan ju gå in och se efter.»

Han stängde efter henne, öppnade salsdörren och lät henne stiga på, hvarefter han lemnade henne åt sig sjelf och gick in i faderns rum.

Nanna såg obeslutsam efter honom, skyndade så öfver golfvet och tittade in i Vendlas lilla kam-

mare, men det fans ingen der. Hon ropade hennes namn, för säkerhets skull, och då hon icke fick något svar, drog hon sig tillbaka med en viss lättnad. Sedan begaf hon sig ut i köket. Nej, ingen der heller!

Hon återvände in i salen, och som dörren till Strands rum stod på glänt, sköt hon upp den. Lars satt och skref bref.

»Hon fins ingenstans,» sade Nanna.

»Jaså, då har hon väl gått i kyrkan.»

Han satt kvar vid skrifbordet utan att ens besvära sig med den höfligheten att vända sig emot henne.

Nanna stod stilla vid dörrposten.

»Ajö,» sade hon efter att ha stått der en stund.

»Ajö!»

Nu reste han sig ändtligen och följde henne ut i salen.

Då Nanna hunnit halfvägs genom rummet stannade hon, vände sig halft emot honom, stödde fingerspetsarna mot salsbordet och såg ned på dem. De darrade, men det märkte hon inte.

»Lars,» sade hon sakta och skyggt, »du får inte tänka något illa om mig . . .»

»Det kan väl inte heller komma i fråga,» sade han kärft.

»Jo, du tycker jag är slamsig. Säg, det gör du! Det såg jag på dig!»

Lars mötte hennes oroliga blick med samma kalla och likgiltiga uttryck, hvarmed den nyss sväfvat genom rummet.

»Nej, hvarför skulle jag tycka det?»

Hon teg ett ögonblick och stod och spjernade med fingrarna mot bordet. Hans retsamma envishet att inte vilja förstå, gjorde henne ännu mera orolig.

»Jo, för nog kunde det se dumt ut,» återtog hon. »Och menniskor kan tro . . . Alla säga de att jag är så tanklös, och det är jag nog också . . .»

Det lät som en ursäkt, men öfver Lars' läppar kom ett osympatiskt leende.

»När man är uppsluppen och glad kan man väl inte tänka på allting. Du kunde ju inte ana att någon bekant skulle gå förbi.»

»Nej, och . . .»

Hon tystnade och såg tvekande på honom.

»Och ibland är det så lätt att glömma hela världen för en enda.»

»Lars!»

En häftig rodnad göt sig öfver hennes ansigte.

»Det händer nog hvar och en åtminstone en eller annan gång i ens lif.»

»Hur kan du våga säga så,» utbrast hon med glänsande ögon.

»Ja ursäkta mig. Jag medger att det inte är riktigt passande att bry folk.»

»Bry mig! Du kan inte bry mig. Men nog ser jag hur prat och förtal och elakheter kommer

upp, alltid! Man får inte röra sig. Man får inte tala. Man får inte ta ett steg, förr än . . .»

Hon kramade och skrynklade ett hörn af bordduken och ögonlocken började darra.

»Så-å,» sade Lars och ställde sig tätt bredvid henne. »Jag tror i alla fall att hvem som helst skulle ha gjort sina uträkningar, om man sett dig och din riddare på sätet.»

»Min riddare!»

»Ja, hvad skulle han annars vara? Så betagen som han såg ut, der han satt och betraktade dig, och så ömt och beskyddande som han lade sin arm bakom din rygg, medan . . .»

»Äh . . .!»

»Medan han höll fram sin aromatiskt doftande cigarett, till hvilken du närmade din, under det att . . .»

»Ja visst, ja visst, ja visst . . .»

Men hon lyckades inte öfverrösta honom.

»Under det du förtroligt lade din hand ofvanpå hans, för att . . .»

»Tyst!» skrek Nanna stampande med foten i golvet. Hon var utom sig.

»Är det inte sant?»

Det var just det förargliga att det låg en viss sanning i hvad han sagt. Hon såg på honom och öppnade läpparna. Hon kramade borddukshörnet och såg på honom igen. De tego begge två.

»Jag bryr mig inte om hvad du säger,» utbrast hon slutligen. »Jag vet bara att det skall utläggas och pratas om allt hvad man gör, att

man aldrig kan vara någon till lags och aldrig, aldrig, aldrig kan få vara glad! Ajö...!»

Hon vände sig tvärt om och gick mot dörren. Hon kunde ju omöjligen få honom att ändra tanke om sig, och i sin sårade stolthet och vanmäktiga förargelse ville hon bara komma ifrån alltihop. Efter som han nödvändigt ville tro illa om henne, så fick han väl göra det. Hon brydde sig inte om någonting.

Men på dörrtröskeln hejdades hon. Lars hade ropat hennes namn och stod bredvid henne.

»Säg mig en sak, Nanna...»

Han afbröt sig tvärt, liksom en inre maning bjudit honom tiga. Med sammantryckta läppar stod han der och betraktade henne oafvändt. Han hade sträckt armen framför henne och höll i dörren. Plötsligt bröt det fram.

»Älskar du honom?»

Hon förstod knappast frågan, ty det var någonting i hans blick och tonfall som gjorde henne förvirrad. Men så svarade hon ett klart, fastän sakta nej. Det kom helt allvarligt under det hon såg på honom först skyggt men sedan vekt och innerligt. Och rodnaden steg på hennes kinder.

Hur det gick till, det visste de icke, men i nästa ögonblick låg hon vid hans bröst och deras läppar möttes — — — — —

Hvad hade det hjälpt att Lars haft så stränga föresatser! Han hade öfvertygat sig sjelf om att han icke egde rättighet att tala till henne om sin

kärlek, förr än han fått visshet om att snart kunna bjuda henne ett hem. Hvilka kval han än sjelf måste lida, fick han inte binda henne genom ett löfte, som hon kanske skulle få god tid att ångra. Hon skulle vara fri att råda öfver sin framtid, tills han kunde visa henne den ljus och betryggad, och till dess måste han kväfva hvarje oförsigtigt ord, som ville springa öfver läpparna.

Men deras kärlek måste fram. Den bröt sig sjelf sin väg, då man ville stänga in den. Och nu kunde den icke tvingas tillbaka igen.

De sutto i soffan med armarna omkring hvarann. Han talade om sin kamp mot sig sjelf, om hur han hoppats och blifvit besviken, om hur han lidit och tviflat på henne.

»Vet du hvad jag gjorde när du kom?»

»Nej.»

»Jag skref bref för att skaffa mig medel att komma bort. Jag ville långt härifrån, till en annan verldsdel.»

Men nu hade han fått ny kraft och nytt mod af blotta vissheten om hennes kärlek. Han måste lyckas att kämpa sig fram till bröd och hem och lycka åt dem begge. Han tyckte sig ha jättekrafter. Och medan han hänryckt betraktade hennes glädjestrålände, förskönade ansigte, hviskade han.

»Bara ett par år, Nanna! Kanske bara ett!»

10.

å slaget åtta slutade morgongymnastiken i centralinstitutet.

Grosshandlar Grehn gick först ett par långsamma hvarf kring salen för att återfå sin normala kroppstemperatur, begaf sig derefter ut i klädrummet, der han hade sitt särskildta hörn, böt om rock, bredde silkesduken kring halsen, tog på sig pelsen och trädde fötterna i sina enkom beställda, tjockt yllefodrade lädergaloscher, hvarefter han med godt samvete steg ned för trapporna och ut på gatan.

Han gick med hufvudet litet nedsjunket, som om han funderade på någonting. Men inkommen på Mästersamuelsgatan började han att titta sig omkring, och då han vid hörnet af Norrlandsgatan fick sigte på ett fruntimmer i brun, åtsittande shaggekappa och sammetshatt med lång, mjuk,

äkta plym, blef hans utseende ganska vaket. Hon gick på motsatta trottoaren, men Grehn gjorde en gest med käppen, för att väcka hennes uppmärksamhet, begaf sig tvärt öfver gatan och tog henne i hand med ett rätt älskvärdt leende.

Det såg nästan ut som ett öfverenskommet möte.

Fruntimret var emellertid Vendla Strand, som gått ut på sin brunnsdrickningspromenad. Hon drack Karlsbadervatten om morgnarna, och det var i dag tredje gången å rad, som hon råkade Grehn.

De följdes åt nedåt Grefturegatan, men Vendla gick inte hem, utan följde grosshandlarn ett stycke på väg, ty hon hade ännu icke tagit sig tillräckligt lång promenad ofvanpå vattnet. Grehn yrkade till och med på att hon skulle gå med ända till hans port, inte därför att han ville visa sitt välbehag öfver sällskapet — sådant smicker låg inte för hans naturel — utan därför att det var hans bestämda åsigt, att en så pass lång spatsertur var nödvändig, när man dricker Karlsbader.

För öfrigt tyckte han inte heller illa om att träffa henne. Hon var »en sådan liten förständig kvinna», som han uttryckte sig, en sådan som man kan ha nytta af att tala med. De resonnerade om religion och människors pligter mot gud, nästan och sig sjelfva och om andra allvarliga ämnen. Och fastän Vendla var mildare i sina omdömen än Grehn och nästan alltid tog folk i försvar, så jemkade deras åsichter ganska bra ihop sig, ty

hon förstod att alltid ge honom rätt, åtminstone delvis.

I dag var det lördag, och bäst de gingo der, kom Grehn fram med förslaget, att de skulle gå i kyrkan tillsammans dagen derpå.

Vendlas svar var litet tvekande. Hon hade lofvat Nanna att gå med henne ut och gå på förmiddagen.

»Så, det var viktigare!» Grehn tyckte för sin del att Nanna gerna kunde gå i kyrkan, hon med, och inte hvarenda söndag offra gud för sina nöjen.

»Förra söndagen var hon visst der. Och hon är ju så klen och behöfver friska upp sig litet i fria luften, stackars liten,» sade Vendla med sitt milda tonfall och plockade på muffen, som om hon öfverlade något för sig sjelf. »Men pappa kan ju gå med dem,» tillade hon.

»Dem! Lars och hon?»

»Ja.»

Grehn stannade ett ögonblick, medan han såg på Vendla med en bister uppsyn, men så fortsatte han vägen igen. Vendla såg litet generad ut, som om hon försagt sig.

»Sanna mina ord,» sade han, »det der går aldrig väl. Ja, ja, jag lägger mig aldrig i andras affärer. Mathilda sa alltid: 'Oskar lilla,' sa hon, 'vi ska låta folk sköta sig sjelfva, annars få vi bara förargelse af det,' sa hon. Och jag säger bara: Som man bäddar får man ligga, och fåfäng gå lärer mycket ondt.»

Vendla såg ned i marken och gick tyst. Hvad han menade förstod hon nog, fastän ordspråken, i synnerhet det sista, icke voro så synnerligt lämpligt valda, och hon kände sig stött å Lars' vägnar. Det var nära att hon tagit honom i försvar. Men hennes egna bekymmer öfver hans öde trängde sig med detsamma på henne, och hon visste inte hvad hon skulle säga. Slutligen förde hon samtalet på ett annat ämne, öfverenskom om kyrkogången och tog snart afsked.

Men under hemvägen återvände hennes tankar till Lars. Nu hade han gått här i öfver två månader utan att få någon plats eller ens utsigt till någon. Det var ett sorgligt ämne att grubbla öfver. Hvad skulle det bli af? Inte kunde hon och fadern försörja honom för framtiden. Och så till råga på allt hade detta kommit, detta mellan honom och Nanna!

Det hade gått med Lars' och Nannas förlofning, som det går med alla andra hemliga förlofningar. De två, som hålla af hvarann, anse att ingen har någonting att göra med deras känslor och tro att ingen märkt något. Men så har ändå några gamla tanter och andra goda vänner varit med på ett hörn och vetat af alltsammans från första början. Det är godt om de inte vetat af det långt förut.

Mycket länge dröjde det heller inte förr än man började få sina aningar inom de båda familjerna Strand och Grehn.

Tant Constance märkte att Nanna alltsomoftast i sin kappa hade små friska knapphålsbuketter, som hon försökte gömma undan, men som vid städningar kunde hittas under sängen pressade i en bok med klumpdynan ofvanpå.

Gubben Strand dref spektakel med Lars vid alla möjliga tillfällen och hade börjat taga sig friheten att nypa Nanna i kinderna.

Men den, som gjorde de flesta iakttagelserna, var Vendla, hvilket för öfrigt föll sig helt naturligt, eftersom hon mest såg dem tillsammans. Hon hade fullkomligt klart för sig hur sakerna stodo, men deremot hvarken skämtade hon med dem eller låtsade om någonting.

Hon kände sig inte alls nöjd med den nyknutna förbindelsen. Hon var trettiosex år, egde icke den gladaste lifserfarenhet och hade derigenom blifvit luttrad från illusioner, så att hon kunde döma lugnt öfver saker och ting. Om kärleken hyste hon en hög tanke, det vill säga den till gud, den mellan föräldrar och barn, mellan makar och mellan syskon. Sådan kärlek trotsar allt och tager de främsta platserna i ett människohjerta. Men mot känslor, som växa vildt utan stängsel och uppsigt, fick man icke vara så efterlåten. De kunde vara misstag, och före dem gick pligten att försörja sig sjelf.

Både Nanna och Lars hade den pligten att tänka på, särskildt Lars, som för närvarande icke hade det ringaste ordnad för sin framtid. Och Vendla betraktade den uppmärksamhet hon såg

honom egna åt sin kärlek som en stöld från den omtanke han borde egna åt förvärfvandets af sitt uppehälle. Det förargade henne till och med, när hon märkte att hans lynne förändrat sig, att han blifvit hoppfullare och gladare. Hon tyckte att han ständigt borde känna sig nedslagen, så länge han ännu inte hade någon plats. När hon såg honom gå och vara lycklig, under det han utan betänkande åt sin fattiga fars och systers bröd, föreföll det henne nästan som om han lät nöjet gå före nyttan, och det grämde henne mer och mer för hvar dag.

Mot Nanna blef hennes sätt kyligare, ehuru hon höll af henne och under andra förhållanden gerna skulle ha tagit emot henne som broderns fästmö. Och mellan Vendla och Lars försvann den forna förtroligheten och efterträddes af en likgiltighet, som icke kunde annat än såra brodern.

Då hon nu gick derhemma hela förmiddagen och rufvade öfver sina egna tankar och hvad farbror Grehn sade på morgonen och hur allt detta skulle sluta, blef hon bittrare och bittrare. Och när Lars inte kom hem till den vanliga middags-timmen, utan fadern och hon slutligen måste sätta sig ensamma, steg hennes förargelse till sin höjd.

Hon visste nog hvar han var, ty det hände nästan dagligen på sista tiden att han kom en halftimme för sent. Han var bra nonchalant, herr Lars! Låta dem till och med vänta och få kall mat hvar och hvarannan dag, därför att han skulle

sköta sina kärleksangelägenheter och följa sin utkorade från kontoret och hem.

Lars dröjde till närmare fyra. Medan han tog af sig rocken kom Vendla ut, sade ett mycket otydligt »god middag» och gick ut i köket, der hon tände på fotogénköket.

Han gick in i salen. Bordet var afdukadt så när som på smörgåsmaten och hans kuvert. Gubben far hade redan gått in för att sofva middag.

Lars satte sig ned och tog en smörgås, men när han ätit upp den, lade han serveten ifrån sig och gick ut i köket. Der stod Vendla röd i ansigtet och värmdde något i en panna.

»Är det åt mig?»

Hon mumlade någonting lika otydligt som helsningen i tamburen.

»Du ska inte göra dig besvär för min skull.»

»Åh, du ska väl ändå ha mat.»

Hennes ton var temligen skarp och med en sådan anstrykning af ovänlighet, att han inte sade någonting vidare, helst som hjälphustrun stod derute och sysslade med diskarna, utan låste dörren och gick.

Om en stund kom Vendla in med ett par karotter på en bricka, gick långsamt och trött öfver golfvet och höll brickan så slappt, som om hon hvilket ögonblick som helst kunnat tappa den, satte maten ifrån sig på bordet och tog vägen in till sig utan ett ord och utan att förändra en min i sitt ansigte.

Lars yttrade heller ingenting, åt utan synnerlig aptit, bar sedan sjelf ut kvarlefvor och porslin och tog sig derefter för att sätta in och lägga ihop duktyget. Han ville göra så litet besvär som möjligt.

Men hur det var så lyckades han inte fullborda företaget utan ett visst skrammel och tappande i golfvet, och Vendla kom ut med rynkade ögonbryn och hastigare steg än hon gått in.

Hon tog ifrån honom duken, bredde ut den på bordet igen, strök ut vecken och rullade hårdt ihop den.

Om han ville låta bli att försöka hjälpa till. Det blef bara dubbelt göra för henne.

Lars stod der som en tillrättavisad skolpojke. Han hade föresatt sig att inte bry sig om henne, utan tåla hennes knarrigheter under den här tiden han måste taga hennes och faderns godhet i anspråk. Det skulle väl inte dröja så länge innan han fick en sysselsättning, åtminstone så pass lönande att han kunde betala för sig hemma. Men ibland gick det honom för djupt till sinnes för att han skulle kunna tåla.

»Jag trodde jag skulle göra väl, jag,» sade han saktmodigt.

»Inte gör du det på det här sättet.»

»Vet du, Vendla,» återtog han, »jag skulle helst se att du inte gjorde dig något omak alls för min skull. Om jag kommer sent hem, så sätt bara in maten i ugnen och duka af. Jag kan äta hvad som helst och hur som helst.»

»Hvarför kan du inte passa på tiden då?»

Vendla visste mycket väl hvarför han inte kunde det, och Lars förstod å sin sida mycket väl att hon endast ville låta honom veta att detta skäl icke gälde för henne.

»Derför att jag inte kan,» sade han otåligt.

»Jag tycker att du inte har något annat att göra.»

Dessa ogrannlaga ord träffade hårdare än ämnadt var. De sårade Lars på det ömtåligaste. Derför att han icke för tillfället var i stånd att förtjena sitt bröd, skulle han hånas af sina närmaste, som ändå bäst borde veta, hur gerna han ville arbeta och hur han led af att gå i denna påtvingade sysslolöshet.

Han kramade ihop tidningen, som han tagit från hörnbordet.

»Nej,» sade han, »det är sant. Jag har ingenting annat att göra än passa på matbitarna, som kastas åt mig. Men ni ska slippa mig. Jag är gudskelof frisk och stark...»

»Seså, nu tar du vid dig igen för att man säger ett ord,» sade Vendla, som låg på knä framför skänken och inte såg på honom. Men hon tittade upp, när hon hörde honom gå öfver golfvet.

»Hvart går du?»

»För att söka mig arbete. Om inte annat kan jag bli sjäare vid Skeppsbron. Det är väl till det ni vill ha mig. Var lugn, ni ska få ro för mig.»

Han kastade den hopskrynklade tidningen och gick mot dörren. Vendla blef plötsligt ängslig och sprang upp från sin nedhukade ställning.

»Lars, nej Lars...!»

»Och är inte jorden stor nog för att ha rum åt mig, så vet jag hvad jag har att göra.»

»Du får inte gå, Lars! Nej, nej, gå inte! Du kan väl förstå att jag inte menade...»

Och hon stälde sig framför honom hvar han ville komma fram.

»Åh, Lars, att du ska ta allting så der!»

»Låt mig komma ut!»

Han tog henne i armen för att skjuta undan henne, men hon höll sig fast i dörrposten.

»Nej, du får inte gå. Du kan väl åtminstone höra på mig.»

»Hvad skall jag höra?»

Han hade lugnat sig något och stod stilla med handen på låset. Vendla såg på honom och strök sig nervöst öfver pannan. Hon måste tänka efter hvad hon skulle säga.

»Om du visste, Lars, om du visste...»

Hon strök sig åter med handen öfver pannan, gick trött de få stegen till soffan, tog emot sig vid karmen och sjönk ner i hörnet, brytande ut i en ström af tårar.

Lars tyckte inte om tårar och dröjde en stund, men kände sig slutligen förpligtad att gå fram och sätta sig bredvid henne.

»Hvad är det, Vendla?»

Hon snyftade häftigt.

»Jag är så elak och stygg. Jag vet det. Jag vet det. Jag borde vara mycket snällare både mot pappa och dig. Ibland tycker jag att jag är den elakaste människa, som kan finnas på jorden. Ja, det är sanning, det är riktigt sanning . . .»

Hon tog upp näsduken, höll den för ansigtet och lutade sig mot kudden.

»Gråt inte, Vendla,» sade Lars, »gråt inte.»
Men då grät hon ändå värre.

Plötsligt lyfte hon upp hufvudet och drog Lars intill sig.

»Säg, Lars,» sade hon, betraktande honom genom tårarna, »tror du inte jag håller af dig? Tror du inte jag håller af min egen, kära lilla bror?»

»Jo, jo.»

Han klappade henne på axeln. Man måste ju försöka lugna henne.

»Nej, det gör du inte,» utbrast hon och kastade sig tillbaka på kudden igen. Hon trodde inte att någon kunde hålla af henne, ty hon var för elak och stygg. »Men man blir bitter af det här lifvet. Det är så rysligt, så rysligt . . .»

»Så rysligt?»

Lars frågade hvad hon menade, men hon snyftade bara. Slutligen satte hon sig upp igen och lät handen med näsduken falla i knäet.

»Lars, kan du säga hvart det här ska ta vägen!»

Och så bröt det lös. Hur skulle det gå för dem? Hur skulle deras framtid bli? Hvad skulle

de lefva af? Fadern förtjenade ju knappast någonting, och hur långt räckte hennes lifränta på trehundra kronor? Hon stod inte ut med det här lifvet. Det lilla hon hade fick naturligtvis gå. Men det hjälpte ändå inte och inte heller att man arbetade och sparade. Hon visste inte hur länge sedan det var hon köpte sig en ny klädning eller något annat nytt.

»Du ser hur jag går!»

Hon sträckte upp armen och visade honom en lapp på ärmen.

»Och se!»

Under klädningsfållen kom fram en fot, hvars sko hade en spricka på ofvanlädret.

Lars såg hvad han blef ombedd att se. Men sprickan på skon kunde han inte upptäcka utan att luta sig ner, och han kom ovilkorligt att tänka på den rymliga garderoben inne hos Vendla, som hon alltid klagade öfver var för liten. När han tänkte efter, kunde han verkligen inte minnas att han sett systemen annat än nätt och fin.

»Men det gör detsamma,» fortsatte Vendla med resignationens lugn, »om jag bara såg någon dager. Men det fins inte. En del af hvad jag sparat på banken har redan gått, och resten går naturligtvis snart efter. Och hvad ska det sedan bli af oss? Tänk när hyran kommer på nyåret!»

Hvartenda ord stack honom, ty han var ju en af orsakerna till de ökade bekymren. Han föresatte sig att redan i morgon gå och höra efter renskrifning, för att kunna hjälpa till. Men han

sade ingenting om sig sjelf. Det skulle bara hetsa upp honom, och det var bättre att tala om Vendla. Han bad henne att inte ängsla sig. Hon hade ju alltid sin lifränta, och om det gick alldeles på tok för dem kunde hon väl få någon plats, som gaf henne mat och husrum.

»Hvem skulle vilja ha mig, som är så sjuklig,» sade Vendla bittert. »Något annat än hushållerska kan jag inte bli, och det är för ansträngande för mig. Pappa ville ju aldrig släppa ut mig och lära något, fastän jag så gerna ville komma hemifrån. Och därför är det som det är.»

De sutto tysta en stund, hvar och en med sina tankar. Så började Vendla att stryka hans hand.

»Om det åtminstone kunde gå bra för dig, Lasse,» sade hon smekande. »Jag ber till gud för hvar dag att du ska få en plats.»

»Det vore väl om det hjälpte.»

»Kan du inte få någonting att göra, någonting hvad som helst att börja med? Jag tyckte att pappa talade om att grosshandlar Ågren behöfde en magasinsbokhållare.»

Lars drog undan sin hand.

»Vet du hvad en magasinsbokhållare är?» frågade han.

»Ja, det är väl . . .»

»En dräng.»

»Åh — nej . . .»

»Inte mycket mer åtminstone. Åtta hundra, högst tusen i lön om året. Och blir jag det, går

jag der dammig och snuskig på gatorna och skäms som en hund för folk, hur länge tror du det dröjer innan jag kommer upp mig från en sådan plats?»

Lars drog i sina manchetter, som om han genast ville se till att han icke gick och såg misstänkt ut. Han hade alltid haft en viss svaghet för hvad folk skulle tänka.

»Kanske aldrig,» fortsatte han. »Det var förr i verlden man kom upp sig från ingenting och blef millionär. Nu stiger man inte. Nu trycks man ner, och kan man inte hålla emot, så går det ändå ner till botten. Men litet till skulle jag vilja kämpa och försöka, fastän det grämer mig, ja, vet du Vendla, det grämer mig mer än du tror, att behöfva tynga på er. Men tynger jag för hårdt, så kan det inte hjälpas. Då måste jag bort, hur det än må gå. Då måste jag...»

Han fick inte tala ut, ty Vendla lutade sig intill honom och smekte hans hår. Hon hade tårarne i ögonen.

»Lasse, Lasse, inte får du tala så! Du får inte gå ifrån oss, så länge du inte har någon bra plats, det vet du väl. Tror du inte jag håller af dig? Jo, Lasse, jag skulle vilja göra allt hvad jag kan för dig, och jag ber till gud...»

Hon började snyfta igen. All hennes gamla kärlek till brodern väcktes upp, då hon tänkte sig honom utan huld och skydd. Så fick han inte gå ifrån dem. Den tanken kunde hon inte lida.

Lars lade armen omkring henne. Han var känslig för hennes ömhet, och det kom öfver ho-

nom ett oemotståndligt begär att lätta sitt hjerta. Hon trodde kanske att han gick der helt sorglös, och det försökte han ju att inbilla människor, ty klagan skulle ha gjort honom ynkelig i hans egna ögon. Men om han inte ville tala om bekymmerna, så gnagde de ändå, och när han satt der och kände Vendlas lena, varma hand åter och åter glida öfver sin nacke blef han underlig till mods och tyckte det kunde vara godt om någon visste hvad han bar på.

Och det kom fram först i afbrutna meningar, men sedan i fullständiga. Det ena ordet ledde det andra, och Vendlas blick blef varm och fuktig. Hon förstod att hon misskändt honom. Han talade oförbehållsamt om Nanna och sin kärlek, men den hade icke kommit honom att försumma något, utan om möjligt, tvärt om. Man kunde inte gerna ha sprungit mera i trappor än han eller väntat flere timmar i mottagningsrum och tamburer för att sedan få nej, alltid nej. I verken och posten, der han skrifvit in sig redan för två år sedan, hade han också sökt plats. Men der var fullt öfverallt och fruntimmer öfverallt. De och embetsmännens släktingar och vänner hade lagt beslag på alla nuvarande och tillkommande platser på den banan. I bankerna eller på kontoren likaså. Man ska vara fruntimmer eller ha relationer! Men han fortsatte ändå. Han sökte upp gamla bekanta för att få rekommendationer. Han satte in annonser. Han skulle gerna tagit en underordnad, ansträngande plats, om det blott funnits hopp om, att han inom

några år kunde avancera till skäligen inkomster. Hvilket arbete som helst skulle varit en välsignelse för honom mot att gå i denna odrägliga sysslolöshet och ovisshet. På ett par håll hade man emellertid sagt att det skulle bli förändringar till nyåret. Och det var ju alltid ett hopp, fastän obestämdt. Men om, om han bara . . .

Lars kastade sig bakåt i soffan och lutade hufvudet mot karmen.

Men om han i stället kunde skaffa sig medel till något arrende, bara ett helt anspråkslöst. Han behöfde kanske inte mer än ett par, tre tusen kronor. Det skulle nog räcka till en början. Landtbruket, det var ändå hans dröm. Det lekte för hans håg. Och det kanske skulle yppa sig någon möjlighet, om han bara fick tid på sig . . .

»Men nog vore det ändå bättre, om du kunde få en plats med säkra inkomster,» sade Vendla.

Hon tyckte det var bra riskabelt att börja sin bana med lån, och så hjälpte hon honom tänka och fundera, under det hon lutade hufvudet mot hans axel.

Eftermiddagssolen hade börjat skina in i rummet, till stor del dämpad af de röda perkalgardinerna, och det låg en varm och hemtreflig stämning öfver den lilla salen med de gammalmodiga möblerna, den broderade klädesduken, lampettspeglarna på kortväggarne och krukväxterna i fönstren. Vendla hade blifvit lugnare till mods. Det kändes som om de kommit närmare hvarann, brodern och hon, sedan de talat ut hvad som tyngt på dem, och

kommit in i hvarandras förtroenden. Och det föreföll henne som om allting skulle komma att bli godt och bra igen, om de nu rådgjorde tillsammans och alltid hade tillit till hvarann. Det var så tryggt och skönt att veta att de höllo af hvarann. Det lyste upp allting omkring dem.

Och de fortsatte att prata och rådslå, tills de stördes af en ringning. Vendla låg så bra uppkrupen i soffan, att hon var för lat att gå och öppna, hvarför Lars gick. Men då han kom tillbaka med besked, måste hon ändå upp, ty det var madamen, som skulle hemta tvätt.

Vendla fick bestyr. Hon hade visserligen kläderna nära nog i ordning, men som hon inte väntat hemtningen så snart, var endast den ena tvättnotan färdigskrifven.

»Lars,» sade hon vänligt och vinkade åt honom i salsdörren, »skulle du vilja göra mig en tjänst?»

Ja, naturligtvis ville han det.

»Skrif af den här notan, medan jag ger gumman litet kaffe.»

Han tog emot lappen och satte sig vid skrifbordet i Vendlas rum, letade fram papperet och började pränta. Men underlaget låg ojemnt. Det måste finnas något obehörigt under plumpapperet, och han lyfte på det för att se efter. Mycket riktigt! Der fans verkligen någonting. Instucken mellan papperen låg en liten tunn bok med blågrå permar, hvilkas framsida pryddes af en hvit nummerlapp.

Vendlas sparbanksbok!

Han blef förvånad. Emellertid tänkte han först låta den ligga, ty han visste hur rädd hon var om den, och det var tydligt att hon begått en stor glömska genom att lemna den der. För en tid sedan hade hon frågat fadern om några ränteförhållanden angående sparbanken, men då denne ville se boken för att kunna döma riktigt, förklarade hon att det var detsamma med alltihop.

Lars höll tvekande boken i handen. Men så kunde han inte motstå frestelsen utan lät bladen skilja sig. Det var den sist skrifna sidan, som föll upp.

En viss sinnesrörelse grep honom, då hans blick föll på summan under strecket.

7,328,56.

Han satt och stirrade på siffrorna.

Öfver sju tusen kronor! Det hade han inte anat. En sådan förmögenhet fans i huset, och här hade nyss spelats nästan en förtviflans scen!

Det var som om en äcklig lukt stigit upp ur den der boken. Egarinnan, det var hon, som offerade allting för sin far och bror, så att hon till och med måste gå tarfligt klädd. Det var hon, som redan tagit ut en del af sin lilla sparade summa, hvaraf resten snart skulle gå efter!

Kanske hon inte ens tagit ut ett öre? Han letade i boken. Jo. Vendla talade alltid sanning, åtminstone efter bokstafven. I förra månaden hade hon verkligen tagit ut tjugofem kronor. Hon hade lyftat ungefär en tiondel af årsräntan, hvilken annars samvetsgrannt blifvit lagd till kapitalet. Detta var hela

den förskingrade delen af den lilla summan, och den börjande ruinen.

Det jäste inom honom, och han dömde, som han skulle dömt en bror och jemlike. Han tänkte inte på att Vendla genom sjuklighet och brist på uppfostran icke var normalt arbetsduglig, och att hon därför med fördubblad energi måste hålla fast vid sin enda säkra hjälp. Han tänkte bara på att hon nyss så varmt hade deltagit i hans bekymmer och sagt att hon ville göra allt hvad hon kunde för honom.

Hälften af den der summan skulle vara hans räddning!

Och dessa pengar voro ändå hopsparade så godt som på faderns bekostnad. Medan han försörjde henne alla dessa år, hade hon lagt af sin lifränta nästan orubbad. Och nu såg man henne surmulen, då fadern icke alltid kunde fylla deras lifsvilkor på samma sätt som förr. Och det var hon som uppoffrade sig! Hon!

Han stack in boken under papperen igen. Han ville inte se den. Men under det han mekaniskt kopierade tvättnotan, stodo Vendlas milda, tårfyllda ögon så lifligt för honom.

Om bara inte denna skenhelighet varit med! Pengarna hade hon ju rätt att råda öfver, men smussleriet och jemmern... Det var otäckt!

Och nyss, som han talat så öppet och förtroligt med henne, så som han knappast gjort med någon annan människa! Nu grämde det honom. Hon hade blifvit som en främmande för honom.

En dörr slogs upp, och ute i salen hördes steg. Vendla kom in.

»Har du slutat snart?»

»Strax.»

Hon ställde sig vid bordet och lade handen på hans axel, medan han skref den sista posten. Då det var gjordt, klappade hon honom på kinderna.

Men plötsligt kom ett oroligt uttryck i hennes ansigte. Hon såg hastigt på Lars.

Han märkte det, och med ett slags skadeglädje sköt han till papperen, så att ett hörn af den blå boken blef synligt.

Vendla tittade åter på honom, men sade ingenting. Och Lars sade heller ingenting.

11.

n eftermiddag, då gubben Strand kom hem, såg han mycket besynnerlig ut. Rocken var högt uppknäppt. Någonting putade ut under den, och han smålog redan i salsdörren.

»Hvad har du der,» frågade Lars, som lemnade tidningen, kom bort till honom och slog honom på bröstet.

Gubben knäppte upp ett par knappar och visade hälften af en pappersrulle. Men då Lars fick syn på den, var han inte sen att draga ut den med ett ryck och företaga undersökning.

»Hvad är det der för ett sätt?»

Fadern rynkade pannan men drog i detsamma på mungiporna.

»Tag hit rullen igen,» fortsatte han. »Det är renskrifning, som jag fått af härads höfding Bergqvist åt min fattiga kusin. Jag mins nu inte

hvad han heter. Men han har tolf barn, sex hundar och två kattor att försörja.»

Och gubben brast ut i ett så godt skratt, att Vendla måste instämma.

»Tack ska du ha, pappa,» sade Lars med en nick. Och utan att släppa rullen ifrån sig, gick han in i faderns rum, bredde ut den på bordet och satte sig att gå igenom alla arken.

»Har du skrifpapper hemma?»

»Åhja.»

Det var ändå något arbete han hade fått, men fadern hade minsann måst hålla på ganska länge, innan han kunnat skaffa det. Han hade liksom Lars sin lilla högfärd och ville inte gerna tigga för sin son. Ett så simpelt arbete som renskrifning måste sökas i annans namn, och man fick inte visa sig alltför angelägen. Skenet måste framför allt bevaras.

Lars var emellertid glad. Han hade arbete för en liten tid, skulle kanske framdeles erhålla mera, såvida han icke fått det annorlunda ordnat för sig, och fastän det var en intresselös och i längden ohelsosam sysselsättning, friskade den upp honom både till själ och kropp.

Den temligen långa morgonsömnen och drifvandet kring gatorna var det slut med. Redan klockan åtta om morgnarna hade han kastat en gammal rock på sig och satt vid skrifbordet. Han fann en riktig njutning i att komma in i sina gamla arbetstag igen, om också arbetet inte var detsamma eller lika kärt. Promenaderna till kontoret för att

hemta Nanna inskränktes också betydligt, men då de träffades hade de roligare än annars, ty hans lynne var jemnare och mera hoppfullt än på länge. Han skulle gerna varit renskrifvare i all sin tid om han bara fått tillräcklig betalning.

Men hur liten denna än var, hade den likväl för närvarande sin stora betydelse, och Lars kände en verklig sinnesfrid, då han de följande veckorna kunde lemna Vendla bidrag till hushållet. Hon klagade också mera sällan öfver utgifter och ökade göromål än hon gjort förut.

Julen gick in lugn och angenäm, isynnerhet som Strand också haft tur för egen del, och den första januari icke längre var någon fruktad dag. Under helgen voro de ganska mycket tillsammans med Grehns, och på annandagen timade den tilldragelsen att grosshandlar Grehn, som aldrig varit borta på bjudning sedan sin älskade hustrus död, åt middag hos Strands.

Detta hans första försök att åter träda ut i världen aflopp ganska godt, ehuru det icke saknades anledning till känslöstämningar, helst som det var helg, och en sådan alltid är egnad att väcka hågkomster.

Grehn hade till julklapp gifvit sin syster, Nanna och Vendla, minnen af sin aflidna hustru, och de buro dem alla tre på annandagen. Tant Constance hade fått en briljantring, Nanna en urkedja och Vendla ett armband med amethister.

Då Vendla på eftermiddagen stod lutad öfver ett bord och visade Grehn några vyer i ett album,

sköt hennes armband halfvägs öfver handen, och ett litet vidhängande kors, emaljeradt med en grön bladranka, släpade på fotografien.

Han suckade plötsligt och vände sig bort. Och då Vendla med sin mjuka röst hviskade ett litet sakta men uttrycksfullt »farbror», var han nära att brista ut i gråt.

Han tog hennes hand, som hon lagt på hans arm och betraktade smycket med rörelse.

»Mathildas armband...» sade han. »Jag tyckte det var hennes hand med. Ja, det förstås, när hon var ung och blomstrande. Men den handen, den sofver, den sofver...»

Grosshandlarn stod och drömde sig in i sina minnen, men för den handen, som sof, släppte han inte den, som varm och finformad låg i hans. Han betraktade den oafvändt, tills Vendla långsamt och lent drog den undan.

Dagarna före och efter nyåret började Lars att höra efter platser med ny fart. Man hade gifvit honom vissa sväfvande förhoppningar på åtskilliga ställen. Men hvar han kom, fick han samma svar som förut. Det fans ingenting för honom. Antingen hade de omtalade förändringarna icke blifvit af, eller hade man arrangerat så, att man icke behöfde honom.

Tillgången till renskrifning hade också till största delen sinat ut. Han kunde få arbete för en dag eller några timmar, och sedan gick det veckor om innan det blef något nytt.

Vendla började se mulen ut igen och jemrade sig öfver ett och annat. Hon kunde icke hjälpa det, ehuru hon ibland tydligen bemödade sig att vara vänlig och glad mot de sina. Det kunde inte bli annorlunda. Var det någonting i oordning med hushållsangelägenheterna, så sjönk barometern mycket hastigt, och antingen hon var mulen eller vänlig, försökte prata eller satt tyst, sväfvade det alltid en viss fläkt af melankoli omkring henne.

Lars delade då och då med sig en obetydlighet, men slutligen ingenting. Han hade en mängd utgifter för sin personliga del, och alltefter som han hörde systemns fortsatta förmaningar och klagovisor, blef han alltmera döf för hennes »kält» som han kallade det.

Förut hade han försökt att hjälpa till, icke därför att han tog hänsyn till hennes bekymmer — de föreföllo honom temligen överkliga — utan därför, att han då kände sig mera som fri människa. Men då hans förmåga att prestera denna hjälp alltmer minskades, stålsatte han sig mot sin egen stolt-het och mot ledsamheterna i hemmet, som han undvek så mycket som möjligt.

Det grep honom icke längre så djupt, då Vendla kom fram med något stickord eller gick surmulen. Inte ens rörde det honom mycket, då fadern såg trött och nedböjd ut. Han visste ju för öfrigt att det fans pengar i huset, och att någon absolut nöd icke för den närmaste tiden var att frukta. Man fick taga dagen, som den kom, när alla för-

sök att förbättra ställningen tjänade till intet. Och medvetet eller omedvetet drefs han in på de arbets- och egendomslöses tankegång: jag har ingenting att lefva af, därför att jag inte arbetar. Jag arbetar inte, därför att jag inte får arbeta. Men som jag ändå kommit hit för att lefva, måste jag således göra det hur jag kan och så godt kan, på andras bekostnad eller andras barmhertighet. Det är likgiltigt hvilket, ty det blir i alla händelser icke mitt fel.

Om någon varit ordentlig i affärer, så var det Lars. Sina räkningar hade han betalat på dagen och hade ingenting beställt utan att veta sig säker om att kunna göra upp saken i god tid. Men numera var det inte så noga. Till och med små ficklån af vänner och bekanta hade han börjat att dröja med, ehuru han sällan glömde bort dem, ty detta hörde till hedersskuldena.

Det hade kommit en viss slöhet öfver honom, hur lifligt han än skulle ha förnekat ett sådant påstående både inför sig sjelf och andra. Han hade afsmak för sådana personer, som icke kunde hålla sig uppe, utan »slöade och sluskade till». Och denna motvilja var så mycket större, kanske just därför att han innerst kände, att han var på samma väg som de. Mötte han på gatan en för detta kamrat med misstänkt utseende, undvek han att helsa på honom, och på kaféerna slöt han sig alltid till respektabla sällskaper. Det hände till och med ett par gånger, då en sådan herre med ett förolyckadt yttre kom och ville slå sig ned i

hans kotteri, att han gick sin väg på ett ganska ostentativt sätt.

Dessutom voro dessa personer nästan omöjliga att tala med, blefvo rörda af ett par glas punsch, sentimentala och hjertnupna.

Och i det afseendet var Lars ännu icke slägt med dem.

Han tyckte om att sitta på de stora, festligt upplysta lokalerna och prata om allt möjligt, politik, riksdagsfrågor, anekdoter för dagen, teater och litteratur. Det var som att få frisk luft, då han kastade sig in i de der allmänna samtalen, och för en stund kom ifrån sina bekymmer och sina egna små trånga förhållanden. För omvexlings skull kunde det vara rätt angenämt att sitta der lugnt och diskutera om nationers väl, sedan han kanske förut hela dagen bråkat sin hjerna med hur han skulle skaffa sig mynt för att lösa ut sin tvätt.

Det var endast någon gång han kunde bli retlig, nämligen när en liten fin filosofie kandidat började på med att draga fram sina ultra radikala åsikter, under det han oupphörligt sköt upp hatten i pannan för att man skulle få tillfälle att se hans stora solitär på lillfingret. Han förordade alla möjliga frisinnade reformer men mest kvinnofrigörelsen och nykterhetssträfvandena, ty i de sakerna var man mest efter.

Då kunde Lars få en egendomlig glans i sina ögon, och han sade ut sin mening med en röst och ett tonfall, som tvingade de andra att höra på.

Att vilja lösa de der omtuggade frågorna och en hel mängd andra af lika underordnad betydelse var en löjlighet och en oförsynthet innan man löst en annan fråga, hvaraf millioners välfärd i främsta rummet berodde: Hur skall man skaffa bröd och arbete åt dem som svälta? När ett land kan föda sin folkmängd och mer dertill, om dess resurser tagas till vara; när det behöfs arbete och begärs arbete, hur skall man ställa till, för att de som vilja arbeta skola få det, och inte en del gå sysslösa och svälta, medan den andra delen tryckes ner under det tyngsta och omåttligaste arbete?

Man sade honom från höger och venster att de frågor han ringaktade voro ett steg i just den åsyftade riktningen, eller att de skulle lösas i sammanhang med den stora brödfrågan, som naturligtvis berodde på en mängd komplicerade spörsmål. Han protesterade först, men gick sedan in på det. Sjelf kunde han ju inte visa vägen. Och så blef han tystlåten eller hängaf sig åt andra samtalsämnen.

Men när han gick och hemtade Nanna från kontoret, hände det ofta att den der stora frågan, universalfrågan, som någon kallat den, spökade i hans hufvud, och det blef nu hon och han, som resonnerade om den.

Af sig sjelf var Nanna just inte fallen för att tänka och fundera mycket öfver saker och ting, men sedan hon kom att vara nästan dagligen tillsammans med Lars, väcktes hennes reflexionsförmåga till större lif, och hon började fråga sig sjelf

om en del omständigheter, hvaråt hon förr icke egnade en tanke.

Hur kom det sig till att den ena människan skulle släpa och arbeta så förfärligt, medan den andra icke kunde få något arbete alls? Hon kände att hennes helsa led af stillasittandet på kontoret. Hufvud och rygg värkte, och ibland kom det öfver henne en nervös retlighet, så att hon bara ville brista i gråt utan att sjelf veta hvarför. Sedan hon en dag måst svara på herr Venndorfs frågor om hvem det var, som så ofta kom och hemtade henne, hade det också blifvit mera ansträngande för henne, ty efter den dagen satt han mera sällan på kontoret, och det var slut med alla hans små vänliga omsorger.

Men hvarför skulle hon gå och lida af för mycket arbete, medan Lars led till kropp och själ af att inte ha något alls?

Var det för mycket folk i landet?

Nej, Lars påstod, att om man odlade upp jorden förståndigt och tog vara på alla inkomstkällor, kunde det föda dubbelt så mycket folk.

Men då fans det ju arbete?

Ja visst fans det arbete. Jordan behöfde brukas mycket mer än man gör, en mängd människor behöfde mera och bättre kläder, föda och bostäder, så nog fins det arbete, om man bara fick göra det.

Men hvarför får man inte det?

Ja, det är just det, som är det underliga.

Vädret var herrligt. Inte mer än fem grader kallt, således lagom friskt. Solen lyste klart från den molnfria, mattblå februarihimlen, och gatorna hvimlade af menniskor, till största delen snyggt klädt arbetsfolk, ty det var söndag, och den dagen håller sig fint folk mera inne och fattigt folk mera ute än eljes.

Då Nanna, Lars och hans far kommo till Brunnsviken vid elfvatiden på förmiddagen, var der redan fullt med skridskoåkande, och de hade svårt för att få någon plats, der Nanna kunde sitta, medan Lars spände på henne skridskorna. De tycktes ha roligt alla dessa menniskor, som foro omkring der nere. Och isen såg lockande ut. Så långt man kunde se, låg viken alldeles spegelblank. Ingen snö! Inga utstakade gränser! Inga bankarlar, som lurfviga och kutryggiga ströko omkring för att samla upp banslantar. Banan hade sopats och putsats af osynliga händer bra mycket bättre än om Stockholms alla bankarlar slagit sig ihop och sopat den hela natten.

Till och med Strand tyckte det var rätt trefligt dernere, gick och tittade och smålog helt godmodigt, fastän han just inte varit så belåten med att bli utsläpad som förkläde så här bortom all ära och redlighet och utan stora utsigter för att hinna till staden i rätt tid och få sin salta bit på operakällaren. Vendla hade ovilkorligen velat gå i kyrkan, och således fans det ingen annan råd än att han fick misskunda sig och gå med, ty Nanna såg så

förtvifladt bekymrad ut, när det blef tal om att uppskjuta åkningen till en annan dag.

Både Nanna och Lars tyckte emellertid det var synd att han skulle gå der för sig sjelf, medan de åkte. Lars föreslog att han skulle åka med, ty det fans skridskor att hyra, och han hade förr varit en rask skridskogångare. Men det ville han inte. Han skulle gå der och titta en stund, och när han blef trött skulle han trafva upp till Stallmästargården och sätta sig att läsa Stockholms Dagblads söndagsupplaga, som han för säkerhets skuld tagit med sig.

Lars lade sig på knä och spände skridskorna på Nanna. Han drog och drog i remmarna, och hon stampade och vred på foten för att känna om skridskon satt stadigt. Slutligen var hon färdig, steg upp och åkte några tag medan Lars gjorde sig i ordning.

Då han kom emot henne, stannade hon der hon var, med muffen i luften till skydd mot solen. Blåsten tog i hennes korta, mörka kjol och förde ut den. Håret stod som en sky från skinnbaretten, och redan upplifvad af rörelsen och nöjet hade hon fått en varm färg och strålande ögon. Hon böjde sig än framåt, än åt sidorna, och gjorde några små, smidiga svängar, otålig att riktigt få löpa ut.

Så frisk och söt hade han inte sett henne på länge.

Med ett par långa tag var han framme, sträckte ut sin hand, som hon fattade i flykten, och de gled ut tillsammans bortåt det blanka isfältet, full-

komligt glömska af Strand, som stod vid bryggan och väntade få se dem visa sin konst för honom.

Fort gick det, och blåsten sköt på. Det var en ganska stark, fastän sydlig vind. Om de stått stilla skulle den fört dem framåt utan någon ansträngning å deras sida. Men nu gick det så mycket fortare. De voro redan förbi ett par uddar och fortfarande låg isen klar och jemn. Knappt någon enda af de andra åkande syntes till.

Lars vände sig slutligen om och såg på det vackra landskapet, villorna i skogen, bergsknallarna med sin snö och de många utskjutande landtungorna kantade med videbuskar och vass, som stucko upp ur isen likt torra risknippor.

Nanna hade släppt hans hand, och när han tittade efter henne var hon långt borta. Det blef en vild kapplöpning. Men hennes skratt klingade allt närmare, och slutligen hann han henne vid en liten murken båtbygga, i hvars ena stolpe hon tog fast och svängde rundt af farten.

Straffet hon fick var en kyss, som kom henne att vackla till på skridskorna och sedan noga se sig om till höger och venster.

»Lars då, tänk om någon såg...!»

Men det fans ingen i närheten, och hon fick en till, och en till, och en till.

Efter att ha suttit uppkrupna några ögonblick på bryggan, åkte de ut igen, hand i hand som förut. Den ena udden efter den andra lemnade de bakom sig.

Nanna såg sig omkring. Nu visste hon inte alls hvar hon var.

Han visste det knappast heller, men de åkte på ändå. Det var behagligt att glida fram så här tillsammans, ensamma, bekymmerslösa, utan att veta hvart det bar. Under den hastiga, lätta färden, då vinden till en del hjälpte dem fram, förlorade de minnet af alla hinder, som annars ställde sig i deras väg och emellan dem. De rådde om hvarann, voro ensamma och tillsammans.

Han såg på henne och kramade hennes hand. Tillsammans, hur ljöd det för henne?

De klarblå ögonen mötte hans, så kärleksfulla och strålande. De svarade tillräckligt.

»Stå stilla Nanna,» sade han, »så skall jag skjuta dig.»

Han tog med båda händerna om hennes runda, mjuka lif och sköt henne framför sig. Det gick fort, och Nanna skrattade. Hon hade litet svårt att hålla sig riktigt styf, vacklade till ibland, och bad Lars upprepade gånger att stanna. Men han ville inte. Slutligen slant hennes ena fot på sned. Hon kunde inte hålla sig upprätt. Lars tog emot henne i sina armar, och ett ögonblick låg hon med hufvudet mot hans axel.

Det var midt på isen, midt i solskenet, och folk kunde vara i närheten, men ändå höll han henne kvar, och öfver hans läppar kom darrande den gamla aldrig utnötta frågan:

»Håller du af mig?»

»Nej Lars,» sade hon. »Jag älskar dig. Jag älskar dig, jag älskar dig . . .»

De foro framåt igen. De skydde att vända om till den egentliga banan och blanda sig med människorna, der de icke längre tillhörde hvarandra. Det var så sällan de fingo vara ostörda tillsammans. Vendla och tant Constance hade tagit anstöt af Lars' promenader till kontoret, så att han hade nära nog måst upphöra dermed.

Men slutligen kommo de likväl att tänka på middagstimman och Strand, som väntade der borta. De bekvämade sig att vända om, men det var längre tillbaka än de trott, och då den sista udden åkts om, och sällskaperna längst in i viken blefvo synliga, anade de att klockan var mycket.

Deras tur hade också räckt i öfver en timme. Strand fans inte längre vid bryggan, och Lars gick upp till Stallmästargården för att söka honom.

Han anträffade fadern i förstugan med händerna i rockfickorna, cigarr i mun och pratande med en af värdshusfröknarna, som han höll på att övertyga om hennes skyldighet att skaffa honom konjak och vatten. Han påstod att klockan redan var ett.

Flickan försäkrade att hon ännu felade tio minuter, men det ville han inte gå in på. Det var bara kunglig jernvägsstyrelsen, som för några år sedan varit och petat på alla svenska klockor, så de gingo galet. Men solen och vetenskapsmännen skulle man väl ändå rätta sig efter i det fallet.

Fröken fnissade, men ruskade på hufvudet, och hur mycket han än parlementerade, stego

hvarken solen, vetenskapsmännen eller han sjelf ett spår i hennes förtroende.

Lars drog honom in i ett hörn.

»Hör du, pappa, ska vi inte äta en liten frukost i stället?»

Strand tittade upp.

»Jag tror knapt att Nanna varit på någon sådan här lokal förr,» fortsatte Lars.

»Ja, visst, ja visst,» sade fadern nickande, »det kan vi ju göra.»

Han vinkade till sig uppasserskan igen och ändrade sin beställning, hvarefter han gick in på verandan, och Lars begaf sig ned till isen för att hemta Nanna.

Hon åkte ännu outtröttlig omkring, och ville att Lars skulle taga på sig skridskorna igen. Det hade han likväl inte lust till, men fick ändå vänta på henne en god kvart, innan hon kunde besluta sig till att gå upp.

Då de slutligen stego in på verandan, satt gubben Strand derinne, nöjd och belåten bakom ett bord, hvarpå redan kommit duk, serveter, borduppsats och bröd. Han gjorde inbjudande tecken åt dem, och Nanna såg på Lars.

»Kom nu,» sade han.

Hon stack sakta sin hand inom hans arm.

»Ska vi äta?»

»Det kan hända.»

Han smålog åt henne, ty hon såg så barnsligt förtjust ut. Ännu tvekade hon likväl, och då hon skulle fram mellan stolarna, gick det helt blygt

och försigtigt. Hon undrade hvad tant Constance och Vendla skulle säga, när de fingo veta om det här. Emellertid tröstade hon sig snart. Farbror Strand var ju med. Det var han, som ställt till det, och då behöfde hon ju inte vara ängslig.

Då hon satt på stolen bredvid Lars, kände hon att hon var trött. En stickande, krypande domnad bemäktigade sig hennes leder, och hon tyckte att hon inte skulle kunnat resa sig upp eller ens röra fötterna. Det var allt bra skönt att få sitta här i det varma rummet och hvila sig.

De började prata rätt muntert. Strand berättade historier och satt och jemrade sig öfver sin salta bit, som Nanna hade beröfvat honom. Om man nu inte fick någon hygglig mat, skulle han aldrig förlåta henne.

Slutligen kom deras bricka, som innehöll ett ganska godt smörgåsbord, bestående af både kallskuret och varmt.

Lars lade för Nanna af allt möjligt. Han visste hvad som var godt och hvad som var bäst. Det rökta gåsbröset var delikat, och hummerlådan måste hon smaka på.

Bland annat på bordet fans det också en karott rykande, oskalad potates, och Lars brände sig på den, när han skulle försöka skala.

»Vänta,» sade Nanna, »skall jag hjälpa dig.»

Hon lade serveten högre upp i knäet, drog till sig potateskarotten och började frigöra den ena potatesen efter den andra från det brungrå skalet.

Lars satt lutad öfver hennes stol och iakttog intresserad det vigtiga arbetet. Knifven raspade på mycket fort, och gaffeln vände sig snabbt, medan hon behändigt höll venstra lillfingret i luften. Och så torkade hon ibland fingrarna på serveten med en van och kvick rörelse.

Det såg så husligt och behagligt ut, att Lars började drömma. Så skulle hon sitta hemma *hos dem* om middagarna och skala åt honom, lägga för honom och pyssla om honom. Men då skulle han kyssa de der små flinka händerna.

»Vill du skala åt mig, när vi bli gifta med,» hviskade han.

Och hur det var, fick han sin arm bakom hennes stol, så att han höll henne om lifvet.

»Lars, Lars, för all del låt bli,» hviskade hon tillbaka.

De sutto visserligen längst bort i rummet med ryggarna åt väggen, men det kunde kanske ändå synas hvad han gjorde.

»Om du bara sitter stilla, är det ingen som ser det.»

Sitta stilla, ja! Hon satt som på nålar, rädd att någon skulle observera dem eller att farbror Strand skulle få se det. Inte vågade hon röra sig och inte vågade hon gräla på Lars. Hon bara skalade och skalade.

Till slut dristade hon sig att kasta en blick på farbror Strand, men spärrade med detsamma upp ögonen.

»Nej, farbror . . .»

Det kom mycket långdraget.

Hvarenda potates var försvunnen från Lars' tallrik, men på farbror Strands låg ett helt litet upplag af skalade rotfrukter.

»En sådan bof,» sade Lars. »Han har annammat hvarenda en.»

»Har jag,» utbrast Strand helt oskyldigt. »Nej då! Det här är mina egna. Men jag tyckte det var några, som rullade under bordet.»

Nanna var litet osäker på sig sjelf. Lars hade ju suttit och distraherat henne med sina dumheter. Hon lyfte på bordduken och tittade ner. Men då bröt gubben Strand ut i ett godt klingande skratt.

»Nej, de ligga visst i mjölkbringaren,» sade han.

Den gången lät Nanna likväl icke narra sig. Då hon med uppburradt hår kom fram under bordduken, skrattade hon med.

»Ja,» sade Strand, »så går det, när man reser till Kina.»

»Kina! Jag har aldrig varit i Kina!»

»Jaså, då var det väl bara Lars, som var der. Eller hur, du!»

»Ja, det var bara jag,» sade Lars skrattande. »I det himmelska riket,» hviskade han till Nanna. Men medan hon rodnade alldeles förskräckligt, tog han fadern i armen.

»Hör du, pappa, du har också varit någonstans, ska jag säga. Och det syns då åtminstone hvar.»

Lars vred på rockärmen, så att Nanna skulle kunna se, men blinkade litet på samma gång.

»Det var rysligt, en sådan stor fläck,» sade hon. »Är det mjöl?»

»Du har varit i köket och inspekterat. Jo, du är god . . .»

»Nej, min själ, har jag så . . .»

Strand försökte att se efter och sträckte och vred sig så att underläppen sköt långt ut af ansträngningen.

Men med detsamma brusto de andra två i skratt, och när gubben, ledd af sin aning, tittade på sin assiett, hade den kringvandrande potatesen åter lemnat den för att söka en ny marknad.

»Det ska ni få beta . . .»

Meningen blef inte fullbordad. Han hade kommit att fästa ögonen längst bort i rummet, och Lars, som följde hans blick, blef också genast tyst. Nanna förstod inte hvad som kom åt dem, men då hon frågade Lars, stötte han henne litet i sidan. Hon såg åt samma håll som han.

Nyss inkomna stodo en herre och en dam vid dörren talande med uppasserskan, herrn i pels och hög hatt, som räckte honom så långt ner i nacken att den stötte i kragen, fruntimret i shaggekappa och sammetshatt med flor.

Det var grosshandlar Grehn och Vendla.

Då Grehn slutat tala med flickan, sågo de sig omkring efter plats, och i nästa ögonblick kom igenkänningsscenen. De hade upptäckt sina bekanta längst borta vid kortväggen.

Ett slags stel förvåning lästes i Vendlas drag, och Grehn spärrade upp ögonen, som om han inte sett rätt.

Emellertid hade Strand rest sig och vinkade åt dem. Det fans ett bord ledigt strax bredvid, och det gick väl inte an att så nära släktingar och vänner inte låtsade om hvarann på samma källarlocal.

De helsade med ett något trögt småleende, kommo fram till dem och satte sig ned. Vendla berättade att hon träffat Grehn i kyrkan, sedan följt med honom till hans hustrus graf på Nya kyrkogården, och nu skulle de in och hvila och värma upp sig litet.

Kring bordet vid kortväggen hade det plötsligt blifvit tyst och förstämtdt. Den enda, som pratade något, var Strand, hvilken talade om vädret och vägarna med Grehn. Lars lät maten tysta munnen och åt med en fart, som om han föresatt sig att göra rent hus på bordet. Men Nanna satt och petade i sin tallrik. Hon hade ingen aptit mera. Det var alldeles som om hon skämdes, fastän hon inte visste för hvad. Men hvarför skulle de också komma och störa dem just nu, när de hade så trefligt och gladt? Hon kunde inte begripa farbror Grehn. Tant Constance och hon hade ju så många, många gånger varit med honom till grafven, och aldrig någonsin hade han kommit att tänka på att de kunde behöfva värma och hvila sig. Men nu, med Vendla . . .

Värdshusfröken kom fram och satte två glas och en bringare med någonting rykande varmt framför de nykomna.

Sedan Grehn betalat, tog han bringaren och hælde upp innehållet i glasen. Nanna, som trott det vara någon slags glögg, blef helt förvånad, då hon såg en hvit, ångande stråle.

Det var varm mjölk.

»Varm mjölk är det bästa man kan få, i fall man nödvändigt ska förtära något på förmiddagen, någonting som i allmänhet är ett oskick,» sade Grehn, i det han sköt glaset till Vendla. »Jag har aldrig haft hvarken råd eller lust att gynna några värdshuslokaler, och så länge man har sin ordentliga middag hemma, så kan man också vara nöjd dem förutan.»

»Hm . . .» sade Strand.

För honom liksom för Nanna och Lars lät det ungefär som så: »Se hit! Här sitter jag, grosshandlar Oskar Grehn, nästan halfmillionär, och som skulle kunna köpa allt hvad här finnes, här sitter jag helt enkelt och anspråkslöst och dricker ett glas varm mjölk, medan ni, som knappast veta om ni har en torr brödkant till i morgon, smörja er med läckra rätter. Der ser man den beryktade svenska bekymmerslösheten och det stockholmska lättsinnet i sino prydno! Men om det bär ikull, så vet man åtminstone hvori felet ligger.»

»Ja, varm mjölk är ingenting att förakta,» fortsatte gubben Strand. Någonting måste man ju svara, och han hade ännu inte kommit sig för att

bli riktigt förargad, ehuru misstämningen kändes tydligt nog.

Någon vidare utlåtelse i ämnet blef för öfrigt afklippt genom att en uppasserska kom med kaffebrickan till kortväggsbordet, røjde af smörgåsmaten och satte omkring kopparna.

Nanna satt ihopkrupen i sitt hörn. Skulle man nu ha kaffe också! Åh, om hon hade kunnat komma sin väg från alltsammans! Det var så otrefligt!

Men Lars var mycket intresserad af anordningarna. Han hjälpte fröken med att skjuta till henne karotterna, lät henne torka theskedarna, som sågo dunkla ut, och då hon redan gått, knackade han henne tillbaka.

»Vi ska ha likör. Chartreuse och marasquino!»

»Jag vill ingen ha,» utbrast Nanna hastigt.

»Du ska,» sade han bestämdt men med låg röst. »Vi ska ta mig fan visa dem . . .»

Både tonen och svordomen, som annars sällan förekom i hans tal, åtminstone till Nanna, gjorde henne uppmärksam. Att han var så förargad hade hon inte märkt förr än nu.

Likören kom. Lars slog i glasen och höjde sitt mot Grehn.

»Skål, farbror!»

Till svar tog Grehn i sitt mjölkglas, nickade nästan omärkligt och utan att se på Lars, drog ihop ögonbrynen och drack ur. Derpå reste han sig.

Han måste gå nu. Men Vendla ville väl följa med fadern och Lars hem?

Nej, Vendla hade inte tid. Hon måste i alla fall skynda sig hem för att få middagen i ordning, och det blef för långt att vänta på fadern och Lars. De hade ju knapt smakat på kaffet ännu.

Sällskapen togo således afsked, och man skildes åt delade på samma sätt, som när man råkades.

Då dörren lästs till efter Grehn och Vendla, tittade de kvarblifna på hvarann.

»Vendla tyckte visst det var besynnerligt att vi sitter här,» sade Nanna ängsligt.

Strand kastade sig bakut i stolen och brast ut i skratt.

»Det gjorde honom allt litet ondt i ögonen det här, herr grosshandlar Oskar Grehn! Han har inte råd att dricka annat än mjölk, han. Åhå, ja ja!»

Men derpå lade han sig tvärs öfver bordet och fortsatte hviskande, ehuru med tonvigt på hvarje ord.

»Men jag ska säga er en sak. Han tål inte se människor glada och nöjda och njuta af lifvet, ty han har en osalig ande. Han hafver icke kärleken.» — — — —

Derute på den frusna vägen vandrade Grehn och Vendla. De måste skynda sig för att hinna fram till landsvägen och komma med spårvagnen. Grehn gick några steg förut med käppen i vädret,

och vagnen stannade verkligen i god tid. De stego in och satte sig ner.

Sedan Grehn lagt tioöringarna i konduktörens bössa och stoppat ner portmonnäen, tittade han på Vendla, medan han knäppte pelsen.

»Nå,» sade han, »det var ju ett ganska oväntadt möte!»

Vendla såg ned på muffen.

»Ja,» svarade hon.

»Man roar sig,» anmärkte Grehn på nytt.

Så gerna Vendla än ville kunde hon inte hitta på något att anföra till de sinas försvar. Derfor teg hon. Men hennes bröst höjde sig under en suck.

»Ja, det är olika med olika människor,» sade Grehn. »Somliga fråga sig när de stiga upp om morgonen: hur skall jag nu nyttigast använda min dag (han tänkte på sin gymnastik, sina vattenöfversköljningar och promenader), och tjena mina medmänniskor (han tänkte på sina fattigvårds- och sjukvårdskomitéer.) Andra deremot fråga sig så fort de sätta foten utom sängen: hvad ska jag roa mig med i dag? Hvad ska jag kunna skaffa mig för trefligt i dag?»

»Åhja, men det är då inte så ofta, de roa sig så der,» sade Vendla mildt, som om hon bönföll honom om att inte döma för strängt.

»Tacka för det, att det inte räcker till för hvar dag. Man skulle väl vara bottenrik för att det inte någon gång skulle ta slut. Men det der

har jag för öfrigt inte med att göra. Ställningen kanske är bättre än man tror. Låt oss hoppas det.»

De sutto tysta nästan hela vägen, sågo på medpassagerarna eller ut genom fönstret. Men då vagnen stannade på Tegnérgatan, och de stigit ur, suckade Vendla igen.

Hon led af en beklämning, som ville ha luft, och den person, som nu gick vid hennes sida skulle förstå henne, det visste hon. Under hennes vattenpromenader om morgnarna råkade hon honom nästan alltid, och de talades vid om många viktiga saker, utbytte tankar, och allt som oftast hade de kommit att röra vid förhållandena i hennes hem. Det var skönt att få öppna sitt hjerta.

»Om bara Lars kunde komma härifrån,» utbrast hon slutligen. »Om han kunde få någon plats, hurudan som helst till att börja med. Jag är så rädd att han går här och blir rent af förstörd och kommer ur arbetslusten. Ofta kan jag ligga och gråta öfver honom om nätterna. Jag tycker att han blifvit riktigt förändrad, och jag vet inte en gång om han längre bryr sig om att söka sig arbete.»

»Ja, jag tror de äro galna, människorna,» sade Grehn. »Hvarför gick han nu ifrån sin goda plats? De vilja lefva bekvämt och präktigt på alla vis utan att lägga två strån i kors. Men det står skrifvet: den der icke vill arbeta, han skall icke heller äta.»

Derpå gaf han likväl Vendla det deltagande, som hon så väl behöfde. Han förstod hvad hon skulle lida af att dagligen se detta elände och inte veta hur det skulle sluta, att vara vittne till så mycket lättsinne, och ingenting kunna göra för att hejda det.

Han följde henne ända hem till porten, stod till och med i portgången och höll hennes hand, medan han tog afsked.

Hon skulle inte förtvifla. Detta var en pröfning, som var henne pålagd. Men den, som har gudsfruktan i hjertat och bär sitt kors med tålamod, honom går det väl till sist. Och allt hvad han kunde göra för henne, det skulle han göra. Man måste se till hvad som kunde uträttas.

»Tack, farbror . . . tack . . .» sade Vendla med fuktiga ögon.

»Tack,» svarade Grehn rörd. »Efter Mathildas bortgång har jag ju ingenting annat att lefva för än att göra det lilla jag kan för mina medmänniskor. Vid min ålder får man ju inte vänta sig mera af lifvet för egen del. Jag är en gammal man, en ensam man . . .»

Vendla sade inte ett ord till tröst. Hon blickade endast upp till honom med sina stora, tårglänsande ögon, som fått ett uttryck af djup innerlighet, hvilket de för öfrigt rätt ofta kunde få.

Sakta klappande hennes hand, som han ännu höll i sin, stod Grehn tyst några ögonblick. Derpå sade han ett matt adjö, drog i sin tur en suck och gick.

Vendela dröjde kvar i portgången under det hon långsamt och med en grubblande min drog af sig handsken på den hand han hållit i. Så stoppade hon den hastigt i fickan och gick upp för trapporna.

eckorna skredo, och allt eftersom de skredo började luften kännas mer och mer tung. Man möttes om morgnarna med mulna och bekymrade ansigten och sade merendels godnatt om kvällarna utan att vara gladare.

Den som sett den ömhet och det goda förhållande, som förr i tiden rådt mellan Vendla och Lars, skulle blifvit förvånad öfver hvilken förändring det undergått på de sista månaderna. De talades icke längre vid så förtroligt som förut, och om Vendla försökte röra vid Lars angelägenheter, klippte han tvärt af samtalstråden.

Då hon frågade om han förlorat allt hopp om att få arbete, svarade han, att hoppas kan man göra på en våt sten midt i öppna hafvet.

Och när hon frågade om han tänkte på framtiden, svarade han, att han undrade om det skulle bli vackert väder i morgon.

Tant Constance hade alltid ett medlidsamt ansigte, då hon träffade Lars. Hon betraktade honom så, som man ser på en mycket sjuk person, som man gerna skulle vilja hjälpa, men inte kan göra något för, och med hvilken man därför helst undviker att tala om hans lidande.

En dag berättade Nanna, då hon träffade Lars, att farbror Grehn nyligen kallat in henne i sitt rum och hållit en lång föreläsning om äktenskapets vikt och betydelse.

»Det var ingen lek,» hade han sagt, »och därför skulle det byggas på en allvarlig och ordentlig grund. Man pratar och pratar om kärleken. Men jag frågar: hvad är nu kärleken? Är det pjoller och joller eller smek och tisseltassel? Jag säger att det är aktning och förtroende. Det är det man skall bygga på. Annars är det intet rätt äktenskap för gud och menniskor.»

Lars skrattade åt Nannas referat. Han hade börjat finna att allt hvad Grehn sade och gjorde nu för tiden hade en smak af löjlighet.

»Nå, hvart ville han komma med det der?»

Nanna tvekade litet.

»Jo,» sade hon, »han talade om att han visste, att vi gifvit hvarann några slags löften, och så ville han visst att jag skulle sätta dig på prof.»

»Jaså, jag förstår, du skulle säga: gå, och gör dig värdig min aktning och mitt förtroende,

som vi ska bygga vårt hus af. Eller med andra ord, skaffa dig en årlig inkomst af en fyra, fem tusen, så skall jag sedan se till hur det kan bli.»

»Ja, det var visst någonting i den stilen,» sade Nanna skrattande. »Han är så dum så!»

Hon gjorde en föraktlig dragning på underläppen, men inom Lars jäste det, och han talade om för henne hur han varit uppe och tigt honom om hjälp för att komma fram till arbete och lifslycka och hvad svar han fick.

Ett tidstecken, märkligare än de andra, inträffade emellertid en dag fram i mars.

Lars kommer en förmiddag promenerande på Malmtorgsgatan, då han på motsatta trottoaren får se sin far och Grehn gå nedför backen sida vid sida och inbegripna i ett lifligt samtal. Det vill säga, det var egentligen Grehn som talade. Strand nickade, tittade i gatan och sade endast då och då några ord. Slutligen stannade de vid gathörnet, men Grehn höll sig fast vid en knapp i den andres rock. Det såg ut som om han försökte öfvertyga honom om något, och Strand tycktes verkligen taga skäl fastän motvilligt, ty han såg betryckt ut, när han böjde på hufvudet och att döma efter läpparnas rörelse svarade »ja, ja».

Sedan Grehn aflägsnat sig, tog Lars några hastiga steg, hann upp fadern, och hans första fråga var naturligtvis hvad grosshandlarn ville.

Det var inte utan att Strand såg litet öfverrumplad ut, ehuru han helt nonchalant svarade:

»Äh, han pratar så mycket slarf. Det var det gamla vanliga traglandet om tullarna.»

Lars hade kunnat svära på att det inte var sant. Först och främst hade fadern ett helt annat utseende, när han talade i tullpolitik. Då gick han minsann inte och hängde hufvudet så beskedligt som nyss. Och för öfrigt såg han misstänkt generad ut.

Det var en sak hos fadern, som retade Lars. Gubben kunde vara upptänd af harm öfver orättvisor. Han kunde dundra öfver personer, som han tyckte handlade simpelt och ovärdigt. Grep det honom riktigt djupt, kunde han till och med säga dem sanningen midt i ansigtet, och i osminkade ord. Men i alla fall var han underkastad dessa samma personers inflytande, såvida han kom i beröring med dem igen, och de på något vis hade en maktställning, antingen genom rikedom, samhällsställning eller personliga egenskaper. Det var en svaghet, som han alltjemt återföll i, och som tycktes anfäktat honom mot bättre vetande, ty han var alltid färdig till ifriga förklaringar och öfverskylanden, så fort man förvånade sig öfver hans inkonsekvens.

Lars misstänkte att samtalet rört sig kring honom, men han frågade ingenting vidare.

I mediet af mars började Vendla springa och se på rum. De skulle flytta och hade sagt upp våningen för länge sedan. Man måste söka sig bostad i någon annan stadsdel, som icke låg så centralt och följaktligen icke betingade så stora

hyror. Och hvad utrymmet beträffade, var det också nödvändigt att inskränka sig så mycket som möjligt.

En middag då Lars kom hem, suto Vendla och fadern vid salsfönstret. Det såg ut som om de pratat, men tvärtystnat när han kom in.

Sedan de ätit begaf sig fadern icke som vanligt in i sitt rum, utan promenerade af och an i salen och satte sig slutligen i soffan. Vendla gick och ställde i ordning efter middagen, men då hon var färdig kom hon och satte sig bredvid honom med sitt broderi. Lars stod vid fönstret och rökte en cigarr.

»Jag har varit och sett på en liten, ganska trefflig våning i dag,» började Vendla. »Den ligger i Vasastaden, tre trappor upp. Två glada rum åt Observatoriegatan och köket åt gården. Det är bara synd att det yttre rummet, som pappa skulle ha, är så litet. Jag vet aldrig hur det ska bli med sängplatser, om Lars är hemma.»

»Åh, alltid blir det någon råd med den saken,» menade Strand.

Men Lars kände sig förargad öfver Vendlas ton.

»Ni vill bli af med mig, kan jag förstå,» sade han hastigt.

»Fy Lars, nu kommer du med sådana misstankar igen. Det vet du väl att hvarken pappa eller jag menar. Men du kan väl inse, att vi måste inskränka oss. Pappas inkomster äro ju i te så, att vi kunna ha någon stor våning, och du sjelf har ju inte kunnat bidra något på en hel månad.»

»En månad! Jag skulle tro det är åtskilligt mer,» sade Lars med ett kort skratt. »Du ska inte pruta så der ädelmodigt.»

Han visste mycket väl att Vendla kunde räkna.

»Det var jemt fyra veckor i går, sedan du lät pappa lemna mig det sista. Det mins du väl!»

Lars körde händerna i kavajfickorna och såg på henne. Men Strand, som suttit oroligt och vaggat af och an på kroppen, viftade med handen emot dem.

»Seså, seså, hvad är nu det der att resonnera om?»

»Som jag lemnat pappa . . .» upprepade Lars. Men med detsamma fick han klart för sig hur saken förhöll sig. Han kom ihåg att Vendla varit ganska älskvärd ett par veckor i förra månaden, att de fått ovanlig god mat o. s. v. Således hade fadern för att skaffa honom lugn och fred begått det der lilla bedrägeriet, när han så kunde, utan att fordra tack eller ens säga något till honom, godhjärtad och nobel som han var.

I sjelfva verket var det ju ingen större uppoffring som fadern hade gjort, men Lars kände det som om en varm hjertlighet strömmat emot honom. Denna finkänslighet, som i tysthet ville jemna vägen för honom, medan han öfverallt annars möttes af hugg och vedervärdigheter, gjorde honom rörd och innerligt tacksam, mera tacksam än för allt annat han mottagit af fadern under denna tid. Han gjorde sig inte fullt reda för hvarför det gick honom så djupt till sinnes, men om inte Vendla suttit der,

skulle han sprungit fram och kramat den kära, gamla farsgubbens hand.

Nu stod han likväl stilla, der han stod.

»Jaså, du betalade för mig,» sade han helt lugnt. Man skulle tro att det var honom ganska likgiltigt.

»Nåja, det var väl detsamma om det var i ditt eller i mitt namn,» sade Strand likaledes som i förbigående. »Men hör du Lars, jag har en sak att säga dig.»

Han tog upp näsduken och putsade sig långsamt och väl.

»Det vill säga, om du inte tycker det är värdt så . . . Ja, jag menar bara, att du ska förstå mig rätt, begriper du. Men tycker du inte, det vore skäl i att ta dig en sysselsättning, medan du går och väntar. bara tills du får något annat, förstås.»

»Jo, det vet du väl att jag tycker,» sade Lars.

Han höll ögonen skarpt och uppmärksamt på fadern, medan denne återigen synnerligen väl putsade sin näsa. Det var tydligt, att det skulle komma ett förslag.

»Jag träffade Grehn häromdagen, och vi talade litet om ställningar och förhållanden. Han tyckte det var bra tråkigt att du inte fått någon bestämd sysselsättning ännu.»

Lars smålog. »Jaså, detta var således kärnan i det der tullsamtale på Malmtorgsgatan.»

»Han talade om att han hört brukspatron Bjurman skulle vara missnöjd med bokhållarn, som kom efter dig, och att han måste flytta i vår.

Och så frågade han mig om jag ville han skulle höra sig för hos Bjurman, om han var hågad ta emot dig igen, ifall du sjelf ville, förstås.»

Strand tittade på Lars för att se hvad verkan hans ord gjorde.

»Och du svarade ja,» sade Lars.

»Åhja, jag tyckte han kunde gerna springa litet. Det gör så godt i hans gamla ben. Han var der i går och slog fram det apropos. Och om du vill, så möter det inte något hinder att komma dit bort igen. Du kan ju gå din väg, när det yppar sig något annat. Ja, ja, det är alldeles, som du sjelf tycker, förstår du, Lasse. Om du tror det lönar sig att stanna här och ligga i och höra efter platser, så gör du det naturligtvis.»

Lars teg och rökte.

Fastän fadern framfört förslaget så vänligt, fastän han icke kunde misstänkas handla af egoistiska skäl, utan endast af välvilja för sonen och möjligtvis under inflytande af en annans föreställningar, tycktes det likväl Lars, som om han hörde Vendlas ord omigen: Hur skulle det ställas med sängplatserna? Det fans inte rum för honom, om han stannade kvar. Det var som om man trängdes omkring honom och ville skuffa in honom igen inom den afbalkning, hvarur han sluppit lös. Man ville smida honom igen i samma jern, hvarifrån han sedan kanske aldrig mer skulle blifva fri.

»Du hade andra tankar för ett par månader sedan, pappa,» sade han slutligen. »Då ville du

att jag till hvad pris som helst skulle komma ifrån det der hålet.»

Strand slog nattrocken bättre om benen.

»Ja, man hoppas förstås. Man tror ju alltid att ett ombyte ska bli bättre, och att man ska lyckas, om man försöker. Men det är inte alla, som har tur. Den ena har fyra, fem platser på en gång, kan vara hofrättsråd, riksdagsman, revisor och allt möjligt, medan en annan inte lyckas kapa åt sig så mycket som litet renskrifning en gång. Den ena har millioner, och den andre inte en sillstjert. Det tycks verkligen som om vår herre hållat en smula konstigt med oss. Men kanske han blefve lika förvånad om han tittade hit ned, som prostinnan blef, när hon fick se att pannkaksfatet var tomt, då det kom till magistern. 'Hvad för något,' sade hon, 'räcker inte pannkakorna till?' Magistern, han vände på sig. 'Jo, fru prostinnan, det är allt rätt räknadt, men se den der fähund,' sa han och pekade på adjunkten, 'han har tagit två, han!' Och så går det här i lifvet. Somliga tar två och därför blir andra utan. Men då är det ingenting annat att göra, efter hvad jag kan se, än att ta reda på smulorna man kan få och passa på tills man sjelf kan få ta för sig ordentligt.»

Vendla såg upp från sitt arbete.

»Jag tycker verkligen det skulle vara skönt för dig att komma ifrån det här ovissa lifvet och få något bestämdt igen, om det också inte med

dotsamma blir så fördelaktigt som du tänkt dig,» sade hon.

Lars nickade och blåste röken uppåt taket.

»Ja, mycket skönt!»

Mycket skönt, upprepade han för sig sjelf. Det for en hätsk känsla igenom honom, när han betraktade Vendlas lilla prydliga gestalt uppkruken i soffan. Hon satt der så nätt och fin med sitt broderi i handen. Hon lefde lugnt, hade alltid lefvat lugnt, oberörd af lifvets stora brödbekymmer. Och hon satt nu der i sitt ombonade soffhörn och tyckte det var skönt för honom att han skulle ut i ett hårdt trällif för brödfödan. Hon tyckte det var skönt, att han skulle nödgas lemna den han höll kärast på jorden för att gå bort och lefva skild från henne i ett glädjelöst släp och slit, hvilket icke till ersättning förde honom ett steg närmare den framtid han drömt sig, och som höll honom aflägsnad från alla möjligheter att förbättra sin ställning. Ett slafveri för att uppehålla ett värdelöst lif! Ja, det var mycket skönt!

Han hade alltid känt sig uppretad, när han tänkte på kvinnans inträngande i arbetsmarknaden, från början för konkurrensens skull, sedermera också därför att han såg hur Nannas helsa led och var öfvertygad att det skadade dem. Men det fans intet ondt utan något godt. Den ekonomiska krisen, som satte ned föräldrarnes inkomster och obevekligt tvingade dem att släppa ut sina döttrar för att sjelfva förtjena sitt bröd, skulle köra bort mer än en sådan som Vendla ur soffhörnet. Den skulle

lära dem hvad kampen för lifvet vill säga. Och de behöfde lära sig den lexan. Han unnade dem det. De skulle få se om de tyckte det var »mycket skönt!»

Vendla och fadern pratade derborta, men orden gingo obeaktade förbi honom. Han hade ingen föreställning om hvad de sagt eller om de talat till honom. Först då de tystnade, återkom han från sina tankar och märkte att man såg på honom.

Han gick bort till hörnbordet och lade ifrån sig cigarrstumpen på en kopp.

»Ajö, jag går ut på en stund.»

Fadern vände sig efter honom.

»Nå, hvad ska jag säga Grehn,» frågade han.

»Säg, hvad du vill.»

»Går du upp till Bjurman, eller ska du fundera på saken?»

Det kom intet svar.

»Säg!»

Fortfarande tystnad.

Strand steg upp och gick ut i tamburen. Det fans ingen der. Lars hade redan hunnit taga hatt och rock och gå sin väg.

* * *

Kvällsbordet stod dukadt och orördt under mer än en timma den kvällen. Man väntade på Lars. Men han dröjde mot vanligheten.

Vendla gick och längtade efter honom. Hon var litet orolig för hvad han kunde tänka angående

framställningen om platsen. Han fick inte tro att hon önskade bli af med honom. Tanken på att han skulle tro det gjorde henne ondt. Nog visste han väl hur mycket hon höll af honom. Om han bara kom hem snart, så de fingo talas vid! Han kunde väl ändå förstå, att om hon ville att han skulle bort, så var det endast för hans eget väl, och därför att de för närvarande befunno sig i så sorgliga omständigheter.

Men Lars dröjde. Klockan tio hade han ännu inte kommit, och då började Strand bli otålig öfver den långa väntan. Han var hungrig och slog sig ner och åt. Man kunde väl inte sitta uppe hela natten heller!

Vendla höll ut ännu en stund men måste slutligen också äta och gå och lägga sig. Till långt efter elfva låg hon emellertid vaken och lyssnade till portens öppnande och stängande.

Att han skulle dröja så länge just i kväll! Kunde han vara ond? Det trodde hon knappast. Han tog ju förslaget så lugnt, nästan med samma likgiltighet och oberörda utseende, hvarmed han på sista tiden upptog frågor om sina framtidsutsigter. Visserligen såg han underlig ut, när han gick så der tvärt. Men inte kunde han vara ond och därför bli borta

Det troligaste var väl att han träffat några kamrater.

På morgonen, då Vendla klädde sig, lyssnade hon vid dörren. Det var så ovanligt tyst derute.

Men han kanske sof ännu, eftersom han kom sent hem. Hon tittade ut försigtigt.

Bädden var tom och orörd. Lars hade icke varit hemma öfver natten.

Vendla fann det märkvärdigt, men då han heller icke syntes till på förmiddagen, blef hon orolig. Till middagen dukade hon för dem alla tre, men han kom icke. Eftermiddagen gick likaledes utan att han hördes af, och Strand började slutligen också bli ängslig, fastän han påstod att det endast kunde vara något infall af Lars att besöka en bekant, och att det var oförsvarligt af honom att inte skicka dem underrättelse.

Emellertid jagade Vendlas oro upp hans, och han började vid åttatiden på kvällen tänka på att gå ut i staden och höra efter hos en god vän till Lars, om han inte sett till honom.

Han stod och knäppte sin bonjour för att sedan taga på sig öfverrocken, då han hejdade sig vid ljudet af en nyckel, som utifrån sattes i tamburdörren.

Den gick upp, och Lars steg in. Han såg trött och allvarsam ut.

Strands och Vendlas frågor kommo på en gång.

»Hvar har du varit?»

»Jag har varit och sökt personer, utträttat litet smått.»

Han tog af sig och följde dem in. Der började frågorna och förebråelserna på nytt. Hvar

hade han varit under natten? Hvarför skickade han åtminstone inte ett bud?

Lars svarade något undvikande. Han hade träffat en gammal god vän, och de hade varit tillsammans så länge in på natten att han tyckte det kunde vara så godt att kinesa på dennes soffa. Medan han stod der och pratade, knäppte han upp rocken och stack handen i bröstfickan för att taga fram något.

»Har du glömt din klocka?» frågade Vendla, som genast saknade urkedjan.

»Den är såld.»

»Såld!»

Utan att vidare svara på hennes utrop och frågor tog han fram en annotationsbok och ur den ett dubbelviket papper. Han höll på temligen länge med att vika ut det, och räckte det sedan åt fadern. Vendla lutade sig öfver dennes axel och läste. Det var ett kvitto.

I första ögonblicket förstodo de icke riktigt hvad det gälde. Men så lät gubben handen sjunka och såg på Lars. Vendla gaf till ett rop.

»Lars, nej Lars . . .!»

Hon såg åter på papperet. Det var icke något misstag. Der stod det fullkomligt tydligt. Han hade köpt emigrantbiljett till Amerika. Afresan skulle ske den sjetten april.

Fadern sade icke ett ord. Han promenerade ett par hvarf kring golfvet, gick derpå in till sig och stängde dörren. Vendla satte sig på en stol och grät. Det hade kommit så häftigt öfver dem.

»Åh Lars,» sade hon snyftande, »vore det inte bättre att stanna här. Derborta vet du ju inte alls, hur du får det.»

»Men jag vet hur jag får det här», sade han.
»Jag vill inte bli någon lifsslaf.»

»Och Nanna,» frågade Vendla.

Hans ansigte hårdnade.

»Hon får vänta på mig, om hon vill.»

En liten stund sutto de tysta bredvid hvarandra. Men så steg Lars upp och gick in till fadern. Denne satt vid skrifbordet med ansigtet i händerna och rörde sig icke vid ljudet af dörren.

Lars gick fram och ställde sig bredvid honom, tog en bit papper och vek den tankspridt i flere delar. Han visste inte hvad han skulle säga honom. Slutligen lutade han sig framåt och stödde båda händerna mot bordet.

»Tycker du inte jag gjorde rätt, pappa?»

Gubben tog fingrarna ur sitt tjocka hår och såg upp.

»Jo, Lars,» sade han, »jag tror det. Men det är hårdt . . .»

13.

å Nanna gäspande vaknade på morgonen, påminde hon sig genast att det var söndag. Hon kunde godt ligga en half timma till. Och sträckande på sig, vände hon sig åt andra sidan, låg halfslumrande ända till klockan slagit åtta och klädde sig sedan ganska långsamt.

Det var ingen brådska. Hon kunde ändå inte komma ut och gå, ty i dag måste hon följa med i kyrkan. Ett par söndagar hade förflutit sedan hon var der, och farbror Grehn hade gifvit henne stränga förmaningar.

Medan hon stod och kammade sig, knackade det på dörren, och husjungfrun kom in med ett bref.

Det hade Vendlas stil. Nanna öppnade det och läste de få raderna i ett ögonblick. Det var en förfrågan om hon ville äta middag hos Strands, och sedan stanna der hela eftermiddagen.

Hon höll på att glädjestrålade springa in till tant Constance och visa brefvet. Det var så upplifvande och oväntadt roligt att få vara tillsammans med Lars nästan en hel dag. Men så kom hon ihåg, att hvarken herr eller fröken Grehn voro bjudna. Det var besynnerligt att man åtminstone inte bad dem komma på eftermiddagen. Tant Constance skulle nog bli litet stött, ty hon var ganska noga i fråga om uppmärksamheter.

I alla fall måste Nanna ändå tala om det, och hon gick in till tanten, utan att först fullborda sin toalett.

»Tant, jag är bjuden till Strands till middagen. Vendla skref till mig.»

Hon räckte fram brefvet. Fröken Grehn läste det och såg upp utan det ringaste tecken till att vara stött. Tvärtom låg det någonting mildt i hennes annars litet sträfva drag, och hon klappade Nanna på kinden.

»Ja, lilla barn, då ska du väl gå!»

Nanna återvände belåten in till sig. Hon började genast tänka på sin toalett, ty hon skulle gå direkt från kyrkan till Strands. I dag skulle hon taga sin nya klädning, som hon fått hem från sömmerskan för ett par dagar sedan och ännu inte begagnat. Den var af ett grått mjukt tyg med bruna ränder och hade brun sammetsbesättning. Hur enkel den än var, så klädde den henne utmärkt, det visste hon, och hon räknade på en ytterligare effekt genom en liten brun och röd

sammetsrosett, som hon sjelf gjort och satte fast tätt intill kragen på venstra sidan.

Hon undrade om Lars skulle tycka om den der drägten. Men han hade blifvit så besynnerlig på sista tiden. Han hade inte visat något intresse, då hon talade om att hon fått hem den. En tre, fyra dagar efter hvarann hade han kommit och hemtat henne från kontoret, men hade alls inte varit trefflig och vid godt humör. Hon hade pratat som vanligt och försökt att lifva upp honom, men det ville inte gå. Först trodde hon att han var nedstämd genom någon motgång. Men han knotade inte som annars vid sådana tillfällen öfver sin förlorade tid, och att den som vill ha arbete inte kan få något. Han gick der bara tyst och såg på henne då och då, som om han ville säga henne något men inte kom sig för. Och frågade hon honom om han var ledsen eller om det händt något, svarade han nej. Ibland kunde det komma på henne en häftig ängslan öfver att det kanske skett någonting tråkigt, som han inte ville tala om, eller att han funderade på att taga sig plats någonstans långt bort på landet, så att de inte kunde träffas på mycket länge. Det skulle vara förfärligt! Hon visste inte hur hon skulle kunna lefva skild ifrån honom. Nej, det vore omöjligt. Hon skulle längta sig sjuk.

Nanna hade alltid hoppats att han skulle få någon plats i Stockholm, så att de kunde träffas nästan hvar dag. Något annat ville hon inte tänka sig. Och om de också inte kunde gifta sig på

några år, kunde de väl lefva drägligt nog ändå, om de sågo hvarann så ofta. Ja, han fick inte taga sig någon plats långt bort!

Emellertid kunde hon inte låta bli att glädja sig åt middagen och hela eftermiddagen de skulle få vara tillsammans. Hon skulle nog muntra upp honom, om det var något vanligt misshumör han gick i, ty det visste hon att hon hade makt till, om hon ville. Och om det var någonting han grubblade öfver, så skulle hon leta ur honom det. Han skulle inte slippa undan!

Hon tråcklade sitt vackraste krås på klädningen. Hon ville vara riktigt fin.

Fröken Grehn gick också med i kyrkan, och Nanna litade på att tanten efteråt skulle följa farbror Grehn till Nya kyrkogården, så att hon sjelf skulle slippa. Men då gudstjensten var slut, sade Grehn inte ett ord om grafven. I sjelfva verket hade han börjat försumma den en eller annan söndag på sista tiden.

De följdes åt hemåt så långt de hade samma väg, och sedan nickade Nanna ajö för att gå åt sitt håll.

Klockan var bara en kvart öfver ett, då hon kom upp till Strands, och innan Nanna hunnit taga af sig, blef det fråga om en liten promenad före middagen. Vendla hade inte sjelf tid, men hon tyckte att Nanna och Lars gerna kunde gå ensamma för en gång.

Detta förslag var egnadt att väcka en smula förvåning, ty Vendla brukade just vara den, som

mest höll på konvenansen. Men propositionen var i alla fall god, och det dröjde inte länge förrän Nanna åter befann sig på gatan åtföljd af Lars.

De hade en rätt treflig promenad. Fastän Lars inte var så glad som han kunde vara, föreföll han likväl inte så dyster som de sista dagarna. De gingo utåt Skeppsholmen, och när de på hemvägen passerade öfver Karl den trettondes torg mötte de Strand, som nyss slutat sin salta bit. Han blef glad att få se dem, och de vandrade tillsammans af och an i alléerna, tills det blef tid att gå hem till middagen.

Då Nanna stod deruppe i tamburen igen och lät Lars hjälpa sig af med kappan, väntade hon att han skulle bli förvånad öfver hennes nya toalett. Det brukade ju vara ett riktigt litet evenement, när hon kom med någonting nytt.

Men han sade alls ingenting.

Gubben Strand gick in till sig, och Vendla var i köket, så att de kommo ensamma in i salen. Då kunde Nanna inte vänta längre.

»Hör du Lasse, är du då alldeles stenblind i dag?»

Hon ställde sig framför honom med hängande armar och ett utmanande litet småleende.

Kanhända han verkligen haft ögon förut, fastän Nanna inte trodde det och han ingenting sagt, ty han tycktes inte bli så märkvärdigt öfverraskad. Men hon mönstrades ändå pligtskyldigast från hufvud till fot. Till sist såg han likväl inte

mera på klädningen utan stannade vid hennes ansigte.

»Ja, du är söt,» sade han med en dröjande blick. »Du är den sötaste, raraste, vackraste flicka, som fins i den här verlden.»

Han tog henne om lifvet och drog henne med sig ned på en stol.

»Och den mest älskade . . .» tillade han.

Det var någonting så innerligt i hans röst, att Nanna slog båda armarna om hans hals. Men han kysste henne inte utan satt tyst och betraktade henne, medan han fortfarande höll armen om hennes lif.

Man gick i dörren från köket, och han släppte henne utan att ens i sista ögonblicket försöka röfva sig en smekning. Han var verkligen bra olik sig.

Middagen gick under en ganska liflig stämning, ty Strand förstod alltid att hålla målron uppe. Om intet annat hjälpte, så berättade han historier. Han hade ingen riktig aptit, om det var tyst vid bordet.

Deremot satte han värde på att få ro efter maten och gick in till sig nästan omedelbart sedan de stigit upp. Lars och Nanna satte sig i soffan väntande på Vendla, som ännu hade sysselsättning. Men då allting var i ordning, och de ropade på henne, ville inte heller hon hålla dem sällskap. Hon påstod att hon var litet trött och måste hvila sig en stund inne i sitt rum.

»Bara en halftimma eller så,» sade hon i dörren, men kom igen liksom drifven af en oemot-

ståndlig lust och kysste Nanna så ömt, att denna helt förvånad satt och såg efter henne, då hon hastigt gick sin väg igen. Det var någonting underligt i hennes sätt.

»Så snäll hon är,» sade Nanna, då dörren slutit sig, »hon ville visst bara att vi skulle få vara ensamma.»

Lars svarade ingenting. Han satt tyst och stirrade på ett par solfläckar, som lyste upp golvet mellan bordsfötterna.

»Hvad tänker du på?» frågade hon, satte sig bekvämt upp i soffan och kröp intill honom. »Du ser så grubblande ut.»

»Jag tänker på...» Han afbröt sig utan att tyckas ha lust att säga mera och stirrade utåt golvet som förut.

Nanna väntade.

»På hvad?» frågade hon.

»Jag tänker på...» Han tog bort blicken från solfläckarna, och den for orolig omkring i rummet, men utan att vända sig till henne. »Jag tänker på att det varit bäst, om du aldrig hållit af mig.»

»Hvarför det? Håller du då inte längre af mig?»

Hon lade smekande sin arm omkring honom, van vid dessa slags uttryck af missmod och alldeles säker på hans svar. Men det kom intet.

»Vill du kanske bli af med mig? Säg bara ifrån! Men det är inte sagdt att du slipper mig för det.»

Nej, han ville inte leka. Då började hon draga fram alla sina tröstegrunder, som hon brukade använda, när han var vid nedstämdt lynne. Hon hade nog sett att han varit ledsen i flera dar. Men det var dumt af honom att gå och grubbla så der. Inte var det värre för honom än för många andra. Tvärtom, mycket bättre. Han kunde väl inte begära att det skulle gå så fort för honom. Men nog skulle det gå. Både farbror Grehn och andra hade ju lofvat att hjälpa honom. Och så hade de ju hvarann. Var han inte lycklig att ha henne? Hon hade då aldrig varit så lycklig som nu! Nej, aldrig någonsin! Och hon skulle aldrig kunna bli förtviflad nu, när hon hade honom.

Lars svarade knappast någonting. Han satt stel och tankspridd och tycktes icke taga något intryck af hennes föreställningar. Plötsligt vände han sig likväl emot henne.

»Nanna, skulle du . . .»

Men han kunde icke fortsätta utan steg i stället hastigt upp och gick tvärs öfver rummet. Ett ögonblick blef han stående vid fönstret, men vände derpå om med ett uttryck, som kom Nanna att resa sig från soffan. Hon förstod att det var någonting å färde.

En isande ängslan betog henne. Hade det händt något? Gick han verkligen och bar på någonting? Hon ville fråga honom, men hejdade sig af en vidskeplig förskräckelse för att frammana hvad hon fruktade.

Han hade kommit igen, satte sig ned och drog henne intill sig.

»Nanna, skulle du aldrig kunna glömma mig?»

»Nej, aldrig,» sade hon sakta.

»Om du inte såg mig på länge?»

Hon betraktade honom tyst.

»Om du inte såg mig på flera år?»

»På flera år!» Hennes ögon vidgades och hyn fick hetsiga röda fläckar. »Är det sant...?»

Och innan han kunde svara, kom en ström af ord öfver hennes läppar.

»Menar du att du skall resa ifrån mig? Långt bort...? Nej, nej, det får du inte, det får du inte! Säg Lars, det tänker du väl inte?»

Hon kastade sig om hans hals, och tryckte sig fast intill honom.

Han försökte lugna henne, bad henne vara förståndig, så att han fick tala med henne. Men hon tog honom med båda händerna kring ansigtet, och fastän hon log, skälfde det vid hennes haka och mun.

»Säg Lars, inte vill du fara ifrån mig?»

Han undvek hennes blick och började smeka hennes hår. Men då hon icke fick det svar hon ville, kastade hon sig ner i soffan med ansigtet i händerna. Hon ville ingenting höra, inga föreställningar, inga böner. Hon ville ingenting veta, inte hvart han skulle resa, ingenting! Det bekymrade henne inte. Men från de sammanpressade händerna kommo snyftningar och afbrutna ord, som skuro Lars i hjertat.

Hon kunde inte stå ut med att lefva skild ifrån honom. Hon skulle pinas ihjäl derborta på kontoret, om han reste ifrån henne. Några år! Hon kunde icke tänka sig ett slut på dem. Gå och släpa fram sitt lif under träl och en brinnande längtan! Arbeta om hvardagarna, så att man kände krafterna svika, och om söndagarna gå i kyrkan och promenera till grafven och höra på farbror Grehns missnöje och gnat öfver alla skapade ting. Det var hennes framtid. Och inte en glimt af sol! Hon var ung och lefnadsglad. Hon ville njuta af lifvet. Hon ville vara hos den hon älskade. Och så skulle man gräfva ner henne, stänga in henne, låta henne tyna bort i ensamhet och längtan. Nej, hon kunde inte försona sig med det! Han fick inte resa ifrån henne. Hon ville ha kvar det enda hon egde i verlden, honom, hennes älskade, hennes innerligt älskade . . .

Men under det hon låg der och kände Lars' arm omkring sig och hörde hans sorgsna röst, som då och då nämnde hennes namn, eller bad henne vara lugn, började hon öfverväldigas af en förnimmelse om sin maktlöshet. Hon förstod att det öde, mot hvilket hon stred, och hvaremot hennes innersta känslor uppreste sig, var oundvikligt.

Ett slags förlamning smög sig öfver henne. Snyftningarna upphörde, och till sist satte hon sig upp igen med ett konstladt lugn öfver sitt ansigte.

Lars trodde att hon försökte beherska sig för hans skull. Han tog henne om lifvet och ville smeka henne. Men hon förde bort hans hand.

»Hvart skall du resa?» frågade hon utan att se på honom.

Han var rädd att svaret skulle framkalla en ny paroxysm och dröjde med det.

»Till Amerika,» sade han slutligen.

Men hon förändrade icke en min. Hon hade redan anat det, ty hon visste ju att han en gång förut haft sina tankar dit.

»När far du?»

»Den sjetta april.»

»Har du redan köpt biljett?»

»Ja.»

Frågorna slutade. Nu visste hon alltsammans. Hon satt der stilla med händerna i knäet och räknade de smala, bruna ränderna på sin klädning. Hvar hon började och hvar hon slutade, det visste hon inte. Men det var en hel massa. Nog var det flera tusen ränder, om man skulle räkna dem alla på hela klädningen.

Lars försökte åter draga henne intill sig, och hon gjorde inte längre något motstånd. Hennes hufvud sjönk ned mot hans axel. Hon låg der blek och tyst, och endast någon gång for en darrning igenom henne.

Han kunde nu tala, och han försökte göra det så skonsamt som möjligt och ställa framtiden i den bästa dager.

Först förklarade han hur omöjligt det var för honom att stanna hemma. Han kunde inte längre tynga på sin far, och denne hade sjelf, fastän i största välmening, föreslagit honom att antaga

Grehns bemedling för att återfå sin gamla plats. Men om han farit dit, skulle de knappast blifvit mindre skilda åt än de nu skulle bli. De hade fått se hvarann så sällan, kanske bara under några timmar, tre, fyra gånger om året. Och det skulle endast varit en skilsmessa utan gagn, en förspild tid. Der skulle han aldrig kunnat arbeta för deras gemensamma framtid. Han skulle aldrig kunnat tänka på att gifta sig som landtbruksbokhållare, och det ena året hade gått efter det andra utan att de fått större hopp om att komma tillsammans. Men i Amerika, der hade man åtminstone utsigter. Der hade den menskliga arbetskraften högre värde än här. Der behöfde man icke skämmas för att taga i med sina händer, ty man blef icke sämre för det. Der var rörelse och driftighet. Han var säker på att han skulle få arbete, ty han var stark, och om det gälde, kunde han till att börja med rulla sandkärror eller bära kolsäckar. Det gjorde ingenting. Och der skulle han spara, ty der kunde man få någonting att spara af. Och när han samlat ihop litet, skulle han försöka få köpa eller arrendera en farm. Kanske han också slog sig på något alldeles nytt yrke. I Amerika kunde man taga sig till med hvad som helst, och man såg ju att rigtiga oduglingar slog sig bra ut derborta.

Han hade icke velat meddela henne sin plan innan allting var ordnadt, ty han var rädd för att hon skulle komma honom att vackla i sitt beslut, oaktadt han visste att det var det enda han hade att göra. Men nu måste hon vara modig. Det

skulle nog inte dröja så länge, förr än han kom hem igen eller kunde skicka efter henne. Kanske bara några månader. Somliga hade genast tur. Men på några år skulle han i alla händelser kunna arbeta sig upp, det var han säker på, ty der borta fans ändå framtid, och han skulle ju arbeta för hennes och sin egen lycka.

Nanna låg fortfarande med slutna ögon lutad mot hans axel.

»Några år,» mumlade hon tyst. Det var det enda, som fastnat i hennes minne. Dessa kommande år stodo för henne som en afgrund. Hon såg inte något slut på dem.

»De gå nog snart,» sade Lars förhoppningsfullt. »Vi äro ju unga båda två.»

Plötsligt slog Nanna upp ögonen. De lyste så stora och klarblå, men blicken sväfvade bort. Hon tycktes inte se det föremål den fäste sig vid.

»Lars,» sade hon, »tror du att man kan lefva utan glädje?»

Ett stygn for igenom honom. Han betraktade hennes lilla späda gestalt och det bleka ansigtet bredvid honom. Han mindes henne sedan sommaren så fyllig och frisk, så blomstrande, hurtig och lefnadsglad. Det omåttliga arbetet hade redan tärt på henne. Och nu under slagets tyngd låg hon der som bruten. Tårarna hade tecknat ringar kring hennes ögon. Den friska färgen hade flytt från kinder och läppar, och hela hennes uttryck var förändradt. Det låg ett drag af trötthet och aftyning öfver hennes ansigte.

En ångestkänsla intog honom.

Om det skulle vara så att hon nödvändigt behöfde glädje för att lefva? Om arbetet skulle öfverväldiga henne! Om hon skulle tyna bort i längtan och ensamhet...

Han tryckte henne hårdt intill sig.

Nej, hon måste vänta på honom. Hon måste lefva och vänta på honom!

Han ville säga henne det. Men orden kommo icke fram, och han kysste henne i stället med darrande läppar.

14.

Den sjetta april var öfver. Afskedsscenen, skakningarna och den häftiga gråten voro förbi. Till och med den första stora känsligheten för hvarje minne efter den sagnade hade lagt sig.

Nanna kunde redan utan att få tårarna i ögonen gå förbi det gathörn, der Lars brukade vänta henne, när hon kom ifrån kontoret. Hon kunde se och begagna de små presenter han gifvit henne, utan att hvarje gång kyssa dem och stå försjunken i tankar. Hvardagslifvet hade åter dragit in henne i sitt urverk, men tomheten var kvar.

Som vanligt satt hon på kontoret och skötte sina göromål till principalens belåtenhet. Men det gick helt mekaniskt. Hon räknade aldrig timmarne med otålighet som förut. Hon lifvades aldrig upp

af tanken, att när middagstimman slagit eller arbetsdagen var slut, väntade henne några lyckliga ögonblick, då hon skulle få njuta af lifvet, träffa den hon höll af, prata dumheter och allvar med honom, få en handtryckning i muffen, en smekning, när det var som mörkast mellan gaslyktorna, och en kyss derhemma i porten.

Aldrig längtade hon till söndagarna för att få springa upp till Strands, sitta der och prata, gå ut med dem och promenera eller åka skridsko.

Om hon längtade till dagens slut, så var det för att få sofva och glömma bort sina tankar. Och längtade hon till söndagen, så var det för att få hvila sig. Det var henne detsamma hur hon tillbragte den dagen. Ville man att hon skulle gå med i kyrkan, så gjorde hon det utan att gräma sig, men på eftermiddagen satt hon helst inne hos tant Constance.

Med henne kunde hon bäst tala om Lars, ty hon visste att fröken Grehn höll af och saknade honom. Och Nanna kunde sitta hela timmar hos henne utan något annat samtalsämne.

Men då farbror Grehn började yttra sig om honom, ville hon helst slippa höra på. Han gillade icke Lars' amerikaresa. Den öfverensstämde inte med hans principer om fosterlandskärleken. Lars hade kunnat få arbete, som andra hade skaffat honom, utan att han behöfde lägga två strån i kors, och han reste ändå. Men om man är sant fosterländsk, så öfverger man inte sitt fädernesland, så

länge det erbjuder en uppehälle, och Lars hade ju en plats att tillgå här hemma. Derute stod minnans ingen att taga på hyllan.

Han slutade inte snart, när han kom in på detta ämne, och ibland kunde Nanna stiga upp och gå sin väg med tårar i ögonen. Att söka försvara Lars visste hon vara lönlöst, och hon kunde inte stå ut med att höra honom klandras.

Med Vendla kunde hon heller inte tala obehindradt om Lars. Denna tycktes henne på sista tiden ha blifvit förändrad till sätt och åsigter.

I mediet af april kom Nanna en dag upp till Strands, och öfvergifven, som hon kände sig, hade hon börjat utgjuta sitt hjerta och skylla alla vedervärdigheter på andra.

Lars hade aldrig rest, om han fått ordentligt arbete här hemma, och hon tyckte verkligen att farbror Grehn kunde ha hjälpt honom till det. Han, som var så rik och inte hade någon annan att tänka på än de der idioterna, som visst förstå att känna sig lyckligare, om de få lära sig abcd, än om de inte få det (det hördes att hon var inspirerad af Lars), han kunde väl ändå ha gjort så mycket för honom, att han skaffat honom ett arrende. Eller tyckte inte Vendla det också?

Men Vendla såg betänksam ut.

»Nej vet du, Nanna lilla», sade hon, »man får inte döma så der hårdt. Farbror Grehn har ju inte fria händer. Han måste hålla sig till det testamente, som han och Mathilda gemensamt upprättat, och dessutom har han kanske gjort mera

godt än någon tror. Och han kan väl inte räkka till öfverallt.»

»Ja, men . . .»

»Jag skall säga dig en sak,» fortsatte Vendla, »som jag inte skulle tala om för någon annan, men jag vill att du skall få en rätt uppfattning af farbror Grehn. När vi skulle flytta hit den första april, så var det mycket svårt för stackars pappa, som det minsann är ännu, och jag vet sannerligen inte hur det skulle gått, om inte farbror Grehn hjälpt oss. Han skaffade pappa medel till första kvartalet.»

Nanna stod helt förvånad. Hon hade aldrig förr hört att han lånat ut pengar.

»Och jag tycker verkligen,» återtog Vendla på nytt, »att Lars borde vara tacksam för hvad han gjort för pappa och inte bara pocka på att sjelf bli hjälpt i första rummet, utan att tänka på att farbror Grehn kan ha skäl för sitt handlings-sätt. Man ska alltid försöka vara rättvis, och stackars farbror står så ensam i verlden, så att man borde i stället för att ha fordringar på honom, söka förstå och omhulda honom.»

Nanna hade kommit med fullt hjerta och i sin saknad och tröstlöshet klagat öfver sitt och Lars' öde. Till svar får hon ett beklagande öfver farbror Grehn. Det var visserligen sant, att hon sjelf brukade tycka synd om farbror Grehn för hans ensamhet och stora förlust. Men det tycktes som om Vendla tog sig närmare af honom än af

sin egen bror, af Lars, för hvilken hon väl ändå först och främst bort ömma.

För Nanna lät det så besynnerligt och hjertlöst det der talet om farbror Grehns hjälpsamhet, för hvilken Lars borde vara tacksam. Hon fattades af ett instinktligt misstroende till Vendla, och då denna nästa gång kom till henne för att full af saknad och oro tala om Lars, ville hon inte riktigt lita på hennes ömhet.

Hädanefter var det till tant Constance, som Nanna gick med sin sorg och sina förtroenden.

Ungefär en månad sedan Lars rest fick Nanna bref ifrån honom. Det innehöll inga andra underrettelser än att han var lyckligt och väl framkommen och naturligtvis beskrifningar öfver resan. Så fort han fick något arbete, lofvade han att skriva igen.

Nanna erhöll brefvet då hon kom hem på kvällen, och hon läste det om och om igen, innan hon somnade. Morgonen derpå steg hon tidigare upp än vanligt. Hon ville skynda sig upp till Strands, innan hon gick till kontoret, låta dem få del af nyheterna och höra om de inte möjligtvis också fått någonting med samma post.

Då hon var nära framme, blef hon öfverraskad af att få se farbror Grehn och Vendla stå vid porten hållande hvarann i handen. Vendla hade ena foten på trappsteget och tittade ner i gatan, medan Grehn betraktade henne, som om han väntade på något svar. Efter att ha skakat på hufvudet ett par gånger, såg hon slutligen upp med en mild, uttrycksfull blick, som talade om att vilja men inte kunna.

De hade ingen aning om Nannas närvaro, förr än hon plötsligt sade goddag.

Vendla drog hastigt tillbaka sin hand, och farbror Grehn uttalade sin förvåning öfver att Nanna var så tidigt ute och sprang om morgnarna. Strax derpå tog han afsked och gick, hvarefter de båda damerna följdes åt uppför trapporna.

Hos Strands hade de också fått bref, och Nanna blef så glad och ifrig att få läsa dem att hon glömde bort scenen i porten, som likväl väckt hennes synnerliga förundran.

Hon satt som fastnitad på sin stol och läste brefven gång på gång och endast med en svag förnimmelse af hur otålig och nervös Vendla var denna morgon, hur hon ref af sig kappa och hatt, i största hast gjorde i ordning det försenade frukostbordet och temligen retligt svarade sin far, då denne helt vänligt frågade efter kaffet.

Slutligen felades klockan bara en kvart i nio, och Nanna måste rusa upp och kasta ifrån sig papperen för att hinna i rätt tid till kontoret.

* * *

I mediet af maj började rustningarna till landsflyttningen. Grosshandlaren skulle bo på samma sommarnöje som i fjol, och hans syster skulle följa med. Men Nanna måste naturligtvis stanna i staden för sin sysselsättnings skull. Hon skulle fortfarande stanna i sitt lilla rum, och sina måltider fick hon intaga på en fruntimmersrestaurant.

Det var just inga glada utsigter för sommaren. Hon skulle om möjligt komma att känna sig ännu mera öfvergifven än förut, då hon inte längre hade tant Constance att hylla sig till. Men det fick väl gå. »Man är inte här i lifvet för att roa sig», som farbror Grehn sade. Dessutom tyckte hon att det nästan gjorde henne detsamma nu, hur händelserna gestaltade sig omkring henne. Hon tyckte att hon förlorat förmågan att njuta och glädja sig, att hon redan blifvit gammal, och att det enda hon hade att göra var att låta tiden rinna och rinna och rinna, tills timglaset var slut, eller — hon plötsligt skulle lefva upp igen, bli ung och glad på nytt, ty hon kände att hon kunde bli det, om . . . han kom! Men det fick inte dröja allt för länge.

En kväll hade hon ovanligt nog sluppit ifrån kontoret en kvart före nio, och sedan hon ätit kväll, satt hon en stund inne hos tant Constance för att prata litet i skymningen, innan de gingo till sängs.

Farbror Grehn var deremot till begges förvåning inte hemma. Annars brukade han lägga sig före nio, och nu blef klockan half tio utan att han hördes af. Slutligen började tant Constance på allvar bli en smula orolig och ville sätta sig vid fönstret för att se efter, om han inte syntes till. Men med detsamma hörde de honom komma in i tamburen, torka sig om fötterna, som han alltid gjorde mycket väl, och sedan gå in i sitt rum.

Några minuter derefter knackade det på dörren, och han frågade om systemen redan låg.

Fröken Grehn ropade »stig på» och han kom in. Då han fick se Nanna sitta på schäslongen bredvid tant Constance, blef han något öfverraskad.

»Sitter du här?»

»Ja,» sade fröken Grehn, »vi ha suttit här och undrat hvarför du inte kom hem. Hvar har du varit?»

»Jag har gått och promenerat några slag.»

Sedan han vikit upp rockskörten, satte han sig på en stol några alnar ifrån dem utan att säga något.

»Har du ätit, eller vill du ha en smörgås?»

»Sedan, sedan...»

Han slog ifrån sig med handen, som för att antyda, att det der var ett ämne, hvilket icke passade för hans sinnesstämning. En viss högtidlighet låg utbredd öfver hans väsen. Med inåtvänd blick satt han och såg rätt framför sig, och helt långsamt och varligt lade han armarna i kors.

»Hvad är det åt honom,» hviskade Nanna, lutande sig fram mot tant Constance, och de vexlade ett frågande ögonkast i skydd af halfmörkret.

»Det sker underliga ting,» mumlade Grehn som för sig sjelf.

»Hvad då?»

»Constance,» återtog han, »jag har någonting att underrätta dig om. En sak som... som... Ja, herrans vägar äro underliga, och hans nåd är stor... Jag skall meddela er en sak». Han höll upp. »Jag är förlofvad.»

»Förlofvad,» utbrast Nanna.

Fröken Grehn stödde armbågen mot bordet.

»Är du förlofvad,» upprepade hon med tonvigt.

»Ja, jag är förlofvad.»

Det blef en stunds tystnad. Två par uppspärade ögon stirrade oafåatligt på Grehn.

Förlofvad! Kunde man tro det, fastän man hört det med egna öron, fastän man visste att Grehn icke var fallen för skämt, och fastän han verkligen satt der så högtidlig som en brudgum på sjelfva bröllopsdagen! Kunde man fatta det? Det var icke mycket mera än ett år sedan hans första hustru dog, och han hade gått der, en sjuttio-årig, bruten gubbe och gråtit öfver henne i ensamhet och i sällskap, inomhus och ute. Man hade ömkat honom och haft öfverseende med hans svagheter, ty han var ju en otröstlig, stackars enstöring, som öfverlevvat sin lycka och icke mera kunde se något solsken i lifvet.

Och nu var han förlofvad!

Allt detta kom för dem fastän dunkelt. Hvad de egentligen tänkte, hade de icke klart för sig. Det var någonting så oväntadt och otroligt i nyheten, att det föreföll som en dröm att han talat om den.

»Med hvem,» frågade tant Constance ändtligen.

»Med en liten snäll och rar kvinna,» sade Grehn, »en liten förständig och präktig kvinna, som gud i sin nåd lät mig finna på min väg. Ni känner henne.»

»Känner vi henne?»

De kunde inte gissa. Tankarna stodo alldeles stilla. Någon, som de kände? Och de hade inte märkt . . .

»Vi känna henne allesammans och hålla af och värdera henne sedan länge,» fortsatte han. »Hennes namn är Vendla Strand.»

»Vendla!»

Det kom från två par läppar på en gång.

Fröken Grehn böjde sig ned och tog upp ett garnnystan, som fallit på golvet. Derefter rättade hon på bordduken, lade nycklarna i nyckelkorgen och gick bort till fönstret för att känna efter om azalean behöfde vatten, ehuru den fått det för en halftimma sedan. Hon kunde inte vara stilla. Det kom öfver henne så märkvärdiga känslor. Hon visste inte hvad hon skulle tänka och säga, men det var någonting för mycket i det här, någonting som svor mot alla hennes begrepp. Oskar och Vendla! Vendla och Oskar! För hvarje gång de der namnen runno upp i hennes tankar blef hon uppörd på nytt. Oskar och Vendla!

På schäslongen satt Nanna och stirrade på Grehn. Hon kunde heller icke få någonting klart för sig. Farbror Grehn skulle gifta sig med Vendla. Men han kunde ju godt vara hennes far! Nanna hade alltid betraktat henne som nästan jemnårig med sig sjelf. De hade kommit väl öfverens, gifvit hvarann sina förtroenden och varit som ett par riktigt goda vänner. Och nu skulle hon gifta sig med farbror Grehn. Det var då inte underligt att hon tog honom i försvar den der gången och

ömmade mera för honom än för Lars. Hon älskade ju honom, älskade honom som hon, Nanna, älskade Lars.

En rysning gick igenom henne, då hon mätte den der lilla skrumpna gubben från hufvud till fot. Var det möjligt? Kunde Vendla verkligen älska honom, älska honom som hon, Nanna, älskade Lars? Nej, nej, det kunde icke vara sant! Det uppfylde henne med vedervilja bara att tänka på det. Hon vände bort hufvudet och bet sig i läppen.

»Ja,» sade Grehn och knäppte ihop händerna, »man vet inte den ena dagen hvad som skall ske den andra. Guds rådslut äro visa och underliga, och jag tackar honom för hans nåd. Hon är en liten söt kvinna, en liten älsklig kvinna!»

Han log för sig sjelf i sin lycka.

»Och Mathilda då,» sade fröken Grehn, som ännu stod kvar vid fönstret, sysslade med blomorna.

»Mathilda,» upprepade Grehn, utan att förändra ställning, men med ett förklaradt och högstämmt utseende. »Hon skall en gång deruppe taga emot oss begge två med öppna armar . . . Jag har känt hennes närvaro under nattens tysta timmar. Och det är hennes verk. Det är hon, som velat det så.»

»Har du haft någon uppenbarelse,» frågade systemen. Rösten lät icke fri från en viss hånfullhet.

Han såg på henne.

»Det der förstår du inte,» sade han kort.

Några ögonblick förflöto under en viss generad tystnad. Tant Constance gick och satte sig igen.

»För öfrigt vet jag mer än väl,» återtog Grehn, »att det är flera, som inte kunna förstå det. Vendla, som är en sådan liten klok och rättänkande kvinna, insåg först af oss hvad man skulle ha att säga och prata. Och det var minsann inte lätt att få ja af henne. Hon ville inte tränga sig in i familjen och uppväcka missförstånd och hade en hel mängd sådana der skrupler. Men slutligen måste de vika, ty när man håller af hvarann, då . . . då försvinner allting annat.»

Han höll upp och strök sig om hakan. Det var ingen som sade något, men Nanna tänkte på hvad han yttrat om hennes och Lars' kärlek. För den försvann icke allting annat.

»Och jag,» fortsatte han, »har nu alltid varit så, att jag inte velat lägga mig i andras affärer. Jag sköter mitt och låter andra sköta sitt. Det har alltid varit min sträfvan att slippa veta och höra talas om hvad annat folk gör, och därför angår det heller ingen annan hvad jag gör. Vi ska lefva för hvarann, min lilla hustru och jag. Och jag tänker inte fråga någon om råd. Man ska inte ha mer än en vän, och det är ens hustru.»

»Bara en om sender, menar du,» sade fröken Grehn. »Ja, jag mins du brukade säga så åt Mathilda.»

Grosshandlaren tittade på henne, men teg. Han hade ett godt sätt att svälja små gaddar, utan att låtsas känna dem. Det var bättre att lemna

dem åt tystnadens förakt. Dessutom hade han ju en gång för alla förklarat, att han inte brydde sig om människor och deras omdömen.

Han steg upp och gick till fönstret för att se om det blåste ännu.

»Ja, godnatt med er,» sade han, vändande sig om och begaf sig mot dörren. »Jag bryr mig inte om någon mat i kväll.»

»Jaså. Godnatt!»

Man lät honom gå utan någon slags gratulation eller välönskning. Det var ingen som tänkte på det.

Sedan tant Constance och Nanna blifvit ensamma, sutto de först som förstummade på schäslongen. De hade ännu inte hämtat sig från sin förvåning. Men slutligen började fröken Grehn att yttra sig. »Hon förstod ingenting. Hur hade det gått till? Hvad skulle det bli af?»

»Herre gud, om han nu tyckte om henne, kunde han väl ha adopterat henne och tagit henne till sig. Men att gå och gifta sig, gamla gubben, nära sjuttio år! Hvad är det för galenskaper!»

Och Vendla? Henne förstod hon ännu mindre.

Hon skakade på hufvudet och funderade. Kanske hon tog det som en mission och uppoffrade sig för Oskar?

»Nå, nu slipper hon åtminstone gå och ängsla sig, att hon inte kan sköta faderns hushåll, så det går ihop. Så den jemmern är det slut på!»

Hon tystnade. Nanna, som förut gjort sina anmärkningar, teg också. Det var som om ingen-

dera ville våga sig längre in på ämnet. De behöllo sina meningar för sig sjelfva.

»Ja, det är väl inte värdt att vi sitter här hela natten,» sade tant Constance efter en stund. »Du ser trött ut. Vi ska väl försöka sofva.»

Nanna tog godnatt och gick in till sig. Men sofva kunde hon inte på länge. Tankarna dansade omkring, antingen hon höll ögonlocken slutna eller uppe.

Hvarför tyckte hon egentligen att den der historien var så otäck? Låg det någonting så förskräckligt i att folk gifte om sig? Ja, inte kunde hon tänka sig det för egen del. Men ändå, inte var det någonting upprörande just i det. Farbror Strand, till exempel, hade ju varit gift två gånger. Aldrig hade hon tyckt att han var sämre för det. Och för öfrigt visste hon flera bekanta i sin hemort, som hade gift om sig, och inte hade hon tyckt det vara någonting förskräckligt. Men i det här fallet tyckte hon det. Var det då så underligt att farbror Grehn ville trösta sig och ännu njuta af lifvet? Nej, kanske inte. Hvarför var det då så motbudande? Derför att Vendla var så ung emot honom? Ja, förr det. Hon ville inte tänka på Vendla. Hon ångrade alla vänskapliga känslor hon hyst för henne. Hon tyckte att hon borde skämmas, skämmas förskräckligt!

* * *

I tidningarna hade det stått annons om förlofningen, och dessutom hade visitkort med Oskar Grehn och Vendla Eufemia Strand på gammalt hederligt vis cirkulerat bland släktingar och bekanta. Men ännu hade de nyförlovade icke gjort någon visit, och fästmän hade icke ens varit i fästmannens hem. De lefde för sig sjelfva och inte för världen.

På lördagen kom emellertid grosshandlaren och underrättade sin syster att han väntade sin fästmö och hennes far till söndagen.

Det skickades efter två sorters vin, rödvin och champagne, ty förlofningsmiddagen skulle bli enkel men fin, och tant Constance fick brådtom i köket. Hon måtte tänka aldrig det, men ännu så länge var hon värdinna i huset, och om hon också inte ansträngde sig att göra sitt bästa för tillfällets skull, så gjorde hon det, emedan hon ansåg det vara sin skyldighet att representera så, att man åtminstone inte hvad det yttre beträffade skulle ha något att anmärka på henne.

Redan klockan half tre dagen derpå var bordet dukadt med en krokan i midten, och på ömse sidor om den, de silfverbeslagna vinkarafferna. Det som ännu fattades var serveterna. Nanna gick och bröt dem till påfvemössor och stack bröds kifvor i topparna.

Men under det hennes fingrar, vana och flinka, vände och vek på det glänsande linnet, sysselsatte sig hennes tankar med Vendla. Hur skulle hon

se ut, när hon kom in? Hvad skulle hon säga? Skulle hon inte vilja sjunka genom golfvet?

Så fort en vagn hördes rulla på gatan, kastade Nanna serveten och sprang till fönstret. Farbror Grehn hade skickat efter en hyrvagn för att hemta dem. Det skulle vara riktigt högtidligt, och han sjelf vankade af och an derinne i sitt rum klädd i hvit halsduk, fastän ingen menniska var bjuden utom Strands.

Oturn är emellertid alltid framme. Medan Nanna var i köket, utskickad i ett ärende af tant Constance, anlände det rätta ekipaget, och då hon kom in igen, hörde hon de främmandes röster i tamburen.

Serveterna stodo helt ståtliga på tallrikarna. Allting var i ordning. Hon gick in i salongen och slog sig väntande ned på en stol vid fönstret. Personligen hade ju Vendla ingenting brutit emot henne. Men hon kände ändå ett visst agg till henne och ett begär att kallt och nyfiket betrakta henne under det kritiska ögonblick som stundade. Skulle hon skämmas? Åtminstone måtte hon väl se temligen förlägen ut.

Dörren öppnades. Det hördes ett frasande, och Vendla steg in. Hon var klädd i en ljust chokoladefärgad krêpklädning, rikt garnerad med siden i samma färg och en spetsjabot, sammanhållen vid halsen med en liten bukett af rosor och hvita syrener. Drägten klädde henne och stämde väl emot hennes ljusa hy. Nanna tyckte sig aldrig ha sett henne se så ung och bra ut.

Hon tog tvekande några steg men vände sig derefter om mot de båda herrarna, som kommo efter henne. Det fans ingen i rummet mer än Nanna, som satt gömd bakom den uppslagna salsdörren utan att göra min af att resa sig.

Med detsamma kom likväl fröken Grehn från sitt rum.

Vendla gick hastigt emot henne med öppna armar och kastade sig om hennes hals, der hon låg kvar under några ögonblick.

»Tant Constance . . .» Hon såg upp från hennes axel, »vill du hålla af mig lika mycket som förut?»

Tant Constance klappade henne, kanske inte fullt så hjertligt som hon brukade, men ändå mycket vänligare än Nanna trott hon skulle göra.

»Ja, ja,» sade hon. »Jag önskar dig allt godt.»

Ännu en omfamning, och sedan såg Vendla sig om efter Nanna, som rest sig upp och stod temligen stel i sin vrå.

Äfven mot henne kom hon med öppna armar, men med en frågande min, och Nanna lät henne kyssa sig. Hennes styfhet försvann inför denna säkerhet och detta oförändradt vänliga sätt, som tiggde om vänlighet tillbaka. Hon hade trott att Vendla skulle känna sig skamsen. Men det blef i stället hon sjelf, som kände sig så, hon visste inte hvarför. Halft mot sin vilja följande tant Constances exempel, återgaf hon smekningen fastän litet matt och framhvisade likaledes någon slags gratulation.

»Tack, tack,» svarade Vendla med innerlighet och tryckte hennes hand så varmt, som om hon varit fast öfvertygad om att dessa lyckönskningar kommo från fullaste hjerta.

Nanna stod der helt förvirrad. Hon började undra om inte alltsammans kanske ändå var ganska naturligt. Farbror Grehn pratade och skratade och klappade sin fästmö på handen. Vendla var sig lik och tog leende hans arm för att låta föra sig till bordet. På tant Constance märktes heller ingenting ovanligt. Hon svarade och talade till Vendla precis som annars och var en artig värdinna.

Den enda, som tycktes en smula derangerad, var Strand. Han deltog nog i samtalet vid bordet, men såg ändå tankspridd ut, var inte skämtsam och glad som vanligt, åt inte med någon egentlig aptit, tittade sig vid efterrätten om efter sherryn innan han återvände till sitt champagneglas och glömde alldeles bort sin skyldighet att hålla tal.

Denna hans försumlighet betydde dock ingenting. Den reparerades af Grehn, som sjelf höjde sitt glas och utbragte sin egen och sin fästmöskål i följande ordalag:

»Mina vänner!»

»Han är inte gift än,» hviskade Nanna hastigt till tant Constance, »så därför kan han bestå sig med mer än en vän.»

»Mina vänner,» upprepade Grehn, sedan han bättre torkat sig om läpparna, »jag vill tacka gud för hans nåd. Han skickar oss pröfningar, men

han låter också solen skina. Vi voro två skeppsbrutna (han lade handen ofvanpå Vendlas, som låg på bordet), vi ha båda gjort stora, smärtsamma förluster i lifvet. Men herrans vägar äro underliga. Han förde oss tillsammans till ömsesidig tröst. Vi skola stödja hvarandra, vi skola hjälpa hvarandra, och vi skola tillsammans värda och bevara minnet af henne, den kära bortgångna, hon, som lemnat oss, men ändå är här närvarande, hon som gillar hvad vi göra i denna stund, ty det vet jag . . . »

Han tog upp näsduken och torkade ännu en gång bort några tårar öfver sin sent glömda, aflidna hustrus minne. Sedan stoppade han ner den igen.

» . . . det vet jag, » fortsatte han. » Och vi ska tänka på henne tillsammans, ty vi ska dela ljuft och ledt och minnen och hopp. — Och nu klingar jag med min lilla fästmö, som snart ska bli min lilla hustru. Skål! »

Han log och stötte sitt glas mot Vendlas, som hon också hade höjt. Derefter började man klinga allesammans. Det bjöds mera krokan och mera champagne. Men några ytterligare skålar hördes inte af utom en, som Strand litet tafatt utbragte för värden och värdinnan.

Slutligen steg man upp, stod några sekunder tyst bakom sin stol, ty så brukades det alltid här i huset, tackade för mat och gick in i salongen.

Tant Constance tog fatt i Nanna just som de stodo i salsdörren.

» Nå, jag har väl aldrig hört maken, » sade hon, » nu ska de sörja Mathilda tillsammans. Två

skeppsbrutna! Det var märkvärdigt, att de inte också ska sörja Vendlas förlupne fästman tillsammans!»

De gingo in i salongen efter de andra. Samkvämet såg lugnt och hvardagligt ut, och en främmande, som kommit in, skulle kunnat tro sig införd i en helt vanlig liten familjekrets, der man kommit tillsammans för att i all sköns småtreflighet fördrifva söndagseftermiddagen.

Men Nanna hade fått en fix idé. Hon ville träffa Vendla ensam och tala med henne, och hon spejade på hvarje tillfälle att få henne för sig sjelf. På en god stund såg det emellertid inte ut att vilja lyckas. Grehn satt envist i salongssoffan bredvid sin fästmö, och denna gjorde heller ingen min af att vilja ändra plats.

Men efter kaffet tog grosshandlarn Strand med sig till sitt rum för att röka en cigarr, och fröken Grehn hade innan dess redan gått ut för att styra om förfriskningar.

Nanna väntade icke ett ögonblick. Så fort herrarna voro utom dörren, steg hon upp och gick fram till Vendla, men satte sig icke bredvid henne.

»Vendla,» sade hon hastigt utan alla förberedelser, »säg mig en sak. Tycker du riktigt om farbror Grehn?»

Vendla tittade på henne, såg ned igen och bläddrade i en bok.

»Det var en besynnerlig fråga!»

»Gör du det?»

»Ja, det kan du väl förstå, efter som jag ämnar gifta mig med honom,» sade hon och blickade upp med en min, som om hon öfvertänkt saken. »Jag kan nog tro att det förefaller dig underligt, Nanna. Du är ung och har så ensidiga begrepp. Naturligtvis älska vi hvarann inte så som du och Lars älska hvarann. Det är klart. Men han är god och snäll, och jag håller mycket af honom. Dessutom vet jag att jag gör en menniska lycklig, som annars inte skulle ha någonting att lefva för. Du vet inte hur skönt det är att göra någon lycklig, Nanna! Det är som att sjelf få någonting att lefva för. Och jag är ju så ensam. Naturligtvis har jag pappa, men . . . Ja, Nanna, det der förstår du kanske inte. Men jag ville så gerna, att du inte skulle misskänna mig, ty jag håller af dig så mycket . . .»

Hon försökte draga henne till sig.

»Det skulle göra mig så ondt om vi skulle bli främmande för hvarann, därför att . . . att du inte kan begripa . . . Du är så ung, Nanna, och så barnslig, och för dig leker lifvet. Du vill ha allt eller intet. Du förstår inte lyckan att göra andra lyckliga, men en dag ska du kanske göra det.»

Vendla böjde sig åter ned öfver bordet och bläddrade i böckerna, ty hon fick intet svar. Nanna satt bredvid henne och lekte med tofsarna på soffryggen. En mängd tankar sysselsatte henne.

Skulle hon tro på Vendla? Det låg någonting så mildt öfvertygande i hennes ord. Hon trodde nog sjelf att hon gjorde rätt. Kanske det också

var ett slags kärlek det der att lefva för andras lycka? Kanske det icke var någonting så besynnerligt med alltsammans, som hon först föreställde sig!?

Tant Constance kom in igen och strax derpå herrarna. Man satt och pratade kring förfriskningsbrickorna, och tiden gick temligen långsamt som alltid, då folk med olika smak och sympatier måste tillbringa en hel eftermiddag tillsammans utan något spel eller sammanhållande sysselsättning.

Nanna var glad, då hon ibland kunde komma ifrån och uträtta ett ärende åt tant Constance.

En gång, då hon var på väg till skänkrummet, skulle hon också se efter om lampan i tamburen var för högt uppskrufvad. Hon stod och sysslade med den en god stund, då hon tyckte sig se något ljusst skymta mellan den halföppna dörren till Grehns rum. Det lät som någon var derinne och hon tittade in.

Midt på golfvet stodo Grehn och Vendla.

Han höll sin ena arm om hennes lif och den andra om hennes hals under försök att taga en kyss, som hon inte tycktes vara hågad att gifva honom.

Nanna öfverfölls af en rysning efterträdd af en obeskriflig känsla af vämjelse.

Hon återsåg hans ansigte så, som hon sett det ett par gånger förr, den gången, då han smekte hennes bara arm i vattnet och den i höstas, då han kysste henne på pannan och frågade om hon höll af honom.

Med samma otäcka leende sökte de der smala, infallna läpparna Vendlas mun, liksom de förut sökt hennes. De der svarta ögongloberna sögo sig fast vid Vendla drag efter drag. Nanna mindes då hon haft så der nära sig det der grinande ansigtet, hvars skrumpna, torra hud icke kunde dölja kraniets konturer. Man såg ju dödskillen!

»Hvad nu, ska jag inte få en enda liten kyss,» sade han lekande.

Han pressade läpparna mot Vendlas ljushyade ansigte, som lyste med en svag rodnad mot det skrynkliga pergamentskinnet och det stubbiga, gråsprängda skägget.

De älskade hvarann! Man kunde då älska en dödskill!

Nanna glömde sitt ärende och sprang in till sig, der hon kastade sig ned vid bordet med hufvudet i händerna.

Det var någonting ohyggligt i hvad hon sett, och hon öfverfölls ännu af rysningar.

Hu, en sådan kyss skulle hon inte velat taga emot för allt i verlden! Och det der var kärlek! En flyttbar, underlig kärlek! Nej, hu, den var otäck!

Det var någonting visset och öfverlefvadt och onaturligt i den. Nu visste hon hvarför hon från första början funnit den der historien så motbjudande.

Luften i rummet föreföll henne kvaf. Hon gick bort och låste upp fönstret, lade sig med armarna mot fönsterposten och såg ut.

Hvad det var skönt! Det blåste en frisk vind. Den svalkade hennes kinder och lekte med hennes yfviga hår, så att det stod rätt upp i vädret.

For den mot hafvet, den der vinden? Hvad det skulle vara herrligt att följa med!

Hon tänkte på Lars. Hvad gjorde han nu? Var han frisk och vid godt mod? Skulle hon någonsin mer få se honom? Skulle hon någonsin mer få krama honom, få kyssa hans ögonlock, hans bruna kinder, hans hvita panna, hans vackra, vackra mun, så känslig och fin, och som mellan kyssarna kunde hviska så ömma ord till henne. Skulle hon åter få känna sig i hans famn så trygg och bekymmerslös för allting omkring sig och så lycklig, så svindlande lycklig?

Eller skulle hon aldrig få se honom mer? Skulle hon tyna bort här i ett oupphörligt släp, eller han duka under derborta, sedan de kanske lefvat fram långa, glädjelösa år skilda från hvarandra.

Guds vägar voro underliga, som farbror Grehn sade.

Hvad som var ungt och friskt måste förtvina, och hvad som var gammalt och visset skulle omhuldats. På idioter kostades uppfostran, medan arbetskraftigt folk måste svälta och tigga. Och den som kunde älska af hela sitt hjerta och njuta af lifvet med ungdomens fulla krafter, han skulle motas undan från allt hvad han längtade efter, medan ålderdom och skröplighet satt inne med nycklarna till all lifvets glädje, som de icke kunde förstå.

Fröken Grehn gick och letade i hela våningen efter Nanna. Slutligen fann hon henne inne i hennes rum uppkrupen på en stol vid fönstret och med ansigtet i händerna. Då hon drog dem undan henne, såg hon att de voro fuktiga af tårar.

Plötsligt kastade sig Nanna om hennes hals.

»Åh, tant Constance, jag vill bort till Lars! Jag vill lefva, jag vill ha roligt... Jag vill, jag vill, jag vill...»

Hon slutade i en snyftning.

Nya originalarbeten,

utkomna på Albert Bonniers förlag.

Pastor Hallin.

Roman

af

Gustaf af Geijerstam.

3: 50.

Smink.

Berättelse

af

Ernst Lundquist.

(Utkommer inom kort.)

Lifsuppgifter.

Två berättelser:

Framgång. — Sten

af

Georg Nordensvan.

3 kronor.

Fången och fri.

Äppelblomman. — Otillräckligt.

Trenne berättelser

af

Vilma Lindhé.

2: 50.

På ALBERT BONNIERS förlag hafva förut utkommit af

ANNA WAHLENBERG:

Små Själur.

En hvardagshistoria.

2: 50.

»— Händelserna äro berättade *med obestridlig talang* på ett språk som är tilltalande genom *enkelhet och natur.*» (Sv. Dagbl.)

»*Friskhet i uppfattning* som formgifning utgör berättelsens mest kännetecknande egenskap. — — Man har den angenäma känslan af att i denna berättelse öfverallt ha fast mark under fötterna. *Karakteriseringen* af figurerna blir derigenom *skarp och markerad* och *flödar af präktigt funna smådrag.*» (Göteborgs Hand. o. Sjöfartstidning.)

Hos Grannas.

Skizzer.

1: 75.

»— Anna Wahlenbergs skizzer röja ofta *god iakttagelseförmåga, flärdfrihet och oförvillad blick på lifvet*; hon dâras ej af tomma anspråk, rycker gerna masken undan inbilskheten, men glömmar ej heller för lifvets skuggor och moln att det »fins solsken bara man ville se efter». —» (C. D. W. i Vårt Land.)

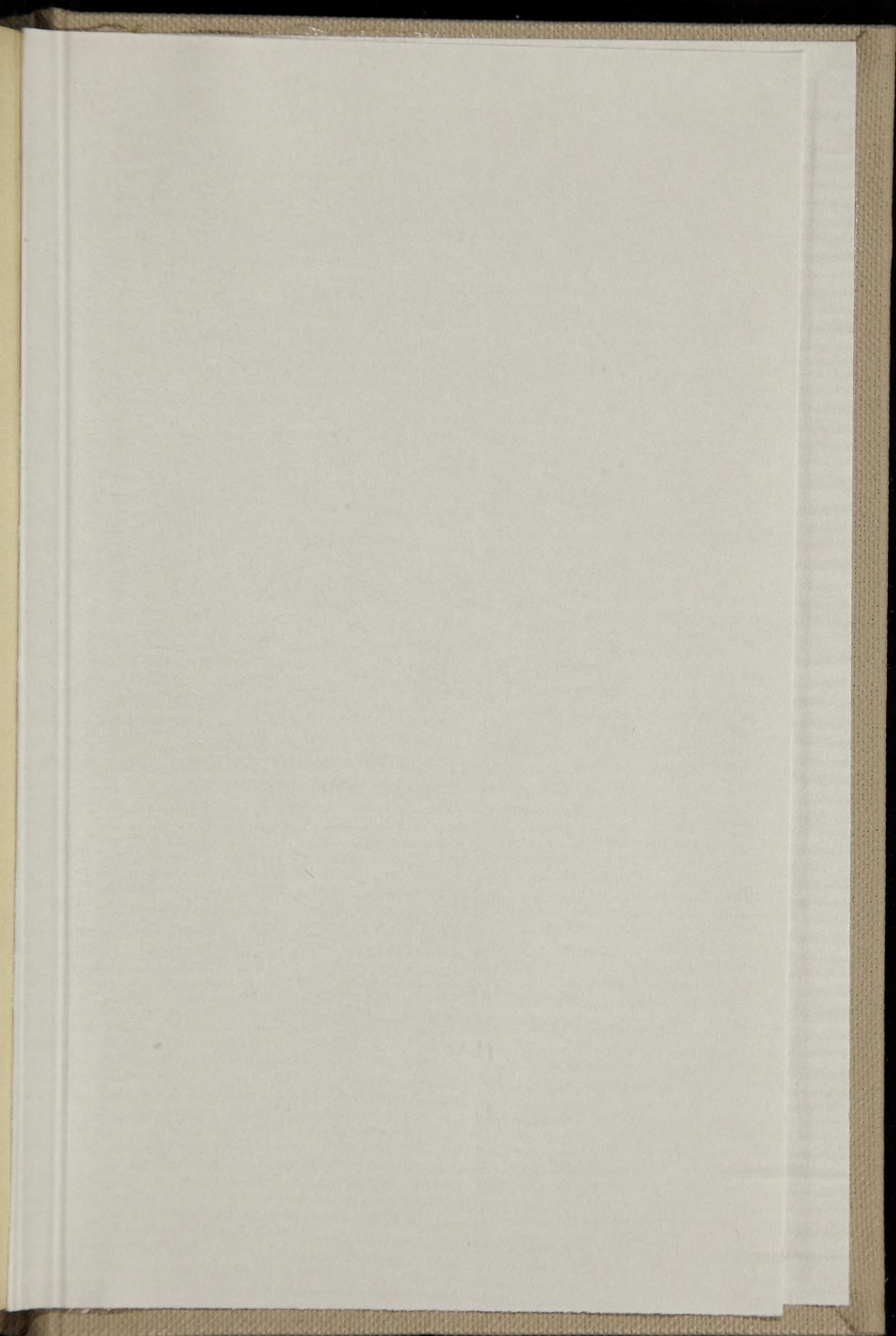
»En sak, som fördelaktigt utmärker detta arbete, är den fond af *godt lynne, ja verklig humor*, som flera af berättelserna visa, till expl. »Sqvallerhistorier» men först och främst den *genomroliga skildringen* af hur det går till »När Ola skulle döpas» och »Ett lik som tittar.» (Svenska Dagbladet.)

»Bjuder en *angenäm och underhållande* lektyr, med *sanning och god smak uti.*» (Ny Svensk Tidskrift.)

Teckningar i Sanden.

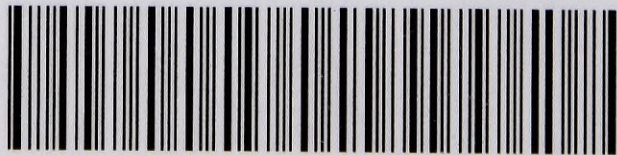
(S. Flodins förlag.)

2: 75.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

400875403